

Pecyn Cefndirol
Ymgynghoriad Statudol
Ysgol Baladeulyn

10 Rhagfyr 2025 – 28 Ionawr 2026

Trefn	Dogfen
1	Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018
2	Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013
3	Addysg Gynradd o'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd
4	Pecyn Ystadegol 2025-26
5	Adroddiad Asesiad o'r Effaith Debygol ar Ansawdd a Safonau Addysg
6	Adroddiad Asesiad Effaith ar drefniadau Teithio
7	Adroddiad Asesiad o'r Effaith Tebygol ar y Gymuned
8	Adroddiad Asesiad Effaith Ieithyddol
9	Adroddiad Asesiad Effaith Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol
10	Adroddiad Asesiad Effaith ar Bobl Gwynedd
11	Trafodaethau Lleol
12	Adroddiad Cabinet a Thaflen Benderfyniad 11 Chwefror 2025
13	Adroddiad Cabinet a Thaflen Benderfyniad 14 Hydref 2025

Cod Trefniadaeth Ysgolion

Cod Statudol

Dogfen Cod Statudol: rhif 011/2018

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2018

Yn disodli dogfen cod ymarfer: rhif 006/2013

Cod Trefniadaeth Ysgolion

Cynulleidfa

Awdurdodau lleol; cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir; awdurdodau esgobaethol; ac Estyn.

Trosolwg

Mae Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi Cod Trefniadaeth Ysgolion.

Mae'r Cod yn gosod gofynion y bydd angen i gyrff perthnasol (Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol, cyrff llywodraethu a hyrwyddwyr eraill) weithredu yn unol â hwy. Mae hefyd yn cynnwys canllawiau ymarferol y mae'n rhaid i gyrff perthnasol dalu sylw iddynt, ac mae'n nodi'r cyd-destun polisi, yr egwyddorion cyffredinol a'r ffactorau sydd i'w cymryd i ystyriaeth gan y rhai sy'n cyflwyno cynigion i ad-drefnu darpariaeth ysgolion, a chan y rhai sy'n gyfrifol am benderfynu ar gynigion.

Camau i'w cymryd

Gweler uchod.

Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:

Yr Is-adran Effeithiolrwydd Ysgolion

Y Gyfarwyddiaeth Addysg

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 0300 025 1356/0300 025 7710

e-bost: SchoolsManagementDivision3@llyw.cymru

[@LIC_Addysg](https://twitter.com/LIC_Addysg)

[Facebook/AddysgCymru](https://www.facebook.com/AddysgCymru)

Copïau ychwanegol

Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru yn llyw.cymru/addysgagiliau

Dogfennau cysylltiedig

Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013

Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg (2007)

Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru Cylchlythyr Llywodraeth Cymru rhif: 021/2011 (2011)

Cynnwys

Crynodeb	3
1. Datblygu ac ystyried cynigion	5
1.1 Egwyddorion a pholisïau cefndir allweddol	5
1.2 Ffactorau i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion	5
1.3 Ansawdd a safonau mewn addysg	5
1.4 Yr angen am leoedd a'r effaith ar hygyrchedd ysgolion	6
1.5 Adnoddau addysg a goblygiadau ariannol eraill	8
1.6 Ffactorau cyffredinol eraill	10
1.7 Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion	11
1.8 Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig	12
1.9 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ychwanegu neu ddileu dosbarthiadau meithrin	14
1.10 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ad-drefnu ysgolion uwchradd neu ychwanegu neu ddileu chweched dosbarth	15
1.11 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i gynyddu'r ddarpariaeth mewn ysgolion gwirfoddol neu i sefydlu ysgol wirfoddol newydd	16
1.12 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid iaith y ddarpariaeth	16
1.13 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid categori ysgol	17
1.14 Ffactorau ychwanegol i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion i ad-drefnu'r ddarpariaeth AAA	17
1.15 Ffactorau i'w hystyried wrth gymeradwyo/penderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion	19
2. Newidiadau y mae angen cynigion ar eu cyfer	21
2.1 Elfennau ad-drefnu ysgolion y mae angen cyhoeddi cynigion ar eu cyfer	21
2.2 Cynigion i newid categori ysgol	21
2.3 Newidiadau a reoleiddir	21
2.4 Pwy all wneud cynnig?	26
3. Ymgynghori	27
3.1 Egwyddorion	27
3.2 Sylw i'r manylion	27
3.3 Gweithdrefnau	28
3.4 Dogfen ymgynghori	28
3.5 Ymgynghori â phlant a phobl ifanc	37
3.6 Adroddiadau ymgynghori	38
4. Cyhoeddi cynigion statudol	43
4.1 Sut y cyhoeddir cynigion	43
4.2 Hyd y cyfnod gwrthwynebu	45
4.3 Cynnwys hysbysiad statudol cyhoeddedig	45
5. Penderfynu ar gynigion (ac eithrio cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru)	48
5.1 Adroddiadau gwrthwynebu	48
5.2 Cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru (adran 50 o Ddeddf 2013)	50
5.3 Cymeradwyaeth gan yr awdurdod lleol (adran 51 o Ddeddf 2013)	51
5.4 Penderfyniad gan gynigwyr (adran 53 o Ddeddf 2013)	52
5.5 Gwneud penderfyniadau ar lefel awdurdod lleol	52
5.6 Hysbysiad o benderfyniad	53

5.7	Atgyfeirio penderfyniadau awdurdodau lleol i Weinidogion Cymru	55
6.	Gweithredu cynigion	56
6.1	Gweithredu – cyffredinol	56
6.2	Gweithredu – newid categori	57
7.	Cau ysgol â llai na deg disgybl cofrestredig	58
8.	Cynigion gan Weinidogion Cymru i resymoli lleoedd mewn ysgolion	60
9.	Cynigion gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig	62
10.	Cynigion gan Weinidogion Cymru i ailstrwythuro addysg chweched Dosbarth	63
11.	Hysbysiad o fwriad corff llywodraethu i gau ysgol sefydledig neu wirfoddol	64
	Atodiad A: Siart llif enghreifftiol ar gyfer cynigion statudol	65
	Atodiad B: Enghreifftiau o hysbysiadau statudol	68
	Atodiad C: Asesiadau o'r effaith ar y gymuned a'r effaith ar y Gymraeg	74
	Atodiad D: Pwyllgor penderfynu lleol	77
	Atodiad E: Deddfwriaeth a pholisïau cenedlaethol a fydd yn help wrth ddatblygu cynigion	79
	Atodiad F: Rhestr o ysgolion gwledig	79

Crynodeb

Gwneir y Cod hwn ar Drefniadaeth Ysgolion ("y Cod") o dan adrannau 38 a 39 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 ("Deddf 2013").

Mae adran 38 yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi Cod a all osod gofynion a chynnwys canllawiau mewn perthynas â threfniadaeth ysgolion ar y canlynol (a elwir gyda'i gilydd yn y Cod hwn yn "gyrff perthnasol"):

- Gweinidogion Cymru;
- awdurdodau lleol;
- cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir¹;
- hyrwyddwyr cynigion i sefydlu ysgolion gwirfoddol.

Mae'r Cod yn gymwys i gynigion sy'n ymwneud ag ysgolion a gynhelir fel y'u diffinnir yn adran 98 o Ddeddf 2013, hynny yw ysgolion yng Nghymru, sy'n ysgolion cymunedol, sefydledig neu wirfoddol, yn ysgolion arbennig cymunedol neu'n ysgolion meithrin a gynhelir. Nid yw hyn yn cynnwys unedau cyfeirio disgyblion.

Daeth fersiwn gyntaf y Cod i rym ar 1 Hydref 2013 ac roedd yn gymwys mewn perthynas â'r holl gynigion yn ymwneud â threfniadaeth ysgolion a gyhoeddir ar ffurf hysbysiad statudol ar neu ar ôl y diwrnod hwnnw. Dyma ail fersiwn y Cod ac fe ddaw i rym ar 1 Tachwedd 2018 ac yn dod i'r rym ar unwaith yn amodol ar y paragraff canlynol.

Os yw cynigydd wedi dechrau ymgynghori cyn 1 Tachwedd 2018 bydd **rhaid** i'r cynnig â gyhoeddwyd ei benderfynu yn unol â fersiwn gyntaf y Cod. Ystyrir y bydd ymgynghoriad wedi dechrau pan fydd dogfen ymgynghori, fel sy'n ofynnol gan adran 3.2 o'r fersiwn gyntaf o'r cod, wedi'i chyhoeddi.

Mae'r Cod yn cynnwys yr elfennau canlynol:

1. Mae'n gosod gofynion y mae'n rhaid i gyrff perthnasol (neu bersonau sy'n cyflawni swyddogaeth at ddiben cyflawni'r swyddogaethau yn Rhan 2 (newidiadau sy'n gofyn am gynigion) gan awdurdod lleol neu gorff llywodraethu ysgol a gynhelir) weithredu yn unol â hwy. Os bydd corff perthnasol yn methu â chydymffurfio â'r gofynion a nodir yn y Cod hwn, gall arwain at gyflwyno cwyn i Weinidogion Cymru neu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Pan osodir gofynion gorfodol gan y Cod neu gan Ddeddf 2013 neu statud neu offeryn statudol arall, nodir bod yn **rhaid** i'r cyrff perthnasol gydymffurfio â'r ddarpariaeth benodol. Pan waherddir arferion, nodir bod yn **rhaid** i'r cyrff perthnasol **beidio ag** arddel yr arferion hyn.

¹ Dyma'r categorïau o ysgolion a gynhelir yng Nghymru: ysgol gymunedol, ysgol wirfoddol a reolir, ysgol wirfoddol a gynorthwyr, ysgol sefydledig ac ysgol arbennig gymunedol.

2. Mae'n cynnwys y canllawiau statudol y mae'n **rhaid** i gyrff perthnasol roi sylw dyledus iddynt ac mae'n gosod y cyd-destun polisi, yr egwyddorion cyffredinol a'r ffactorau y dylai'r rhai sy'n cyflwyno cynigion i ad-drefnu darpariaeth ysgolion a'r rhai sy'n gyfrifol am benderfynu ar gynigion eu hystyried. Lle mae'r Cod yn cynnig canllawiau, nodir y **dylai** gyrff perthnasol ddilyn y canllawiau hyn oni allant ddangos bod cyfiawnhad dros beidio â gwneud hynny.

3. Mae'n rhoi disgrifiad o'r gofynion statudol a nodir yn Neddf 2013.

Mae'r Cod yn adeiladu ar arferion da sy'n bodoli eisoes ymhlith awdurdodau lleol ac eraill, ond nid yw'n ceisio rhoi canllawiau hollgynhwysfawr ar bob agwedd ar drefniadaeth ysgolion. Bydd angen i awdurdodau lleol ac eraill sicrhau, wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau trefniadaeth ysgolion, eu bod yn gweithredu bob amser mewn ffyrdd sy'n rhesymol ac sy'n seiliedig ar fuddiannau'r dysgwyr.

Mae'r Cod wedi'i gynllunio'n bennaf i gael ei ddefnyddio gan y gyrff perthnasol ond efallai y bydd o ddefnydd i bawb sydd â diddordeb mewn materion trefniadaeth ysgolion.

Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig

Mae ail fersiwn y Cod yn gwneud trefniadau arbennig ar gyfer ysgolion gwledig (a ddiffinnir o fewn y Cod), gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau ysgolion gwledig. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig, wrth ymgynghori ar benderfyniad ynghylch a ddylid gweithredu cynnig i gau ysgol wledig ac wrth wneud y penderfyniad. Nodir y rhain yn adran 1.8 yn bennaf a sonnir ymhellach amdanynt yn adrannau 3, 5, 7 ac Atodiad A y Cod hwn.

1. Datblygu ac ystyried cynigion

1.1 Egwyddorion a pholisïau cefndir allweddol

Mae'r broses o gynllunio a datblygu cynigion trefniadaeth ysgolion effeithiol yn hanfodol er mwyn cyflawni amcan Llywodraeth Cymru i weddnewid addysg yng Nghymru a darparu gwell deilliannau addysgol.

Dylai cyrff perthnasol geisio sicrhau bod cynigion yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i wella effeithiolrwydd ysgolion a lleihau'r anghydraddoldeb o ran cyflawniad rhwng ardaloedd, grwpiau ac unigolion breintiedig a difreintiedig.

Yn Atodiad E mae rhestr o ddeddfwriaeth, egwyddorion a pholisïau cyffredinol a fydd o gymorth i gynigwyr wrth ddatblygu ac ystyried cynigion. Nid yw'r rhestr hon yn gyflawn.

1.2 Ffactorau i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion

Mae'r paragraffau canlynol yn nodi'r ffactorau y **dylai** cyrff perthnasol eu hystyried wrth gyflawni eu swyddogaethau o ran llunio a chyhoeddi cynigion trefniadaeth ysgolion, neu eu cymeradwyo/penderfynu arnynt. Yn achos pob un o'r cynigion, mae paragraffau 1.3 i 1.6 yn berthnasol.

1.3 Ansawdd a safonau mewn addysg

Dylai cyrff perthnasol roi buddiannau dysgwyr uwchlaw popeth arall. Gan gyfeirio at bum maes arolygu Fframwaith Arolygu Cyffredin Swyddfa Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru (Estyn) (o fis Medi 2017), **dylent** ystyried effaith debygol y cynigion ar:

- safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau;
- llesiant ac agweddau at ddysgu;
- profiadau addysgu a dysgu (ansawdd yr addysgu; ystod, cydbwysedd a phriodoldeb y cwricwlwm, a'r ddarpariaeth sgiliau);
- arweiniad a chymorth gofal (tracio, monitro a darparu cymorth dysgu, datblygiad personol a gwarchod disgyblion);
- arweinyddiaeth a rheolaeth (ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr, prosesau hunanwerthuso a chynllunio gwelliant, dysgu proffesiynol, a defnyddio adnoddau)

yn yr ysgol neu'r ysgolion sy'n destun y cynigion ac unrhyw ysgol neu sefydliad addysgol arall y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni/arno.

Dylai cyrff perthnasol roi sylw arbennig i effaith y cynigion ar grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Addysgol Arbennig (AAA)².

Dylai cyrff perthnasol hefyd ystyried gallu'r ysgol neu'r ysgolion sy'n destun cynnig i ddarparu'r cwricwlwm llawn yn y cyfnod sylfaen ac ym mhob cyfnod allweddol addysgol. **Dylai'r** ystyriaeth hon gynnwys ansawdd darpariaeth y cwricwlwm a'r graddau y mae strwythur neu faint yr ysgol yn effeithio ar hyn.³

Pan fydd cynigion yn golygu trosglwyddo dysgwyr i ddarpariaeth amgen, fel arfer **dylid** bod tystiolaeth y byddai'r ddarpariaeth amgen yn sicrhau'r deilliannau ac yn cynnig darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr hynny ar y pryd (gan gynnwys dysgwyr ag AAA). Gellid defnyddio cyngor gan Estyn yn rhesymol fel tystiolaeth mewn perthynas â darpariaeth amgen sy'n newydd sbon. **Dylai** cynigwyr sicrhau bod hyn yn tarfu cyn lleied â phosibl ar ddysgwyr.

Wrth asesu effaith cynigion ar ansawdd a safonau mewn addysg a pha mor effeithiol mae'r cwricwlwm yn cael ei ddarparu, **dylai** cyrff perthnasol ystyried unrhyw gyngor perthnasol gan Estyn, cyfeirio at adroddiadau diweddaraf Estyn neu dystiolaeth arall sy'n deillio o waith monitro perfformiad ac ystyried unrhyw wybodaeth arall sydd ar gael yn gyffredinol am effeithiolrwydd ysgol.

1.4 Yr angen am leoedd a'r effaith ar hygyrchedd ysgolion

Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau bod digon o ysgolion yn darparu addysg gynradd ac uwchradd yn eu hardal. Ystyrir bod ysgolion yn ddigonol os oes nifer ddigonol ohonynt, eu bod o'r cymeriad iawn a bod ganddynt ddigon o gyfarpar i ddarparu cyfleoedd addysg priodol i bob disgybl⁴. Er mwyn cyflawni'r dyletswyddau hyn, **rhaid** i awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn cynllunio'n drylwyr ac yn ymgysylltu'n llawn â phartneriaid perthnasol, gan gynnwys y cyrff crefyddol priodol⁵ ar gyfer ysgolion â chymeriad crefyddol dynodedig yn eu hardal.

Yng ngoleuni'r uchod, **dylai** cyrff perthnasol roi sylw i'r ffactorau canlynol:

Lle cynigir cau ysgol⁶, lleihau ei chapasiti neu leihau ei hystod oedran:

² Mae'n bosibl y caiff y term Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) ei newid i Anghenion Ychwanegol (AY) yn y dyfodol.

³ Mae deddfwriaeth sylfaenol yn nodi amcanion statudol y cwricwlwm ysgol yng Nghymru yn adran 99 o Ddeddf Addysg 2002.

⁴ Adran 14 o Ddeddf Addysg 1996.

⁵ Corff crefyddol priodol yw, yn achos ysgol yr Eglwys yng Nghymru neu ysgol Gatholig, yr awdurdod esgobaethol priodol, neu yn achos ysgolion eraill, y corff sy'n cynrychioli'r grefydd a'r enwad crefyddol a nodir mewn perthynas â'r ysgol mewn gorchymyn a wnaed o dan adran 69(3) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.

⁶ Mae pob cyfeiriad at 'gau ysgol' yn y ddogfen hon yn golygu terfynu ysgol a gynhelir, fel y'i nodir yn adran 40 o Ddeddf 2013.

- a fydd gan ddarpariaeth ysgol amgen ddigon o gapasiti ac a fydd yn darparu adeiladau ac ystafelloedd o ansawdd cystal, man lleiaf, ar gyfer niferoedd disgyblion presennol yr ysgol a'r niferoedd a ragwelir;

*Wrth ystyried cynigion, **dylai** cyrff perthnasol roi sylw i'r Rheoliadau Adeiladu perthnasol a Bwletinadeiladu cysylltiedig, a chylchlythyr Llywodraeth Cymru 'Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru' (Cylchlythyr Rhif: 021/2011). Yn ogystal â hyn, mae Rheoliadau Addysg (Mangreoedd Ysgolion) 1999 yn nodi'r safonau ar gyfer safleoedd ysgolion, gan gynnwys yr ardaloedd lleiaf ar gyfer meysydd chwarae gemau tîm y mae'n **rhaid** i ysgolion allu manteisio arnynt. **Dylai** cynigion statudol sicrhau y caiff y safonau hyn eu bodloni.*

- gan gyfeirio at natur yr ysgolion sy'n destun cynigion, a yw'r ddarpariaeth ysgol amgen yn ddigonol i ateb y galw presennol a'r galw a ragwelir am ysgolion o'r un:
 - a. categori iaith fel yr amlinellir yn "Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg", dogfen wybodaeth Llywodraeth Cymru Rhif: 023/2007; neu unrhyw ddogfennau olynol; ac
 - b. (os yn berthnasol) cymeriad crefyddol dynodedig;

***Dylai** cynigion sicrhau bod cydbwysedd y ddarpariaeth ysgolion yn adlewyrchu cydbwysedd y galw. Mae hyn yn golygu, os bydd darpariaeth ysgol yn cael ei lleihau neu ei dileu, y **dylid** sicrhau bod darpariaeth ysgol amgen o'r un natur (categori iaith neu, os yn berthnasol, cymeriad crefyddol) ar gael ac yn hwylus i'w chyrraedd i ddisgyblion yn yr ardal leol, lle bynnag y bo hynny'n bosibl. Fodd bynnag, mewn rhai ardaloedd, efallai na fydd parhau i gynnal mynediad i ysgolion o'r un natur yn gydnaws â darpariaeth addysg gosteffeithiol.*

*Ym mhob achos lle cynigir cau ysgol, lleihau ei chapasiti neu leihau'r ystod oedran, **rhaid** i ddisgyblion yr ysgol sydd o oedran ysgol gorfodol allu parhau i dderbyn addysg yn eu cyfrwng iaith presennol. Efallai y bydd angen gwneud trefniadau pontio penodol er mwyn cyflawni hyn.*

*Pan fydd cynigion yn effeithio ar ysgolion lle mae'r Gymraeg yn gyfrwng addysgu (ar gyfer pynciau heblaw Cymraeg) drwy'r amser neu beth o'r amser, **dylai** awdurdodau lleol gynnal Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg.*

Ym mhob achos, dylai awdurdodau lleol ystyried:

- i ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a gymeradwywyd
- sut y byddai'r cynnig yn ehangu neu'n lleihau'r ddarpariaeth Gymraeg, ac yn yr achosion lle byddai'n lleihau'r ddarpariaeth, nodwch pam bydd y ddarpariaeth yn cael ei lleihau.

Yn achos cynlluniau i gau ysgolion, dylai awdurdodau lleol ystyried:

- natur siwrneiau i ddarpariaeth amgen ac amseroedd teithio i ddisgyblion, gan gynnwys disgyblion AAA; yn benodol, p'un a fydd gan ddisgyblion cynradd siwrneiau un ffordd o fwy na 45 munud, neu gan ddisgyblion uwchradd siwrneiau un ffordd o fwy nag awr.

*Dylai trefniadau ar gyfer cael mynediad i ddarpariaeth amgen annog trafnidiaeth gynaliadwy; a **dylent** fynd i'r afael ag effaith bosibl unrhyw anawsterau o ran trafnidiaeth ar bresenoldeb disgyblion yn yr ysgol a'r graddau y gallant fanteisio arni. Dylid asesu diogelwch a hygyrchedd llwybrau cerdded neu feicio posibl cyn cyflwyno unrhyw gynigion.*⁷

Lle cynigir agor ysgol newydd, cynyddu capasiti neu ehangu ystod oedran;

- bod yna dystiolaeth o angen/galw yn yr ardal ar hyn o bryd neu yn y dyfodol am leoedd ychwanegol, gan gyfeirio at gategori iaith a chymeriad crefyddol dynodedig yr ysgol neu'r ysgol arfaethedig, a'i threfniadau derbyn o ran y rhywiau (h.y. cydaddysgol/un rhyw);

***Dylid** asesu'r galw am ddarpariaeth ychwanegol o unrhyw fath yn yr ardal a darparu tystiolaeth o'r galw hwnnw. (Yn achos darpariaeth cyfrwng Cymraeg, bydd hyn yn cynnwys asesiad o'r galw am addysg cyfrwng Cymraeg a gynhelir yn unol ag unrhyw reoliadau a wnaed o dan adran 86 o Ddeddf 2013).*

- a fydd y cynigion yn gwella mynediad i ddisgyblion anabl yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010.

1.5 Adnoddau addysg a goblygiadau ariannol eraill

Mae'n bwysig bod cyllid ar gyfer addysg yn gosteffeithiol. **Dylai** cyrff perthnasol ystyried y ffactorau canlynol mewn perthynas â'r adnoddau addysg:

- pa effaith y bydd cynigion yn ei chael ar nifer y lleoedd sydd dros ben yn yr ardal;

Mae angen rhai lleoedd gwag fel y gall ysgolion ymdopi ag amrywiadau mewn niferoedd disgyblion, ond mae gormod o leoedd gwag, y gellid eu dileu, yn golygu bod adnoddau'n cael eu gwastraffu'n ddiangen.

*Os oes mwy na 10% o leoedd gwag mewn ardal yn gyffredinol, **dylai** awdurdodau lleol adolygu eu darpariaeth ac ystyried os y **dylent** wneud cynigion ar gyfer cael gwared arnynt, os y bydd yn*

⁷ Pennod 5 o Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Mehefin 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr.

gwella effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd darpariaeth. Diffinnir lefel sylweddol o ddarpariaeth dros ben fel 25% neu fwy o gapasiti ysgol (fel y'i diffinnir yng Nghylchlythyr 21/2011) ac o leiaf 30 o leoedd gwag.

Er y gofynnir i awdurdodau lleol reoli gormodedd o leoedd ychwanegol, nid yw hyn yn golygu cau ysgolion yn awtomatig. Mae adrannau 1.7 ac 1.8 o'r Cod yn annog cynigwyr i ystyried yr opsiynau eraill sydd ar gael iddyn nhw a'u hysgolion, ee clystyru, cydweithio neu ffedereiddio gydag ysgolion eraill er mwyn gwneud yr ysgol yn fwy hyfyw, neu wneud defnydd o'r adeiladau presennol fel adnodd cymunedol. Cânt eu hannog hefyd i ad-drefnu gofod ysgolion drwy gydleoli gwasanaethau o fewn yr ysgol er mwyn arbed costau.

*Fel arfer, **ni ddylid** bod angen darparu lleoedd ychwanegol mewn ysgolion os oes gan ysgolion eraill o'r un fath leoedd gwag o fewn pellter rhesymol. Fodd bynnag efallai y bydd cynigion i gynyddu nifer y lleoedd mewn ymateb i'r galw am fath arbennig o ddarpariaeth e.e. cyfrwng Cymraeg, yn dal yn briodol - yn enwedig os oes darpariaeth effeithiol o leoedd wedi'i chynllunio ar gyfer ardal yr awdurdod lleol.*

- a yw cynigion yn rhan o Raglen Fuddsoddi'r awdurdod lleol o dan y fenter Ysgolion ar gyfer yr 21ain Ganrif, ac felly'n cyfrannu at ddarpariaeth ysgolion cynaliadwy ar gyfer yr 21ain Ganrif, ac at well rheolaeth strategol ar ystad yr ysgolion.

Dylai cyrff perthnasol hefyd ystyried y ffactorau canlynol mewn perthynas â chyllid:

- costau rheolaidd cynigion dros gyfnod o 3 blynedd, man lleiaf, ac a yw'r cyllid rheolaidd angenrheidiol ar gael;
- costau cludiant ychwanegol sy'n codi o ganlyniad i gynigion;

***Dylai** cynigwyr ystyried y gofyniad ar awdurdodau lleol i ddarparu cludiant am ddim o dan y Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 a **dylent** gael cyngor gan adran drafnidiaeth yr awdurdod lleol perthnasol ar yr effaith y gall y cynnig ei chael ar y costau cludiant perthnasol a'u fforddiadwyedd.*

- costau cyfalaf cynigion ac a yw'r cyllid cyfalaf angenrheidiol ar gael;
- maint unrhyw arbedion net arfaethedig (gan ystyried costau refeniw, cludiant a chyfalaf ysgolion);

*Mewn perthynas â chynigion lle mae angen buddsoddiad cyfalaf sylweddol ymlaen llaw (er enghraifft i ategu gwaith ailfodelu sylweddol, gwaith adnewyddu neu brosiect adeiladu o'r newydd), **dylid** cyfrifo costau ac arbedion y cynigion dros oes yr adeilad perthnasol, a'u cymharu â'r costau a'r arbedion sy'n gysylltiedig â chynnal y sefyllfa sydd ohoni.*

- a fyddai'r ysgolion yr effeithir arnynt yn wynebu diffyg cyllidebol heb y cynigion;
- a gaiff unrhyw arbedion mewn costau rheolaidd eu cadw yng nghyllideb ysgolion lleol yr awdurdod lleol;
- a fyddai'r enillion (derbyniadau cyfalaf) o werthu safleoedd diangen ar gael i dalu costau'r cynnig neu'n cyfrannu at gostau cynigion yn y dyfodol a fydd yn hybu'r broses o reoli lleoedd ysgolion yn effeithiol.

*Yn gyffredinol, **dylai** awdurdodau lleol geisio ailgylchu asedau o unrhyw adeiladau a safleoedd ysgolion dros ben sy'n eiddo iddynt i wella eu hadeiladau ysgolion yn gyffredinol yn hytrach na neilltuo'r enillion hynny i brosiectau y tu allan i'r portffolio addysg, er mai awdurdodau lleol sy'n gwneud y penderfyniadau hyn yn y pen draw.*

1.6 Ffactorau cyffredinol eraill

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau cyffredinol canlynol:

- yr effaith y bydd cynigion yn ei chael ar gyrhaeddiad addysgol ymhlith plant o gefndiroedd difreintiedig yn economaidd;
- unrhyw faterion o ran cydraddoldeb, gan gynnwys y rhai a nodir yn sgil asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb;
- a yw'r ysgol neu'r ysgolion yn destun unrhyw ymddiriedolaeth neu fuddiannau elusennol y gallai'r cynigion effeithio arnynt, er enghraifft mewn perthynas â defnyddio neu waredu tir.

***Rhaid** i gynigion sy'n effeithio ar elusennau gyd-fynd â'r gyfraith elusennau neu â'r diben a ddatganwyd ar gyfer yr ymddiriedolaeth elusennol.⁸ Os oes unrhyw ansicrwydd, **dylid** cael cyngor gan y Comisiwn Elusennau neu Weinidogion Cymru (fel Prif Reoleiddiwr cyrff llywodraethu sy'n elusennau).*

O dan adran 82 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, mae gan Weinidogion Cymru y pŵer i orchymyn addasu gweithred ymddiriedolaeth. Pŵer i'w ddefnyddio yn ôl disgrisiwn yw hwn, ac fel

⁸ Mae cyrff llywodraethu ysgolion sefydledig a gwirfoddol yn elusennau o dan adran 23 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, a gall safleoedd ysgolion cymunedol fod yn ddarostyngedig i fuddiannau elusennol hefyd.

arfer byddai Gweinidogion Cymru yn disgwyl i ymddiriedolwyr drafod gyda'r Comisiwn Elusennau yn gyntaf.

1.7 Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion

Prif ddiben ysgolion yw darparu addysg a **dylai** unrhyw achos dros gau ysgol fod yn gadarn ac er budd y ddarpariaeth addysgol yn yr ardal. Serch hynny, mewn rhai ardaloedd, efallai mai ysgol fydd y prif ganolbwynt ar gyfer gweithgarwch cymunedol hefyd, a gallai ei chau arwain at oblygiadau y tu hwnt i ddarparu addysg. Gall hyn fod yn nodwedd benodol mewn ardaloedd gwledig os defnyddir adeiladau ysgolion fel man i ddarparu gwasanaethau i'r gymuned leol.

Dylai'r achos a gaiff ei baratoi gan y rhai sy'n cyflwyno'r cynigion ddangos bod effaith cau'r ysgol ar y gymuned wedi'i hasesu drwy lunio **Asesiad o'r Effaith ar y Gymuned**, a dangos sut y gellid cynnal unrhyw gyfleusterau cymunedol a ddarperir gan yr ysgol ar hyn o bryd.

Wrth ystyried a yw'n briodol cau ysgol, **dylid** rhoi sylw arbennig i'r opsiynau canlynol:

- a ellid ystyried sefydlu ysgolion â mwy nag un safle fel ffordd o gadw adeiladau, neu'r rhesymau dros beidio â dewis yr opsiwn hwn;
- a ellid ystyried posibiladau amgen heblaw cau'r ysgol, megis clystru, cydweithredu neu ffedereiddio ag ysgolion eraill (gan ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio cysylltiadau TGCh rhwng safleoedd ysgolion), neu'r rhesymau dros beidio ag ystyried y rhain fel opsiwn amgen yn lle cau'r ysgol;
- a ellid archwilio'r posibiladau o wneud defnydd llawnach o'r adeiladau presennol fel adnodd cymunedol neu addysgol;

(**Dylai** awdurdodau lleol ystyried a fyddai'n ddichonadwy ac yn ddarbodus cydleoli gwasanaethau lleol yn yr ysgol i wrthbwysu costau cynnal yr ysgol);

- effaith gyffredinol cau'r ysgol ar y gymuned leol (gan gynnwys colli cyfleusterau yn yr ysgol a ddefnyddir gan y gymuned leol);
- sut y gellid cefnogi'r rhieni a'r disgyblion i fanteisio ar yr ysgol amgen ac unrhyw gyfleusterau y gall eu cynnig (ee sut y cynorthwyr disgyblion, yn enwedig y rhai sydd o dan anfantais, i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol).

Er nad yw'r gofyniad i ymgynghori yn berthnasol i gynigion i gau ysgolion bach a oedd â llai na 10 o ddisgyblion adeg Cyfrifiad y mis Ionawr blaenorol o

dan Ddeddf 2013⁹, eto i gyd mae'n **rhaid** i awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu sy'n dwyn ymlaen gynigion o'r fath ystyried y ffactorau a nodir yn y Cod hwn.

1.8 Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig

Mae'r ail fersiwn hon o'r Cod yn gwneud trefniadau arbennig mewn perthynas ag ysgolion gwledig, gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn eu cau. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig, wrth ymgynghori ar benderfyniad ynghylch a ddylid gweithredu cynnig i gau ysgol wledig ac wrth wneud y penderfyniad.

Nid yw hyn yn golygu na fydd ysgol wledig byth yn cau, ond bod yn rhaid i'r achos dros ei chau fod yn gryf, a bod pob opsiwn ymarferol arall wedi'u hystyried yn gydwobodol gan y cynigydd, gan gynnwys ffedereiddio.

Dynodi ysgol yn 'ysgol wledig' at ddibenion y rhagdybiaeth yn erbyn ei chau

Nodir ysgol yn ysgol wledig at ddibenion y rhagdybiaeth yn erbyn ei chau gan ddefnyddio categorïau gwledig a threfol y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Bydd yn ysgol a leolir mewn pentref gwledig prin ei phoblogaeth, mewn pentref bach iawn neu ardal ynysig arall sy'n brin ei phoblogaeth, neu mewn pentref bach iawn neu ardal ynysig arall sy'n llai prin ei phoblogaeth.

Ar sail y categorïau hyn, mae rhestr o ysgolion yn Atodiad F. Dylai cynigwyr gyfeirio at y dynodiad a'r rhestr o ysgolion i sefydlu a yw'r cynnig dan sylw i gau ysgol yn ymwneud ag ysgol wledig ac a yw'r rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn ei chau yn gymwys.

Camau pellach penodol y mae'n ofynnol i'r cynigydd eu cymryd wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig

Yn ogystal â rhoi ystyriaeth i'r ffactorau ym mhennod 1 (paragraffau 1.3 i 1.6) sy'n berthnasol yn achos pob cynnig, mae gofyn i'r cynigiwr ddilyn y camau pellach isod os yw'r cynnig yn ymwneud â'r posibilrwydd o gau ysgol wledig.

Llunio'r cynnig

Lle bydd y cynigydd yn ystyried llunio cynnig i gau ysgol wledig, rhaid i'r cynigydd nodi'n glir y rhesymau dros y cynnig, hynny yw y prif heriau sy'n wynebu'r ysgol ac y bydd y cynigydd am geisio ymateb iddynt drwy gynnig cau'r ysgol.

⁹ At ddibenion penderfynu p'un a oes angen ymgynghori, mae adran 56 o Ddeddf 2013 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol a oedd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn y dyddiad y gwneir y cynnig.

Bydd yn ofynnol i'r cynigydd ystyried y rhesymau hyn wrth wneud ei benderfyniad ar gynnig neu unrhyw opsiynau rhesymol eraill, felly mae'n bwysig eu bod mor glir a phenodol â phosibl - ee nifer y disgyblion yn lleihau, trafferthion o ran cyflwyno'r cwricwlwm, neu bryderon am adeilad yr ysgol.

Yn hytrach na nodi nad yw'r ysgol yn hyfyw bellach, dylai'r cynigydd ystyried yn ofalus a nodi'r rhesymau pam mae o'r farn nad yw'n ymarferol ei chadw.

Nodi opsiynau rhesymol eraill

Rhaid i'r cynigydd nodi unrhyw opsiynau rhesymol eraill a allai ddatrys y broblem a nodwyd fel y rheswm dros y cynnig. Mae'n bwysig sicrhau bod pob opsiwn rhesymol arall a nodwyd yn cael ei ystyried **cyn** i'r cynigydd benderfynu mynd ati i ymgynghori ar gau'r ysgol.

Y nod yw sicrhau, pan gynnigir cau ysgol wledig, mai dim ond ar ôl ystyriaeth ofalus iawn y penderfynir ymgynghori ar yr opsiwn hwnnw, a hynny ar ôl ystyried pob opsiwn rhesymol arall a chynnal asesiad clir o ddilysrwydd y rhesymeg ac o gwestiwn ymarferoldeb.

Dangoswyd bod ffedereiddio yn dod â manteision arbennig i ysgolion gwledig. **Rhaid** i gynigwyr ddangos sut maent wedi ystyried ffedereiddio fel opsiwn posibl yn hytrach na chau ysgol wledig.

Mae ysgolion yn asedau cyhoeddus a chymunedol pwysig; mae'n bwysig ystyried eu dyfodol, nid dim ond o safbwynt addysg, ond o safbwynt holl gyfrifoldebau awdurdod lleol. Ymhlith yr opsiynau i'w hystyried yn hytrach na chau ysgol, gellid trafod a oes lle i'r ysgol gael ei hintegreiddio'n well i broses ehangach o fewn yr awdurdod lleol i reoli asedau a chynllunio cymunedau. Gallai hyn gynnwys, er enghraifft, creu cysylltiadau effeithiol â strategaethau lleol i adfywio cymunedau.

Dyma rai enghreifftiau o opsiynau posibl y gallai fod yn werth eu hystyried:

- clystyru, cydweithio ag ysgolion eraill (gan ystyried y posibiladau o ran defnyddio cysylltiadau TGCh rhwng safleoedd ysgolion);
- defnyddio'r ysgol fel canolfan gymunedol i gynnal a chefnogi ystod o wasanaethau cymunedol, ee ieuchyd, cyfleusterau gofal plant, dysgu i deuluoedd ac oedolion, addysg gymunedol, chwaraeon, gweithgareddau hamdden, gweithgarwch cymdeithasol ac ati;
- a fyddai'n ymarferol ac yn gwneud synnwyr yn economaidd cydleoli gwasanaethau lleol o fewn yr ysgol i wrthbwysu costau cynnal yr ysgol;
- a ellid ystyried sefydlu ysgolion ar fwy nag un safle er mwyn cadw adeiladau.

Fel yn achos pob cynnig i gau ysgol, rhaid i'r cynigydd baratoi asesiad o'r effaith gymunedol, er mwyn ystyried effaith gyffredinol a hirdymor cau'r ysgol

wledig ar bobl a'r gymuned, ac effaith colli'r adeilad fel cyfleuster cymunedol. Yn Atodiad C, mae enghreifftiau o'r hyn y **dylai'r** cynigydd ei ystyried fel rhan o'r Asesiad o'r Effaith Gymunedol.

Unwaith bydd y cynigydd wedi nodi'r holl opsiynau rhesymol eraill, rhaid i'r cynigydd asesu, yn achos pob opsiwn:

- yr effaith debygol ar Ansawdd a Safonau Addysg;
- yr effaith debygol ar y gymuned;
- yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Paratoi papur cynnig ar gyfer y penderfynwr

Cyn penderfynu a ddylid mynd ati i gynnal ymgynghoriad yn unol â phennod 3 y cod hwn, rhaid rhoi papur ("papur cynnig") i'r unigolyn/unigolion sy'n penderfynu ar hynny. Yn ogystal â manylion y ffactorau cyffredinol ym mharagraffau 1.3 i 1.6 o Bennod 1 y Cod hwn, bydd rhaid i'r papur gynnwys hefyd:

- Y rheswm dros y cynnig i gau'r ysgol
- Rhestr o'r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd
- Asesiad o'r canlynol ar gyfer pob un o'r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd:
 - Yr effaith debygol ar Ansawdd a Safonau Addysg
 - Yr effaith debygol ar y gymuned
 - Yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Ni ddylai'r cynigydd wneud penderfyniad ynghylch a ddylid mynd ati i ymgynghori hyd nes y bydd y gofynion hyn wedi'u cyflawni gyntaf, ac oni bai ei fod yn fodlon mai gweithredu yw'r ymateb mwyaf priodol er mwyn goresgyn y prif heriau a nodwyd fel y rheswm dros gynnig dod â'r ysgol i ben.

Er nad yw Deddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol ymgynghori ar gynigion i gau ysgolion bach oedd â llai na 10 o ddisgyblion pan gynhaliwyd cyfrifiad y mis Ionawr cynt¹⁰, **dylai** awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu sy'n dwyn ymlaen gynigion o'r fath ystyried y ffactorau a nodir ym Mhennod 1 y Cod hwn wrth ddatblygu ac ystyried cynigion. Os yw'r ysgol ar restr yr "ysgolion gwledig", mae hyn yn cynnwys bodloni'r gofynion yn 1.8, sef "*Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig*".

1.9 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ychwanegu neu ddileu dosbarthiadau meithrin

Dylai cyrrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

¹⁰ At ddibenion penderfynu a oes angen ymgynghoriad, mae adran 56 o Ddeddf 2013 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol sydd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn y dyddiad y gwneir y cynigion.

- safon yr addysg feithrin a digonolrwydd yr adeiladau, yr ystafelloedd a'r cyfleusterau a gynigir, yn yr ystafell ddosbarth ac yn yr awyr agored, a hyfywedd unrhyw ysgol sy'n dymuno ychwanegu lleoedd meithrin;
- a oes angen lleoedd meithrin ychwanegol yn yr ardal;
- lefel y galw am fathau penodol o addysg feithrin, ee addysg feithrin cyfrwng Cymraeg neu ddarpariaeth â chymeriad crefyddol;
- effaith y cynigion ar sefydliadau eraill, gan gynnwys darparwyr preifat a thrydydd sector;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn integreiddio addysg y blynyddoedd cynnar â gwasanaethau gofal plant neu i ba raddau y maent yn gyson â dull gweithredu integredig.

1.10 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ad-drefnu ysgolion uwchradd neu ychwanegu neu ddileu chweched dosbarth

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

- a fydd cynigion yn arwain at wella cyflawniadau addysgol neu hyfforddiant unigolion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol ond sy'n iau na 19 oed;
- a fydd cynigion yn cyfrannu at amrywiaeth briodol o gyrsiau a chymwysterau perthnasol a llwybrau dysgu galwedigaethol o ansawdd uchel, sy'n seiliedig ar anghenion cyflogwyr ac sydd wedi'u hanelu at ddisgyblion o bob gallu, a hefyd yn cynnal cyrsiau TGAU, Lefel UG/Lefel Uwch a chysiau sefydledig eraill yn ôl y gofyn o dan Fesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009 ar gyfer dysgwyr 14-19 oed;
- a yw'r cynigion yn debygol o gynyddu nifer y dysgwyr sy'n parhau i ddysgu ar ôl oedran ysgol gorfodol, gan ystyried materion a chostau cludiant i'r dysgwr ac eraill, fforddiadwyedd costau o'r fath a'r tebygolrwydd y bydd dysgwyr yn barod i deithio;
- i ba raddau y mae cynigion yn cyfrannu at yr agenda 14-19 gan ystyried barn rhwydweithiau 14-19 rhanbarthol;
- effaith cynigion ar ddarpariaeth 11-16 mewn ysgolion;
- sut y byddai cynigion yn effeithio ar hyfywedd sefydliadau sydd eisoes yn darparu addysg ôl-16 safonol, gan gynnwys chweched dosbarth mewn ysgolion, Sefydliadau Addysg Bellach a sefydliadau hyfforddi preifat;

- sut y gallai'r cynigion effeithio ar gynaliadwyedd y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y rhwydwaith 14-19 rhanbarthol a'r ardal ehangach, neu'r gwaith i'w gwella, a hyrwyddo mynediad i'r cyrsiau cyfrwng Cymraeg sydd ar gael mewn addysg ôl-16;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn rhoi manteision ychwanegol i ddysgwyr o gymharu â chadw'r sefyllfa bresennol a dewisiadau posibl eraill ar gyfer trefniadaeth ôl-16;
- sut y gall cynigion effeithio ar y ddarpariaeth cludiant ddewisol y gall awdurdod lleol ei darparu i ddysgwyr¹¹ sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol.

1.11 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i gynyddu'r ddarpariaeth mewn ysgolion gwirfoddol neu i sefydlu ysgol wirfoddol newydd

Dylai'r cyrff perthnasol ystyried y canlynol:

- a yw'r awdurdod lleol wedi cadarnhau y bydd yn ysgwyddo ei gyfrifoldeb i gynnal yr ysgol;
- y bydd corff llywodraethu ysgol wirfoddol a gynorthwyr yn gallu ysgwyddo ei gyfrifoldebau ariannol ar gyfer atgyweiriadau a gwaith cyfalaf;
- bod y trefniadau arfaethedig ar gyfer deiliadaeth y tir yn rhoi sicrwydd digonol y bydd yr ysgol yn cadw'r safle.

Lle na bydd trefniadau deiliadaeth tir wedi'u cadarnhau, gallai'r rhai sy'n penderfynu ar gynigion nodi eu bod yn gogwyddo o blaid cymeradwyo'r cynigion, yn amodol ar ddatrys y materion hynny yn foddhaol. Gallai penderfyniad o'r fath fod yn briodol pan na fydd hyrwyddwyr yn fodlon ysgwyddo costau cyfreithiol i ddatrys y mater deiliadaeth tan iddynt gael gwybod bod y cynigion yn debygol iawn o gael eu cymeradwyo.

1.12 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid iaith y ddarpariaeth

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

¹¹ Mae adran 6 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn rhoi grym i awdurdod lleol ddarparu cludiant dewisol lle maent hwy yn gweld yn dda i hwyluso trefniadau teithio dysgwyr. Mae paragraffau 1.98 – 1.105 o Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr yn darparu canllawiau pellach ar y ddarpariaeth hon.

- i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol gan yr awdurdod addysg lleol drwy gyfrwng y Gymraeg a/neu'r Saesneg yn fwy neu'n llai na'r galw neu'r galw a ragwelir gan rieni ar gyfer darpariaeth o'r fath, a chyfraniad y cynnig at unioni'r sefyllfa honno.
- i ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yng Nghynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg awdurdod lleol.

1.13 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid categori ysgol

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

- mae pob categori ysgol - cymunedol, sefydledig, gwirfoddol a reolir neu wirfoddol a gynorthwyir - yn gydradd o ran statws;
- caiff pob cynnig a ganiateir i newid categori ysgol ei ystyried yn unol â'i rinweddau ei hun¹²;
- a ellir nodi unrhyw fanteision.

*Gallai newid categori darfu ar y broses o redeg yr ysgol a/neu osod baich ychwanegol ar y corff llywodraethu a/neu ychwanegu cymhlethdod at drefniadau ad-drefnu neu dderbyn yr ysgol. Felly, **dylid** bod rhagdybiaeth yn erbyn newidiadau pan na ellir nodi manteision.*

- a yw unrhyw weithred ymddiriedolaeth sy'n ymwneud â'r ysgol yn caniatáu iddi newid categori. Os oes unrhyw amheuaeth, neu os yw'n amlwg bod angen gwneud amrywiad i'r weithred ymddiriedolaeth, **dylai'r** cynigwyr gysylltu â'r Comisiwn Elusennau'n ddi-oed.

1.14 Ffactorau ychwanegol i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion i ad-drefnu'r ddarpariaeth AAA

Polisiâu ac egwyddorion

Dylid ystyried yr egwyddorion a'r cynlluniau a nodir mewn mannau eraill o'r Cod hwn wrth ystyried cynigion i ad-drefnu ysgolion arbennig a gynhelir ac unedau adnoddau arbenigol mewn ysgolion prif ffrwd.

¹² Ni chaniateir i ysgolion newid eu categori i fod yn ysgolion sefydledig ac ni chaniateir i ysgolion â chymeriad crefyddol ddod yn ysgolion cymunedol.

Dylai cyrff perthnasol ystyried sut mae cynigion yn ategu cynlluniau'r awdurdod lleol i hyrwyddo cynhwysiant (h.y. darparu ar gyfer cyfran uwch o ddisgyblion ag AAA i fynychu lleoliadau prif ffrwd) lle bynnag y bo'n briodol i ddiwallu anghenion unigol plentyn neu berson ifanc, a chyda'i strategaeth gyffredinol ar gyfer sicrhau ddarpariaeth ddigonol ar gyfer yr amrywiaeth lawn o AAA.

Dylai cyrff perthnasol roi sylw i'r ffactorau a nodir isod mewn perthynas â chynigion sy'n effeithio ar ysgolion arbennig ac unedau adnoddau arbenigol mewn ysgolion prif ffrwd.

Safonau'r ddarpariaeth

Yn ogystal â'r ystyriaethau arferol mewn perthynas â safonau'r ddarpariaeth, **dylai** cyrff perthnasol ystyried:

- a fydd cynigion yn gwella safonau'r adeiladau a'r ystafelloedd i ddisgyblion ag AAA, gan gynnwys gwella hygyrchedd yr adeilad;
- sut y bydd cynigion yn ymdrin ag unrhyw faterion o ran iechyd, diogelwch a lles;
- sut y bydd cynigion yn hyrwyddo rhagor o gynhwysiant, lle y bo'n briodol;
- effaith cynigion ar ddarpariaeth AAA arall yn ardal agos ac ehangach yr awdurdod lleol gan gynnwys y tu allan i'r sir lle y bo'n briodol.

Yr angen am leoedd a'r effaith ar hygyrchedd ysgolion

Yn ogystal â'r ystyriaethau a restrir yn 1.4, **dylai** cyrff perthnasol ystyried:

- a oes angen am fath penodol o ddarpariaeth AAA yn yr ardal;
- a oes gormod o ddarpariaeth AAA yn yr ardal;
- a fyddai'r ddarpariaeth AAA yn fwy effeithiol neu effeithlon pe bai ddarpariaeth ranbarthol yn cael ei gwneud; ac
- effaith y cynigion hynny ar gludiant dysgwyr ag AAA.

Ffactorau eraill

Dylai cyrff perthnasol ystyried:

- sut y bydd newidiadau i ddarpariaeth AAA mewn ysgolion yn debygol o effeithio ar yr holl wasanaethau eraill a ddarperir mewn ardal ar gyfer disgyblion ag anableddau a/neu AAA.

1.15 Ffactorau i'w hystyried wrth gymeradwyo/penderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion

Wrth gymeradwyo cynigion, rhaid i'r cyrff perthnasol sy'n eu cynnig:

- ystyried a oes unrhyw gynigion cysylltiedig eraill;
- sicrhau bod yr ymgynghoriad statudol wedi'i gynnal yn unol â'r Cod hwn (nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i gau ysgol sy'n ysgol fach);
- sicrhau bod y cynnig wedi'i gyhoeddi yn unol â'r Cod hwn a bod yr hysbysiad yn cynnwys yr holl wybodaeth ofynnol;
- ystyried y ddogfen ymgynghori a'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- ystyried y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu ac unrhyw ymatebion i'r hysbysiad sy'n cefnogi'r cynigion;
- **dylai'r** cyrff perthnasol ystyried a oes unrhyw fanteision, yn achos cynnig i newid categori ysgol. Os na ellir nodi unrhyw fanteision, **ni ddylid** cymeradwyo cynigion o'r fath;
- **peidio â** chymeradwyo cynigion i newid categori lle mae angen gwneud amrywiad i weithred ymddiriedolaeth, os nad yw'r amrywiad hwnnw wedi ei wneud eto.

Wrth benderfynu ar gynigion, rhaid i'r cyrff perthnasol:

- ystyried a oes unrhyw gynigion cysylltiedig eraill;
- ystyried i ba raddau y mae'r ymgynghoriad statudol wedi'i gynnal yn unol â'r Cod hwn (nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i gau ysgol sy'n ysgol fach);
- ystyried i ba raddau y mae'r cynnig wedi'i gyhoeddi yn unol â'r Cod hwn ac a yw'r hysbysiad yn cynnwys yr holl wybodaeth ofynnol;
- ystyried y ddogfen ymgynghori a'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- ystyried y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu ac unrhyw ymatebion i'r hysbysiad sy'n cefnogi'r cynigion;
- **dylai'r** cyrff perthnasol ystyried a oes unrhyw fanteision, yn achos cynnig i newid categori ysgol. Os na ellir nodi unrhyw fanteision, **ni ddylid** cymeradwyo cynigion o'r fath;
- **peidio â** chymeradwyo cynigion i newid categori lle mae angen gwneud amrywiad i weithred ymddiriedolaeth, os nad yw'r amrywiad hwnnw wedi ei wneud eto.

2. Newidiadau y mae angen cynigion ar eu cyfer

Fel arfer, mae angen gweithdrefnau statudol i wneud newidiadau sylweddol i ysgolion. Mae'r gweithdrefnau wedi'u cynllunio i'w gwneud yn bosibl gwneud newidiadau pan ystyrir bod y newidiadau hynny yn angenrheidiol, ond mewn ffordd sy'n diogelu buddiannau dysgwyr ac yn rhoi'r cyfle i'r sawl sydd â diddordeb leisio barn ar y broses.

2.1 Elfennau ad-drefnu ysgolion y mae angen cyhoeddi cynigion ar eu cyfer

Rhaid i gynigion gael eu cyhoeddi ar gyfer yr elfennau canlynol o ran ad-drefnu ysgolion:

1. agor ysgol a gynhelir (gan gynnwys ysgol arbennig);
2. cau ysgol a gynhelir (gan gynnwys ysgol arbennig);
3. gwneud newid a reoleiddir i ysgol a gynhelir;
4. newid categori ysgol a gynhelir¹³.

2.2 Cynigion i newid categori ysgol

Caiff cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir wneud cynigion i newid categori eu hysgol. Fodd bynnag, dylid nodi na cheir gwneud unrhyw newid i ysgol a gynhelir sy'n newid ei chymeriad crefyddol dynodedig neu sy'n peri bod iddi wedyn gymeriad crefyddol dynodedig nad oedd iddi cynt, neu ei bod yn colli ei chymeriad crefyddol dynodedig. Ni chaniateir cymeriad crefyddol i ysgolion cymunedol. Nid yw hi'n bosibl i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir, ysgolion gwirfoddol a reolir nac ysgolion sefydledig, os oes ganddynt gymeriad crefyddol dynodedig, ddod yn ysgolion cymunedol trwy gynnig i newid categori. Yn ogystal â hyn, ni all ysgolion cymunedol ddod yn ysgolion gwirfoddol sydd â chymeriad crefyddol dynodedig. Ni cheir gwneud cynigion i ysgol o unrhyw gategori gael ei newid i fod yn ysgol sefydledig.

2.3 Newidiadau a reoleiddir

Mae Atodlen 2 o Ddeddf 2013 yn disgrifio nifer o newidiadau a reoleiddir i ysgolion a gynhelir (gan gynnwys ysgolion arbennig) na cheir eu cyflawni oni bai bod yr awdurdod lleol perthnasol a/neu'r corff llywodraethu wedi cydymffurfio â'r gofynion a osodir gan y Cod hwn. Er bod y newidiadau a reoleiddir wedi'u disgrifio isod, dylid cyfeirio hefyd at Atodlen 2 o Ddeddf 2013.

¹³ Ac eithrio ysgol sefydledig – mae Deddf 2013 yn gwahardd ysgolion rhag newid eu categori i fod yn ysgolion sefydledig.

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion cymunedol, sefydledig, gwirfoddol, ysgolion arbennig cymunedol ac ysgolion meithrin a gynhelir

- trosglwyddo ysgol i safle neu safleoedd newydd oni fyddai prif fynedfa'r ysgol ar ei safle newydd o fewn 1.609344 cilometr (un filltir) o brif fynedfa'r ysgol ar ei safle a safleoedd presennol;
- newid ysgol (gan gynnwys ysgol arbennig) o fod yn ysgol un rhyw i fod yn ysgol gymysg, neu i'r gwrthwyneb. (Ystyrir bod ysgol yn derbyn disgyblion o un rhyw yn unig os cyfyngir y disgyblion a dderbynnir o'r rhyw arall i ddisgyblion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol, ac nad yw nifer y disgyblion hynny yn fwy na 25% o'r grŵp oedran dan sylw).

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion cymunedol, sefydledig, gwirfoddol, ac ysgolion arbennig cymunedol

- newid yn ystod oedran ysgol (gan gynnwys ysgol arbennig) o flwyddyn neu fwy (heb gynnwys cyflwyno Addysg Bellach ran amser neu lawn amser neu ddod â'r addysg honno i ben a heb gynnwys newidiadau i'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol sy'n ailadrodd cwrs addysg a gwblhawyd cyn iddynt gyrraedd yr oedran ysgol gorfodol);
- cyflwyno darpariaeth chweched dosbarth mewn ysgol neu ddod â'r ddarpariaeth honno i ben;
- newid cyfrwng addysgu dosbarth o ddisgyblion mewn grŵp neu grwpiau oedran (gan gynnwys disgyblion meithrin) mewn ysgol gynradd (neu addysg gynradd mewn perthynas ag ysgolion canol neu ysgolion arbennig) o fod y perthyn i'r disgrifiad yng ngholofn 1 o'r tabl isod i fod yn perthyn i'r disgrifiad yn y cofnod cyfatebol yng ngholofn 2.

Colofn 1	Colofn 2
Gwneir o leiaf 20% ond dim mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Cynnydd neu ostyngiad o fwy nag 20% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Gymraeg.
Gwneir o leiaf 20% ond dim mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.	Cynnydd neu ostyngiad o fwy nag 20% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Saesneg.
Gwneir mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg, a gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.	Cynnydd o fwy na 10% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Gymraeg.
Gwneir mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, a gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Cynnydd o fwy na 10% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Saesneg.
Ni wneir unrhyw addysgu drwy	Gwneir mwy na 10% o'r addysgu

gyfrwng y Gymraeg.	drwy gyfrwng y Gymraeg.
Ni wneir unrhyw addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Gwneir mwy na 10% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.
Gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Ni wneir unrhyw addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.
Gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.	Ni wneir unrhyw addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.

- newid cyfrwng addysgu disgyblion mewn grŵp blwyddyn mewn ysgol uwchradd (neu addysg uwchradd mewn perthynas ag ysgolion canol neu ysgolion arbennig) o fod yn perthyn i'r disgrifiad yng ngholofn 1 o'r tabl isod i fod yn perthyn i'r disgrifiad yn y cofnod cyfatebol yng ngholofn 2.

Colofn 1	Colofn 2
Addysgir pum pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.	Gostyngiad o bedwar pwnc perthnasol neu fwy a addysgir (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir pum pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.	Gostyngiad o bedwar pwnc perthnasol neu fwy a addysgir (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir pob pwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i'r holl ddisgyblion.	Addysgir tri phwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir pob pwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i'r holl ddisgyblion.	Addysgir tri phwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir un pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.	Nid addysgir unrhyw bwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir un pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.	Nid addysgir unrhyw bwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.

(Diffinnir pynciau perthnasol fel unrhyw bynciau ar wahân i Gymraeg a Saesneg a addysgir mewn ysgol.)

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion cymunedol, sefydledig a gwirfoddol

- ehangu safle ysgol (ac eithrio ysgolion meithrin ac ysgolion arbennig), a fyddai'n cynyddu capasiti'r ysgol gan o leiaf 25% neu 200 o

ddisgyblion, o gymharu â chapasiti'r ysgol ar y dyddiad priodol. Wrth benderfynu ar gynnydd mewn capasiti, rhaid ystyried pob achos o ehangu ysgol sydd wedi digwydd ers y dyddiad priodol ynghyd â'r gwaith ehangu arfaethedig. Y "dyddiad priodol" yw'r dyddiad diweddaraf o blith:

- y dyddiad sydd bum mlynedd cyn y dyddiad y bwriedir gweithredu'r cynigion i ehangu'r ysgol;
- y dyddiad pan dderbyniodd yr ysgol ddisgyblion gyntaf;
- y dyddiad (neu'r dyddiad diweddaraf) pan weithredwyd unrhyw gynigion statudol blaenorol a oedd yn golygu ehangu safle'r ysgol. Mae hyn yn cynnwys lle gwelwyd lleihad blaenorol yng nghapasiti ysgol yn ystod y pum mlynedd diwethaf.

At ddibenion ehangu safle ysgol, pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Rhif: 21/2011);

"Ehangu dros dro" yw ehangu mangre ysgol y rhagwelir y bydd yr ehangiad, ar yr adeg y'i gwneir, yn ei le am lai na thair blynedd.

- gwneud ehangiad dros dro o'r ysgol yn ehangiad parhaol, pan fyddai'r ehangiad dros dro hwnnw wedi bod yn newid a reoleiddir oni bai am y ffaith mai dros dro ydoedd;
- lleihau capasiti ffisegol ysgol brif ffrwd, ac eithrio pan fydd y capasiti arfaethedig yn fwy na nifer uchaf y disgyblion ar y gofrestr yn yr ysgol ar unrhyw bryd yn ystod y ddwy flynedd ysgol flaenorol cyn cyhoeddi'r cynnig. Yn y cyd-destun hwn, pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011 Mesur Capasiti Ysgolion yng Nghymru)¹⁴;
- cyflwyno neu ddileu darpariaeth AAA neu newid y math o ddarpariaeth. Dyma lle mae'r ddarpariaeth mewn ysgol brif ffrwd ond mae'r disgyblion a dderbynnir yn ychwanegol at nifer derbyn yr ysgol. Hefyd, **rhaid** i'r awdurdod lleol gydnabod bod y ddarpariaeth wedi'i chadw'n ôl ar gyfer disgyblion ag AAA;
- cyflwyno neu derfynu trefniadau bandio ar gyfer derbyn disgyblion i ysgol brif ffrwd (o dan adran 101 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (Deddf 1998));
- cyflwyno neu derfynu darpariaeth breswyl, neu gynnydd neu ostyngiad gan 50 o ddisgyblion neu 50% o'r capasiti yn y

¹⁴ Effaith hyn yw y bydd ysgolion â chapasiti dros ben yn gallu dileu'r capasiti hwnnw heb yr angen am gynnig statudol. Fodd bynnag, os bydd ysgolion yn llawn neu bron yn llawn, rhaid cyhoeddi cynnig i leihau capasiti'r ysgol.

ddarpariaeth breswyl mewn ysgolion prif ffrwd, pa un bynnag sydd fwyaf;

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion arbennig cymunedol

- ar gyfer ysgolion arbennig (ac eithrio os yw'r ysgol mewn ysbyty), cynnydd yn nifer y disgyblion y mae'r ysgol yn gwneud darpariaeth ar eu cyfer a fyddai, ar y cyd â phob cynnydd blaenorol o'r fath yn nifer y disgyblion, yn cynyddu 10 % ar nifer y disgyblion neu nifer perthnasol y disgyblion o'r fath (pa un bynnag sydd leiaf). Y nifer perthnasol yw 5 os mai dim ond darpariaeth breswyl a gynigir gan yr ysgol, ac 20 mewn achosion eraill. Ystyrir unrhyw gynnydd blaenorol yn nifer y disgyblion o'r dyddiad priodol. Y dyddiad priodol yw'r dyddiad diweddaraf o blith y canlynol:
 - 19 Ionawr 2012;
 - y dyddiad pan dderbyniodd yr ysgol ddisgyblion gyntaf;
 - y dyddiad (neu'r dyddiad diweddaraf) pan weithredwyd unrhyw gynigion statudol blaenorol a oedd yn golygu ehangu safle'r ysgol.
- ar gyfer ysgol arbennig, cyflwyno neu derfynu'r ddarpariaeth breswyl, neu newid y ddarpariaeth breswyl fel bod nifer y disgyblion y gwneir darpariaeth ar eu cyfer yn cynyddu neu'n gostwng gan 5 disgybl;
- newid yn y math o anghenion addysgol arbennig y mae ysgol arbennig yn gwneud darpariaeth ar eu cyfer;

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion meithrin a gynhelir

- ehangu'r gofod addysgu, neu wneud ehangiad dros dro yn ehangiad parhaol, mewn ysgol feithrin, a hynny o 50% neu ragor;
- ychwanegu neu ddileu darpariaeth (mewn ysgol feithrin) y mae'r awdurdod lleol yn cydnabod ei bod wedi'i chadw'n ôl ar gyfer disgyblion ag anghenion addysgol arbennig, neu unrhyw newid yn y math o ddarpariaeth o'r fath;
- ar gyfer ysgol feithrin lle yr addysgir grŵp o ddisgyblion yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Gymraeg, newid fel bod yr holl ddisgyblion yn cael eu haddysgu'n gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Saesneg;
- ar gyfer ysgol feithrin lle yr addysgir grŵp o ddisgyblion yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Saesneg, newid fel bod yr holl ddisgyblion yn cael eu haddysgu'n gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Gymraeg.

2.4 Pwy all wneud cynnig?

Gall awdurdod lleol wneud cynigion i:

- sefydlu neu gau ysgolion cymunedol neu ysgolion meithrin a gynhelir neu wneud newid a reoleiddir iddynt (gweler 3.3 o'r Cod)
- cau ysgol wirfoddol neu sefydledig
- cynyddu neu leihau capasiti ysgol sefydledig neu wirfoddol heb gymeriad crefyddol.

Gall cyrff llywodraethu ysgolion sefydledig neu wirfoddol wneud cynigion i:

- gau eu hysgol
- gwneud newid a reoleiddir i'w hysgol.

Gall unrhyw un wneud cynigion i sefydlu ysgol wirfoddol newydd. Fodd bynnag, **dylai** awdurdodau lleol gydweithio â'r corff crefyddol perthnasol pan mai cynnig i sefydlu ysgol wirfoddol o natur grefyddol sydd dan sylw.

Ni cheir sefydlu ysgol sefydledig nac ysgol arbennig sefydledig newydd yng Nghymru.

Gall awdurdodau lleol hefyd wneud cynigion i ychwanegu neu gael gwared ar ddosbarthiadau chwech mewn ysgolion uwchradd gwirfoddol a sefydledig, ond dim ond os ydynt yn gyntaf wedi cael caniatâd Gweinidogion Cymru i wneud hynny. **Rhaid** cael caniatâd drwy wneud cais ysgrifenedig sy'n nodi'n glir resymeg yr awdurdod lleol dros y cynnig.

Yn ogystal â hyn, mae Deddf 2013 yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru gyhoeddi cynigion i:

- a) unioni darpariaeth ormodol neu annigonol o leoedd mewn ysgolion (lle maent eisoes wedi cyhoeddi cyfarwyddyd i awdurdod lleol neu gorff llywodraethu i'r perwyl hwnnw) (adran 59);
- b) sicrhau darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig (lle maent eisoes wedi cyhoeddi cyfarwyddyd i awdurdod lleol/awdurdodau lleol/cyrff llywodraethu i'r perwyl hwnnw) (adran 68), ac
- c) ychwanegu neu ddileu chweched dosbarth mewn ysgol (adran 71).

3. Ymgynghori

3.1 Egwyddorion

Mae adran 48 o Ddeddf 2013 yn nodi bod yn **rhaid** cynnal ymgynghoriad ar gynigion trefniadaeth ysgolion cyn eu cyhoeddi o dan adrannau 41-45. Yn ogystal â hyn, mae'n **rhaid** cynnal ymgynghoriad hefyd ar gynigion a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru o dan adran 68 i sicrhau darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig neu o dan adran 71 i ad-drefnu chweched dosbarth.

Nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i gau ysgol fach¹⁵ a wneir o dan adran 43. Fodd bynnag, **dylai** awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu sy'n dwyn ymlaen gynigion i gau ysgol fach sydd â llai na 10 o ddisgyblion, a honno'n ysgol sydd wedi'i dynodi'n ysgol wledig, ddal i ystyried y ffactorau sydd wedi'u pennu ym Mhennod 1 y Cod hwn, gan gynnwys y gofynion pellach sy'n ymwneud â chau ysgolion gwledig yn 1.8 "*Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig*".

Mae'r gyfraith achosion wedi pennu y **dylai'r** broses ymgynghori:

- gael ei chynnal pan fydd cynigion yn dal ar gam ffurfiannol;
- cynnwys digon o wybodaeth a rhesymau dros gynigion penodol er mwyn sicrhau ystyriaeth ac ymateb deallus;
- rhoi digon o amser i ystyried y cynigion ac ymateb iddynt;
- sicrhau y caiff yr hyn sy'n deillio o'r ymgynghoriad ei ystyried mewn ffordd gydwbodol pan wneir y penderfyniad yn y pen draw.

Mae'r broses a'r canllawiau canlynol wedi'u datblygu gan roi sylw dyledus i'r egwyddorion a restrir uchod. Bydd angen i'r rhai sy'n ystyried cyflwyno cynigion fod yn gwbl ymwybodol o'r broses hon a'r canllawiau hyn. Fodd bynnag, **rhaid** i gynigwyr gofio'r pedair egwyddor sylfaenol a chymryd unrhyw gamau ychwanegol angenrheidiol i sicrhau y cynhelir yr egwyddorion hynny.

3.2 Sylw i'r manylion

Mae'n hanfodol bod cynigwyr yn anelu at gyflwyno gwybodaeth o safon uchel ac yn sicrhau safon uchel, ar gyfer ymgynghoriadau ysgol a dogfennau ymgynghori a gaiff eu cyhoeddi. Caiff y rhain eu hystyried yn ofalus gan gymunedau, staff ysgolion a rhieni, a gall camgymeriadau yn y manylion danseilio eu hyder yn y cynnig. Os na ddarperir dogfennau ymgynghori cywir, o ansawdd uchel, efallai y bydd yn rhaid rhoi'r gorau i ymgynghoriadau, efallai

¹⁵ Mae Deddf 2013 yn diffinio ysgol fach fel ysgol â llai na 10 disgybl cofrestredig ar y trydydd dydd Mawrth yn y mis Ionawr yn union cyn y dyddiad y gwneir y cynigion. Dewiswyd y dyddiad hwn oherwydd mai dyma'r dyddiad y mae gofyn i bob ysgol yng Nghymru gyflwyno'r Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion i Lywodraeth Cymru, sy'n cynnwys nifer y disgyblion ar y gofrestr.

y bydd y broses yn cymryd lawer yn hirach na'r disgwyl a gallai gynyddu'r gwrthdaro â chymunedau.

O bryd i'w gilydd, bydd cynigwyr wedi cynnal ymgynghoriad 'anffurfiol' gyda rhai rhanddeiliaid penodol ynghynt yn y broses o ddatblygu cynigion. **Rhaid peidio ag** ystyried bod ymgynghoriad o'r fath yn disodli unrhyw ran o'r prosesau ymgynghori ffurfiol a amlinellir isod.

3.3 Gweithdrefnau

Nid yw'n ofynnol i gynigwyr gynnal cyfarfodydd ymgynghori er y bydd amgylchiadau lle y bydd cynigwyr o'r farn y bydd cyfarfod â grwpiau penodol o ymgynghoreion o gymorth mawr wrth ledaenu gwybodaeth ac yn rhoi llwyfan addas i ymgynghoreion leisio eu barn.

Gall cynigwyr ddefnyddio ffyrdd eraill o ymgysylltu ag ymgynghoreion, fel sy'n briodol yn eu barn hwy. Er enghraifft, gallai diwrnodau agored neu sesiynau 'galw heibio' fod yn ffordd gyfleus i'r sawl sydd â diddordeb gael gwybodaeth, holi am eglurhad a rhoi sylwadau.

Yn achos cynigion i ad-drefnu ysgolion y mae tir a/neu adeiladau'n a gedwir ar ymddiriedolaeth, neu ysgolion â chymeriad crefyddol dynodedig, **rhaid** i'r cynigydd gynnal ymgynghoriad â'r ymddiriedolwyr a/neu'r corff crefyddol priodol cyn cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori. **Rhaid** i'r cynigydd ganiatáu 28 diwrnod ar gyfer derbyn sylwadau a **rhaid** iddo roi sylw priodol i'r sylwadau hynny cyn gwneud unrhyw benderfyniad i gynnal ymgynghoriad cyffredinol.

Pan fydd opsiwn newydd yn dod i'r amlwg yn ystod ymgynghoriad ac y mae'r cynigwyr yn penderfynu ei ystyried, **rhaid** iddynt ymgynghori eto ar yr opsiwn hwn cyn symud ymlaen i gyhoeddi'r cynigion.

3.4 Dogfen ymgynghori

Rhaid i'r rhai sy'n cyflwyno cynigion statudol gyhoeddi dogfen ymgynghori ar ffurf copi caled ac ar ffurf electronig ar eu gwefan neu wefan yr awdurdod lleol perthnasol. **Rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais. **Dylid** ystyried cyhoeddi mewn fformatau eraill os bydd hygyrchedd yn peri pryder.

Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar un o ddiwrnodau ysgol yr ysgol neu'r ysgolion y mae'r cynnig yn ymwneud â hi/nhw, a **rhaid** rhoi o leiaf 42 o ddiwrnodau i bobl ymateb i'r ddogfen, gydag 20 o'r rhain yn ddiwrnodau ysgol¹⁶. Ni ddylid cyhoeddi dogfennau ymgynghori ar ddiwrnod ysgol sy'n cynnwys sesiwn ysgol sydd wedi'i neilltuo (yn llwyr neu'n bennaf) i wella safonau addysgu neu arferion rheoli staff yr ysgol (diwrnodau hyfforddiant mewn swydd).

¹⁶ Diffinnir diwrnod ysgol yn adran 579 o Ddeddf Addysg 1996 fel unrhyw ddiwrnod pan fydd sesiwn ysgol yn yr ysgol honno. Gall sesiwn ysgol fod yn sesiwn bore neu'n sesiwn prynhawn, felly mae diwrnod ysgol yn golygu unrhyw ddiwrnod pan fydd yr ysgol yn cyfarfod am y diwrnod cyfan neu am ran o'r diwrnod.

Rhaid anfon llythyr neu e-bost i'r canlynol ynghylch y ddogfen ymgynghori, gan roi gwybod iddynt bod modd iddynt ofyn am gopi caled (ond *gweler* hefyd adran 3 ar Ymgynghori â Phlant â Phobl Ifanc):

- rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff yr ysgolion y mae'r cynigion yn effeithio arnynt;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno;
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys y rheini yn Lloegr lle bo'n briodol) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru*;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir neu y bwriedir eu gwasanaethu gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff sy'n cynrychioli athrawon a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortïwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, neu unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;

- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff ieuchyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant yn y cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:

Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Yn achos pob cynnig, **rhaid** i'r ddogfen ymgynghori gynnwys yr wybodaeth ganlynol:

Disgrifiad a manteision

- disgrifiad manwl o'r sefyllfa bresennol, sy'n amlinellu cryfderau a gwendidau a'r rhesymau pam yr ystyrir bod angen newid;
- disgrifiad manwl o'r cynnig neu gynigion (gall cynigydd ymgynghori ar fwy nag un cynnig posibl), yr amserlen arfaethedig ar gyfer gweithdrefnau statudol ac ar gyfer gweithredu'r cynigion ac unrhyw drefniadau interim arfaethedig y gellid bod angen eu gweithredu. Wrth ddisgrifio'r cynigion, fel arfer **dylai** cynigwyr gyfeirio atynt gan ddefnyddio'r termau a amlinellir yn y Cod hwn (ee 'cau ysgolion'), ond os bydd dwy ysgol bresennol neu fwy yn uno'n un ysgol sy'n gweithredu ar fwy nag un safle (ee os bydd hen ysgol babanod ac ysgol iau yn uno i greu ysgol gynradd), gellid defnyddio'r term 'uno';
- manteision disgwylidig y cynigion ac anfanteision o gymharu â'r sefyllfa bresennol;
- unrhyw risgiau sy'n gysylltiedig â'r cynigion ac unrhyw fesurau sy'n ofynnol i reoli'r rhain;
- disgrifiad o unrhyw ddewisiadau amgen a ystyriwyd a'r rhesymau dros eu gwrthod (ond gweler para 1.8 i gael gwybod am y gofynion pellach o ran cau ysgol wledig);

- gwybodaeth am unrhyw newidiadau i drefniadau teithio gan ddysgwyr pe bai'r cynigion yn cael eu gweithredu a'r effaith ar hygyrchedd y ddarpariaeth.

Manylion yr ysgolion y mae'r cynnig yn effeithio arnynt

- enwau, lleoliadau a chategorïau (hy cymunedol, gwirfoddol a reolir, gwirfoddol a gynorthwyr, sefydledig) pob ysgol bresennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni (er enghraifft, yn achos cynnig i gau ysgol, **dylid** rhoi gwybodaeth am yr holl ysgolion cyfagos y gellid ystyried yn rhesymol y bydd disgyblion yn dymuno trosglwyddo iddynt);
- nifer y disgyblion ar y gofrestr ar hyn o bryd¹⁷ a'r ffigurau a gofnodwyd ar gyfer y pedwar cyfrifiad ysgolion blyneddol blaenorol ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt;
- rhagolygon pum mlynedd o'r disgyblion ar y gofrestr ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt, a hynny ar hyn o bryd (h.y. yn seiliedig ar y ffordd y mae ysgolion wedi'u trefnu ar hyn o bryd) a phe gweithredid y cynigion;
- capasiti lleoedd disgyblion¹⁸ ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt;
- nifer y lleoedd meithrin ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt;
- gwybodaeth am ansawdd adeiladau ac ystafelloedd ym mhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt, gan gynnwys cyfeiriad at arolwg diweddaraf yr awdurdod lleol o gyflwr yr ysgol, gan ddefnyddio categorïau'r Arolwg Ysgolion gwreiddiol ar gyfer yr 21ain Ganrif;
- cyfrwng iaith pob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt (gan ddefnyddio Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 23/2007 "Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg").

Ansawdd a safonau mewn addysg

¹⁷ Ar gyfer ysgolion cynradd, dylid dangos nifer y disgyblion meithrin ar wahân ac ni ddylid eu cynnwys mewn rhagolygon.

¹⁸ Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 21/2011 "Mesur Capasiti Ysgolion yng Nghymru".

- dadansoddiad o effaith debygol y cynigion ar ansawdd y canlynol (cyfeirir at bum maes arolygu perthnasol Estyn mewn cromfachau):
 - a) safonau (safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau); llesiant ac agweddau at ddysgu;
 - b) profiadau addysgu a dysgu (ansawdd yr addysgu; ystod, cydbwysedd a phriodoldeb y cwricwlwm, a'r ddarpariaeth sgiliau);
 - c) arweiniad a chymorth gofal (tracio, monitro a darparu cymorth dysgu, datblygiad personol a gwarchod disgyblion);
 - d) arweinyddiaeth a rheolaeth (ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr, prosesau hunanwerthuso a chynllunio gwelliant, dysgu proffesiynol, a defnyddio adnoddau)

yn yr ysgol neu'r ysgolion sy'n destun cynigion ac unrhyw ysgol neu sefydliad addysgol arall y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni/arno.

- gwybodaeth o adroddiadau diweddaraf Estyn ar gyfer pob ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- effaith debygol y cynigion ar allu ysgol neu ysgolion sy'n destun cynigion neu unrhyw ysgol arall sy'n debygol o gael ei heffeithio i ddarparu'r cwricwlwm llawn yn y cyfnod sylfaen ac ym mhob cyfnod allweddol addysgol.

Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg

- i ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a gymeradwywyd.
- sut y byddai'r cynnig yn ehangu neu'n lleihau'r ddarpariaeth Gymraeg. Os mai lleihau'r ddarpariaeth y bydd, nodwch pam y bydd y ddarpariaeth yn cael ei lleihau.

Cyllid

- costau ariannol ac arbedion y cynnig ac unrhyw arbedion posibl (gan gynnwys, lle bo'n briodol, y costau presennol yn ôl disgybl a'r costau a amcanestynnir unwaith y gweithredid y cynnig) - cyfalaf a rheolaidd (gan gynnwys costau cludiant a staff yr ysgol);
- ffynonellau cyllid cyfalaf;

- sut y caiff unrhyw dderbyniadau cyfalaf neu arbedion costau rheolaidd eu defnyddio.

Tir ac adeiladau

- manylion unrhyw dir neu adeiladau y gellid bod angen eu trosglwyddo neu eu gwaredu o ganlyniad i'r cynigion.

Manylion ymgynghori

- manylion o ran sut y gall pobl leisio eu barn gan gynnwys y cyfeiriad ar gyfer cyflwyno sylwadau ysgrifenedig a'r dyddiad cau ar gyfer derbyn y sylwadau hynny;
- manylion o ran sut y gall pobl ofyn cwestiynau eraill am y cynigion neu awgrymu opsiynau eraill;
- datganiad i'r perwyl na chaiff ymatebion i'r ymgynghoriad eu cyfrif yn wrthwynebiadau i'r cynnig ac mai dim ond ar ôl cyhoeddi'r hysbysiad y gall gwrthwynebiadau gael eu cofrestru;
- esboniad o'r broses gyhoeddi, sut i gyflwyno gwrthwynebiadau a sut y penderfynir ar gynigion cyhoeddedig;
- gofod i ymateb i'r ymgynghoriad
- cyfle i'r rheini yr ymgynghorir â nhw i nodi eu dymuniad i gael eu hysbysu pan gaiff yr adroddiad ar yr ymgynghoriad ei gyhoeddi.

Pan fydd cynigion yn cynnwys sefydlu ysgol newydd, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori hefyd:

- Ar gyfer yr ysgol newydd:
 - a. y nifer derbyn a'r trefniadau derbyn arfaethedig;
 - b. ystod oedran;
 - c. capasiti lleoedd disgyblion a/neu nifer y lleoedd meithrin;
 - d. lleoliad;
 - e. categori (h.y. cymunedol, gwirfoddol a gynorthwyir neu wirfoddol a reolir);
 - f. categori iaith (yn ôl y diffiniad yn Nogfen Wybodaeth Rhif 023/2007);
 - g. manylion yr adeiladau a'r ystafelloedd arfaethedig, gan gynnwys rhestr o'r cyfleusterau arfaethedig;

- h. yn achos uned adnoddau anghenion addysgol arbennig mewn ysgol brif ffrwd neu ysgol arbennig, gwybodaeth am anghenion arbennig y disgyblion y cynigir eu derbyn;
- i. trefniadau cludiant rhwng y cartref a'r ysgol (gan gynnwys unrhyw drefniadau pontio) a pholisi cludiant yr awdurdod lleol.¹⁹

Pan fydd cynigion yn cynnwys cau ysgol, **rhaidd** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- manylion unrhyw opsiynau amgen sydd wedi'u hystyried yn lle cau'r ysgol, a'r rhesymau dros beidio â bwrw ati â'r rhain (ond gweler para 1.8 i gael gofynion pellach mewn perthynas â chau ysgol wledig);
- effaith y cynigion ar y gymuned leol, yr effaith debygol ar staff yr ysgolion a enwir mewn cynigion;
- yn achos darpariaeth amgen:
 - a. enw a lleoliad y ddarpariaeth amgen arfaethedig;
 - b. cymhariaeth o ansawdd a safon yr addysg a ddarperir yn yr ysgol y byddai'r disgyblion yn trosglwyddo ohoni a'r ysgol neu ysgolion amgen arfaethedig ac amlinelliad o unrhyw gamau y mae angen eu cymryd i sicrhau yr eir i'r afael ag unrhyw ddiffygion yn yr opsiwn amgen;
 - c. trefniadau derbyn yr ysgol amgen arfaethedig;
 - d. cymhariaeth o ansawdd yr adeiladau a'r ystafelloedd yn yr ysgol y byddai'r disgyblion yn trosglwyddo ohoni a'r dewis arfaethedig ac amlinelliad o unrhyw gamau y mae angen eu cymryd i sicrhau yr ymdrinnir ag unrhyw ddiffygion yn y dewis amgen;
 - e. gwybodaeth am unrhyw waith adeiladu sydd ei angen i sicrhau y gall plant sy'n trosglwyddo gael lle yn y ddarpariaeth amgen;
 - f. yr effaith ar amseroedd teithio disgyblion i'r ysgol ac ar gostau cludiant i'r ysgol;
 - g. gwybodaeth am lwybrau cerdded sydd ar gael i'r ddarpariaeth amgen;
 - h. cyfrwng iaith yr ysgol amgen arfaethedig.

Pan fydd cynigion yn ymwneud â chau ysgol wledig a phenderfyniad wedi'i wneud i ymgynghori ar y cynnig, **rhaidd** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y

¹⁹ Mae adran 3 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn nodi trothwy ar gyfer hawl i ddarpariaeth cludiant am ddim rhwng y cartref a'r ysgol, sef 2 filltir neu fwy ar gyfer addysg gynradd a 3 milltir neu fwy ar gyfer addysg uwchradd orfodol.

ddogfen ymgynghori ynghyd â'r wybodaeth y mae'n **rhaid** ei chynnwys ar gyfer pob cynnig:

- Y rheswm dros y cynnig i gau'r ysgol (hy disgrifiad o'r prif heriau sy'n wynebu'r ysgol ac y mae'r cynigydd am geisio ymateb iddynt);
- Yr opsiynau eraill a nodwyd ac asesiad o'r opsiynau hyn, gan gynnwys:
 - yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg,
 - yr effaith debygol ar y gymuned,
 - yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Hefyd, rhaid rhoi gwybod i'r rheini yr ymgynghorir â nhw y gallant:

- wneud sylwadau ynghylch yr opsiynau eraill a nodwyd gan y cynigydd yn ogystal ag ynghylch y prif gynnig;
- awgrymu opsiynau eraill a fyddai'n goresgyn y problemau sydd y tu ôl i'r cynnig i gau'r ysgol (hy y prif heriau sy'n wynebu'r ysgol y mae'r cynigydd am geisio ymateb iddynt).

Pan fydd y cynnig yn ymwneud ag ychwanegu neu gael gwared ar ddarpariaeth feithrin. **Rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- digonolrwydd yr adeiladau a'r ystafelloedd a gynigir, yn y dosbarth ac yn yr awyr agored, a hyfywedd unrhyw ysgol sydd am ychwanegu lleoedd meithrin;
- a oes angen lleoedd meithrin ychwanegol yn yr ardal;
- lefel y galw am fathau penodol o addysg feithrin, ee darpariaeth Gymraeg neu ddarpariaeth â chymeriad crefyddol;
- effaith y cynigion ar sefydliadau eraill, gan gynnwys darparwyr preifat a thrydydd sector;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn integreiddio addysg y blynyddoedd cynnar â gwasanaethau gofal plant neu i ba raddau y maent yn gyson â dull gweithredu integredig.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud ag ychwanegu neu gael gwared ar ddarpariaeth chweched dosbarth. **Rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- a fydd cynigion yn arwain at wella cyflawniadau addysgol neu hyfforddiant unigolion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol ond sy'n iau na 19 oed yn yr ardal;

- a fydd cynigion yn cyfrannu at amrywiaeth briodol o gyrsiau a chymwysterau perthnasol a llwybrau dysgu galwedigaethol o ansawdd uchel, sy'n seiliedig ar anghenion cyflogwyr ac sydd wedi'u hanelu at ddisgyblion o bob gallu, a hefyd yn cynnal cyrsiau TGAU, Lefel UG/Lefel Uwch a chysiau sefydledig eraill yn ôl y gofyn o dan Fesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009 ar gyfer dysgwyr 14-19 oed;
- a yw'r cynigion yn debygol o gynyddu nifer y dysgwyr sy'n parhau i ddysgu ar ôl oedran ysgol gorfodol, gan ystyried materion a chostau cludiant i'r dysgwr ac eraill, fforddiadwyedd costau o'r fath, a'r tebygolrwydd y bydd dysgwyr yn barod i deithio;
- i ba raddau y mae cynigion yn cyfrannu at yr agenda 14-19 gan ystyried barn rhwydweithiau 14-19 a phartneriaethau dysgu lleol;
- effaith cynigion ar ddarpariaeth 11-16 mewn ysgolion;
- sut y byddai cynigion yn effeithio ar hyfywedd sefydliadau sydd eisoes yn darparu addysg ôl-16 safonol, gan gynnwys chweched dosbarth mewn ysgolion, Sefydliadau Addysg Bellach a sefydliadau hyfforddi preifat;
- sut y gallai'r cynigion effeithio ar gynaliadwyedd y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y rhwydwaith 14-19 lleol a'r ardal ehangach, neu'r gwaith i'w gwella, a hyrwyddo mynediad i'r cyrsiau cyfrwng Cymraeg sydd ar gael mewn addysg ôl-16;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn rhoi manteision ychwanegol i ddysgwyr o gymharu â chadw'r sefyllfa bresennol a dewisiadau posibl eraill ar gyfer trefniadaeth ôl-16;
- sut y gall cynigion effeithio ar y ddarpariaeth cludiant ddewisol y gall awdurdod lleol ei darparu i ddysgwyr²⁰ sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol.

Pan fydd cynigion yn ymwneud ag ysgol arbennig neu'n cynnwys unedau adnoddau arbenigol sydd wedi'u hatodi i ysgolion prif ffrwd, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- yr effaith ar ddarpariaeth AAA;
- sut y bydd cynigion yn cyfrannu'n fwy cyffredinol at wella ansawdd yr addysg a'r cymorth i blant ag AAA.

²⁰ Mae adran 6 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn rhoi grym i awdurdod lleol ddarparu cludiant dewisol lle maent hwy yn gweld yn dda i hwyluso trefniadau teithio dysgwyr. Mae paragraffau 1.98 – 1.105 o Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr yn darparu canllawiau pellach ar y ddarpariaeth hon.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud â newid cyfrwng iaith. **Rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- y galw a ragwelir ymhlith rhieni am y math o ddarpariaeth a gynigir; ac
- i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol, o'r math a gynigir, yn cynnig mwy neu lai na'r hyn y mae galw amdani neu'r galw a ragwelir.

Pan fydd unrhyw ysgol sy'n rhan o gynnig neu y mae cynnig yn effeithio arni yn addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- asesiad o effaith y cynnig ar y Gymraeg (rhaid cynnwys asesiad o'r effaith ar y Gymraeg, naill ai ym mhrif ran y ddogfen ymgynghori neu fel atodiad);
- esboniad o sut mae'r cynnig yn ffurfio rhan o'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud ag ysgol â chymeriad crefyddol dynodedig, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori;

- yr effaith ar argaeledd a mynediad i leoedd mewn ysgol â'r un cymeriad crefyddol dynodedig.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud â newid categori, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- effaith y newid categori ar drefniadau llywodraethu a phwerau'r corff llywodraethu mewn perthynas â pholisïau a threfniadau derbyn, cyflogaeth a chwricwlwm;
- unrhyw newidiadau arfaethedig i bolisïau a threfniadau derbyn, cyflogaeth a chwricwlwm.

O dan rai amgylchiadau, efallai y bydd cynigwyr o'r farn ei bod yn briodol ymgynghori ar amrywiaeth o opsiynau yn hytrach nag un cynnig penodol, ond, ym mhob achos, **rhaid** i'r holl wybodaeth uchod gael ei darparu mewn perthynas â phob un o'r opsiynau a nodwyd.

3.5 Ymgynghori â phlant a phobl ifanc

Rhaid i gynigwyr wneud trefniadau addas hefyd i ymgynghori â disgyblion unrhyw ysgol y bydd y cynigion yn effeithio arni (neu ran o ysgol yn achos darpariaeth sy'n unswydd ar gyfer plant ag AAA) a, lle y bo'n bosibl, blant a phobl ifanc sy'n debygol o fynychu'r ysgolion hynny. **Rhaid** i hyn gynnwys, man lleiaf, ymgynghoriad â chynghorau ysgol yr ysgolion y mae'r cynigion yn effeithio arnynt, a **dylai** hefyd gynnwys ymgynghoriad â dysgwyr unigol pan fydd hyn yn briodol ac yn ymarferol. **Rhaid** i gyrff llywodraethu helpu i hwyluso'r agwedd hon ar yr ymgynghoriad.

Rhaid i'r wybodaeth a roddir i blant a phobl ifanc gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n berthnasol i'w hoedran a'u lefel dealltwriaeth debygol ac yn eu galluogi i lunio barn ddeallus. Mae'r safonau cenedlaethol y cytunwyd arnynt ar gyfer cyfranogiad plant a phobl ifanc yng Nghymru ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru; **dylai** cynigwyr gyfeirio at y rhain a gweithredu'n unol â nhw.

<https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/rights/ParticipationforChildrenandYoungPeople/?lang=cy>

Os ymgynghorir â dysgwyr unigol, **dylai** cynigwyr gynhyrchu a dosbarthu fersiwn neu fersiynau o'r ddogfen ymgynghori sy'n briodol i oed/oedrannau'r plant a phobl ifanc yr effeithir arnynt. **Dylai'r** ddogfen ymgynghori esbonio'n glir i blant a phobl ifanc y gwahaniaeth rhwng y cyfnod ymgynghori a'r cyfnod gwrthwynebu ynghyd â sut a phryd y gallant wrthwynebu cynigion. Os bydd angen, **dylai** cynigwyr helpu plant a phobl ifanc sydd am gyflwyno ymateb i'r ymgynghoriad.

3.6 Adroddiadau ymgynghori

Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi adroddiad ar yr ymgynghoriad ar ei wefan neu wefan yr awdurdod lleol perthnasol. **Rhaid** cyhoeddi'r adroddiad o leiaf ddwy wythnos cyn cyhoeddi hysbysiad statudol. Dylai:

- grynhoi pob un o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion;
- ymateb i'r rhain ar ffurf esboniad, diwygiad i'r cynnig neu wrthod y pryderon, gan nodi rhesymau i gefnogi hynny;
- nodi ymateb Estyn i'r ymgynghoriad yn llawn;
- ymateb i ymateb Estyn ar ffurf esboniad, diwygiad i'r cynnig neu wrthod y pryderon, gan nodi rhesymau i gefnogi hynny.

Gallai'r adroddiad ar yr ymgynghoriad hefyd wneud argymhellion - er enghraifft, i weithrediaeth yr awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu - ynghylch sut i fwrw ymlaen, h.y. cyhoeddi'r cynigion yr ymgynghorwyd arnynt gydag unrhyw addasiadau priodol, rhoi'r gorau i'r cynigion a chadw'r sefyllfa bresennol neu ailwampio'r cynigion ac ailymgynghori arnynt.

Rhaid i gynigwyr sicrhau y tynnir sylw yn yr adroddiad ar yr ymgynghoriad at unrhyw safbwyntiau a fynegir gan blant a phobl ifanc y mae'r cynigion yn effeithio arnynt, a sicrhau bod yr adroddiad ar gael i'r plant a'r bobl ifanc hynny.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud â chau ysgol wledig, yn ogystal â'r camau i'w cymryd o ran yr adroddiad ymgynghori i bob ysgol, mae'r gofynion arbennig canlynol yn gymwys:

Yn dilyn y cyfnod ymgynghori, pan fydd y cynigydd yn adolygu'r cynnig cyn ei gyhoeddi, bydd yn ofynnol i'r cynigydd gynnal asesiad pellach o'r cynnig ac o bob un o'r opsiynau eraill a nodwyd yn y papur cynnig. Bydd hyn yn cwmpasu'r un materion â'r rheini yr oedd yn ofynnol i'r cynigydd eu hasesu wrth lunio'r cynnig:

- yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg
- yr effaith debygol ar y gymuned
- yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Diben yr asesiad pellach hwn yw ystyried unrhyw wybodaeth bellach a ddaeth i law yn sgil yr ymgynghoriad neu fel arall.

Yn ei adroddiad ymgynghori, bydd gofyn i'r cynigydd esbonio ei asesiad o'r cynnig a'r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd, sut mae'r asesiad hwn yn wahanol i'w asesiad cynharach (os o gwbl) a'i asesiad o unrhyw opsiynau rhesymol pellach. Yn olaf, bydd gofyn i'r cynigydd gadarnhau a yw o'r farn mai gweithredu'r cynnig (yn llawn neu'n rhannol) yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd dros y cynnig a rhoi rhesymau dros ei gasgliad.

Er nad yw Deddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol ymgynghori ar gynigion i gau ysgolion bach oedd â llai na 10 o ddisgyblion pan gynhaliwyd cyfrifiad y mis Ionawr cynt²¹, **dylai** awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu sy'n dwyn ymlaen gynigion o'r fath ystyried y ffactorau a nodir ym Mhennod 1 y Cod hwn wrth ddatblygu ac ystyried cynigion. Os yw'r ysgol ar restr yr "ysgolion gwledig", mae hyn yn cynnwys bodloni'r gofynion yn 1.8, sef "*Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig*".

Rhaid i'r adroddiad ar yr ymgynghoriad gael ei gyhoeddi'n electronig, naill ai ar wefan y cynigydd neu ar wefan yr awdurdod lleol perthnasol. Yn ogystal â hyn, **rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais. **Rhaid** i hyn ddigwydd cyn cyhoeddi unrhyw gynnig.

Rhaid i'r canlynol gael gwybod, drwy lythyr neu e-bost, bod yr adroddiad ar yr ymgynghoriad ar gael:

- rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff ysgolion sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno;
- ymgynghoreion a oedd wedi gofyn am gael eu hysbysu.

²¹ At ddibenion penderfynu a oes angen ymgynghoriad, mae adran 56 o Ddeddf 2013 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol sydd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn y dyddiad pan wneir y cynigion.

- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys y rheini yn Lloegr, lle bo'n briodol) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion â datganiad ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru*;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir neu y bwriedir eu gwasanaethu gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff sy'n cynrychioli athrawon a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortïwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff iechyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant yn y cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Oni bai bod cynigwyr wedi gwneud cais am estyniad amser a'i fod wedi'i roi gan Weinidogion Cymru, **rhaid** cyhoeddi cynigion cyn pen 26 wythnos o ddiwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion i'r ymgynghoriad, fel arall bydd y cynigion yn methu a **rhaid** cyhoeddi dogfen ymgynghori newydd er mwyn eu hatgyfodi.

Rhaid gwneud cais ysgrifenedig i Weinidogion Cymru am estyniad amser cyn i'r cyfnod 26 wythnos ddod i ben a **rhaid** iddo nodi'r rhesymau pam yr ystyrir bod angen estyniad. Wrth benderfynu a ddylent gymeradwyo estyniad, bydd Gweinidogion Cymru yn ystyried y rhesymau a roddir dros y cais, natur y cynigion ac unrhyw ffactorau perthnasol eraill. Byddai Gweinidogion Cymru yn annhebygol o gymeradwyo unrhyw gais a fyddai'n arwain at fwy na blwyddyn rhwng diwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion i'r ymgynghoriad a chyhoeddi hysbysiad statudol.

Weithiau, cyflwynir cynigion statudol o ganlyniad i adolygiadau strategol o'r ddarpariaeth ysgolion gan awdurdodau lleol. Er ei bod hi'n arfer da ymgynghori ar adolygiadau o'r fath, **rhaid** i ymgynghoriad o'r fath **beidio â** chymryd lle'r ymgynghoriad ffurfiol sydd ei angen ar gynigion unigol yn unol â'r Cod.

Pan nad awdurdod lleol yw'r darpar gynigydd **dylai'r** cynigydd fynd ati'n gynnar, h.y. cyn i'r ymgynghoriad ffurfiol ddechrau, i drafod ei fwriadau â'r awdurdod lleol a fyddai'n cynnal unrhyw ddarpariaeth newydd neu ddarpariaeth ddiwygiedig arfaethedig.

Ni ddylai cynigwyr gyfeirio at y cyfnod a ganiateir ar gyfer gwrthwynebiadau fel y cyfnod ymgynghori. Dim ond i'r cyfnod cyn y gwneir penderfyniadau terfynol i fwrw ati i gyhoeddi cynnig y mae'r term 'ymgynghori' yn gymwys.

Gall ymgynghoreion gyflwyno barn o blaid neu yn erbyn cynnig. **Dylid** hysbysu ymgynghoreion na chaiff sylwadau anffafriol a wneir yn ystod y cyfnod ymgynghori eu trin fel gwrthwynebiadau ac, os dymunant wrthwynebu, fod angen iddynt wneud hynny'n ysgrifenedig yn ystod y cyfnod gwrthwynebu statudol. Os bydd ymgynghoreion yn cyflwyno cais yn ystod y cyfnod gwrthwynebu yn gofyn i ymateb a gyflwynir yn ystod y cam ymgynghori gael ei ystyried yn wrthwynebiad, fel arfer **dylai** hyn gael ei dderbyn. **Dylai'r** rhai sy'n gyfrifol am gyhoeddi cynigion wneud pob ymdrech i sicrhau y bydd y rhai sydd wedi gwrthwynebu neu wedi mynegi pryder yn ystod y cyfnod ymgynghori yn ymwybodol bod hysbysiadau statudol wedi'u cyhoeddi.

4. Cyhoeddi cynigion statudol

4.1 Sut y cyhoeddir cynigion

Os bydd y cynigydd yn penderfynu bwrw ymlaen â chynnig, **rhaidd** iddo gyhoeddi'r cynnig²² ar ffurf hysbysiad (y cyfeirir ato yn y Cod hwn fel "hysbysiad statudol").

Rhaidd i'r hysbysiad statudol gael ei gyhoeddi ar ddiwrnod ysgol, ond nid ar ddiwrnod ysgol sy'n cynnwys sesiwn sydd wedi'i neilltuo (yn llwyr neu'n bennaf) i wella safonau addysgu neu arferion rheoli staff yn yr ysgol (diwrnodau hyfforddiant mewn swydd).

Rhaidd i'r cyfnod gwrthwynebu (*gweler* 4.2) gynnwys 15 diwrnod ysgol²³ (yn ychwanegol at y diwrnod y cyhoeddir yr hysbysiad).

Rhaidd i'r hysbysiad statudol gael ei gyhoeddi:

- i. ar wefan y cynigydd (os oes un ganddo);
- ii. ar wefan yr awdurdod lleol cynhaliol presennol/arfaethedig, os nad yr awdurdod lleol yw'r cynigydd;
- iii. drwy gael ei osod wrth neu ger y brif fynedfa i unrhyw ysgol sy'n destun cynnig, neu, os oes mwy nag un brif fynedfa, bob un ohonynt;
- iv. lle mae ysgol newydd yn cael ei sefydlu, mewn man amlwg yn yr ardal a wasanaethir gan yr ysgol;
- v. drwy roi copïau o'r hysbysiad i unrhyw ysgol sy'n destun cynigion i'w dosbarthu i ddisgyblion, rhieni, gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff yr ysgol (gall yr ysgolion ddosbarthu'r hysbysiad drwy e-bost);
- vi. yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno.

Yn ogystal â hyn, ar y diwrnod y caiff yr hysbysiad statudol ei gyhoeddi, **rhaidd** anfon naill ai gopi caled o'r hysbysiad, neu e-bost yn cynnwys dolen i'r wefan berthnasol, i:

- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys, lle bo'n briodol, awdurdod lleol yn Lloegr) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan

²² Adran 48 o Ddeddf 2013.

²³ Diffinnir diwrnod ysgol yn adran 579 o Ddeddf Addysg 1996 fel unrhyw ddiwrnod pan fydd sesiwn ysgol yn yr ysgol honno. Gall sesiwn ysgol fod yn sesiwn bore neu'n sesiwn prynhawn, felly mae diwrnod ysgol yn golygu unrhyw ddiwrnod pan fydd yr ysgol yn cyfarfod am y diwrnod cyfan neu am ran o'r diwrnod.

gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;

- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynnig, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir neu y bwriedir eu gwasanaethu gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff sy'n cynrychioli athrawon a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gyrff iechyd neu gyrff trydydd sector perthnasol â buddiant yn y cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Nid yw'n ofynnol cyhoeddi'r cynnig mewn papur newydd mwyach.

4.2 Hyd y cyfnod gwrthwynebu

Mae Deddf 2013 yn darparu y caiff unrhyw un sydd am gyflwyno gwrthwynebiadau i gynnig trefniadaeth ysgolion y cyfle i wneud hynny. Er mwyn eu hystyried yn wrthwynebiadau statudol, **rhaid** cyflwyno gwrthwynebiadau'n ysgrifenedig neu mewn e-bost, a'u hanfon at y cynigydd cyn pen 28 diwrnod o'r dyddiad y cyhoeddwyd yr hysbysiad ("y cyfnod gwrthwynebu").

4.3 Cynnwys hysbysiad statudol cyhoeddedig

Rhaid i'r hysbysiad statudol cyhoeddedig gynnwys yr wybodaeth ganlynol:

- enw'r personau neu'r corff sy'n cyhoeddi'r cynnig;
- dyddiad arfaethedig gweithredu'r cynnig (neu'r dyddiadau, os bwriedir gweithredu'r cynnig fesul cam);
- manylion sut i gael copi o'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- y dyddiad olaf ar gyfer anfon gwrthwynebiadau a'r cyfeiriad y dylid eu hanfon iddo, gan gynnwys cyfeiriadau e-bost perthnasol.

Yn ogystal â hyn

- **rhaid** i hysbysiad statudol am gynigion i sefydlu ysgol newydd nodi:
 - categori iaith arfaethedig yr ysgol yn ôl y diffiniad yn Nogfen Wybodaeth Rhif 023/2007;
 - enw'r awdurdod lleol cynhaliol arfaethedig;
 - lleoliad safle'r ysgol (a'r cyfeiriad post lle y bo'n briodol);
 - a fydd yr ysgol yn ysgol un rhyw neu'n ysgol gymysg;
 - ystod oedran yr ysgol;
 - categori'r ysgol - cymunedol, gwirfoddol a gynorthwyr, gwirfoddol a reolir, arbennig cymunedol;
 - ai'r corff llywodraethu neu'r awdurdod lleol fydd yr awdurdod derbyn;
 - y trefniadau arfaethedig ar gyfer cludo'r disgyblion;
 - nifer y disgyblion i'w derbyn ar gyfer pob grŵp oedran perthnasol yn y flwyddyn gyntaf o weithredu'r cynigion ar bob cam o'r broses weithredu - pennir nifer y disgyblion i'w derbyn, sef y "nifer derbyn", yn unol â'r cyfrifiad a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011);

- capasiti arfaethedig yr ysgol - pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011);
 - ar gyfer ysgol arbennig, gwybodaeth am y math o AAA y gwneir darpariaeth ar ei gyfer;
 - a fydd gan yr ysgol gymeriad crefyddol, ac os felly, natur y cymeriad hwnnw a'r corff crefyddol priodol arfaethedig;
 - a fydd trefniadau derbyn yr ysgol yn gwneud unrhyw ddarpariaeth ar gyfer dethol yn ôl gallu, a ganiateir gan adran 101 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (bandio disgyblion);
 - yn achos ysgol wirfoddol newydd, a fydd y cynigion yn cael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol neu'r hyrwyddwyr ac, os caiff y cynigion eu gweithredu gan y ddau, i ba raddau y cânt eu gweithredu gan y ddau gorff.
- **Rhaid** i hysbysiad statudol am gynigion i newid ysgol neu newid ei chategori nodi:
 - enw a chyfeiriad yr ysgol sy'n destun cynnig;
 - enw'r awdurdod lleol cynhaliol;
 - disgrifiad o'r newid arfaethedig neu'r newid categori;
 - pan fydd y newid yn cynnwys ehangu'r ysgol, neu leihau capasiti, nifer presennol y disgyblion, capasiti'r ysgol a'r capasiti arfaethedig - pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011);
 - nifer y disgyblion i'w derbyn ym mhob grŵp oedran perthnasol yn y flwyddyn gyntaf o weithredu'r cynigion neu ar bob cam o'r broses weithredu;
 - yn achos newid y math o ddarpariaeth AAA, y ddarpariaeth amgen i'r disgyblion a'r effaith ar gludiant i'r ysgol;
 - goblygiadau posibl y newid ar ddarpariaeth cludiant rhwng y cartref a'r ysgol.
 - **Rhaid** i hysbysiad statudol am gynigion i gau ysgol nodi:
 - enw a chyfeiriad yr ysgol i'w chau;
 - enw'r awdurdod lleol cynhaliol;
 - cymeriad crefyddol yr ysgol os oes ganddi un ac, os felly, y corff crefyddol priodol;
 - manylion yr ysgol/ysgolion amgen y gall y disgyblion ei/eu mynychu, gan gynnwys unrhyw drefniadau interim a chategori

iaith yr ysgol/ysgolion amgen fel y'i diffinnir gan Ddogfen
Wybodaeth Rhif: 023/2007;

- manylion unrhyw fesurau a gymerir i gynyddu nifer y lleoedd sydd ar gael mewn ysgolion amgen;
- y trefniadau ar gyfer cludo'r disgyblion i ysgolion amgen.

Noder: Weithiau, bydd angen i gynnig gynnwys dwy elfen ar wahân, e.e. gallai ysgol gael ei throsglwyddo i safle newydd a chael ei hehangu hefyd. Yn yr achos hwn, efallai y bydd angen dau gynnig, y gellir eu cynnwys mewn un hysbysiad statudol.

Mae Atodiad B yn cynnwys sawl templed enghreifftiol ar gyfer hysbysiadau statudol a all fod o ddefnydd i gynigwyr wrth iddynt lunio hysbysiad statudol.

5. Penderfynu ar gynigion (ac eithrio cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru)

5.1 Adroddiadau gwrthwynebu

O dan adran 49 o Ddeddf 2013, pan fydd gwrthwynebiadau wedi dod i law, **rhaid** i gynigwyr gyhoeddi crynodeb o'r gwrthwynebiadau statudol ac ymateb y cynigydd i'r gwrthwynebiadau hynny ("yr Adroddiad Gwrthwynebu"). **Rhaid** gwneud hyn:

- (a) yn achos awdurdod lleol y mae'n rhaid iddo bennu ei gynigion ei hun o dan adran 53 o'r Ddeddf (*gweler* 5.4 isod), cyn pen 7 diwrnod o ddyddiad y penderfyniad; ac
- (b) ym mhob achos arall, cyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

Rhaid cyhoeddi'r adroddiad gwrthwynebu drwy ei roi:

- i. ar wefan y cynigydd (os oes un ganddo);
- ii. ar wefan yr awdurdod lleol cynhaliol presennol/arfaethedig, os yw'n wahanol i (i.) uchod.

Yn ogystal â hyn, **rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais.

Rhaid i'r canlynol gael gwybod, drwy lythyr neu e-bost, bod yr Adroddiad Gwrthwynebu ar gael:

- Rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalmwyr a gwarcheidwaid, a staff ysgolion sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno.
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys, lle bo'n briodol, awdurdod lleol yn Lloegr) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;

- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru*;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir neu y bwriedir eu gwasanaethu gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff sy'n cynrychioli athrawon a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff iechyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant ac, yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

5.2 Cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru (adran 50 o Ddeddf 2013)

Bydd yn ofynnol cael cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru ar gyfer cynigion, o dan adran 50 o Ddeddf 2013:

- (a) os ydynt yn effeithio ar addysg chweched dosbarth; neu
- (b) os ydynt wedi'u gwneud gan rywun heblaw'r awdurdod lleol perthnasol a bod yr awdurdod hwnnw wedi cyflwyno gwrthwynebiad nad yw wedi'i dynnu'n ôl yn ysgrifenedig cyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

Bydd cynigion yn effeithio ar addysg chweched dosbarth:

- (a) os ydynt yn gynigion i sefydlu neu gau ysgol sy'n darparu addysg sy'n addas yn unig i ofynion unigolion hŷn na'r oedran ysgol gorfodol; neu
- (b) os ydynt yn gynigion i wneud newid a reoleiddir i ysgol a fyddai'n cynyddu neu'n lleihau'r ddarpariaeth addysg sy'n addas i ofynion unigolion hŷn na'r oedran ysgol gorfodol.

Pan fydd yn ofynnol i Weinidogion Cymru gymeradwyo cynnig, **rhaid** i'r cynigwyr hysbysu Gweinidogion Cymru cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu ac anfon atynt gopïau o'r gwrthwynebiadau statudol yn ogystal â'r adroddiad gwrthwynebu a nodir ym mharagraff 5.1. **Rhaid** i'r cynigydd hefyd anfon at Weinidogion Cymru unrhyw gynigion sydd, yn ei dyb ef, yn gysylltiedig â'r cynigion y mae angen gwneud penderfyniad arnynt. Yna, bydd Gweinidogion Cymru'n penderfynu a fydd angen iddynt wneud penderfyniad ynglŷn â'r cynigion eraill hyn hefyd.

Ystyrir bod cynnig yn "gysylltiedig" os byddai ei weithredu (neu os byddai peidio â'i weithredu) yn atal neu'n tanseilio gweithredu cynnig arall yn effeithiol. Lle bydd cynigion yn "gysylltiedig", dylai'r penderfyniadau fod yn gydnaws.

Gall Gweinidogion Cymru benderfynu cymeradwyo'r cynigion, eu gwrthod neu eu cymeradwyo ag addasiadau.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y byddai addasiadau yn ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd. Cyn gwneud unrhyw addasiad, **rhaid** i Weinidogion Cymru ymgynghori'n gyntaf â'r cynigydd a'r corff/cyrff llywodraethu perthnasol a'r awdurdod lleol (pan nad hwy yw'r cynigwyr), a sicrhau bod y cynigydd yn cydsynio â'r addasiad.

Gall cymeradwyaeth fod yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

5.3 Cymeradwyaeth gan yr awdurdod lleol (adran 51 o Ddeddf 2013)

Mae angen cymeradwyo cynigion a gyhoeddir o dan adran 48, a hynny o dan adran 51 o Ddeddf 2013:

- (a) os nad ydynt yn gofyn am gymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru;
- (b) os ydynt wedi'u gwneud gan gynigydd heblaw'r awdurdod lleol perthnasol; ac
- (c) os oes gwrthwynebiad wedi'i wneud i'r cynigion ac nad yw wedi'i dynnu'n ôl yn ysgrifenedig cyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

Gweithdrefnau

Os bydd angen i'r awdurdod lleol gymeradwyo cynigion, **rhaid** i'r cynigydd hysbysu'r awdurdod lleol am gynnig y mae angen ei gymeradwyo ac anfon y dogfennau a restrir isod ato cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu:

- copi o'r ddogfen ymgynghori;
- copi o'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- copi o'r hysbysiad a gyhoeddwyd;
- copi o'r adroddiad gwrthwynebu;
- copïau o'r gwrthwynebiadau statudol;
- copïau o'r uchod mewn perthynas ag unrhyw gynigion sy'n gysylltiedig â'r cynigion y mae angen eu cymeradwyo.

Rhaid i awdurdodau lleol benderfynu a oes angen iddynt gymeradwyo unrhyw gynigion cysylltiedig a anfonir atynt.

Rhaid iddynt drafod cynigion y mae angen eu cymeradwyo yn ddi-oed, cyn belled â bod hynny'n gydnaws â rhoi ystyriaeth briodol i'r materion. Ym mhob achos, **rhaid** i'r awdurdod lleol gyhoeddi ei benderfyniad cyn pen 16 wythnos (112 diwrnod) o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Fodd bynnag, ni fydd methu â chydymffurfio â'r amserlen honno'n effeithio ar ddilysrwydd unrhyw benderfyniad a wneir.

Rhaid i awdurdodau lleol benderfynu a ddylid cymeradwyo'r cynigion, eu gwrthod neu eu cymeradwyo ag addasiadau.

Dim ond newidiadau fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y gall addasiadau ymwneud â hwy. **Rhaid** i'r awdurdod lleol **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd. Cyn gwneud unrhyw addasiad, **rhaid** i'r awdurdod lleol ymgynghori'n gyntaf â'r cynigydd a sicrhau bod y cynigydd yn cydsynio â'r

addasiad. **Rhaid** iddynt hefyd gael cydsyniad Gweinidogion Cymru. Os na ellir cael cydsyniad, ac os bydd yr awdurdod lleol o'r farn nad yw'r cynigion yn dderbyniol ar y ffurf y cyhoeddwyd hwy, **rhaid** iddo wrthod y cynigion. **Rhaid** i'r awdurdod lleol hefyd ymgynghori â chorff llywodraethu unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn berthnasol iddi (os nad y corff llywodraethu yw'r cynigydd).

Gall cymeradwyaeth fod yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

5.4 Penderfyniad gan gynigwyr (adran 53 o Ddeddf 2013)

Os nad oes angen cymeradwyo cynigion o dan adrannau 50 a 51 o Ddeddf 2013, y cynigydd fydd yn penderfynu arnynt.

O dan adran 53 o Ddeddf 2013, **rhaid** i'r cynigydd wneud penderfyniad cyn pen 16 wythnos (112 diwrnod) o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Os bydd y cynigydd yn methu â phenderfynu ar y cynnig cyn pen 16 wythnos, ystyrir ei fod wedi tynnu'r cynnig yn ôl a bydd angen iddo ailgyhoeddi'r cynigion os hoffai barhau.

Os bydd gwrthwynebiadau wedi dod i law i gynigion awdurdod lleol, a bod angen penderfyniad o dan adran 53 o Ddeddf 2013, **rhaid** i'r awdurdod lleol **beidio ag** ystyried y cynigion hynny gyda meddwl caeedig. **Rhaid** i'r gwrthwynebiadau gael eu hystyried yn gydwybodol ochr yn ochr â'r dadleuon mewn perthynas â'r cynigion ac yng ngoleuni'r ffactorau a amlinellir yn adran 1.3 – 1.14 o'r Cod hwn. Yn yr achosion hyn, **rhaid** cyhoeddi'r adroddiad gwrthwynebu ar yr un pryd â'r penderfyniad, yn hytrach na chyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

5.5 Gwneud penderfyniadau ar lefel awdurdod lleol

Os bydd angen i awdurdodau lleol gymeradwyo neu benderfynu ar gynigion y daeth gwrthwynebiad i law yn eu cylch, bydd diwygiad²⁴ i Atodlen 2 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn caniatáu i weithrediaeth yr awdurdod lleol gyflawni'r swyddogaeth hon. Mae'r weithrediaeth a/neu'r Cabinet eisoes yn gyfrifol am oruchwylio cynlluniau trefniadaeth ysgolion, gan gynnwys penderfyniadau i ymgynghori ar gynigion trefniadaeth ysgolion a'u cyhoeddi. Felly, bydd ganddynt ddealltwriaeth dda o faterion trefniadaeth ysgolion. Bydd y ddealltwriaeth hon, ynghyd â'u profiad mwy cyffredinol o wneud penderfyniadau a'r ffaith eu bod yn atebol yn ddemocrataidd i'r etholaeth leol, yn golygu bod y weithrediaeth yn y sefyllfa ddelfrydol i benderfynu a ddylid cymeradwyo cynigion trefniadaeth ysgolion ai peidio.

Fodd bynnag, os byddant yn dewis gwneud hynny, ni fydd Atodlen 2 y rheoliadau perthnasol yn atal awdurdodau lleol rhag mabwysiadu prosesau

²⁴ Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) (Diwygio) 2013 Rhif 2438 (Cy. 235).

amgen y cytunwyd arnynt yn lleol i wneud penderfyniadau o'r fath. Gall y rhain gynnwys creu pwyllgor penderfynu lleol mewn cydweithrediad ag awdurdodau lleol eraill yn eu rhanbarth.

Os bydd awdurdodau lleol yn dewis dilyn y trywydd hwn, bydd angen iddynt ystyried yn ofalus sut y byddant yn sicrhau bod cyrff o'r fath yn gwneud penderfyniadau teg a chadarn.

Mae Atodiad D yn darparu manylion model posibl ar gyfer pwyllgor penderfynu lleol.

5.6 Hysbysiad o benderfyniad

Rhaid gwneud a chyflwyno penderfyniadau (mewn perthynas â chynigion sy'n gofyn am gymeradwyaeth neu benderfyniad) ar ffurf llythyr penderfyniad.

Rhaid i'r llythyr penderfyniad nodi'r rhesymau dros y penderfyniad yn glir, gan gyfeirio at adrannau 1.3 i 1.6 y Cod hwn a'r ystyried yn adrannau 1.7 i 1.14 [sy'n cynnwys y ffactorau ychwanegol i'w hystyried a'r gofynion mewn perthynas â chau ysgolion gwledig].

Yn ogystal, rhaid i lythyr penderfyniad ynghylch cynnig i gau ysgol a ddynodwyd yn ysgol wledig nodi pam mae'r cynigydd yn fodlon mai gweithredu'r cynnig yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd dros lunio'r cynnig.

Rhaid cyhoeddi llythyrau penderfyniad yn electronig ar wefan y cynigydd (os oes ganddo un) ac ar wefan yr awdurdod lleol perthnasol (os yw'n wahanol).

Rhaid i'r canlynol gael gwybod, drwy lythyr neu e-bost, bod y llythyr penderfyniad ar gael:

- Rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalmwr a gwarcheidwaid, a staff ysgolion sy'n destun cynigion;
- Yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno;
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys, lle bo'n briodol, awdurdod lleol yn Lloegr) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;

- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir neu y bwriedir eu gwasanaethu gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff sy'n cynrychioli athrawon a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff ieuchyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

5.7 Atgyfeirio penderfyniadau awdurdodau lleol i Weinidogion Cymru

O dan adran 54 o Ddeddf 2013, os yw cynigion wedi'u cymeradwyo neu eu gwrthod gan awdurdod lleol, gall y cyrff canlynol atgyfeirio'r cynigion, cyn pen 28 diwrnod o ddiwrnod y penderfyniad, i Weinidogion Cymru eu hystyried:

- i Awdurdod lleol arall y mae'r cynigion yn effeithio arno;
- ii Y corff crefyddol priodol ar gyfer unrhyw ysgol yr effeithir arni;
- iii Corff llywodraethu ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion;
- iv Ymddiriedolaeth sy'n dal eiddo ar ran ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion;
- v Sefydliad addysg bellach y mae'r cynigion yn effeithio arni.

Dylid atgyfeirio penderfyniadau drwy e-bost i flwch Llywodraeth Cymru, Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru **Dylai'r** corff sy'n atgyfeirio'r penderfyniad roi gwybod i'r awdurdod lleol perthnasol am yr atgyfeiriad.

Bydd angen i'r corff sy'n atgyfeirio nodi mewn llythyr pam ei fod o'r farn bod y penderfyniad a wnaeth yr awdurdod lleol yn anghywir.

Bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu a ydy'r cynigion yn effeithio ar y cyrff y cyfeirir atynt yn i, ii a iv, ac felly bod angen iddynt ystyried y cynigion.

Os oes gofyn i Weinidogion Cymru ystyried cynnig **rhaid** i'r awdurdod lleol ddarparu iddynt, ar gais, gopïau o'r gwrthwynebiadau statudol ac unrhyw wybodaeth arall y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn hanfodol.

Gall Gweinidogion Cymru benderfynu a ddylid cymeradwyo neu wrthod y cynigion, neu eu cymeradwyo gydag addasiadau.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y byddai addasiadau yn ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd. Cyn gwneud unrhyw addasiad, **rhaid** i Weinidogion Cymru ymgynghori'n gyntaf â'r cynigydd a'r corff/cyrff llywodraethu perthnasol a'r awdurdod lleol (pan nad hwy yw'r cynigwyr), a sicrhau bod y cynigydd yn cydsynio â'r addasiad.

Gall cymeradwyaeth fod yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Ni ellir atgyfeirio cynigion i gau ysgol fach²⁵ i Weinidogion Cymru.

²⁵ O dan adran 54 o Ddeddf 2013, ni cheir atgyfeirio cynigion a wnaed o dan adrannau 43 neu 44 i gau ysgol sy'n ysgol fach (gweler adran 56) i Weinidogion Cymru o dan yr adran hon. Mae adran 56 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol a oedd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn dyddiad y cynigion.

6. Gweithredu cynigion

6.1 Gweithredu – cyffredinol

Fel arfer, **rhaid** i gynigion gael eu gweithredu yn unol â'r hyn y penderfynwyd arno neu a gymeradwywyd (gyda neu heb addasiadau). **Dylai** cynigwyr roi gwybod i Weinidogion Cymru drwy e-bost pan gaiff cynnig ei weithredu. Dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol yn Llywodraeth Cymru: Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Fodd bynnag, o dan adran 55 o Ddeddf 2013, os bydd cynigydd yn fodlon, ar ôl ymgynghori ag unrhyw gorff llywodraethu yr effeithir arno, y byddai'n afresymol o anodd gweithredu cynnig ar y dyddiad gweithredu gwreiddiol, neu fod yr amgylchiadau wedi newid cymaint ers i'r cynnig gael ei gymeradwyo ei bod yn amhriodol ei weithredu ar y dyddiad gwreiddiol, gall addasu'r cynnig fel bod y broses o'i weithredu yn cael ei gohirio am hyd at dair blynedd.

Os bydd cynigydd yn fodlon, ar ôl ymgynghori ag unrhyw gorff llywodraethu yr effeithir arno, y byddai'n afresymol o anodd gweithredu'r cynigion neu fod yr amgylchiadau wedi newid cymaint ers i'r cynigion gael eu cymeradwyo y byddai'n gwbl amhriodol eu gweithredu, gall benderfynu y dylid rhoi'r gorau i'r cynigion.

Yn achos cynigion i gau ysgol, ac ar ôl ymgynghori ag unrhyw gorff llywodraethu yr effeithir arno, gall cynigydd hefyd benderfynu dwyn dyddiad gweithredu'r cynigion yn ei flaen hyd at 13 wythnos. **Rhaid** mai dim ond os nad oes gan ysgol unrhyw ddisgyblion ar y gofrestr, neu bod ganddi gyn lleied o ddisgyblion fel bod amheuan difrifol a ellid darparu'r cwricwlwm, y dylid dwyn y dyddiad gweithredu yn ei flaen.

Pan fydd cynigion wedi'u cymeradwyo gan yr awdurdod lleol (o dan adran 51 o Ddeddf 2013) neu Weinidogion Cymru (o dan adran 50 o Ddeddf 2013), **rhaid** mai dim ond gyda chytundeb Gweinidogion Cymru y caiff cynigwyr benderfynu gohirio cynnig, dwyn ei ddyddiad gweithredu yn ei flaen neu roi'r gorau iddo. **Rhaid** i unrhyw gais o'r fath am gytundeb gael ei wneud yn ysgrifenedig gan nodi rhesymau'r cynigydd yn glir.

Pan fydd awdurdod lleol wedi penderfynu ynghylch cynnig o dan adran 53 o Ddeddf 2013, gall yr awdurdod lleol ei hun benderfynu gohirio, prysuro neu roi'r gorau i'r cynnig.

Rhaid hysbysu partïon perthnasol gan gynnwys Gweinidogion Cymru, Estyn, yr awdurdod lleol cynhaliol, a chyrff llywodraethu, rhieni, disgyblion a staff unrhyw ysgol y mae cynnig yn effeithio arni, fel y bo'n briodol, o unrhyw benderfyniad i ohirio cynnig, dwyn ei ddyddiad gweithredu yn ei flaen neu roi'r gorau iddo cyn saith diwrnod o'r ddyddiad y penderfyniad hwnnw. **Rhaid** i'r hysbysiad nodi'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw yn gryno.

Os bydd cynnig wedi'i gymeradwyo gan Weinidogion Cymru neu gan awdurdod lleol yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol, ac nas bodlonir yr amod hwnnw erbyn y dyddiad hwnnw, **rhaid** i'r cynigion gael eu hystyried fel eu bod wedi'u gwrthod, oni bai bod Gweinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol wedi cytuno i ganiatáu i'r cynigydd amrywio'r amod hwnnw drwy osod dyddiad ddiweddarach.

6.2 Gweithredu – newid categori

Mae Rhan 3 o Atodlen 5 i Ddeddf 2013 yn nodi'r manylion llawn mewn perthynas â throsglwyddo tir. Bydd unrhyw drosglwyddiadau'n digwydd ar y dyddiad gweithredu. Os bydd ysgol gymunedol yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir, bydd unrhyw dir heblaw caeau chwarae sy'n eiddo i awdurdod lleol yn trosglwyddo'n awtomatig i ymddiriedolwyr yr ysgol.

Os bydd ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir heb gymeriad crefyddol yn dod yn ysgol gymunedol, bydd unrhyw dir a ariennir yn gyhoeddus yn trosglwyddo'n awtomatig i'r awdurdod lleol. Diffinnir tir a ariennir yn gyhoeddus yn Atodlen 4 o Ddeddf 2013 ac mae'n cynnwys tir a ddarperir gan yr awdurdod lleol neu drwy grant cyfalaf (yn ystyr Pennod 6 o Ran 3 o Ddeddf Addysg 1996). **Rhaid** i unrhyw dir arall sy'n eiddo i ymddiriedolwyr neu'r corff llywodraethu gael ei drosglwyddo i'r awdurdod lleol trwy gytundeb trosglwyddo a gaiff ei lunio gan y partïon. Efallai y bydd trosglwyddiad o'r fath yn cynnwys taliad, y cytunwyd arno, gan yr awdurdod lleol. Os na all y partïon gytuno ar drosglwyddiad, gall y naill barti neu'r llall ofyn i Weinidogion Cymru eithrio trosglwyddo unrhyw ddarn o dir. Yna, **rhaid** i Weinidogion Cymru'n penderfynu a ddylid cyfarwyddo eithrio'r darn hwnnw o dir ai peidio.

7. Cau ysgol â llai na deg disgybl cofrestredig

Os oes gan ysgol lai na 10 disgybl cofrestredig (neu os nad oes unrhyw ddisgyblion ar ôl mewn ysgol) pan gynhelir y cyfrifiad ym mis Ionawr, mae Deddf 2013 yn caniatáu i gyrff llywodraethu/awdurdodau lleol ddilyn gweithdrefn symlach er mwyn cau'r ysgol yn swyddogol²⁶.

Yr unig beth y byddai'n ofynnol iddynt ei wneud o dan y weithdrefn honno fyddai cyhoeddi'r hysbysiad cau – byddai'r gofyniad i ymgynghori'n gyffredinol yn cael ei hepgor, cyhyd â bod digon o leoedd mewn ysgolion cyfatebol wedi'u nodi a fyddai'n rhesymol hygyrch i'r disgyblion hynny sydd wedi'u dadleoli neu a allai gael eu dadleoli. Os daw gwrthwynebiadau i law, y cynigydd fyddai'n ystyried y cynnig ym mhob achos. Fodd bynnag, cyn cyflwyno cynigion o'r fath, **rhaid** i gynigwyr ofyn am farn unrhyw ymddiriedolaeth sydd â budd yn yr ysgol, neu'r corff crefyddol priodol, ac ystyried y safbwyntiau hyn cyn symud ymlaen.

Yn achos ysgolion lle mae rhai disgyblion ar ôl, **rhaid** i gynigwyr sicrhau y caiff yr hysbysiad cau ei ddwyn i sylw'r disgyblion, y caiff ei ystyr ei egluro iddynt, ac y caiff camau priodol eu cymryd i alluogi'r disgyblion hyn i ymateb i'r hysbysiad os dymunant wneud hynny. Mae'n hanfodol bod disgyblion yn cael y cyfle i gyfrannu at y broses benderfynu a **rhaid** i gynigwyr sicrhau yr ystyrir unrhyw farn a fynegir ganddynt yn llawn cyn y gwneir penderfyniad terfynol.

Anogir cynigwyr i rannu gwybodaeth â rhieni ac ysgolion eraill a **dylent** sicrhau eu bod yn cael copi o'r hysbysiad. Yn ogystal â hyn, **rhaid** hysbysu unrhyw ysgolion y nodir eu bod fwyaf tebygol o dderbyn disgyblion.

Nid yw bodolaeth gweithdrefnau symlach mewn perthynas â'r bwriad i gau ysgolion â llai na 10 o ddisgyblion cofrestredig yn golygu ei bod yn ofynnol i gyrff llywodraethu neu awdurdodau lleol gyflwyno cynigion i gau ysgolion o'r fath yn ddi-oed.

Dylid ystyried cau ysgolion o'r fath yng ngoleuni'r ffactorau a amlinellir yn adran 1. Os bydd yr ysgol ar restr yr "ysgolion gwledig", mae hyn yn cynnwys ystyried y ffactorau a bodloni'r gofynion yn adran 1.8, "*Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig*" cyn cyhoeddi hysbysiad ynghylch cau'r ysgol. Mae hyn yn golygu y dylai'r cynigydd hefyd:

- nodi rhesymau clir a phenodol dros lunio'r cynnig;
- nodi unrhyw opsiynau rhesymol eraill a fyddai hefyd efallai yn mynd i'r afael â'r problemau y tu ôl i'r cynnig a darparu tystiolaeth i ddangos ei fod wedi ystyried yn ofalus bob opsiwn ymarferol arall (gan gynnwys ffedereiddio), gydag asesiad clir o'u rhinweddau a'u hymarferoldeb, gan gynnwys:

- ✓ y manteision tebygol o ran addysg;
 - ✓ yr effaith debygol ar y gymuned;
 - ✓ yr effaith debygol ar drefniadau teithio; ac
- amlinellu yn y papur cynnig (sef papur i'w gyflwyno i'r sawl sy'n penderfynu) yr opsiynau eraill a nodwyd, rhoi asesiad o'r rhain ac esbonio pam mae'r cynigydd o'r farn, yng ngoleuni'r asesiad, nad gweithredu'r cynnig i gau'r ysgol fyddai'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau dros y cynnig.

8. Cynigion gan Weinidogion Cymru i resymoli lleoedd mewn ysgolion

Os bydd Gweinidogion Cymru wedi cyfarwyddo awdurdod lleol neu gorff llywodraethu yn y gorffennol i gyflwyno cynigion i unioni darpariaeth ormodol neu annigonol o leoedd mewn ysgolion, gallant gyhoeddi eu cynigion eu hunain i'r diben hwnnw.

Byddai'r meini prawf penodol y gallai Gweinidogion Cymru eu defnyddio i benderfynu cyhoeddi cyfarwyddyd neu gynnig yn amrywio, gan ddibynnu ar yr amgylchiadau yn yr ardal dan sylw ond, yn gyffredinol, pwerau i'w defnyddio pan fetho popeth arall yw'r rhain a byddent yn cael eu defnyddio pan fyddai awdurdod lleol wedi methu â sicrhau:

- bod ei ardal yn cael ei gwasanaethu gan ysgolion sy'n ddigonol o ran nifer, cymeriad a chyfarpar i ddarparu cyfleoedd addysg priodol i bob disgybl; neu
- bod gan bob plentyn yn ei ardal fynediad rhesymol at un o'r ysgolion hynny; neu
- bod cyllid ar gyfer addysg yn gosteffeithiol a bod adnoddau'n cael eu defnyddio i sicrhau'r deilliannau addysgol gorau posibl i blant a phobl ifanc.

Rhaid i'r cynigion gael eu cyhoeddi'n unol â'r darpariaethau ym Mhennod 4 uchod.

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion o fewn y cyfnod gwerthwynebu o 28 diwrnod. Os derbynnir gwrthwynebiadau, **rhaid** i Weinidogion Cymru beri cynnal ymchwiliad lleol i ystyried y cynigion. **Rhaid** i unrhyw gynigion eraill i ad-drefnu ysgolion, a gyhoeddwyd ond na phenderfynwyd arnynt eto, gael eu hatgyfeirio i'r ymchwiliad lleol os yw Gweinidogion Cymru o'r farn eu bod yn gysylltiedig â'r cynnig sy'n cael ei wrthwynebu (ac oni bai bod Gweinidogion Cymru o'r farn y dylid eu gweithredu).

Rhaid i'r ymchwiliad lleol gael ei gynnal gan unigolyn a benodwyd i'r diben hwnnw gan Weinidogion Cymru ac yn unol ag unrhyw weithdrefnau a amlinellir ganddynt adeg sefydlu'r ymchwiliad lleol.

Os bydd ymchwiliad lleol wedi'i gynnal, **rhaid** i Weinidogion Cymru ystyried adroddiad y sawl a gynhaliodd yr ymchwiliad lleol. Yna, gallant wneud un o'r canlynol:

1. ei fabwysiadu gyda neu heb addasiadau, neu benderfynu peidio â mabwysiadu unrhyw un o'r cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru;
2. ei gymeradwyo gyda neu heb addasiadau, neu wrthod unrhyw gynigion eraill a atgyfeiriwyd i'r ymchwiliad lleol;

3. gwneud cynigion pellach i resymoli lleoedd mewn ysgolion.

Os bydd Gweinidogion Cymru'n penderfynu gwneud cynigion pellach, ni fydd gofyniad i beri cynnal ymchwiliad lleol arall.

Os na fydd y cynigion pellach hyn a wnaed gan Weinidogion Cymru wedi'u hatgyfeirio i ymchwiliad lleol, gall Gweinidogion Cymru, ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau:

1. fabwysiadu'r cynnig gyda neu heb addasiadau;
2. penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynnig.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y **dylai** addasiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd.

Gellir cymeradwyo cynigion neu eu mabwysiadu yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Rhaid i gynigion a gymeradwyir neu a fabwysiedir gael eu gweithredu'n unol â Phennod 6 uchod.

9. Cynigion gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig

Os bydd Gweinidogion Cymru wedi gwneud gorchymyn yn y gorffennol yn cyfarwyddo awdurdod lleol neu gorff llywodraethu i gyflwyno cynigion i addrefnu ysgolion at ddiben sicrhau darpariaeth ranbarthol i blant ag anghenion addysgol arbennig, gallant gyhoeddi eu cynigion eu hunain i'r diben hwnnw.

Rhaid ymgynghori ar y cynigion yn unol â Phennod 3 uchod, a rhaid iddynt gael eu cyhoeddi'n unol â Phennod 4.

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion o fewn y cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod.

Ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau, gall Gweinidogion Cymru;

1. fabwysiadu'r cynigion gyda neu heb addasiadau;
2. penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynigion.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y **dylai** addasiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd.

Gellir cymeradwyo cynigion neu eu mabwysiadu yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Rhaid i gynigion a fabwysiedir gael eu gweithredu'n unol â Phennod 6 uchod.

10. Cynigion gan Weinidogion Cymru i ailstrwythuro addysg chweched Dosbarth

O dan adran 71 o Ddeddf 2013, gall Gweinidogion Cymru wneud cynigion sy'n:

1. galw ar awdurdod lleol i sefydlu ysgol neu ysgolion i ddarparu addysg uwchradd sy'n addas i ofynion disgyblion chweched dosbarth yn unig ('ysgol chweched dosbarth');
2. cyflwyno neu ddileu darpariaeth chweched dosbarth mewn ysgol, neu;
3. gau ysgol chweched dosbarth.

Rhaid ymgynghori ar y cynigion yn unol â Phennod 3 uchod, a rhaid iddynt gael eu cyhoeddi'n unol â Phennod 4.

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion o fewn y cyfnod gwerthwynebu o 28 diwrnod.

Ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau, gall Gweinidogion Cymru;

1. fabwysiadu'r cynigion gyda neu heb addasiadau;
2. penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynigion.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y **dylai** addasiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd.

Gellir cymeradwyo cynigion neu eu mabwysiadu yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Rhaid i gynigion a fabwysiedir gael eu gweithredu'n unol â Phennod 6 uchod.

11. Hysbysiad o fwriad corff llywodraethu i gau ysgol sefydledig neu wirfoddol

Mae adran 80 o Ddeddf 2013 yn caniatáu i gorff llywodraethu ysgol sefydledig neu wirfoddol gau'r ysgol trwy roi dwy flynedd o rybudd i Weinidogion Cymru a'r awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gynnal yr ysgol o'i fwriad i wneud hynny. Cyn rhoi'r rhybudd, +:

1. gael cydsyniad Gweinidogion Cymru os yw Gweinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol wedi gwario arian ar safle'r ysgol (ac eithrio mewn cysylltiad â gwaith atgyweirio);
2. ymgynghori â Gweinidogion Cymru pe byddai cau'r ysgol yn effeithio ar gyfleusterau ar gyfer addysg lawn amser sy'n addas i unigolion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol ond sy'n iau na 19 oed;
3. ymgynghori â'r ymddiriedolwyr ynghylch unrhyw dir neu adeiladau a gedwir ar ymddiriedolaeth, a/neu'r corff crefyddol priodol os oes gan yr ysgol gymeriad crefyddol dynodedig, a rhoi sylw priodol i unrhyw sylwadau a dderbynnir.

Os bydd angen cyngor ar gyrff llywodraethu mewn perthynas ag eiddo a gedwir ar ymddiriedolaeth elusennol, dylent gysylltu â'r Comisiwn Elusennau.

Atodiad A: Siart llif enghreifftiol ar gyfer cynigion statudol

Cam 1

Dylai'r cynigydd gyfeirio at y rhestr o ysgolion gwledig i gael gwybod a yw'r ysgol y mae am ei chau yn ysgol wledig ac a yw'r rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig a amlinellir yn y Cod hwn yn berthnasol.

Cam 2

Dylai'r cynigydd gyfeirio at adran 1 o'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (y Cod) sy'n nodi'r ffactorau y mae angen eu hystyried wrth baratoi, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar bob cynnig ynghylch trefniadaeth ysgolion.

Cam 3

Yn achos cynigion i ad-drefnu ysgolion y mae eu tir a/neu eu hadeiladau yn cael eu dal ar ymddiried, neu sydd â chymeriad crefyddol dynodedig, rhaid i'r cynigydd ymgynghori â'r ymddiriedolwyr a/neu â'r corff crefyddol priodol cyn i'r ymgynghoriad gael ei gyhoeddi a chaniatáu 28 diwrnod i dderbyn sylwadau, a rhaid iddo roi sylw dyledus i'r sylwadau hynny cyn y gwneir unrhyw benderfyniad i gynnal ymgynghoriad cyffredinol.

Cam 4

Dylid cael cymeradwyaeth i fynd ati i ymgynghori'n ffurfiol. Lle mai'r awdurdod lleol yw'r cynigydd, y pwyllgor gweithredol neu'r cabinet sy'n gwneud y penderfyniad fel arfer. Lle mai corff llywodraethu ysgol yw'r cynigydd, rhaid i'r corff llywodraethu wneud y penderfyniad.

Cam 5

Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi dogfen ymgynghori ar ei wefan a sicrhau ei bod ar gael ar ffurf copi caled. Os nad yr awdurdod lleol yw'r cynigydd, gellir cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar wefan yr awdurdod lleol perthnasol hefyd. Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori yn ystod y tymor ysgol a rhaid i'r sawl yr ymgynghorir â nhw gael o leiaf 42 diwrnod i ymateb gydag o leiaf 20 o'r rhain yn ddiwrnodau ysgol. Mae adran 3 o'r Cod yn nodi'r wybodaeth y mae'n rhaid i'r holl ddogfennau ymgynghori a'r wybodaeth ychwanegol ynghylch cynigion i gau ysgolion gwledig ei chynnwys, ac mae'n darparu rhestr o'r partïon hynny y mae'n rhaid anfon copi neu ddolen i'r wefan berthnasol atynt. Rhaid i'r cynigydd wneud trefniadau addas i ymgynghori â disgyblion unrhyw ysgol yr effeithir arni.

Cam 6

Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi crynodeb o sylwadau'r sawl yr ymgynghorwyd â nhw ynghyd ag ymatebion y cynigydd ei hun i'r sylwadau (yr adroddiad ar yr ymgynghoriad) o leiaf dau wythnos cyn cyhoeddi'r hysbysiad. Mae adran 3 o'r Cod yn darparu gwybodaeth am yr adroddiad ar yr ymgynghoriad ac yn rhestru'r partïon y mae'n rhaid anfon copi neu ddolen i'r wefan berthnasol atynt.

Cam 7

Os mai'r awdurdod lleol yw'r cynigydd, fel arfer bydd y pwyllgor gweithredol neu'r cabinet yn cyfarfod i ystyried yr ymgynghoriad ac a ddylid symud ymlaen gyda'r cynnig ai peidio. Os mai corff llywodraethu ysgol yw'r cynigydd, dylai gyfarfod i ystyried yr ymgynghoriad a phenderfynu a ddylid symud ymlaen. Os penderfynant fwrw ymlaen, cymerir Cam 7. Os daw opsiwn newydd i'r amlwg yn ystod ymgynghoriad y mae'r cynigwyr yn dymuno ei ystyried, yna ailadroddir Camau 1-5.

Cam 8

Rhaid cyhoeddi cynigion o fewn 26 wythnos i ddiwedd y cyfnod ymgynghori a ganiateir ar gyfer ymatebion. Fel arall, bydd yn rhaid cynnal ymgynghoriad arall.

Os bydd y cynigydd yn penderfynu symud ymlaen â'r cynnig, rhaid i'r cynigydd gyhoeddi hysbysiad statudol ynghylch darparu cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod. **Rhaid** cyhoeddi'r hysbysiad ar ddiwrnod ysgol, gyda 15 o ddiwrnodau ysgol (heb gynnwys y diwrnod cyhoeddi) o fewn y cyfnod. Mae adran 4 o'r Cod yn nodi'r wybodaeth y mae'n rhaid i hysbysiad ei chynnwys ac mae'n esbonio sut mae'n rhaid ei gyhoeddi.

Cam 9a	Cam 9b
Os nad oes unrhyw wrthwynebiadau ac nad oes angen i Weinidogion Cymru gymeradwyo'r cynnig. Os mai'r awdurdod lleol yw'r cynigydd, fel arfer bydd y pwyllgor gweithredol neu'r cabinet yn cyfarfod i benderfynu a ddylid symud ymlaen. Os mai corff llywodraethu'r ysgol yw'r cynigydd, dylai'r corff llywodraethu gyfarfod a phenderfynu a ddylid symud ymlaen.	Os daw gwrthwynebiadau i law, rhaid i'r cynigwyr gyhoeddi crynodeb o'r gwrthwynebiadau a'u hymatebion i'r gwrthwynebiadau hynny (yr adroddiad ar y gwrthwynebiadau).

Cam 10a	Cam 10b	Cam 10c
Os nad oes angen cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol ar y cynnig, rhaid i'r cynigwyr wneud penderfyniad terfynol ar y cynnig cyn pen 16 wythnos o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.	Os oes angen penderfyniad gan Weinidogion Cymru ar y cynnig, rhaid i'r cynigydd anfon y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu at Weinidogion Cymru cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Fel arfer, bydd Gweinidogion Cymru yn bwriadu penderfynu ar gynigion cyn pen 16 wythnos o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.	Os oes angen penderfyniad gan yr awdurdod lleol ar y cynnig, rhaid i'r cynigydd anfon y ddogfen ymgynghori, yr adroddiad ar yr ymgynghoriad, yr hysbysiad a gyhoeddwyd, y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu i'r awdurdod lleol cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Rhaid i'r awdurdod lleol wneud penderfyniad cyn pen 16 wythnos o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

		Cyn pen 28 diwrnod o ddyddiad penderfyniad yr awdurdod lleol, gall cynigion gael eu hatgyfeirio i Weinidogion Cymru gan y canlynol: - i Awdurdod Lleol arall; - ii Y corff crefyddol priodol ar gyfer unrhyw ysgol yr effeithir arni (yr awdurdod esgobaethol); - iii Corff llywodraethu ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion; - iv Ymddiriedolaeth sy'n dal eiddo ar ran ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion; - v Sefydliad addysg bellach y mae'r cynigion yn effeithio arni.
--	--	---

Cam 11 Os caiff y cynigion eu cymeradwyo neu os bydd y cynigydd yn penderfynu eu gweithredu, dylent gael eu gweithredu yn unol â'r dyddiad a roddwyd yn yr hysbysiad statudol, neu unrhyw ddyddiad a addaswyd wedi hynny.

Atodiad B: Enghreifftiau o hysbysiadau statudol

Enghraifft o hysbysiad statudol i sefydlu ysgol gymunedol neu wirfoddol newydd

[Nodwch enw a chyfeiriad y rhai sy'n cyhoeddi'r cynigion].

Hysbysir drwy hyn yn unol ag adran 41 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion fod [enw'r cynigydd], ar ôl ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag sy'n ofynnol, yn cynnig sefydlu ysgol [nodwch y categori iaith²⁷] newydd i'w chynnal gan [nodwch enw'r awdurdod lleol cynhalio] yn [nodwch y lleoliad a, lle y bo'n briodol, y cyfeiriad post] ar gyfer [bechgyn]/ [merched] /[bechgyn a merched] [nodwch yr ystod oedran] oed.

Cynhaliodd [nodwch enw'r cynigydd] gyfnod ymgynghori cyn penderfynu cyhoeddi'r cynnig hwn. Mae adroddiad ar yr ymgynghoriad sy'n cynnwys crynodeb o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion, ymatebion y cynigydd ac ymateb llawn Estyn ar gael ar [nodwch wefan y cynigydd neu, os nad oes un ar gael, wefan yr awdurdod lleol perthnasol].

Cynigir gweithredu'r cynnig ar [nodwch y dyddiad]. [Pan fwriedir gweithredu'r cynnig fesul cam, **dylid** nodi'r dyddiad y bwriedir gweithredu pob cam].

Bydd yr ysgol newydd a gynigir yn ysgol [nodwch ysgol gymunedol neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir].

[nodwch y corff llywodraethu neu enw'r awdurdod lleol] fydd yr awdurdod derbyn.

[Nodwch y nifer derbyn] fydd y nifer derbyn ar gyfer [nodwch y grŵp oedran neu'r grwpiau oedran perthnasol²⁸] yn yr ysgol newydd yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae'r cynigion wedi'u gweithredu. [Pan fwriedir gweithredu'r cynigion fesul cam, **rhaid** rhoi'r nifer derbyn yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae pob cam wedi'i weithredu]. [Os bydd nifer derbyn ar wahân ar gyfer y chweched dosbarth, **dylid** cynnwys y nifer hwnnw].

[Nodwch y ffigur capasiti²⁹] fydd capasiti disgyblion yr ysgol newydd. [Byddai'n ddefnyddiol hefyd cynnwys nifer y lleoedd meithrin a ddarperir os yw'n briodol].

[Ar gyfer ysgol arbennig, gwybodaeth am anghenion addysgol arbennig y disgyblion y gwneir darpariaeth ar eu cyfer].

²⁷ Dylai'r cynigwyr gyfeirio at ddogfen wybodaeth Llywodraeth Cymru 23/2007 'Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg'.

²⁸ Diffinnir "grŵp oedran perthnasol" yn adran 142(1) o Ddeddf 1998 fel a ganlyn: "an age group in which pupils are normally admitted (or, as the case may be, will normally be admitted) to the school". Felly, gellid bod mwy nag un grŵp oedran perthnasol, ac yn yr achos hwnnw rhaid rhoi'r nifer derbyn mewn perthynas â phob grŵp oedran perthnasol o'r fath.

²⁹ Dylai'r cynigwyr gyfeirio at Gylchlythyr Llywodraeth Cymru 21/2011 'Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru' neu unrhyw ddogfen olynol.

[Rhowch wybodaeth o ran p'un a gynigir y bydd trefniadau derbyn yr ysgol newydd yn gwneud darpariaeth ar gyfer bandio disgyblion].

[Yn achos ysgol wirfoddol newydd, rhowch wybodaeth am ei chymeriad crefyddol a'i chorff crefyddol priodol arfaethedig os bydd ganddi gymeriad crefyddol].

[Rhowch wybodaeth am y trefniadau arfaethedig i gludo'r disgyblion i'r ysgol newydd].

[Yn achos cynigion i sefydlu ysgol wirfoddol newydd, nodwch p'un a fwriedir i'r awdurdod addysg lleol neu'r hyrwyddwyr weithredu'r cynigion, ac, os bwriedir i'r ddau barti weithredu'r cynigion, i ba raddau y bydd y ddau gorff yn eu gweithredu].

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion cyn pen cyfnod o 28 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi'r cynigion hyn, hynny yw erbyn [nodwch ddyddiad].

Dylid anfon gwrthwynebiadau at [enw a chyfeiriad y cynigydd].

Llofnodwyd

Ar ran [yr awdurdod lleol].

[Dyddiad - **dylai** hwn fod yr un dyddiad â'r dyddiad cyhoeddi].

NODYN ESBONIADOL

[Efallai y bydd yn ddefnyddiol cynnwys Nodyn Esboniadol sy'n esbonio'r cynigion mewn iaith syml ac sy'n rhoi rhagor o wybodaeth a chefnidir i'r cynigion].

Enghraifft o hysbysiad statudol i gau ysgol gymunedol a gynhelir, ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol neu ysgol feithrin

[Nodwch enw a chyfeiriad y rhai sy'n cyhoeddi'r cynigion].

Hysbysir drwy hyn yn unol ag adran 43 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion fod [enw'r cynigydd], ar ôl ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag sy'n ofynnol, yn cynnig cau [enw a chyfeiriad yr ysgol]. Cynhelir yr ysgol gan [nodwch enw'r awdurdod lleol cynhalio] [ac os yn berthnasol, nodwch gymeriad crefyddol yr ysgol].

Cynhaliodd [nodwch enw'r cynigydd] gyfnod ymgynghori cyn penderfynu cyhoeddi'r cynnig hwn. Mae adroddiad ar yr ymgynghoriad sy'n cynnwys crynodeb o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion, ymatebion y cynigydd ac ymateb llawn Estyn ar gael ar [nodwch wefan y cynigydd neu, os nad oes un ar gael, wefan yr awdurdod lleol perthnasol].

Cynigir gweithredu'r cynigion ar [nodwch y dyddiad] (2).

[Nodwch fanylion yr ysgolion y gall y disgyblion yn yr ysgol i'w chau fynd iddynt, gan gynnwys unrhyw drefniadau interim a chategori iaith yr ysgolion amgen fel y'i diffinnir gan Ddogfen Wybodaeth Rhif: 023/2007].

[Nodwch fanylion unrhyw fesurau eraill y bwriedir eu cymryd i gynyddu nifer y lleoedd sydd ar gael mewn ysgolion o ganlyniad i'r cynnig i gau'r ysgol].

[Nodwch fanylion y trefniant arfaethedig i gludo'r disgyblion i ysgolion eraill].

[Rhaid i gynigion i gau ysgol wledig nodi'r rhesymau pam mae'r cynigydd yn fodlon mai cau'r ysgol yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd gan y cynigydd wrth lunio'r cynnig].

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion cyn pen cyfnod o 28 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi'r cynigion hyn, hynny yw erbyn [nodwch ddyddiad].

Dylid anfon gwrthwynebiadau at [enw a chyfeiriad y cynigydd].

Llofnodwyd

Ar ran [yr awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu].

[Dyddiad - **dylai** hwn fod yr un dyddiad â'r dyddiad cyhoeddi].

NODYN ESBONIADOL

[Efallai y bydd yn ddefnyddiol cynnwys Nodyn Esboniadol sy'n esbonio'r cynigion mewn iaith syml ac sy'n rhoi rhagor o wybodaeth a chefnidir i'r cynigion].

Enghraifft o hysbysiad statudol i wneud newid a reoleiddir i ysgol gymunedol a gynhelir, ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol neu ysgol feithrin

Hysbysir drwy hyn yn unol ag adran 42 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013 a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion fod [enw'r cynigydd], ar ôl ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag sy'n ofynnol, yn cynnig newid [enw a chyfeiriad yr ysgol] fel ei bod [ychwanegu disgrifiad o'r newid/newidiadau arfaethedig]. Cynhelir yr ysgol/ysgolion gan [nodwch enw'r awdurdod lleol cynhalio].

Cynhaliodd [nodwch enw'r cynigydd] gyfnod ymgynghori cyn penderfynu cyhoeddi'r cynnig hwn. Mae adroddiad ar yr ymgynghoriad sy'n cynnwys crynodeb o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion, ymatebion y cynigydd ac ymateb llawn Estyn ar gael ar [nodwch wefan y cynigydd neu, os nad oes un ar gael, wefan yr awdurdod lleol perthnasol].

Cynigir gweithredu'r cynnig ar [nodwch y dyddiad]. [Pan fwriedir gweithredu'r cynnig fesul cam, **dylid** nodi'r dyddiad y bwriedir gweithredu pob cam].

[Pan fydd y newid yn cynnwys ehangu, neu leihau capasiti, nodwch] Nifer y disgyblion yn yr ysgol ar hyn o bryd yw [nodwch nifer], capasiti disgyblion yr ysgol yw [nodwch gapasiti lleoedd disgyblion³⁰] a'r capasiti arfaethedig ar ôl gweithredu'r cynnig fydd [nodwch y capasiti arfaethedig].

[Pan fydd y newid yn cynnwys ehangu, neu leihau capasiti nodwch] [Nodwch y nifer derbyn] fydd y nifer derbyn ar gyfer [nodwch y grŵp oedran neu'r grwpiau oedran perthnasol³¹] yn yr ysgol newydd yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae'r cynigion wedi'u gweithredu [Dylech gynnwys nifer chweched dosbarth ar wahân os yw'n briodol]. [Pan fwriedir gweithredu'r cynigion fesul cam, **rhaid** rhoi'r nifer derbyn yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae pob cam wedi'i weithredu]. [os yn briodol] Bydd xx o leoedd meithrin.

[Pan fydd y newid yn golygu newid y math o ddarpariaeth, rhwng wybodaeth am y ddarpariaeth amgen i'r disgyblion a'r effaith ar gludiant i'r ysgol].

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion cyn pen cyfnod o 28 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi'r cynigion hyn, hynny yw erbyn [nodwch ddyddiad].

Dylid anfon gwrthwynebiadau at [enw a chyfeiriad y cynigydd].

³⁰ Dylai'r cynigwyr gyfeirio at Gylchlythyr Llywodraeth Cymru 21/2011 'Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru' neu unrhyw ddogfen olynol.

³¹ Diffinnir "grŵp oedran perthnasol" yn adran 142(1) o Ddeddf 1998 fel a ganlyn: "an age group in which pupils are normally admitted (or, as the case may be, will normally be admitted) to the school". Felly, gellid bod mwy nag un grŵp oedran perthnasol, ac yn yr achos hwnnw rhaid rhoi'r nifer derbyn mewn perthynas â phob grŵp oedran perthnasol o'r fath.

Llofnodwyd

Ar ran [yr awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu].

[Dyddiad - **dylai** hwn fod yr un dyddiad â'r dyddiad cyhoeddi].

NODYN ESBONIADOL

[Efallai y bydd yn ddefnyddiol cynnwys Nodyn Esboniadol sy'n esbonio'r cynigion mewn iaith syml ac sy'n rhoi rhagor o wybodaeth a chefnidir i'r cynigion].

Atodiad C: Asesiadau o'r effaith ar y gymuned a'r effaith ar y Gymraeg

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn na ddylai'r gofyniad i gynnal asesiadau fod yn rhy feichus ac nid yw'n ystyried bod angen comisiynu gwaith o'r fath gan ymgynghorwyr allanol. Mae dyletswydd ar awdurdodau lleol eisoes i gynnal asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb, a allai fod yn sail i'r asesiadau effaith a nodir yn y canllawiau hyn.

Effaith ar y Gymuned

Yn ddelfrydol, **dylai** asesiadau effaith gael eu cynnwys mewn dogfennau ymgynghori. Er nad yw'r nodiadau hyn yn rhagnodi'r hyn y dylid ei gynnwys mewn asesiad o'r effaith ar y gymuned, gallai cynigwyr gynnwys y canlynol:

- gwybodaeth am gyfran y disgyblion o'r dalgylch sy'n mynychu'r ysgol;
- gwybodaeth am gyfran y disgyblion o'r tu allan i'r dalgylch sy'n mynychu'r ysgol;
- gwybodaeth am unrhyw gyfleusterau eraill a ddarperir yn yr ysgol e.e. clwb ieuenctid/cylch chwarae;
- gwybodaeth am unrhyw gyfleusterau neu wasanaethau eraill y mae'r ysgol yn eu darparu e.e. clybiau ar ôl ysgol, llyfrgell gymunedol;
- os darperir adeiladau, ystafelloedd, cyfleusterau neu wasanaethau gan ysgol, ble y byddent yn cael eu darparu os caiff ysgol ei chau;
- p'un a gaiff neu p'un a ellid gwella'r cyfleusterau eraill sydd ar gael yn y gymuned leol neu'r gymuned ehangach pe cai'r ysgol ei chau (e.e. gwella neuaddau pentref, meysydd chwarae, y cynlluniau chwarae a ddarperir yn ystod y gwyliau);
- gwybodaeth am y cyfleusterau a'r gwasanaethau a ddarperir mewn unrhyw ysgol amgen;
- gwybodaeth am bellter ac amser teithio i ysgol amgen yn yr un categori iaith;
- sut y gellid cefnogi'r rhieni a'r disgyblion i fanteisio ar yr ysgol amgen ac unrhyw gyfleusterau y gall eu cynnig (e.e. sut y cynorthwyr disgyblion (yn enwedig y rhai sydd o dan anfantais) i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol);
- yr effaith ar iechyd a llesiant, ee pe bai disgyblion yn llai abl i gerdded neu feicio i'r ysgol;

- gwybodaeth am oblygiadau ehangach y newidiadau ar ddarpariaethau trafndiaeth gyhoeddus;
- gwybodaeth am faterion diogelwch cymunedol ehangach.

Mae yna lawer o ystyriaethau eraill sydd hefyd yn debygol o fod yn berthnasol o ran asesu effaith cau ysgol wledig, er enghraifft:

- a fyddai cau'r ysgol yn annog teuluoedd â phlant o oedran ysgol i adael y gymuned neu'n golygu bod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned;
- pa effaith y gallai cau'r ysgol ei chael ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, er enghraifft os mai'r ysgol yw'r unig adeilad cyhoeddus yn y gymuned;
- ai'r ysgol yw gwir ganolbwynt bywyd y gymuned ai peidio, ac yn cael ei defnyddio at ddibenion eraill – megis cyfarfodydd cyhoeddus, digwyddiadau lleol, ffeiriau, cyngorfeydd a chynulliadau eraill – a fyddai naill ai'n dod i ben neu'n dioddef o gael eu symud i rywle arall;
- a fydd colli'r ysgol, a theuluoedd o bosibl, yn cael effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned;
- sut gellid cefnogi cysylltiad rhieni a disgyblion â'r ysgol newydd ac unrhyw gyfleusterau y mae'n eu cynnig (ee sut y cynorthwyr disgyblion, yn enwedig y rhai sydd o dan anfantais, i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol);
- effaith gyffredinol cau'r ysgol ar y gymuned leol (gan gynnwys colli cyfleusterau'r ysgol a ddefnyddir gan y gymuned leol).

Mae mynd ati cyn gynted â phosibl i ymgysylltu a chyfathrebu â'r gymuned leol yn ffordd dda o gael gwybod am yr holl ffactorau perthnasol a'u deall.

Effaith ar y Gymraeg

Nid yw'r nodiadau hyn yn rhagnodol nac yn hollgynhwysfawr ond gallai'r asesiad o'r effaith mewn perthynas â'r Gymraeg gynnwys y canlynol:

- gwybodaeth am gategori iaith yr ysgol;
- gwybodaeth am gategori iaith unrhyw ysgol amgen;
- gwybodaeth am safonau'r Gymraeg yn yr ysgol ac mewn unrhyw ysgol amgen;
- gwybodaeth am weithgareddau ar ôl ysgol sy'n rhoi cyfleoedd ychwanegol i ddefnyddio'r Gymraeg yn yr ysgol ac mewn unrhyw ysgol amgen (e.e. clybiau'r Urdd, clybiau Mentrau Iaith);
- gwybodaeth ynghylch a yw'r ysgol yn darparu cyfleusterau i aelodau'r gymuned ddysgu Cymraeg, neu gyfleusterau iddynt ymgymryd â gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg, a lle y gellid darparu unrhyw gyfleusterau amgen;

- a allai fod yn briodol darparu cyfleusterau ychwanegol ar ôl ysgol mewn unrhyw ysgol amgen i atgyfnerthu safonau'r Gymraeg;
- sut y gellid cefnogi'r rhieni a'r disgyblion i fanteisio ar unrhyw ysgol amgen ac unrhyw welliant penodol o ran darpariaeth ieithyddol y mae'r ysgol honno yn ei gynnig (e.e. sut y cynorthwyir disgyblion i gymryd rhan yng nghlybiau'r Urdd, clybiau Mentrau Iaith);
- Sylwadau a ddarperir gan fforwm addysg Gymraeg yr awdurdod lleol (os oes un ganddo)⁽³²⁾;
- gwybodaeth ynghylch sut mae'r cynnig yn cyd-fynd â Chynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yr awdurdod ac unrhyw gamau y bydd angen eu cymryd yn y dyfodol o ganlyniad i'r newid i barhau i gydymffurfio â'r cynllun neu gyrraedd targedau'r cynllun.

⁽³²⁾ Mae Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg ac Asesu'r Galw am Addysg Cyfrwng Cymraeg (Cymru) 2013 yn darparu diffiniad o fforwm addysg Gymraeg. Fodd bynnag, dylid nodi nad yw'n ofynnol i awdurdod lleol i gael fforwm o'r fath.

Atodiad D: Pwyllgor penderfynu lleol

Mae'r model a amlinellir isod yn un ffordd bosibl o sefydlu 'pwyllgor penderfynu lleol'.

Byddai maint y pwyllgor yn dylanwadu'n arwyddocaol ar ei effeithiolrwydd. Pe bai'n rhy fawr, byddai'n drwsgl a byddai'n anodd cael consensws. Pe bai'n rhy fach, efallai na fyddai digon o ddadlau a gallai'r safbwynt fod yn rhy gul. Efallai mai pwyllgor â phum aelod fyddai'r maint delfrydol.

Bydd cyfansoddiad y pwyllgor hefyd yn bwysig ac yn dylanwadu ar sut y bydd yn cael ei weld gan bobl. Os mai'r bwriad yw pwysleisio ei annibyniaeth ar weithrediaeth yr awdurdod lleol, efallai y bydd angen 'anghymwyso' aelodau'r weithrediaeth ac unrhyw un sydd â chysylltiad â'r awdurdod lleol, y cynigydd (os yw'n wahanol i'r awdurdod lleol) neu'r ysgol y mae'r cynigion yn berthnasol iddynt, a all godi amheuan ynglŷn â'u gallu i weithredu'n ddiduedd mewn perthynas â'r cynnig.

Cyn belled nad ydynt wedi'u 'hanghymwyso', gall awdurdodau lleol benderfynu penodi pwyllgorau sy'n cynnwys aelodau awdurdodau lleol yn unig, neu bobl nad ydynt yn gysylltiedig â'r awdurdod lleol (gan gynnwys aelodau awdurdod lleol arall), neu unrhyw gyfuniad o'r ddau.

Os bydd ysgol â chymeriad crefyddol Catholig neu'r Eglwys yng Nghymru (neu y bwriedir iddi fod â chymeriad crefyddol o'r fath) yn destun cynnig, gall yr awdurdod lleol wahodd Bwrdd Addysg Esgobaethol esgobaeth berthnasol yr Eglwys yng Nghymru neu Esgob esgobaeth berthnasol yr Eglwys Gatholig i enwebu cynrychiolydd i fod yn un o aelodau'r pwyllgor. Yn achos unrhyw ysgol wirfoddol arall â chymeriad crefyddol dynodedig, gall yr unigolyn neu'r bobl sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig gael eu gwahodd i enwebu cynrychiolydd.

Efallai y bydd awdurdodau lleol am sicrhau bod gan o leiaf un aelod o'r pwyllgor brofiad uniongyrchol o weithio yn y sector addysg. Gall aelod neu gyn-aelod o dîm uwch reoli ysgol neu lywodraethwr ysgol profiadol fod yn addas yn hyn o beth.

Os bydd y pwyllgor yn cynnwys aelodau'r awdurdod lleol yn unig, efallai yr hoffai'r awdurdod lleol ystyried ei wneud yn fwy cytbwys o safbwynt gwleidyddol yn y ffordd a amlinellir yn adrannau 15 a 16 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

Hwyrach y bydd yr awdurdod lleol am recriwtio, hyfforddi a chadw cronfa o unigolion cymwys a phenodi i bwyllgor yn ôl yr angen. Byddai nifer o fanteision i hyn, gan gynnwys lleihau'r amser sydd ei angen i sefydlu pwyllgor yn ôl yr angen a byddai'n helpu'r awdurdod lleol i sicrhau bod darpar aelodau'r pwyllgor wedi derbyn hyfforddiant digonol.

Gallai awdurdodau lleol gydweithredu hefyd i ddatblygu cronfeydd rhanbarthol. Byddai hyn yn cynyddu nifer yr ymgeiswyr cymwys a phrofiadol

ac yn darparu mwy o gyfleoedd i aelodau'r pwyllgor ennill profiad a datblygu arbenigedd wrth wneud penderfyniadau am drefniadaeth ysgolion. Fodd bynnag, wrth benodi paneli o unrhyw gronfa ranbarthol o'r fath, efallai yr hoffai awdurdodau lleol sicrhau bod gan rai aelodau o leiaf wybodaeth leol benodol.

Byddai'r awdurdod lleol am sicrhau bod holl aelodau'r pwyllgor yn derbyn hyfforddiant priodol cyn ystyried unrhyw gynigion a bod aelodau profiadol yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am unrhyw newidiadau i ganllawiau ac yn cael cyfle i loywi eu hyfforddiant. Nid oes angen i'r hyfforddiant fod yn hollgynhwysfawr ond hwyrach y dylai geisio sicrhau bod aelodau'r pwyllgor yn gyfarwydd â'r canllawiau yn y Cod a'r rhannau perthnasol o Ddeddf 2013. Gallai dau awdurdod lleol neu fwy gydweithredu i ddarparu hyfforddiant a allai gyflwyno manteision megis rhannu arferion da yn eang, yn ogystal â sicrhau arbedion ariannol posibl.

Byddai'n fuddiol i'r pwyllgor sicrhau bod yr awdurdod lleol yn darparu gwasanaethau clercc. Er na fyddai'r clercc yn aelod o'r pwyllgor, gall weithredu fel ffynhonnell cyngor annibynnol. Er mwyn gallu gwneud hyn, byddai angen i'r clercc fod â dealltwriaeth dda o'r Cod a'r rhannau perthnasol o Ddeddf 2013, a'i fod wedi derbyn hyfforddiant priodol. Byddai angen i'r awdurdod lleol ddarparu cyngor cyfreithiol priodol i'r pwyllgor yn ôl yr angen. Ni ddylai'r clercc fod wedi ymwneud ag unrhyw ran o'r cynnig y mae'r pwyllgor yn ei ystyried ac ni ddylai fod ag unrhyw fuddiant mewn unrhyw benderfyniad a wneir gan aelodau'r pwyllgor.

Byddai tasgau allweddol y clercc yn cynnwys:

- gwneud y trefniadau gweinyddol angenrheidiol ar gyfer y pwyllgor;
- bod yn ffynhonnell cyngor annibynnol ar weithdrefnau, y Cod a'r rhannau perthnasol o Ddeddf 2013;
- cofnodi'r trafodion, y penderfyniad a'r rhesymau drosto;
- sicrhau bod y penderfyniad yn cael ei hysbysu a'i gyhoeddi yn unol â pharagraff 5.13.

Er mwyn i'r pwyllgor allu gwneud penderfyniad deallus, byddai angen i'r awdurdod lleol anfon y dogfennau a amlinellir ym mharagraff 5.3 uchod at y clercc penodedig yn fuan ar ôl diwedd y cyfnod gwrthwynebu. Dylai'r pwyllgor seilio ei benderfyniad ar y dystiolaeth ysgrifenedig hon yn hytrach na cheisio neu ystyried gwybodaeth newydd (oni bai ei fod o'r farn y bydd yn helpu i wneud ei benderfyniad o fewn yr amserlen) neu ystyried sylwadau ar lafar.

Atodiad E: Deddfwriaeth a pholisïau cenedlaethol a fydd yn help wrth ddatblygu cynigion

- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (gweler isod)
- Cymraeg 2050, Miliwn o Siaradwyr
- Cynllun Gweithredu Cymraeg 2050
- Cymru'n Un: Cenedl Un Blaned: cynllun datblygu cynaliadwy newydd ar gyfer Cymru, Mai 2009, neu unrhyw strategaeth olynol
- Strategaeth Tlodi Plant Cymru (a gyhoeddwyd Chwefror 2011, Dogfen wybodaeth rhif 95/2011), neu unrhyw strategaeth olynol
- Ffydd mewn Addysg
- Cynlluniau Lleol ar gyfer datblygiad economaidd neu dai
- Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (a wnaed o dan ran 4 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013)
- Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc (neu gynlluniau olynol)
- Ysgolion y 21ain Ganrif – Rhaglen Fuddsoddi Cyfalaf, ac unrhyw fuddsoddiadau perthnasol
- Darpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr
- Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru, Cylchlythyr Rhif: 021/2011
- Y Safonau Cenedlaethol ar gyfer Cyfranogiad Plant a Phobl Ifanc.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ('Deddf 2015') yn amlinellu ffyrdd newydd o weithio – o gynllunio a gwneud penderfyniadau – ar gyfer awdurdodau lleol a chyrff cyhoeddus eraill y mae'n eu rhestru. Y nod yw gwella llesiant cyffredinol yng Nghymru drwy'r pethau y mae cyrff cyhoeddus, ar y cyd, yn eu gwneud. Mae'r Ddeddf a'r canllawiau statudol yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid i awdurdodau lleol, yn eu cynllunio corfforaethol a'r ffordd maent yn gweithredu'r cynlluniau hynny, wneud y canlynol:

- cydbwyso anghenion tymor byr â'r gallu i ddiwallu anghenion **hirdymor**;

- ystyried effaith eu hamcanion ar amcanion sefydliadau eraill, ac ar lesiant yng Nghymru, mewn ffordd **integredig**;
- **cynnwys** pobl sy'n adlewyrchu amrywiaeth y boblogaeth y maent yn ei gwasanaethu yn y prosesau hynny;
- **cydweithio** â sefydliadau eraill er mwyn cyflawni amcanion ei gilydd yn well;
- defnyddio eu hadnoddau i **atal** problemau rhag gwaethygu neu rhag codi yn y lle cyntaf.

Mae'r canllawiau statudol ar gyfer sefydliadau y mae'r Ddeddf yn berthnasol iddynt yn amlinellu'r disgwyliadau o ran sut y dylid cyflawni'r dyletswyddau:

<https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/future-generations-act/?lang=cy>

Mae'r Ddeddf ei hun ar gael i'w gweld ar-lein:

<http://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/2/contents/enacted/welsh>

Yr arfer presennol o ran defnyddio adeiladau ysgol gwag, Dogfen wybodaeth rhif 158/2014

Atodiad F: Rhestr o ysgolion gwledig

Rhif yr ysgol	Enw'r ysgol	Awdurdod Lleol
6602133	Ysgol Gymuned Bodffordd	Ynys Môn
6602135	Ysgol Gymuned Bryngwran	Ynys Môn
6602141	Ysgol Gynradd Garreglefn	Ynys Môn
6602142	Ysgol Gymuned y Ffridd	Ynys Môn
6602145	Ysgol Gymuned Moelfre	Ynys Môn
6602146	Ysgol Gynradd Llanbedrgoch	Ynys Môn
6602153	Ysgol Gymuned Llanfechell	Ynys Môn
6602155	Ysgol Gynradd Llangoed	Ynys Môn
6602156	Ysgol Henblas	Ynys Môn
6602157	Ysgol Gymuned Llannerch-y-Medd	Ynys Môn
6602160	Ysgol Pencarnisiog	Ynys Môn
6602162	Ysgol Penysarn	Ynys Môn
6602163	Ysgol Santes Gwenfaen	Ynys Môn
6602165	Ysgol Gynradd Rhosybol	Ynys Môn
6602173	Ysgol Gynradd y Tywyn	Ynys Môn
6602227	Ysgol Rhyd y Llan	Ynys Môn
6605200	Ysgol Caergeiliog	Ynys Môn
6612008	Ysgol Gynradd Abererch	Gwynedd
6612010	Ysgol Beddgelert	Gwynedd
6612015	Ysgol Gynradd Borth-y-Gest	Gwynedd
6612017	Ysgol Brynaerau	Gwynedd
6612036	Ysgol Gynradd Chwilog	Gwynedd
6612039	Ysgol Crud-y-Werin	Gwynedd
6612046	Ysgol Gynradd Edern	Gwynedd
6612048	Ysgol Bro Plenydd	Gwynedd
6612049	Ysgol Gynradd Garndolbenmaen	Gwynedd
6612059	Ysgol Gynradd Llanaelhaearn	Gwynedd
6612060	Ysgol Gynradd Llanbedrog	Gwynedd
6612066	Ysgol Gynradd Llangybi	Gwynedd
6612070	Ysgol Gynradd Llanllyfni	Gwynedd
6612075	Ysgol Babanod Morfa Nefyn	Gwynedd

6612078	Ysgol Baladeulyn	Gwynedd
6612081	Ysgol Gynradd Nebo	Gwynedd
6612093	Ysgol Gynradd Pentreuchaf	Gwynedd
6612103	Ysgol Sarn Bach	Gwynedd
6612110	Ysgol y Gorlan	Gwynedd
6612111	Ysgol yr Eifl	Gwynedd
6612112	Ysgol Gynradd Tudweiliog	Gwynedd
6612185	Ysgol Gynradd Dyffryn Dulas	Gwynedd
6612189	Ysgol Gynradd Dyffryn Ardudwy	Gwynedd
6612190	Ysgol Bro Cynfal	Gwynedd
6612192	Ysgol Edmwnd Prys	Gwynedd
6612194	Ysgol Gynradd Llanbedr	Gwynedd
6612198	Ysgol y Garreg	Gwynedd
6612199	Ysgol O M Edwards	Gwynedd
6612207	Ysgol Gynradd Pennal	Gwynedd
6612210	Ysgol Talsarnau	Gwynedd
6612211	Ysgol Gynradd Tanygrisiau	Gwynedd
6612213	Ysgol Bro Hedd Wyn	Gwynedd
6612214	Ysgol Bro Tryweryn	Gwynedd
6612220	Ysgol Ffridd y Llyn	Gwynedd
6612228	Ysgol Craig y Deryn	Gwynedd
6612229	Ysgol Bro Llifon	Gwynedd
6613004	Ysgol Pont y Gof	Gwynedd
6613010	Ysgol Foel Gron	Gwynedd
6613018	Ysgol Gynradd Llandwrog	Gwynedd
6613023	Ysgol Gynradd Llanystumdwy	Gwynedd
6622012	Ysgol Betws y Coed	Conwy
6622043	Ysgol Dolwyddelan	Conwy
6622086	Ysgol Penmachno	Conwy
6622107	Ysgol Tal-y-Bont	Conwy
6622123	Ysgol Cerrigydrudion	Conwy
6622222	Ysgol Capel Garmon	Conwy
6622270	Ysgol Pentrefoelas	Conwy
6623021	Ysgol Llangelynnin	Conwy
6623032	Ysgol Ysbyty Ifan	Conwy
6623039	Ysgol Llanddoded	Conwy
6623340	Ysgol y Plas	Conwy
6632070	Ysgol Bodfari	Sir Ddinbych
6632124	Ysgol Cefn Meiriadog	Sir Ddinbych
6632164	Ysgol Gellifor	Sir Ddinbych
6632168	Ysgol Pentrecelyn	Sir Ddinbych
6632214	Ysgol Betws Gwerful Goch	Sir Ddinbych
6632216	Ysgol Caer Drewyn	Sir Ddinbych
6632267	Ysgol Bro Dyfrdwy	Sir Ddinbych

6633044	Ysgol Llanbedr	Sir Ddinbych
6633045	Ysgol Llanfair Dyffryn Clwyd	Sir Ddinbych
6633057	Ysgol Pant Pastynog	Sir Ddinbych
6642050	Ysgol Rhos Helyg	Sir y Fflint
6642064	Ysgol y Foel	Sir y Fflint
6642065	Ysgol Brynffordd	Sir y Fflint
6652140	Ysgol Llanarmon DC	Wrecsam
6653042	Ysgol Eyton	Wrecsam
6653054	Ysgol Borderbrook	Wrecsam
6653326	Ysgol St Chad	Wrecsam
6653347	Ysgol St Paul	Wrecsam
6662002	Ysgol Abermule	Powys
6662003	Ysgol Arddlin	Powys
6662004	Ysgol Gynradd Gymunedol Dyffryn Banw	Powys
6662005	Ysgol Gynradd Aberriw	Powys
6662008	Ysgol Caersws	Powys
6662009	Ysgol Gynradd Carno	Powys
6662018	Ysgol Gynradd Tre'r Llai	Powys
6662019	Ysgol Llanbrynmair	Powys
6662020	Ysgol Llandinam	Powys
6662021	Ysgol Gynradd Llanfair Caereinion	Powys
6662033	Ysgol Meifod	Powys
6662041	Ysgol Pontrobert	Powys
6662044	Ysgol Dyffryn Trannon	Powys
6662049	Ysgol Cegidfa	Powys
6662051	Ysgol Gynradd Buttington Trewern	Powys
6662053	Ysgol Brynhafren	Powys
6662054	Ysgol Churchstoke	Powys
6662057	Ysgol Gynradd Llanfyllin	Powys
6662058	Ysgol Gynradd Glantwymyn	Powys
6662059	Ysgol Pennant	Powys
6662066	Ysgol Pontffranc	Powys
6662068	Ysgol Llanbister	Powys
6662071	Ysgol Llanfihangel Rhydithon	Powys
6662076	Ysgol Radnor Valley	Powys
6662077	Ysgol Crossgates	Powys
6662084	Ysgol Dolafon	Powys
6662092	Ysgol Gynradd Pontsenni	Powys
6662115	Ysgol Cradoc	Powys
6662122	Ysgol Dyffryn Irfon	Powys
6662129	Ysgol Rhiw-Bechan	Powys
6662146	Ysgol Gynradd Llanrhaeadr ym Mochnant	Powys
6663000	Ysgol Llanfechain	Powys

6663002	Ysgol Trefaldwyn	Powys
6663016	Ysgol Ffordun	Powys
6663021	Ysgol Llandysilio	Powys
6663022	Ysgol Castell Caereinion	Powys
6663026	Ysgol Gynradd Llanfair Llwyth Yfnwg	Powys
6663031	Ysgol Bontnewydd	Powys
6663033	Ysgol Clyro	Powys
6663036	Ysgol Gynradd Rhayader	Powys
6663037	Ysgol Llanelwedd	Powys
6663046	Ysgol Llangedwyn	Powys
6663301	Ysgol St. Michael's	Powys
6663303	Ysgol Llansantffraid	Powys
6663316	Ysgol Llanbedr	Powys
6663317	Archdeacon Griffiths Primary School	Powys
6665200	Ysgol Gynradd Llanerfyl	Powys
6672284	Ysgol Cilcennin	Ceredigion
6672285	Ysgol Ciliau Parc	Ceredigion
6672288	Ysgol Gynradd Dihewyd	Ceredigion
6672289	Ysgol Felinfach	Ceredigion
6672291	Ysgol Gynradd Llanarth	Ceredigion
6672293	Ysgol Llannon	Ceredigion
6672298	Ysgol Talgarreg	Ceredigion
6672303	Ysgol Comins Coch	Ceredigion
6672308	Ysgol Llanfarian	Ceredigion
6672309	Ysgol Llanfihangel-y-Creuddyn	Ceredigion
6672310	Ysgol Llangwryfon	Ceredigion
6672311	Ysgol Gynradd Llanilar	Ceredigion
6672312	Ysgol Mynach	Ceredigion
6672313	Ysgol Penllwyn	Ceredigion
6672315	Ysgol Syr John Rhys	Ceredigion
6672316	Ysgol Rhydypennau	Ceredigion
6672317	Ysgol Tal y bont	Ceredigion
6672320	Ysgol Beulah	Ceredigion
6672323	Ysgol Gynradd Llechryd	Ceredigion
6672324	Ysgol Gynradd Penparc	Ceredigion
6672345	Ysgol Trewen	Ceredigion
6672353	Ysgol Pontrhydfendigaid	Ceredigion
6672362	Ysgol Craig yr Wylfa	Ceredigion
6672363	Ysgol Penrhyn coch	Ceredigion
6672366	Ysgol Y Dderi	Ceredigion
6672367	Ysgol Cenarth	Ceredigion
6672369	Ysgol Bro Siôn Cwilt	Ceredigion
6672371	Ysgol Llew Jones	Ceredigion

6672372	Ysgol Rhos Helyg	Ceredigion
6672373	Ysgol Dyffryn Cledlyn	Ceredigion
6673058	Ysgol Myfenydd	Ceredigion
6682209	Ysgol Eglwysrwr	Sir Benfro
6682223	Ysgol Brynconin	Sir Benfro
6682231	Ysgol Llanychlwydog	Sir Benfro
6682233	Ysgol Maenclochog	Sir Benfro
6682242	Ysgol Narberth	Sir Benfro
6682250	Ysgol Casmael	Sir Benfro
6682253	Ysgol Llandudoch	Sir Benfro
6682254	Ysgol Casblaidd	Sir Benfro
6682261	Ysgol Gynradd Tredeml	Sir Benfro
6682266	Ysgol Tafarnspite	Sir Benfro
6682270	Ysgol Croesgoch	Sir Benfro
6682273	Ysgol Gynradd y Garn	Sir Benfro
6682384	Ysgol y Glannau	Sir Benfro
6682385	Ysgol Clydau	Sir Benfro
6682390	Ysgol y Frenni	Sir Benfro
6683035	Ysgol Cilgerran	Sir Benfro
6683036	Ysgol Cosheston	Sir Benfro
6683050	Ysgol Gynradd Spittal	Sir Benfro
6683058	Ysgol Ger Y Llan	Sir Benfro
6683315	Ysgol Sant Aidan	Sir Benfro
6683321	Ysgol Sant Oswald	Sir Benfro
6692002	Ysgol Maesybont	Sir Gaerfyrddin
6692014	Ysgol Gynradd Peniel	Sir Gaerfyrddin
6692034	Ysgol Bancyfelin	Sir Gaerfyrddin
6692037	Ysgol Meidrim	Sir Gaerfyrddin
6692065	Ysgol Gynradd Talylychau	Sir Gaerfyrddin
6692067	Ysgol Cwrt Henri	Sir Gaerfyrddin
6692080	Ysgol Gynradd Llangadog	Sir Gaerfyrddin
6692104	Ysgol Gynradd Brynsaron	Sir Gaerfyrddin
6692109	Ysgol Llanpumsaint	Sir Gaerfyrddin
6692119	Ysgol Llanmiloe	Sir Gaerfyrddin
6692166	Ysgol Llansteffan	Sir Gaerfyrddin
6692170	Ysgol Gynradd Abernant	Sir Gaerfyrddin
6692180	Ysgol Beca	Sir Gaerfyrddin
6692182	Ysgol Hafodwenog	Sir Gaerfyrddin
6692184	Ysgol Llanybydder	Sir Gaerfyrddin
6692185	Ysgol y Fro	Sir Gaerfyrddin
6692187	Ysgol Cynwyl Elfed	Sir Gaerfyrddin
6692384	Ysgol Griffith Jones	Sir Gaerfyrddin
6692386	Ysgol Carreg Hirfaen	Sir Gaerfyrddin
6692387	Ysgol Cae'r Felin	Sir Gaerfyrddin

6692389	Ysgol Bro Brynach	Sir Gaerfyrddin
6693000	Ysgol Abergwili	Sir Gaerfyrddin
6693002	Ysgol Tremolet	Sir Gaerfyrddin
6693003	Ysgol Talacharn	Sir Gaerfyrddin
6693013	Ysgol Glanyfferi	Sir Gaerfyrddin
6693026	Ysgol Llanllwni	Sir Gaerfyrddin
6693307	Ysgol Penboyr	Sir Gaerfyrddin
6702133	Ysgol Gynradd Felindre	Abertawe
6702167	Ysgol Penclawdd	Abertawe
6702217	Ysgol Knelston	Abertawe
6722275	Ysgol Tynyrheol	Pen-y-bont ar Ogwr
6732126	Ysgol Llancarfan	Bro Morgannwg
6762108	Ysgol Gynradd Fochriw	Caerffili
6792305	Ysgol Cross Ash	Sir Fynwy

Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013

2013 dccc 1

CYNNWYS

RHAN 1

CYFLWYNIAD

1 Trosolwg ar y Ddeddf hon

RHAN 2

SAFONAU

PENNOD 1

YMYRRYD YM MATERION RHEDEG YSGOLION A GYNHELIR

Y seiliau dros ymyrryd

2 Y seiliau dros ymyrryd

Ymyrraeth gan awdurdod lleol

3 Hysbysiad rhybuddio

4 Pŵer i ymyrryd

5 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu sicrhau cyngor neu gydlafurio

6 Pŵer i benodi llywodraethwyr ychwanegol

7 Pŵer awdurdod lleol i gyfansoddi corff llywodraethu o aelodau gweithrediaeth interim

8 Pŵer awdurdod lleol i atal dros dro yr hawl i gael cyllideb ddirprwyedig

9 Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

Ymyrraeth gan Weinidogion Cymru

10 Hysbysiad rhybuddio

11 Pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd

- 12 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu sicrhau cyngor neu gydlafurio
- 13 Pŵer Gweinidogion Cymru i benodi llywodraethwyr ychwanegol
- 14 Pŵer Gweinidogion Cymru i gyfansoddi corff llywodraethu o aelodau gweithrediaeth interim
- 15 Pŵer Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod ysgolion yn cael eu ffedereiddio
- 16 Pŵer Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod ysgol yn cael ei chau
- 17 Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

Darpariaethau atodol

- 18 Cyrff llywodraethu sydd wedi eu ffurfio o aelodau gweithrediaeth interim
- 19 Cyfarwyddiadau
- 20 Canllawiau

PENNOD 2**YMYRRYD MEWN AWDURDODAU LLEOL***Y seiliau dros ymyrryd*

- 21 Y seiliau dros ymyrryd

Hysbysiad rhybuddio

- 22 Hysbysiad rhybuddio

Pwerau ymyrryd

- 23 Pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd
- 24 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gael gwasanaethau cynghori
- 25 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan bersonau eraill ar ran awdurdod
- 26 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan Weinidogion Cymru neu enwebai
- 27 Pŵer i gyfarwyddo'r modd y mae swyddogaethau addysg eraill yn cael eu harfer
- 28 Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

Darpariaethau atodol

- 29 Cyfarwyddiadau
- 30 Dyletswydd i gydweithredu
- 31 Pwerau mynd i mewn ac arolygu

PENNOD 3**CANLLAWIAU GWELLA YSGOLION**

- 32 Ystyr "awdurdod ysgol"
- 33 Pŵer i ddyroddi canllawiau gwella ysgolion
- 34 Ymgynghori a gweithdrefnau Cynulliad Cenedlaethol Cymru
- 35 Dyletswydd i ddilyn canllawiau gwella ysgolion
- 36 Datganiadau polisi: gofynion a phwerau ategol
- 37 Cyfarwyddiadau

RHAN 3

TREFNIADAETH YSGOLION

PENNOD 1

COD TREFNIADAETH YSGOLION

- 38 Cod Trefniadaeth Ysgolion
- 39 Llunio a chymeradwyo Cod Trefniadaeth Ysgolion

PENNOD 2

CYNIGION TREFNIADAETH YSGOLION

Sefydlu, newid a therfynu ysgolion a gynhelir

- 40 Cyfyngu ar sefydlu, newid a therfynu ysgolion a gynhelir
- 41 Cynigion i sefydlu ysgolion prif ffrwd
- 42 Cynigion i newid ysgolion prif ffrwd
- 43 Cynigion i derfynu ysgolion prif ffrwd
- 44 Cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion arbennig cymunedol

Newidiadau categori

- 45 Cynigion i newid categori ysgol
- 46 Cyfyngiadau ar newid categori ysgol
- 47 Effaith newid categori

Cyhoeddi, ymgynghori a gwrthwynebu

- 48 Cyhoeddi ac ymgynghori
- 49 Gwrthwynebu

Cymeradwyo cynigion a phenderfynu arnynt

- 50 Eu cymeradwyo gan Weinidogion Cymru
- 51 Eu cymeradwyo gan awdurdod lleol
- 52 Cynigion cysylltiedig
- 53 Penderfynu
- 54 Eu hatgyfeirio i Weinidogion Cymru
- 55 Gweithredu
- 56 Dehongli Pennod 2

PENNOD 3

RHESYMOLI LLEOEDD YSGOL

Cyfarwyddiadau i wneud cynigion i resymoli lleoedd ysgol

- 57 Cyfarwyddiadau i wneud cynigion i gywiro darpariaeth ormodol neu annigonol
- 58 Darpariaeth bellach am gynigion a wneir ar ôl cyfarwyddyd o dan adran 57(2)

Cynigion gan Weinidogion Cymru i resymoli lleoedd ysgol

- 59 Gwneud a chyhoeddi cynigion gan Weinidogion Cymru

Y weithdrefn ar gyfer ymdrin â chynigion o dan adran 59

- 60 Gwrthwynebiadau

- 61 Ymchwiliad lleol i gynigion
- 62 Mabwysiadu cynigion
- 63 Gweithredu cynigion

PENNOD 4

DARPARIAETH RANBARTHOL AR GYFER ANGHENION ADDYSGOL ARBENNIG

- 64 Ystyr “darpariaeth ranbarthol” a “swyddogaethau addysg arbennig”
- 65 Cyfarwyddyd i ystyried gwneud darpariaeth ranbarthol
- 66 Cyfarwyddiadau i wneud cynigion i sicrhau darpariaeth ranbarthol
- 67 Darpariaeth bellach am gynigion a wneir ar ôl cyfarwyddyd o dan adran 66
- 68 Cynigion gan Weinidogion Cymru
- 69 Gwrthwynebiadau
- 70 Mabwysiadu cynigion

PENNOD 5

CYNIGION I AILSTRWYTHURO ADDYSG CHWECHED DOSBARTH

Gwneud cynigion a’u penderfynu

- 71 Pwerau Gweinidogion Cymru i ailstrwythuro addysg chweched dosbarth
- 72 Ymgynghori, cyhoeddi a gwrthwynebiadau
- 73 Penderfyniad gan Weinidogion Cymru

Gweithredu cynigion ar gyfer ailstrwythuro addysg chweched dosbarth

- 74 Y ffurf weithredu
- 75 Y cyfrifoldeb dros weithredu
- 76 Darpariaeth bellach o ran gweithredu

Darpariaethau atodol

- 77 Diwygiadau canlyniadol i adroddiadau arolygu ar addysg chweched dosbarth

PENNOD 6

DARPARIAETHAU AMRYWIOL AC ATODOL

- 78 Ysgolion ffederal
- 79 Gwaharddiad ar awdurdodau lleol rhag sefydlu ysgolion yn Lloegr
- 80 Hysbysiad gan gorff llywodraethu am derfynu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol
- 81 Cyfarwyddyd sy’n ei gwneud yn ofynnol bod ysgol arbennig gymunedol yn cael ei therfynu
- 82 Gorchmynion esemptio trosiannol at ddibenion Deddf Cydraddoldeb 2010
- 83 Dehongli Rhan 3

RHAN 4

CYNLLUNIAU STRATEGOL CYMRAEG MEWN ADDYSG

- 84 Llunio cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg
- 85 Cymeradwyo, cyhoeddi a gweithredu cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg
- 86 Asesu’r galw am addysg cyfrwng Cymraeg
- 87 Rheoliadau a chanllawiau

RHAN 5

SWYDDOGAETHAU AMRYWIOL YSGOLION

Brecwast am ddim mewn ysgolion cynradd

- 88 Dyletswydd i ddarparu brecwast am ddim i ddisgyblion mewn ysgolion cynradd
89 Darpariaeth drosiannol
90 Dehongli adrannau 88 a 89

Pŵer i godi tâl am brydau bwyd

- 91 Diwygio'r pŵer i godi tâl am brydau bwyd ysgol etc

Cwmsela mewn ysgolion

- 92 Gwasanaethau cwnsela annibynnol ar gyfer disgyblion ysgol a phlant eraill
93 Gwybodaeth am wasanaethau cwnsela annibynnol eraill

Cyfarfodydd rhieni

- 94 Dyletswydd corff llwyodraethu ysgol a gynhelir i gynnal cyfarfodydd yn dilyn deiseb gan rieni
95 Diddymu dyletswydd i gynnal cyfarfod blynyddol rhieni

Cod ymarfer ar y berthynas rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion

- 96 Diddymu'r ddarpariaeth am god ymarfer ar gyfer y berthynas rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion

RHAN 6

CYFFREDINOL

- 97 Gorchmynion a rheoliadau
98 Dehongli'n gyffredinol a mynegai o ymadroddion sydd wedi eu diffinio
99 Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol
100 Cychwyn
101 Enw byr y Ddeddf hon a'i chynnwys yn un o'r Deddfau Addysg

- Atodlen 1 – Cyrff llwyodraethu sydd wedi eu ffurfio o aelodau gweithrediaeth interim
Atodlen 2 – Newidiadau rheoleiddiedig
Atodlen 3 – Gweithredu cynigion statudol
Atodlen 4 – Gweithredu cynigion i newid categori ysgol
Atodlen 5 – Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013

Deddf gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i ddiwygio pwerau awdurdodau lleol a Gweinidogion Cymru i ymyrryd ym materion rhedeg ysgolion a gynhelir gan awdurdodau lleol ac sy'n peri pryder; diwygio pwerau Gweinidogion Cymru i ymyrryd ym materion arfer swyddogaethau addysg gan awdurdodau lleol; darparu ar gyfer canllawiau gwella ysgolion; diwygio'r trefniadau statudol ar gyfer trefniadaeth ysgolion a gynhelir; darparu ar gyfer cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg; gwneud darpariaeth amrywiol mewn perthynas ag ysgolion a gynhelir; ac at ddibenion cysylltiedig. [4 Mawrth 2013]

Gan ei fod wedi ei basio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi derbyn cydsyniad Ei Mawrhydi, deddfir fel a ganlyn:

RHAN 1

CYFLWYNIAD

1 Trosolwg ar y Ddeddf hon

- (1) Mae 6 Rhan i'r Ddeddf hon.
- (2) Mae Rhan 2 wedi ei rhannu'n 3 Pennod sy'n cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â chynnal a gwella safonau –
 - (a) mewn ysgolion a gynhelir, a
 - (b) yn y modd y mae swyddogaethau addysg yn cael eu harfer gan awdurdodau lleol.
- (3) Mae Pennod 1 o Ran 2 (gan gynnwys Atodlen 1) –
 - (a) yn nodi'r seiliau dros ymyrraeth gan awdurdodau lleol a Gweinidogion Cymru ym materion rhedeg ysgolion a gynhelir sy'n peri pryder, a
 - (b) yn darparu amrediad o bwerau ymyrryd i alluogi awdurdodau lleol a Gweinidogion Cymru i ymdrin ag achosion y pryder.

- (4) Mae Pennod 2 –
 - (a) yn nodi'r seiliau dros ymyrraeth gan Weinidogion Cymru ym materion arfer swyddogaethau addysg gan awdurdodau lleol sy'n peri pryder, a
 - (b) yn darparu amrediad o bwerau ymyrryd i alluogi Gweinidogion Cymru i ymdrin ag achosion y pryder.
- (5) Mae Pennod 3 yn gwneud darpariaeth i Weinidogion Cymru roi canllawiau i gyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir, penaethiaid ysgolion o'r fath ac awdurdodau lleol ynghylch sut y dylai swyddogaethau gael eu harfer gyda golwg ar wella safon yr addysg sy'n cael ei darparu mewn ysgolion a gynhelir.
- (6) Mae Rhan 3 wedi ei rhannu'n 6 Phennod sy'n cynnwys darpariaeth am drefniadaeth ysgolion a gynhelir.
- (7) Mae Pennod 1 o Ran 3 yn darparu ar gyfer Cod Trefniadaeth Ysgolion ynghylch arfer swyddogaethau o dan Ran 3.
- (8) Mae Pennod 2 (gan gynnwys Atodlenni 2 i 4) yn gwneud darpariaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i sefydlu, newid a therfynu ysgolion a gynhelir yn unol â phroses benodedig.
- (9) Mae Pennod 3 yn darparu ar gyfer rhesymoli lleoedd ysgol os yw Gweinidogion Cymru o'r farn bod darpariaeth ormodol neu annigonol ar gyfer addysg gynradd neu uwchradd mewn ysgolion a gynhelir.
- (10) Mae Pennod 4 yn darparu ar gyfer gwneud darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig.
- (11) Mae Pennod 5 yn darparu pwerau i Weinidogion Cymru ailstrwythuro addysg chweched dosbarth.
- (12) Mae Pennod 6 yn darparu ar gyfer materion amrywiol ac atodol sy'n ymwneud â threfniadaeth ysgolion.
- (13) Mae Rhan 4 yn gwneud darpariaeth ar gyfer cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg, sydd –
 - (a) i'w paratoi gan awdurdodau lleol,
 - (b) i'w cymeradwyo gan Weinidogion Cymru, ac
 - (c) i'w cyhoeddi a'u gweithredu gan awdurdodau lleol (adrannau 84, 85 a 87).
- (14) Mae Rhan 4 hefyd yn darparu pŵer sy'n arferadwy drwy reoliadau i Weinidogion Cymru ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud asesiad o'r galw ymhlith rhieni am addysg cyfrwng Cymraeg i'w plant (adran 86).
- (15) Mae Rhan 5 yn gwneud darpariaeth am swyddogaethau amrywiol sy'n ymwneud ag ysgolion a gynhelir, gan gynnwys darpariaeth –
 - (a) sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu brecwast ar gyfer disgyblion mewn ysgolion cynradd a gynhelir ar gais cyrff llywodraethu'r ysgolion hynny (adrannau 88 i 90);
 - (b) sy'n diwygio pwerau presennol awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu i godi tâl am brydau ysgol, fel bod –
 - (i) gofyniad cysylltiedig i godi'r un pris ar bob person am yr un maint o'r un eitem yn cael ei ddileu, a

- (ii) gofyniad newydd na fydd y pris a godir am eitem yn fwy na chost darparu'r eitem honno yn cael ei osod (adran 91);
 - (c) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol sicrhau darpariaeth resymol am wasanaeth sy'n cwnsela mewn cysylltiad ag anghenion iechyd, anghenion emosiynol ac anghenion cymdeithasol i ddisgyblion ysgol penodedig a phlant eraill (adran 92);
 - (d) yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir gynnal cyfarfod os gofynnir iddynt wneud hynny gan rieni mewn deiseb (adran 94) ac yn diddymu dyletswydd sy'n bodoli eisoes i gynnal cyfarfod blynyddol rhieni (adran 95);
 - (e) yn diddymu dyletswydd Gweinidogion Cymru i ddyroddi cod ymarfer ar gyfer sicrhau perthynas effeithiol rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion a gynhelir (adran 96).
- (16) Mae Rhan 6 –
- (a) yn cyflwyno Atodlen 5, sy'n gwneud mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth arall sy'n codi o ddarpariaethau'r Ddeddf hon;
 - (b) yn cynnwys diffiniadau sy'n gymwys at ddibenion y Ddeddf hon yn gyffredinol a mynegai o ddiffiniadau sy'n gymwys i nifer o ddarpariaethau, ond nid yr holl Ddeddf (adran 98);
 - (c) yn cynnwys darpariaethau eraill sy'n gymwys yn gyffredinol at ddibenion y Ddeddf hon.

RHAN 2

SAFONAU

PENNOD 1

YMYRRYD YM MATERION RHEDEG YSGOLION A GYNHELIR

Y seiliau dros ymyrryd

2 Y seiliau dros ymyrryd

At ddibenion y Bennod hon, mae'r seiliau dros ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir fel a ganlyn –

SAIL 1 - Mae safonau perfformiad disgyblion yn yr ysgol yn annerbyniol o isel.

At y diben hwn, mae safonau perfformiad disgyblion yn isel os ydynt yn isel drwy gyfeirio at unrhyw un neu fwy o'r canlynol –

- (a) y safonau y gellid yn rhesymol ddisgwyl o dan yr holl amgylchiadau i'r disgyblion eu cyrraedd;
- (b) pan fo'n berthnasol, y safonau a gyrhaeddwyd ganddynt o'r blaen;
- (c) y safonau a gyrhaeddwyd gan ddisgyblion mewn ysgolion cyffelyb.

SAIL 2 - Mae methiant wedi bod yn y ffordd y mae'r ysgol yn cael ei rheoli neu ei llywodraethu.

SAIL 3 - Mae ymddygiad disgyblion yn yr ysgol neu unrhyw gamau a gymerwyd gan y disgyblion hynny neu eu rhieni yn rhagfarnu'n ddifrifol, neu'n debyg o ragfarnu'n ddifrifol, addysg unrhyw ddisgyblion yn yr ysgol.

SAIL 4 - Mae diogelwch disgyblion neu staff yr ysgol o dan fygythiad (p'un ai drwy fethiant disgyblu neu fel arall).

SAIL 5 - Mae'r corff llywodraethu neu'r pennaeth wedi methu, neu'n debyg o fethu, â chydymffurfio â dyletswydd o dan y Deddfau Addysg.

SAIL 6 - Mae'r corff llywodraethu neu'r pennaeth wedi gweithredu, neu'n bwriadu gweithredu, yn afresymol wrth arfer unrhyw rai o'i swyddogaethau o dan y Deddfau Addysg.

SAIL 7 - Mae Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru ("y Prif Arolygydd") wedi rhoi hysbysiad o dan adran 37(2) o Ddeddf Addysg 2005 i ddweud bod angen gwelliant sylweddol ar yr ysgol a bod yr hysbysiad hwnnw heb ei ddisodli –

- (a) gan y Prif Arolygydd wrth iddo roi hysbysiad o dan yr adran honno i ddweud ei bod yn ofynnol i fesurau arbennig gael eu cymryd mewn perthynas â'r ysgol, neu
- (b) gan berson sy'n gwneud arolygiad dilynol ac yn llunio adroddiad sy'n datgan nad oes angen gwelliant sylweddol ar yr ysgol mwyach yn ei farn ef.

SAIL 8 - Mae Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru wedi rhoi hysbysiad o dan adran 37(2) o Ddeddf Addysg 2005 i ddweud ei bod yn ofynnol i fesurau arbennig gael eu cymryd mewn perthynas â'r ysgol ac nad yw'r hysbysiad hwnnw wedi ei ddisodli gan berson sy'n gwneud arolygiad dilynol ac yn llunio adroddiad sy'n datgan nad oes angen mesurau arbennig ar yr ysgol mwyach yn ei farn ef.

Ymyrraeth gan awdurdod lleol

3 Hysbysiad rhybuddio

- (1) Os yw awdurdod lleol wedi ei fodloni bod un neu fwy o seiliau 1 i 6 yn bodoli mewn perthynas ag un o'i ysgolion a gynhelir, caiff yr awdurdod roi hysbysiad rhybuddio i gorff llywodraethu'r ysgol.
- (2) Rhaid i'r awdurdod lleol bennu pob un o'r canlynol yn yr hysbysiad rhybuddio –
 - (a) y seiliau dros ymyrryd;
 - (b) y rhesymau pam y mae'r awdurdod wedi ei fodloni bod y seiliau'n bodoli;
 - (c) y camau y mae'r awdurdod yn ei gwneud yn ofynnol i'r corff llywodraethu eu cymryd er mwyn ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd;
 - (d) y cyfnod y mae'r camau i'w cymryd ynddo gan y corff llywodraethu ("y cyfnod cydymffurfio");
 - (e) y camau y mae'r awdurdod â'i fryd ar eu cymryd os bydd y corff llywodraethu'n methu â chymryd y camau sy'n ofynnol.

- (3) Os yw'r awdurdod lleol yn rhoi hysbysiad rhybuddio i gorff llywodraethu ysgol, rhaid iddo yr un pryd roi copi o'r hysbysiad rhybuddio i –
- (a) y pennaeth;
 - (b) os yw'r ysgol yn ysgol sefydledig neu'n ysgol wirfoddol –
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol;
 - (c) Gweinidogion Cymru.

4 Pŵer i ymyrryd

- (1) Mae gan awdurdod lleol bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg un o'i ysgolion a gynhelir o dan y Bennod hon os yw is-adran (2), (3) neu (4) yn gymwys.
- (2) Mae'r is-adran hon yn gymwys –
- (a) os yw'r awdurdod lleol wedi rhoi hysbysiad rhybuddio o dan adran 3 i gorff llywodraethu'r ysgol, a
 - (b) os yw'r corff llywodraethu wedi methu â chydymffurfio, neu â sicrhau cydymffurfedd, â'r hysbysiad er boddhad yr awdurdod o fewn y cyfnod cydymffurfio.
- (3) Mae'r is-adran hon yn gymwys os yw'r awdurdod lleol wedi ei fodloni bod un neu fwy o seiliau 1 i 6 yn bodoli mewn perthynas â'r ysgol a bod ganddo reswm dros gredu bod risg cysylltiedig i iechyd neu ddiogelwch unrhyw berson a hwnnw'n risg sy'n galw am ymyriad brys o dan y Bennod hon.
- (4) Mae'r is-adran hon yn gymwys –
- (a) os yw sail 7 (ysgol y mae arni angen gwelliant sylweddol) neu sail 8 (ysgol y mae arni angen mesurau arbennig) yn bodoli mewn perthynas â'r ysgol, a
 - (b) os yw cyfnod heb fod yn llai na 10 niwrnod wedi mynd heibio er y dyddiad y rhoes y Prif Arolygydd hysbysiad i'r awdurdod lleol o dan adran 37(2) o Ddeddf Addysg 2005, yn ddarostyngedig i is-adran (5).
- (5) Caiff Gweinidogion Cymru benderfynu, mewn perthynas ag ysgol benodol, bod is-adran (4)(b) yn cael effaith fel petai'r cyfeiriad at 10 niwrnod yn cyfeirio at gyfnod byrrach a bennir yn y penderfyniad.
- (6) Pan fo gan awdurdod lleol bŵer i ymyrryd, rhaid iddo gadw golwg ar yr amgylchiadau a arweiniodd at y pŵer.
- (7) Os yw'r awdurdod yn dod i'r casgliad bod y seiliau dros ymyrryd wedi eu trin wrth ei fodd, neu na fyddai arfer ei bwerau o dan y Bennod hon yn briodol am unrhyw reswm arall, rhaid iddo ysgrifennu at y corff llywodraethu i'w hysbysu am ei gasgliad.
- (8) Os yw awdurdod lleol yn rhoi hysbysiad o dan is-adran (7), rhaid iddo anfon copi yr un pryd –
- (a) os yw'r ysgol yn ysgol sefydledig neu'n ysgol wirfoddol –
 - (i) at y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a

- (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, at y corff crefyddol priodol, a
- (b) at Weinidogion Cymru.
- (9) Mae pŵer awdurdod lleol i ymyrryd yn parhau i gael effaith hyd nes y bydd un o'r camau canlynol yn digwydd –
 - (a) bod yr awdurdod yn rhoi hysbysiad o dan is-adran (7);
 - (b) bod Gweinidogion Cymru yn penderfynu nad oes effaith mwyach i'r pŵer i ymyrryd a'u bod yn ysgrifennu at yr awdurdod lleol a'r corff llywodraethu i'w hysbysu am eu penderfyniad;
 - (c) bod Gweinidogion Cymru yn rhoi hysbysiad rhybuddio i gorff llywodraethu'r ysgol o dan adran 10.
- (10) Nid yw awdurdod lleol sydd â phŵer i ymyrryd wedi ei gyfyngu i gymryd y camau y dywedodd ei fod â'i fryd ar eu cymryd mewn hysbysiad rhybuddio.

5 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu sicrhau cyngor neu gydlafurio

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan awdurdod lleol bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg un o'i ysgolion a gynhelir.
- (2) Caiff yr awdurdod lleol, gyda golwg ar wella perfformiad yr ysgol, gyfarwyddo corff llywodraethu'r ysgol i wneud y naill neu'r llall o'r canlynol neu'r ddau ohonynt –
 - (a) ymrwmo i gontract neu drefniant arall gyda pherson penodedig (a gaiff fod yn gorff llywodraethu ysgol arall) i ddarparu i'r corff llywodraethu wasanaethau penodedig sy'n gynghorol eu natur;
 - (b) arfer y pwerau o dan adran 5(2) o Fesur Addysg (Cymru) 2011 (pwerau cydlafurio) a bennir yn y cyfarwyddyd, yn ddarostyngedig i ddarpariaeth a wneir mewn rheoliadau o dan adran 6 o'r Mesur hwnnw.
- (3) Cyn rhoi cyfarwyddyd rhaid i'r awdurdod lleol ymgynghori â'r canlynol –
 - (a) corff llywodraethu'r ysgol, a
 - (b) yn achos ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol –
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.
- (4) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (2)(a) ei gwneud yn ofynnol i'r contract neu'r trefniant arall gynnwys telerau ac amodau penodedig.

6 Pŵer i benodi llywodraethwyr ychwanegol

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan awdurdod lleol bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg un o'i ysgolion a gynhelir.
- (2) Caiff yr awdurdod lleol benodi cymaint o lywodraethwyr ychwanegol i gorff llywodraethu'r ysgol ag y gwêl yn dda; ac mae'r offeryn llywodraethu ar gyfer yr ysgol yn cael effaith fel petai'n darparu ar gyfer penodiadau o'r fath (er gwaethaf unrhyw beth mewn rheoliadau o dan adran 19 o Ddeddf Addysg 2002).

- (3) Caiff yr awdurdod lleol enwebu un o'r llywodraethwyr hynny i fod yn gadeirydd y corff llywodraethu yn lle unrhyw berson a etholwyd yn gadeirydd y corff hwnnw.
- (4) Cyn gwneud unrhyw benodiad neu enwebiad o'r fath mewn perthynas ag ysgol wirfoddol a gynorthwyr, rhaid i'r awdurdod lleol ymgynghori â'r canlynol—
 - (a) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (b) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.
- (5) Bydd llywodraethwr a benodir o dan yr adran hon yn dal ei swydd am gyfnod a benderfynir gan yr awdurdod lleol.
- (6) Bydd llywodraethwr a enwebir gan yr awdurdod lleol i fod yn gadeirydd y corff llywodraethu yn gadeirydd am gyfnod a benderfynir gan yr awdurdod lleol.
- (7) Caiff yr awdurdod lleol dalu tâl cydnabyddiaeth a lwfansau i lywodraethwyr a benodir o dan yr adran hon.

7 Pŵer awdurdod lleol i gyfansoddi corff llywodraethu o aelodau gweithrediaeth interim

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan awdurdod lleol bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg un o'i ysgolion a gynhelir.
- (2) Caiff yr awdurdod lleol ysgrifennu at gorff llywodraethu'r ysgol i'w hysbysu bod y corff llywodraethu, o ddyddiad a bennir yn yr hysbysiad, i'w gyfansoddi'n unol ag Atodlen 1 (cyrff llywodraethu sydd wedi eu ffurfio o aelodau gweithrediaeth interim).
- (3) Cyn rhoi hysbysiad rhaid i'r awdurdod lleol—
 - (a) ymgynghori â chorff llywodraethu'r ysgol,
 - (b) yn achos ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol, ymgynghori â'r canlynol—
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol, ac
 - (c) sicrhau cydsyniad Gweinidogion Cymru.

8 Pŵer awdurdod lleol i atal dros dro yr hawl i gael cyllideb ddirprwyedig

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys—
 - (a) os oes gan awdurdod lleol bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir, a
 - (b) os oes gan yr ysgol gyllideb ddirprwyedig o fewn ystyr Rhan 2 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.
- (2) Caiff yr awdurdod lleol atal dros dro hawl y corff llywodraethu i gael cyllideb ddirprwyedig drwy roi i'r corff llywodraethu hysbysiad am yr ataliad dros dro.
- (3) Mae'r ataliad dros dro ar yr hawl i gael cyllideb ddirprwyedig yn dod yn weithredol o'r adeg y bydd y corff llywodraethu'n cael yr hysbysiad.
- (4) Os yw'r awdurdod lleol yn rhoi hysbysiad yn atal dros dro yr hawl i gael cyllideb ddirprwyedig, rhaid iddo roi copi o'r hysbysiad i'r pennaeth yr un pryd.

- (5) Mae ataliad dros dro sy'n cael ei osod o dan yr adran hon yn cael effaith at ddibenion Pennod 4 o Ran 2 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (ariannu ysgolion a gynhelir) fel petai wedi ei wneud o dan baragraff 1 o Atodlen 15 i'r Ddeddf honno (atal dros dro ddirprwyiad ariannol).

9 Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan yr awdurdod lleol bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg un o'i ysgolion a gynhelir.
- (2) Os yw'r awdurdod lleol yn credu ei bod yn briodol at ddibenion ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd, caiff –
- (a) rhoi cyfarwyddiadau i'r corff llywodraethu neu'r pennaeth, neu
 - (b) cymryd unrhyw gamau eraill.

Ymyrraeth gan Weinidogion Cymru

10 Hysbysiad rhybuddio

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru roi hysbysiad rhybuddio i gorff llywodraethu ysgol a gynhelir –
- (a) os ydynt wedi eu bodloni bod un neu fwy o seiliau 1 i 6 yn bodoli mewn perthynas â'r ysgol, a
 - (b) os yw'r awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol naill ai –
 - (i) heb roi hysbysiad rhybuddio i'r corff llywodraethu o dan adran 3 ar un neu fwy o'r seiliau hynny, neu
 - (ii) wedi rhoi hysbysiad rhybuddio, ond yn nhermau sy'n annigonol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (2) Rhaid i Weinidogion Cymru bennu pob un o'r canlynol yn yr hysbysiad rhybuddio –
- (a) y seiliau dros ymyrryd;
 - (b) y rhesymau pam y maent wedi eu bodloni bod y seiliau yn bodoli;
 - (c) y camau y maent yn ei gwneud yn ofynnol i'r corff llywodraethu eu cymryd er mwyn ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd;
 - (d) y cyfnod y mae'r camau i'w cymryd ynddo gan y corff llywodraethu ("y cyfnod cydymffurfio");
 - (e) y camau y maent â'u bryd ar eu cymryd os bydd y corff llywodraethu yn methu â chymryd y camau sy'n ofynnol.
- (3) Os yw Gweinidogion Cymru yn rhoi hysbysiad rhybuddio i gorff llywodraethu ysgol, rhaid iddynt yr un pryd ag y byddant yn rhoi'r hysbysiad rhybuddio i'r corff llywodraethu roi copi o'r hysbysiad rhybuddio i –
- (a) yr awdurdod lleol;
 - (b) y pennaeth;
 - (c) os yw'r ysgol yn ysgol sefydledig neu'n ysgol wirfoddol –
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a

- (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.

11 Pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd

- (1) Mae gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir o dan y Bennod hon os yw is-adran (2), (3), (4) neu (5) yn gymwys.
- (2) Mae'r is-adran hon yn gymwys—
 - (a) os yw'r awdurdod lleol wedi rhoi hysbysiad rhybuddio o dan adran 3 i gorff llywodraethu'r ysgol,
 - (b) os yw'r corff llywodraethu wedi methu â chydymffurfio, neu sicrhau cydymffurfedd, â'r hysbysiad er boddhad Gweinidogion Cymru o fewn y cyfnod cydymffurfio, ac
 - (c) os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni nad yw'r awdurdod lleol wedi cymryd, ac nad yw'n debyg o gymryd, camau digonol at ddibenion ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd.
- (3) Mae'r is-adran hon yn gymwys—
 - (a) os yw Gweinidogion Cymru wedi rhoi hysbysiad rhybuddio o dan adran 10 i gorff llywodraethu'r ysgol, a
 - (b) os yw'r corff llywodraethu wedi methu â chydymffurfio, neu sicrhau cydymffurfedd, â'r hysbysiad er boddhad Gweinidogion Cymru o fewn y cyfnod cydymffurfio.
- (4) Mae'r is-adran hon yn gymwys os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod un neu fwy o seiliau 1 i 6 yn bodoli mewn perthynas â'r ysgol a bod ganddynt reswm dros gredu bod risg cysylltiedig i iechyd neu ddiogelwch unrhyw berson a hwnnw'n risg sy'n galw am ymyriad brys o dan y Bennod hon.
- (5) Mae'r is-adran hon yn gymwys—
 - (a) os yw sail 7 (ysgol y mae arni angen gwelliant sylweddol) neu sail 8 (ysgol y mae arni angen mesurau arbennig) yn bodoli mewn perthynas â'r ysgol, a
 - (b) os yw cyfnod heb fod yn llai na 10 niwrnod wedi mynd heibio er y dyddiad y rhoes y Prif Arolygydd hysbysiad i Weinidogion Cymru o dan adran 37(2) o Ddeddf Addysg 2005, yn ddarostyngedig i is-adran (6).
- (6) Caiff Gweinidogion Cymru benderfynu, mewn perthynas ag ysgol benodol, bod is-adran (5)(b) yn cael effaith fel petai'r cyfeiriad at 10 niwrnod yn cyfeirio at gyfnod byrrach a bennir yn y penderfyniad.
- (7) Pan fo gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd, rhaid iddynt gadw golwg ar yr amgylchiadau a arweiniodd at y pŵer.
- (8) Os yw Gweinidogion Cymru'n credu bod y seiliau dros ymyrryd wedi eu trin wrth eu bodd, neu na fyddai arfer eu pwerau o dan y Bennod hon yn briodol am unrhyw reswm arall, rhaid iddynt ysgrifennu at y corff llywodraethu a'r awdurdod lleol i'w hysbysu am eu casgliad.
- (9) Os yw Gweinidogion Cymru yn rhoi hysbysiad o dan is-adran (8) mewn perthynas ag ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol, rhaid iddynt anfon copi yr un pryd at—

- (a) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (b) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.
- (10) Mae pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd yn parhau i gael effaith hyd nes y byddant yn rhoi hysbysiad o dan is-adran (8).
- (11) Os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd, nid ydynt wedi eu cyfyngu i gymryd y camau yr oeddent wedi dweud mewn hysbysiad rhybuddio eu bod â'u bryd ar eu cymryd.

12 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu sicrhau cyngor neu gydlafurio

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru, gyda golwg ar wella perfformiad yr ysgol, gyfarwyddo corff llywodraethu'r ysgol i wneud y naill neu'r llall o'r canlynol neu'r ddau ohonynt—
- (a) ymrwymo i gontract neu drefniant arall gyda pherson penodedig (a gaiff fod yn gorff llywodraethu ysgol arall) i ddarparu i'r corff llywodraethu wasanaethau penodedig sy'n gynghorol eu natur;
 - (b) arfer y pwerau o dan adran 5(2) o Fesur Addysg (Cymru) 2011 (pwerau cydlafurio) a bennir yn y cyfarwyddyd, yn ddarostyngedig i ddarpariaeth a wneir mewn rheoliadau o dan adran 6 o'r Mesur hwnnw.
- (3) Cyn rhoi cyfarwyddyd rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol—
- (a) corff llywodraethu'r ysgol, a
 - (b) yn achos ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol—
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.
- (4) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (2)(a) ei gwneud yn ofynnol i'r contract neu'r trefniant arall gynnwys telerau ac amodau penodedig.

13 Pŵer Gweinidogion Cymru i benodi llywodraethwyr ychwanegol

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru benodi cymaint o lywodraethwyr ychwanegol i gorff llywodraethu'r ysgol ag y gwelant yn dda; ac mae'r offeryn llywodraethu ar gyfer yr ysgol yn cael effaith fel petai'n darparu ar gyfer penodiadau o'r fath (er gwaethaf unrhyw beth mewn rheoliadau o dan adran 19 o Ddeddf Addysg 2002).
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru enwebu un o'r llywodraethwyr hynny i fod yn gadeirydd y corff llywodraethu yn lle unrhyw berson a etholwyd yn gadeirydd y corff hwnnw.
- (4) Cyn gwneud unrhyw benodiad neu enwebiad o'r fath mewn perthynas ag ysgol wirfoddol a gynorthwyir, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol—
- (a) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (b) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.

- (5) Bydd llywodraethwr a benodir o dan yr adran hon yn dal ei swydd am gyfnod a benderfynir gan Weinidogion Cymru.
- (6) Bydd llywodraethwr a enwebir gan Weinidogion Cymru i fod yn gadeirydd y corff llywodraethu yn gadeirydd am gyfnod a benderfynir gan Weinidogion Cymru.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru dalu tâl cydnabyddiaeth a lwfansau i lywodraethwyr a benodir o dan yr adran hon.
- (8) Pan fo Gweinidogion Cymru wedi arfer eu pŵer o dan yr adran hon mewn perthynas ag unrhyw ysgol –
 - (a) ni chaiff yr awdurdod lleol atal dros dro hawl y corff llywodraethu i gael cyllideb ddirprwyedig o dan baragraff 1 o Atodlen 15 i Ddeddf Safonau a Fframwaith 1998, a
 - (b) os yw'r awdurdod lleol eisoes wedi arfer y pŵer hwnnw neu ei bŵer o dan adran 8, caiff Gweinidogion Cymru ddirymu'r ataliad dros dro.
- (9) Pan fo Gweinidogion Cymru wedi arfer eu pwerau o dan yr adran hon mewn perthynas ag ysgol wirfoddol a gynorthwyr, nid oes dim mewn rheoliadau o dan adran 19 o Ddeddf Addysg 2002 i'w ddarllen fel petai'n awdurdodi penodi llywodraethwyr sefydledig er mwyn eu gwneud yn fwy niferus na'r llywodraethwyr eraill fel y bydd eu nifer hwy wedi ei gynyddu gan y rhai a gaiff eu penodi gan Weinidogion Cymru o dan yr adran hon.
- (10) O ran dirymu ataliad dros dro o dan is-adran (8)(b) –
 - (a) rhaid i'r awdurdod lleol gael ei hysbysu'n ysgrifenedig amdano, a
 - (b) daw'n weithredol o'r dyddiad a bennir yn yr hysbysiad hwnnw.

14 Pŵer Gweinidogion Cymru i gyfansoddi corff llywodraethu o aelodau gweithrediaeth interim

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru ysgrifennu at gorff llywodraethu'r ysgol i'w hysbysu bod y corff llywodraethu, o'r dyddiad a bennir yn yr hysbysiad, i'w gyfansoddi'n unol ag Atodlen 1 (cyrff llywodraethu sydd wedi eu ffurfio o aelodau gweithrediaeth interim).
- (3) Cyn rhoi hysbysiad rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol –
 - (a) yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol,
 - (b) corff llywodraethu'r ysgol, ac
 - (c) yn achos ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol –
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.
- (4) Nid yw Gweinidogion Cymru yn gorfod ymgynghori â'r personau a grybwyllwyd yn is-adran (3)(b) ac (c) os yw'r awdurdod lleol wedi ymgynghori â hwy am gyfansoddiad corff llywodraethu o dan adran 7 ar sail pŵer i ymyrryd y daethpwyd ag ef i ben drwy effaith adran 4(9)(b) neu (c).

15 Pŵer Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod ysgolion yn cael eu ffedereiddio

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir ("yr ysgol sy'n peri pryder").
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo unrhyw un o'r personau canlynol i ddarparu ar gyfer un neu fwy o'r trefniadau a nodir yn is-adran (3) –
 - (a) awdurdod lleol;
 - (b) corff llywodraethu ysgol a gynhelir;
 - (c) corff llywodraethu ffederasiwn.
- (3) Dyma'r trefniadau –
 - (a) ffedereiddio'r ysgol sy'n peri pryder ac un neu fwy o ysgolion a gynhelir;
 - (b) ffedereiddio'r ysgol sy'n peri pryder a ffederasiwn sy'n bodoli eisoes;
 - (c) ffedereiddio'r ysgol sy'n peri pryder a ffederasiwn sy'n bodoli eisoes ac un neu fwy o ysgolion a gynhelir;
 - (d) pan fo'r ysgol sy'n peri pryder yn rhan o ffederasiwn, ffedereiddio'r ffederasiwn hwnnw ac un neu fwy o ysgolion a gynhelir;
 - (e) pan fo'r ysgol sy'n peri pryder yn rhan o ffederasiwn, ffedereiddio'r ffederasiwn hwnnw a ffederasiwn arall sy'n bodoli eisoes;
 - (f) pan fo'r ysgol sy'n peri pryder yn rhan o ffederasiwn, ffedereiddio'r ffederasiwn hwnnw a ffederasiwn arall sy'n bodoli eisoes ac un neu fwy o ysgolion a gynhelir;
 - (g) pan fo'r ysgol sy'n peri pryder yn rhan o ffederasiwn, bod yr ysgol yn ymadael â'r ffederasiwn hwnnw.
- (4) Cyn rhoi cyfarwyddiad o dan is-adran (2), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol –
 - (a) yr awdurdod lleol,
 - (b) y cyrff llywodraethu sydd o dan sylw, ac
 - (c) yn achos ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol –
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.
- (5) Yn yr adran hon mae i "ffederasiwn" yr ystyr a roddir gan adran 21(1) o Fesur Addysg (Cymru) 2011.

16 Pŵer Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod ysgol yn cael ei chau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir ar dir sail 8 (ysgol y mae arni angen mesurau arbennig).
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i'r awdurdod lleol yn ei gwneud yn ofynnol i'r ysgol gael ei therfynu ar ddyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (3) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (2), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol –
 - (a) yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol,

- (b) corff llywodraethu'r ysgol,
 - (c) yn achos ysgol sefydledig neu wirfoddol—
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol, ac
 - (d) unrhyw bersonau eraill sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (4) Wrth roi cyfarwyddyd i derfynu'r ysgol, rhaid i Weinidogion Cymru roi hysbysiad ysgrifenedig hefyd am y cyfarwyddyd i gorff llywodraethu'r ysgol a'i phennaeth.
- (5) Pan fo cyfarwyddyd yn cael ei roi i'r awdurdod lleol o dan is-adran (2), rhaid iddo derfynu'r ysgol o dan sylw ar y dyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd; ac nid oes dim yn Rhan 3 sy'n gymwys i derfynu'r ysgol o dan yr adran hon.
- (6) Yn yr adran hon mae unrhyw gyfeiriad at derfynu ysgol a gynhelir yn cyfeirio at yr awdurdod lleol yn peidio â'i chynnal.

17 **Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd ym materion rhedeg ysgol a gynhelir.
- (2) Os yw Gweinidogion Cymru yn credu ei bod yn briodol at ddibenion ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd, cânt—
 - (a) rhoi cyfarwyddiadau i'r corff llywodraethu neu'r pennaeth, neu
 - (b) cymryd unrhyw gamau eraill.

Darpariaethau atodol

18 **Cyrff llywodraethu sydd wedi eu ffurfio o aelodau gweithrediaeth interim**

Mae Atodlen 1 (penodi aelodau o fyrddau gweithrediaeth interim, swyddogaethau'r byrddau, eu gweithdrefnau a materion cysylltiedig) yn cael effaith.

19 **Cyfarwyddiadau**

- (1) Rhaid i gorff llywodraethu ysgol a gynhelir neu bennaeth sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd o dan y Bennod hon gydymffurfio ag ef.
- (2) Mae hyn yn cynnwys cyfarwyddyd i arfer pŵer neu ddyletswydd sy'n ddibynnol ar farn y corff llywodraethu neu'r pennaeth.
- (3) O ran cyfarwyddyd o dan y Bennod hon—
 - (a) rhaid iddo fod yn ysgrifenedig;
 - (b) caniateir ei amrywio neu ei ddirymu drwy gyfarwyddyd diweddarach;
 - (c) gellir ei orfodi drwy orchymyn mandadol ar gais gan, neu ar ran, y person a roes y cyfarwyddyd.

20 **Canllawiau**

Wrth arfer ei swyddogaethau o dan y Bennod hon, rhaid i awdurdod lleol roi sylw i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru.

PENNOD 2**YMYRRYD MEWN AWDURDODAU LLEOL***Y seiliau dros ymyrryd***21 Y seiliau dros ymyrryd**

At ddibenion y Bennod hon, mae'r seiliau dros ymyrryd â'r modd y mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau addysg fel a ganlyn—

SAIL 1 - Mae'r awdurdod lleol wedi methu, neu'n debyg o fethu, â chydymffurfio â dyletswydd sy'n swyddogaeth addysg.

SAIL 2 - Mae'r awdurdod lleol wedi gweithredu, neu'n bwriadu gweithredu, yn afresymol wrth arfer swyddogaeth addysg.

SAIL 3 - Mae'r awdurdod lleol yn methu, neu'n debyg o fethu, â chyflawni swyddogaeth addysg yn ôl safon ddigonol.

*Hysbysiad rhybuddio***22 Hysbysiad rhybuddio**

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru roi hysbysiad rhybuddio i awdurdod lleol os ydynt wedi eu bodloni bod un neu fwy o seiliau 1 i 3 yn bodoli mewn perthynas â'r awdurdod lleol.
- (2) Rhaid i Weinidogion Cymru bennu pob un o'r canlynol yn yr hysbysiad rhybuddio—
 - (a) y seiliau dros ymyrryd;
 - (b) y rhesymau pam y maent wedi eu bodloni bod y seiliau yn bodoli;
 - (c) y camau y maent yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod lleol eu cymryd er mwyn ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd;
 - (d) y cyfnod y mae'r camau i'w cymryd ynddo gan yr awdurdod lleol ("y cyfnod cydymffurfio");
 - (e) y camau y maent â'u bryd ar eu cymryd os bydd yr awdurdod lleol yn methu â chymryd y camau gofynnol.

*Pwerau ymyrryd***23 Pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd**

- (1) Mae gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd o dan y Bennod hon â'r modd y mae swyddogaethau addysg yn cael eu harfer gan awdurdod lleol os yw is-adran (2) neu (3) yn gymwys.
- (2) Mae'r is-adran hon yn gymwys—
 - (a) os yw Gweinidogion Cymru wedi rhoi hysbysiad rhybuddio, a
 - (b) os yw'r awdurdod lleol wedi methu â chydymffurfio, neu sicrhau cydymffurfedd, â'r hysbysiad er boddhad Gweinidogion Cymru o fewn y cyfnod cydymffurfio.
- (3) Mae'r is-adran hon yn gymwys os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod un neu fwy o seiliau 1 i 3 yn bodoli mewn perthynas â'r awdurdod lleol a bod ganddynt reswm dros gredu—

- (a) bod risg cysylltiedig i iechyd neu ddiogelwch unrhyw berson a hwnnw'n risg sy'n galw am ymyriad brys o dan y Bennod hon, neu
 - (b) bod yr awdurdod lleol yn annhebyg o allu cydymffurfio, neu sicrhau cydymffurfedd, â hysbysiad rhybuddio.
- (4) Pan fo gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd, rhaid iddynt gadw golwg ar yr amgylchiadau a arweiniodd at y pŵer.
- (5) Os yw Gweinidogion Cymru yn dod i'r casgliad bod y seiliau dros ymyrryd wedi eu trin wrth eu bodd, neu na fyddai arfer eu pwerau o dan y Bennod hon yn briodol am unrhyw reswm arall, rhaid iddynt ysgrifennu at yr awdurdod lleol i'w hysbysu am eu casgliad.
- (6) Mae pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd yn parhau i gael effaith hyd nes y byddant yn rhoi hysbysiad o dan is-adran (5).
- (7) Os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd, nid ydynt wedi eu cyfyngu i gymryd y camau yr oeddent wedi dweud mewn hysbysiad rhybuddio eu bod â'u bryd ar eu cymryd.

24 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gael gwasanaethau cynghori

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd â'r modd y mae swyddogaethau addysg yn cael eu harfer gan awdurdod lleol.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r awdurdod lleol i ymrwymo i gontract neu drefniant arall gyda pherson penodedig, neu berson sy'n dod o fewn dosbarth penodedig, i ddarparu i'r awdurdod neu gorff llywodraethu ysgol a gynhelir ganddo (neu'r ddau ohonynt), wasanaethau penodedig sy'n gynghorol eu natur.
- (3) Caiff y cyfarwyddyd ei gwneud yn ofynnol i'r contract neu'r trefniant arall gynnwys telerau ac amodau penodedig.
- (4) Yn yr adran hon ystyr "penodedig" yw wedi ei bennu mewn cyfarwyddyd o dan yr adran hon.

25 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan bersonau eraill ar ran awdurdod

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd â'r modd y mae swyddogaethau addysg yn cael eu harfer gan awdurdod lleol.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru roi unrhyw gyfarwyddiadau i'r awdurdod lleol neu i unrhyw un neu rai o swyddogion yr awdurdod y maent yn credu eu bod yn briodol i sicrhau bod y swyddogaethau y mae'r seiliau dros ymyrryd yn ymwneud â hwy yn cael eu cyflawni ar ran yr awdurdod gan berson a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (3) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (2) ei gwneud yn ofynnol i unrhyw gontract neu drefniant arall a wneir gan yr awdurdod â'r person penodedig gynnwys telerau ac amodau a bennir yn y cyfarwyddyd.

26 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan Weinidogion Cymru neu enwebai

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd â'r modd y mae swyddogaethau addysg yn cael eu cyflawni gan awdurdod lleol.

- (2) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo bod y swyddogaethau sy'n ymwneud â'r seiliau dros ymyrryd i'w harfer gan Weinidogion Cymru neu berson a enwebir ganddynt.
- (3) Os yw cyfarwyddyd wedi ei wneud o dan is-adran (2), rhaid i'r awdurdod lleol gydymffurfio ag arweiniad Gweinidogion Cymru neu eu henwebai mewn perthynas ag arfer y swyddogaethau.

27 Pŵer i gyfarwyddo'r modd y mae swyddogaethau addysg eraill yn cael eu harfer

- (1) Os yw Gweinidogion Cymru yn credu ei bod yn hwylus, caiff cyfarwyddyd o dan adran 25 neu 26 ymwneud â chyflawni swyddogaethau addysg yn ychwanegol at y swyddogaethau y mae'r seiliau dros ymyrryd yn ymwneud â hwy.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru roi sylw (ymhlith pethau eraill) i ystyriaethau ariannol wrth benderfynu a yw'n hwylus i gyfarwyddyd ymwneud â swyddogaethau addysg nad ydynt yn swyddogaethau sy'n ymwneud â'r seiliau dros ymyrryd.

28 Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os oes gan Weinidogion Cymru bŵer i ymyrryd â'r modd y mae swyddogaethau addysg yn cael eu harfer gan awdurdod lleol.
- (2) Os yw Gweinidogion Cymru yn credu ei bod yn briodol at ddibenion ymdrin â'r seiliau dros ymyrryd, cânt—
 - (a) rhoi cyfarwyddiadau i'r corff llywodraethu neu'r pennaeth, neu
 - (b) cymryd unrhyw gamau eraill.

Darpariaethau atodol

29 Cyfarwyddiadau

- (1) Rhaid i awdurdod lleol, neu swyddog i awdurdod, sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd neu arweiniad o dan y Bennod hon gydymffurfio ag ef.
- (2) Mae hyn yn cynnwys cyfarwyddyd neu arweiniad i arfer pŵer neu ddyletswydd sy'n ddibynnol ar farn yr awdurdod lleol neu swyddog i'r awdurdod.
- (3) O ran cyfarwyddyd o dan y Bennod hon—
 - (a) rhaid iddo fod yn ysgrifenedig;
 - (b) caniateir ei amrywio neu ei ddirymu drwy gyfarwyddyd diweddarach;
 - (c) gellir ei orfodi drwy orchymyn mandadol ar gais gan Weinidogion Cymru neu ar eu rhan.

30 Dyletswydd i gydweithredu

- (1) Rhaid i awdurdod lleol a chorff llywodraethu ysgol a gynhelir roi i Weinidogion Cymru, ac unrhyw berson a bennir yn is-adran (3) gymaint o gymorth mewn cysylltiad ag arfer swyddogaethau o dan neu yn rhinwedd y Bennod hon ag y gallant yn rhesymol ei roi.
- (2) Rhaid i gorff llywodraethu ysgol a gynhelir a'r awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol sicrhau hefyd, i'r graddau y mae'n rhesymol ymarferol, fod personau sy'n gweithio yn yr ysgol yn gwneud yr un fath.

(3) Y personau penodedig yw –

- (a) unrhyw berson a awdurdodir at ddibenion yr adran hon gan Weinidogion Cymru;
- (b) unrhyw berson sy'n gweithredu o dan gyfarwyddiadau o dan y Bennod hon;
- (c) unrhyw berson sy'n cynorthwyo –
 - (i) Gweinidogion Cymru, neu
 - (ii) person a grybwyllwyd ym mharagraff (a) neu (b).

31 Pwerau mynd i mewn ac arolygu

(1) Ar bob adeg resymol mae gan berson sy'n dod o fewn is-adran (2) –

- (a) hawl i fynd i mewn i fangre'r awdurdod lleol o dan sylw ac unrhyw ysgol a gynhelir ganddo;
- (b) hawl i arolygu unrhyw gofnodion neu ddogfennau eraill a gedwir gan yr awdurdod neu unrhyw ysgol a gynhelir ganddo, ac unrhyw ddogfennau eraill sy'n cynnwys gwybodaeth ynglŷn â'r awdurdod neu unrhyw ysgol o'r fath, y mae'r person yn barnu eu bod yn berthnasol i'r modd y mae swyddogaethau yn cael eu harfer gan y person o dan neu yn rhinwedd y Bennod hon ac i wneud copïau o unrhyw gofnodion neu ddogfennau o'r fath.

(2) Y personau canlynol sy'n dod o fewn yr is-adran hon –

- (a) y person a bennir mewn cyfarwyddyd o dan adran 24 neu, pan fo'r cyfarwyddyd yn pennu dosbarth ar bersonau, y person y mae'r awdurdod lleol yn ymrwymo gydag ef i'r contract neu'r trefniant arall sy'n ofynnol gan y cyfarwyddyd;
- (b) y person a bennir mewn cyfarwyddyd o dan adran 25;
- (c) Gweinidogion Cymru yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 26;
- (d) y person a enwebir drwy gyfarwyddyd o dan adran 26.

(3) Wrth arfer yr hawl o dan is-adran (1)(b) i arolygu cofnodion neu ddogfennau eraill, mae person ("P") –

- (a) yn meddu ar yr hawl i gael mynediad i unrhyw gyfrifiadur ac unrhyw aparatws neu ddeunydd cysylltiedig sy'n cael neu sydd wedi bod yn cael eu defnyddio mewn cysylltiad â'r cofnodion neu'r dogfennau eraill sydd o dan sylw, ac arolygu a gwirio eu gweithrediad, a
- (b) yn cael ei gwneud yn ofynnol i'r personau canlynol roi unrhyw gymorth y mae ar P angen rhesymol amdano (gan gynnwys, ymhlith pethau eraill, trefnu bod gwybodaeth ar gael i'w harolygu neu ei chopïo ar ffurf ddarllenadwy) –
 - (i) y person y defnyddir neu y defnyddiwyd y cyfrifiadur felly ganddo neu ar ei ran;
 - (ii) unrhyw berson sydd â gofal dros y cyfrifiadur, yr aparatws neu'r deunydd, neu sydd fel arall yn ymwneud â'i weithredu.

(4) Mae unrhyw gyfeiriad yn yr adran hon at berson sy'n dod o fewn is-adran (2) yn cynnwys cyfeiriad at unrhyw berson sy'n cynorthwyo'r person hwnnw.

- (5) Yn yr adran hon mae'r termau "dogfen" a "cofnodion" ill dau yn cynnwys gwybodaeth a gofnodir ar unrhyw ffurf.

PENNOD 3

CANLLAWIAU GWELLA YSGOLION

32 Ystyr "awdurdod ysgol"

Yn y Bennod hon ystyr "awdurdod ysgol" yw —

- (a) awdurdod lleol wrth iddo arfer ei swyddogaethau addysg;
- (b) corff llywodraethu ysgol a gynhelir;
- (c) pennaeth ysgol a gynhelir.

33 Pŵer i ddyroddi canllawiau gwella ysgolion

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i awdurdod ysgol ynglŷn â'r ffordd y dylai'r awdurdod arfer ei swyddogaethau gyda golwg ar wella safon yr addysg sy'n cael ei darparu gan unrhyw ysgol a gynhelir y mae'r awdurdod yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad â hi ("canllawiau gwella ysgolion").
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru —
 - (a) dyroddi canllawiau gwella ysgolion i awdurdodau ysgolion yn gyffredinol neu i un neu fwy o awdurdodau penodol;
 - (b) dyroddi canllawiau gwahanol ynghylch gwella ysgolion i wahanol awdurdodau ysgolion;
 - (c) diwygio neu ddirymu canllawiau gwella ysgolion drwy ganllawiau pellach;
 - (d) dirymu canllawiau gwella ysgolion drwy ddyroddi hysbysiad i'r awdurdodau ysgolion y mae'r canllawiau wedi eu cyfeirio atynt.
- (3) Rhaid i Weinidogion Cymru sicrhau bod canllawiau gwella ysgolion, neu hysbysiad yn dirymu'r canllawiau hynny, yn datgan —
 - (a) eu bod yn cael eu dyroddi, neu ei fod yn cael ei ddyroddi, o dan yr adran hon, a
 - (b) y dyddiad y deuant neu y daw yn weithredol arno.
- (4) Rhaid i Weinidogion Cymru drefnu i gyhoeddi canllawiau gwella ysgolion, neu hysbysiad yn dirymu'r canllawiau hynny.

34 Ymgynghori a gweithdrefnau Cynulliad Cenedlaethol Cymru

- (1) Cyn dyroddi neu ddiwygio canllawiau gwella ysgolion, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r personau a ganlyn ynghylch drafft o'r canllawiau —
 - (a) awdurdodau ysgolion y mae'r canllawiau yn debyg o effeithio arnynt,
 - (b) Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru, ac
 - (c) unrhyw berson arall sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (2) Os yw Gweinidogion Cymru yn dymuno bwrw ymlaen â'r drafft (gydag addasiadau neu hebddynt), rhaid iddynt osod copi o'r drafft gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

- (3) Os yw'r Cynulliad Cenedlaethol, cyn diwedd y cyfnod o 40 o ddiwrnodau, yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r drafft o'r canllawiau, rhaid i Weinidogion Cymru beidio â'u dyroddi ar ffurf y drafft hwnnw.
- (4) Os na chaiff unrhyw benderfyniad ei wneud cyn diwedd y cyfnod hwnnw, rhaid i Weinidogion Cymru ddyroddi'r canllawiau (neu'r canllawiau diwygiedig) ar ffurf y drafft.
- (5) O ran y cyfnod o 40 o ddiwrnodau –
 - (a) mae'n dechrau ar y diwrnod y mae'r drafft yn cael ei osod gerbron y Cynulliad Cenedlaethol, a
 - (b) nid yw'n cynnwys unrhyw bryd y mae'r Cynulliad Cenedlaethol wedi ei ddiddymu neu wedi cymryd saib am fwy na phedwar diwrnod.
- (6) Nid yw is-adran (3) yn atal drafft newydd o ganllawiau arfaethedig neu ganllawiau diwygiedig arfaethedig rhag cael eu gosod gerbron y Cynulliad Cenedlaethol.

35 Dyletswydd i ddilyn canllawiau gwella ysgolion

- (1) Rhaid i awdurdod ysgol ddilyn y llwybr a nodir mewn canllawiau gwella ysgolion a ddyroddir iddo yn unol â'r Bennod hon pan fydd yn arfer pŵer neu ddyletswydd (gan gynnwys pŵer neu ddyletswydd sy'n ddibynnol ar farn yr awdurdod ysgol); ond mae hyn yn ddarostyngedig i ddarpariaethau canlynol yr adran hon.
- (2) Nid yw awdurdod ysgol sy'n awdurdod lleol yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd o dan is-adran (1) cyhyd –
 - (a) â bod yr awdurdod yn meddwl bod rheswm da iddo beidio â dilyn y canllawiau mewn categorïau achos penodol neu beidio â'u dilyn o gwbl,
 - (b) â'i fod yn penderfynu ar bolisi amgen ar gyfer arfer ei swyddogaethau mewn cysylltiad â phwnc y canllawiau, ac
 - (c) â bod effaith i ddatganiad polisi a ddyroddir gan yr awdurdod yn unol ag adran 36.
- (3) Nid yw awdurdod ysgol sy'n gorff llywodraethu ysgol a gynhelir neu'n bennaeth arni yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd o dan is-adran (1) cyhyd â bod –
 - (a) y corff llywodraethu'n meddwl bod rheswm da iddo ef neu'r pennaeth beidio â dilyn y canllawiau mewn categorïau achos penodol neu beidio â'u dilyn o gwbl,
 - (b) y corff llywodraethu'n penderfynu ar bolisi amgen ar gyfer arfer ei swyddogaethau neu rai'r pennaeth mewn cysylltiad â phwnc y canllawiau, ac
 - (c) effaith i ddatganiad polisi a ddyroddir gan y corff llywodraethu yn unol ag adran 36.
- (4) Pan fo is-adran (2) neu (3) yn gymwys yn achos awdurdod ysgol –
 - (a) rhaid i'r awdurdod ddilyn y llwybr a nodir yn y datganiad polisi, a
 - (b) dim ond i'r graddau nad yw pwnc y canllawiau gwella ysgolion wedi ei ddisodli gan y datganiad polisi y mae'r awdurdod yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd o dan is-adran (1).

- (5) Nid yw'r dyletswyddau yn is-adrannau (1) a (4) yn gymwys i awdurdod ysgol i'r graddau y byddai'n afresymol i'r awdurdod ddilyn y canllawiau gwella ysgolion neu'r datganiad polisi mewn achos penodol neu gategori penodol o achos.

36 Datganiadau polisi: gofynion a phwerau ategol

- (1) Rhaid i ddatganiad polisi a ddyroddir o dan adran 35(2) neu (3) nodi –
- (a) sut mae'r awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu (yn ôl y digwydd) yn cynnig y dylai swyddogaethau gael eu harfer yn wahanol i'r llwybr a nodir yn y canllawiau gwella ysgolion, a
 - (b) rhesymau'r awdurdod neu'r corff dros gynnig y llwybr gwahanol hwnnw.
- (2) Caiff awdurdod neu gorff sydd wedi dyroddi datganiad polisi –
- (a) dyroddi datganiad polisi diwygiedig;
 - (b) rhoi hysbysiad sy'n dirymu datganiad polisi.
- (3) Rhaid i ddatganiad polisi (neu ddatganiad diwygiedig am bolisi) ddatgan –
- (a) ei fod wedi ei ddyroddi o dan adran 35(2) neu (3) (yn ôl y digwydd), a
 - (b) y dyddiad y mae i ddod yn weithredol arno.
- (4) Rhaid i'r awdurdod neu'r corff sy'n dyroddi datganiad polisi (neu ddatganiad diwygiedig am bolisi), neu sy'n rhoi hysbysiad o dan is-adran (2)(b) –
- (a) trefnu bod datganiad neu hysbysiad yn cael ei gyhoeddi;
 - (b) anfon copi o unrhyw ddatganiad neu hysbysiad at Weinidogion Cymru.

37 Cyfarwyddiadau

- (1) Mae is-adran (2) yn gymwys os yw Gweinidogion Cymru yn credu, mewn perthynas â datganiad polisi a ddyroddir gan awdurdod ysgol, nad yw polisi amgen yr awdurdod ar gyfer arfer swyddogaethau (yn gyfan gwbl neu'n rhannol) yn debyg o wella safon yr addysg a ddarperir yn yr ysgol y mae'r datganiad polisi yn ymwneud â hi.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r awdurdod ysgol i gymryd unrhyw gamau y mae Gweinidogion Cymru yn credu eu bod yn briodol er mwyn sicrhau bod yr awdurdod yn arfer ei swyddogaethau yn unol â'r canllawiau gwella ysgolion a ddyroddir i'r awdurdod yn unol â'r Bennod hon.
- (3) Rhaid i awdurdod ysgol sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd o dan yr adran hon gydymffurfio ag ef.
- (4) Mae hyn yn cynnwys cyfarwyddyd i arfer pŵer neu ddyletswydd sy'n ddibynol ar farn yr awdurdod ysgol.
- (5) O ran cyfarwyddyd o dan yr adran hon –
- (a) rhaid iddo gael ei roi'n ysgrifenedig;
 - (b) caniateir ei amrywio neu ei ddirymu drwy gyfarwyddyd diweddarach;
 - (c) gellir ei orfodi drwy orchymyn mandadol ar gais Gweinidogion Cymru neu ar eu rhan.

RHAN 3

TREFNIADAETH YSGOLION

PENNOD 1

COD TREFNIADAETH YSGOLION

38 Cod Trefniadaeth Ysgolion

- (1) Rhaid i Weinidogion Cymru ddyroddi cod am drefniadaeth ysgolion ("y Cod"), a chaniateir iddynt ei ddiwygio o dro i dro.
- (2) Mae'r Cod i gynnwys darpariaeth ynghylch arfer swyddogaethau'r personau canlynol o dan y Rhan hon –
 - (a) Gweinidogion Cymru;
 - (b) awdurdodau lleol;
 - (c) cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir;
 - (d) personau eraill mewn cysylltiad â chynigion a wneir (neu sydd i'w gwneud) ganddynt o dan y Rhan hon.
- (3) Caiff y Cod osod gofynion, a chaiff gynnwys canllawiau sy'n nodi nodau, amcanion a materion eraill.
- (4) Rhaid i'r personau y cyfeiriwyd atynt yn is-adran (2), wrth arfer eu swyddogaethau o dan y Rhan hon –
 - (a) gweithredu'n unol ag unrhyw ofynion perthnasol a gynhwysir yn y Cod, a
 - (b) rhoi sylw i unrhyw ganllawiau perthnasol a gynhwysir ynddo.
- (5) Mae'r ddyletswydd a osodir gan is-adran (4) yn gymwys hefyd i berson sy'n arfer swyddogaeth at ddibenion cyflawni swyddogaethau o dan y Rhan hon gan –
 - (a) Gweinidogion Cymru,
 - (b) awdurdod lleol,
 - (c) corff llywodraethu ysgol a gynhelir, neu
 - (d) personau eraill mewn cysylltiad â chynigion a wneir (neu sydd i'w gwneud) ganddynt o dan y Rhan hon.
- (6) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi ar eu gwefan y Cod sydd mewn grym am y tro.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru wneud darpariaeth ar wahân (drwy gyfrwng codau ar wahân) mewn perthynas â swyddogaethau gwahanol o dan y Rhan hon sy'n perthyn i'r personau a grybwyllwyd yn is-adran (2).
- (8) Mae cyfeiriadau yn yr adran hon at "y Cod" neu at swyddogaethau o dan y Rhan hon yn cael effaith, mewn perthynas â chod ar wahân, fel cyfeiriadau at y cod hwnnw neu at swyddogaethau o dan y Rhan hon y mae'n ymwneud â hwy.

39 Llunio a chymeradwyo Cod Trefniadaeth Ysgolion

- (1) Cyn dyroddi neu ddiwygio cod o dan adran 38, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r personau a ganlyn ynghylch drafft o'r cod (neu'r cod diwygiedig) –

- (a) pob awdurdod lleol,
 - (b) corff llywodraethu pob ysgol a gynhelir,
 - (c) Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru, ac
 - (d) unrhyw berson arall sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (2) Os yw Gweinidogion Cymru yn dymuno bwrw ymlaen â'r drafft (gydag addasiadau neu hebddynt), rhaid iddynt osod copi o'r drafft gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.
- (3) Os yw'r Cynulliad Cenedlaethol, cyn diwedd y cyfnod o 40 o ddiwrnodau, yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r drafft o'r cod, rhaid i Weinidogion Cymru beidio â dyroddi'r cod arfaethedig ar ffurf y drafft hwnnw.
- (4) Os na chaiff unrhyw benderfyniad o'r fath ei wneud cyn diwedd y cyfnod hwnnw –
- (a) rhaid i Weinidogion Cymru ddyroddi'r cod (neu'r cod diwygiedig) ar ffurf y drafft, a
 - (b) daw'r cod (neu'r cod diwygiedig) i rym ar y dyddiad a bennir drwy orchymyn gan Weinidogion Cymru.
- (5) O ran y cyfnod o 40 o ddiwrnodau –
- (a) mae'n dechrau ar y diwrnod y caiff y drafft ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru, a
 - (b) nid yw'n cynnwys unrhyw amser pryd y mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi ei ddiddymu neu wedi cymryd saib am fwy na phedwar diwrnod.
- (6) Nid yw is-adran (3) yn atal drafft newydd o god arfaethedig rhag cael ei osod gerbron y Cynulliad Cenedlaethol.
- (7) Mae cyfeiriadau yn yr adran hon at god arfaethedig yn cynnwys cod diwygiedig arfaethedig.
- (8) Caniateir i'r gofyniad i ymgynghori a osodir gan is-adran (1) gael ei fodloni drwy ymgynghoriad yr ymgwymerwyd ag ef cyn i'r Rhan hon ddod i rym er bod y cod a ddyroddir o dan adran 38(1) yn cymryd i ystyriaeth (i unrhyw raddau) unrhyw ddarpariaeth a wneir gan y Rhan hon.

PENNOD 2

CYNIGION TREFNIADAETH YSGOLION

Sefydlu, newid a therfynu ysgolion a gynhelir

40 Cyfyngu ar sefydlu, newid a therfynu ysgolion a gynhelir

- (1) Dim ond yn unol â'r Rhan hon y caniateir i ysgol gymunedol, ysgol wirfoddol neu ysgol arbennig gymunedol newydd gael ei sefydlu yng Nghymru.
- (2) Ni chaniateir i ysgol sefydledig nac ysgol arbennig sefydledig newydd gael ei sefydlu yng Nghymru.
- (3) Dim ond yn unol â'r Rhan hon y caniateir i ysgol a gynhelir gael ei therfynu.
- (4) Dim ond yn unol â'r Rhan hon y caniateir i newid gael ei wneud i ysgol a gynhelir sy'n newid rheoleiddiedig mewn perthynas â'r math o ysgol o dan sylw.

- (5) Ni chaniateir i unrhyw newid gael ei wneud i ysgol a gynhelir sy'n newid cymeriad crefyddol yr ysgol neu'n peri i ysgol gaffael neu golli ei chymeriad crefyddol.
- (6) Mae is-adran (3) yn cael effaith yn ddarostyngedig i adran 16(5) (pŵer Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod ysgol yn cau).
- (7) Mae Atodlen 2 (sy'n disgrifio newidiadau rheoleiddiedig) yn cael effaith.

41 Cynigion i sefydlu ysgolion prif ffrwd

- (1) Caiff awdurdod lleol wneud cynigion i sefydlu –
 - (a) ysgol gymunedol newydd, neu
 - (b) ysgol feithrin newydd a gynhelir.
- (2) Caiff unrhyw berson wneud cynigion i sefydlu ysgol wirfoddol newydd.

42 Cynigion i newid ysgolion prif ffrwd

- (1) Caiff awdurdod lleol wneud cynigion –
 - (a) i wneud newid rheoleiddiedig i ysgol gymunedol;
 - (b) gyda chydsyniad Gweinidogion Cymru, i wneud newid a ddisgrifir ym mharagraff 6 o Atodlen 2 (agor neu gau chweched dosbarth ysgol) i ysgol wirfoddol neu ysgol sefydledig;
 - (c) i wneud newid a ddisgrifir ym mharagraff 10, 11, 12 neu 13 o Atodlen 2 (cynyddu a lleihau capasiti) i ysgol wirfoddol neu ysgol sefydledig os nad oes gan yr ysgol honno gymeriad crefyddol;
 - (d) i wneud newid rheoleiddiedig i ysgol feithrin a gynhelir.
- (2) Caiff corff llywodraethu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol wneud cynigion i wneud newid rheoleiddiedig i'r ysgol.

43 Cynigion i derfynu ysgolion prif ffrwd

- (1) Caiff awdurdod lleol wneud cynigion i derfynu –
 - (a) ysgol gymunedol, ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol, neu
 - (b) ysgol feithrin a gynhelir.
- (2) Caiff corff llywodraethu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol wneud cynigion i derfynu'r ysgol.

44 Cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion arbennig cymunedol

Caiff awdurdod lleol wneud cynigion –

- (a) i sefydlu ysgol arbennig gymunedol newydd,
- (b) i wneud newid rheoleiddiedig i ysgol o'r fath, neu
- (c) i derfynu ysgol o'r fath.

*Newidiadau categori***45 Cynigion i newid categori ysgol**

- (1) Caiff corff llywodraethu ysgol gymunedol wneud cynigion i'r ysgol ddod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir.
- (2) Caiff corff llywodraethu ysgol wirfoddol a gynorthwyir wneud cynigion i'r ysgol ddod yn ysgol gymunedol neu'n ysgol wirfoddol a reolir (ond gweler is-adran (5)).
- (3) Caiff corff llywodraethu ysgol wirfoddol a reolir wneud cynigion i'r ysgol ddod yn ysgol gymunedol neu'n ysgol wirfoddol a gynorthwyir (ond gweler is-adran (5)).
- (4) Caiff corff llywodraethu ysgol sefydledig wneud cynigion i'r ysgol ddod yn ysgol gymunedol, yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir (ond gweler is-adran (5)).
- (5) Ni chaniateir gwneud cynigion i ysgol sefydledig sydd â chymeriad crefyddol neu ysgol wirfoddol sydd â chymeriad crefyddol ddod yn ysgol gymunedol.

46 Cyfyngiadau ar newid categori ysgol

- (1) Dim ond yn unol â'r Rhan hon y caiff ysgol a gynhelir o fewn un o'r categorïau a nodir yn adran 20(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 ddod yn ysgol o fewn un arall o'r categorïau hynny (ac eithrio ysgol sefydledig neu ysgol arbennig sefydledig).
- (2) Ni chaiff ysgol newid categori i ddod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir oni fydd corff llywodraethu'r ysgol yn bodloni Gweinidogion Cymru y byddai'n gallu cyflawni ei rwymedigaethau o dan Atodlen 3 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (cyllido ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir) am gyfnod o bum mlynedd o leiaf ar ôl y dyddiad y cynigir bod y newid categori yn digwydd.
- (3) Ni chaiff ysgol wirfoddol neu ysgol sefydledig ddod yn ysgol gymunedol onid ydys wedi ymrwymo i unrhyw gytundeb trosglwyddo ac unrhyw gytundeb i drosglwyddo hawliau a rhwymedigaethau sy'n ofynnol o dan Ran 3 o Atodlen 4.

47 Effaith newid categori

- (1) Nid yw newid yng nghategori ysgol yn unol â chynigion a wneir o dan adran 45 i'w drin fel petai'n awdurdodi unrhyw newid yng nghymeriad yr ysgol nac fel petai'n ei gwneud yn ofynnol i unrhyw newid o'r fath gael ei wneud (gan gynnwys, yn benodol, unrhyw newid yng nghymeriad crefyddol yr ysgol).
- (2) Nid yw newid yng nghategori ysgol yn unol â chynigion a wneir o dan adran 45 i'w drin fel petai'n awdurdodi ysgol i sefydlu corff sefydledig, nac i ymuno neu ymadael â chorff o'r fath.

*Cyhoeddi, ymgynghori a gwrthwynebu***48 Cyhoeddi ac ymgynghori**

- (1) Rhaid i gynigydd gyhoeddi cynigion a wneir o dan y Bennod hon yn unol â'r Cod.
- (2) Cyn cyhoeddi cynigion a wneir o dan y Bennod hon, rhaid i gynigydd ymgynghori ynglŷn â'i gynigion yn unol â'r Cod.

- (3) Nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i derfynu ysgol sy'n ysgol fach (gweler adran 56).
- (4) Cyn diwedd 7 niwrnod gan ddechrau ar ddiwrnod eu cyhoeddi, rhaid i'r cynigydd anfon copïau o'r cynigion cyhoeddedig—
 - (a) at Weinidogion Cymru, a
 - (b) at yr awdurdod lleol (os nad hwnnw yw'r cynigydd) sy'n cynnal, neu y cynigir ei fod yn cynnal, yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi.
- (5) Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi adroddiad ar yr ymgynghori y mae wedi ei wneud yn unol â'r Cod.

49 Gwrthwynebu

- (1) Caiff unrhyw berson wrthwynebu cynigion a gyhoeddir o dan adran 48.
- (2) Rhaid i wrthwynebiadau gael eu hanfon yn ysgrifenedig at y cynigydd cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod y cafodd y cynigion eu cyhoeddi ("y cyfnod gwrthwynebu").
- (3) Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi crynodeb o'r holl wrthwynebiadau a wnaed yn unol ag is-adran (2) (ac nas tynnwyd yn eu hôl) a'i ymateb i'r gwrthwynebiadau hynny—
 - (a) yn achos awdurdod lleol y mae'n ofynnol iddo benderfynu ar ei gynigion ei hun o dan adran 53, cyn diwedd 7 niwrnod gan ddechrau ar ddiwrnod ei benderfyniad o dan adran 53(1), a
 - (b) ym mhob achos arall, cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod y mae'r cyfnod gwrthwynebu'n dod i ben.

Cymeradwyo cynigion a phenderfynu arnynt

50 Eu cymeradwyo gan Weinidogion Cymru

- (1) Mae'n ofynnol i gynigion a gyhoeddir o dan adran 48 gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon—
 - (a) os yw'r cynigion yn effeithio ar addysg chweched dosbarth, neu
 - (b) os yw'r cynigion wedi eu gwneud gan gynigydd ac eithrio'r awdurdod lleol perthnasol ac os yw gwrthwynebiad wedi ei wneud gan yr awdurdod hwnnw yn unol ag adran 49(2) ac os nad yw wedi ei dynnu yn ôl yn ysgrifenedig cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.
- (2) Mae cynigion yn effeithio ar addysg chweched dosbarth—
 - (a) os ydynt yn gynigion i sefydlu neu derfynu ysgol sy'n darparu addysg sy'n addas at anghenion personau sydd dros oedran ysgol gorfodol yn unig, neu
 - (b) os ydynt yn gynigion i wneud newid rheoleiddiedig i ysgol, y byddai ei effaith yn golygu bod darparu addysg sy'n addas i anghenion personau sydd dros oedran ysgol gorfodol yn yr ysgol yn cynyddu neu'n lleihau.
- (3) Pan fo'n ofynnol i gynigion gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon, rhaid i'r cynigydd anfon copi o'r dogfennau a restrir yn is-adran (4) at Weinidogion Cymru cyn diwedd 35 o ddiwrnodau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

- (4) Y dogfennau yw'r canlynol—
 - (a) yr adroddiad a gyhoeddir o dan adran 48(5),
 - (b) y cynigion cyhoeddedig,
 - (c) unrhyw wrthwynebiadau a wneir yn unol ag adran 49(2) (ac nad ydynt wedi eu tynnu'n ôl), a
 - (d) pan fo gwrthwynebiadau wedi eu gwneud felly (a heb gael eu tynnu'n ôl), yr ymateb a gyhoeddir o dan adran 49(3).
- (5) Pan fo angen i gynigion gael cymeradwyaeth o dan yr adran hon, caiff Gweinidogion Cymru—
 - (a) gwrthod y cynigion,
 - (b) eu cymeradwyo heb eu haddasu, neu
 - (c) eu cymeradwyo gydag addasiadau—
 - (i) ar ôl cael cydsyniad y cynigydd â'r addasiadau, a
 - (ii) (ac eithrio os y cynigydd yw'r corff llywodraethu neu'r awdurdod lleol, yn ôl y digwydd), ar ôl ymgynghori â chorff llywodraethu (os oes un) yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi a'r awdurdod lleol perthnasol.
- (6) Caniateir i gymeradwyaeth ddatgan mai dim ond os bydd digwyddiad a bennir yn y gymeradwyaeth yn digwydd erbyn dyddiad a bennir felly, y byddai'n dod yn weithredol.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru, ar gais y cynigydd, bennu dyddiad diweddarach erbyn pryd y mae'r digwyddiad y cyfeiriwyd ato yn is-adran (6) i ddigwydd.
- (8) Nid yw is-adran (1) yn atal cynigion rhag cael eu tynnu'n ôl drwy hysbysiad ysgrifenedig a roddir gan y cynigydd i Weinidogion Cymru ar unrhyw bryd cyn iddynt gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon.
- (9) Nid yw'n ofynnol i gynigion a wneir o dan adran 43 neu 44 i derfynu ysgol sy'n ysgol fach (gweler adran 56) gael unrhyw gymeradwyaeth o dan yr adran hon.
- (10) Yn yr adran hon ystyr "awdurdod lleol perthnasol" yw'r awdurdod lleol sy'n cynnal, neu y cynigir ei fod yn cynnal, yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi.

51 Eu cymeradwyo gan awdurdod lleol

- (1) Mae'n ofynnol i gynigion a gyhoeddir o dan adran 48 gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon os—
 - (a) nad yw'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo o dan adran 50,
 - (b) ydynt wedi eu gwneud gan gynigydd ac eithrio'r awdurdod lleol perthnasol, ac
 - (c) yw gwrthwynebiad i'r cynigion wedi ei wneud yn unol ag adran 49(2) ac nad yw wedi ei dynnu'n ôl yn ysgrifenedig cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.
- (2) Pan fo'n ofynnol i gynigion gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon, rhaid i'r cynigydd anfon copi o'r dogfennau a restrir yn is-adran (3) at yr awdurdod lleol perthnasol cyn diwedd 35 o ddiwrnodau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.
- (3) Y dogfennau yw'r canlynol—

- (a) yr adroddiad a gyhoeddir o dan adran 48(5),
 - (b) y cynigion cyhoeddedig,
 - (c) gwrthwynebiadau a wneir yn unol ag adran 49(2) (ac nad ydynt wedi eu tynnu'n ôl), a
 - (d) yr ymateb a gyhoeddir o dan adran 49(3).
- (4) Pan fo'n ofynnol i gynigion gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon, caiff yr awdurdod lleol perthnasol –
- (a) gwrthod y cynigion,
 - (b) eu cymeradwyo heb eu haddasu, neu
 - (c) eu cymeradwyo gydag unrhyw un o'r addasiadau a bennir yn is-adran (5) –
 - (i) ar ôl cael cydsyniad Gweinidogion Cymru a'r cynigydd â'r addasiadau, a
 - (ii) (ac eithrio os y cynigydd yw'r corff llywodraethu), ar ôl ymgynghori â chorff llywodraethu (os oes un) yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi.
- (5) Caiff yr awdurdod lleol perthnasol addasu –
- (a) y dyddiad neu'r dyddiadau a bennir yn y cynigion cyhoeddedig fel y dyddiad neu'r dyddiadau y bwriedir gweithredu'r cynigion;
 - (b) nifer y disgyblion a bennir yn y cynigion cyhoeddedig fel y nifer sydd i'w derbyn i'r ysgol (mewn unrhyw grŵp oedran ac mewn unrhyw flwyddyn ysgol).
- (6) Caniateir i gymeradwyaeth ddatgan mai dim ond os bydd digwyddiad a bennir yn y gymeradwyaeth yn digwydd erbyn dyddiad a bennir felly, y byddai'n dod yn weithredol.
- (7) Caiff yr awdurdod lleol perthnasol, ar gais y cynigydd, bennu dyddiad diweddarach erbyn pryd y mae'r digwyddiad y cyfeiriwyd ato yn is-adran (6) i ddigwydd.
- (8) Rhaid i'r awdurdod lleol perthnasol wneud penderfyniad o dan is-adran (4) p'un ai i wrthod neu i gymeradwyo'r cynigion cyn diwedd y cyfnod o 16 o wythnosau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.
- (9) Nid yw is-adran (1) yn atal cynigion rhag cael eu tynnu'n ôl drwy hysbysiad ysgrifenedig a roddir gan y cynigydd i'r awdurdod lleol perthnasol ar unrhyw bryd cyn iddynt gael eu cymeradwyo o dan yr adran hon.
- (10) Nid yw'n ofynnol i gynigion a wneir o dan adran 43 neu 44 i derfynu ysgol sy'n ysgol fach (gweler adran 56) gael unrhyw gymeradwyaeth o dan yr adran hon.
- (11) Yn yr adran hon ystyr "awdurdod lleol perthnasol" yw'r awdurdod lleol sy'n cynnal, neu y cynigir ei fod yn cynnal, yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi.

52 Cynigion cysylltiedig

- (1) Rhaid i gynigydd anfon at Weinidogion Cymru gynigion ("cynigion B") y mae wedi eu gwneud –
- (a) os yw o'r farn eu bod yn gysylltiedig â chynigion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo o dan adran 50 ("cynigion A"), a

- (b) os nad yw'r cynigydd wedi penderfynu a fyddai'n gweithredu cynigion B o dan adran 53 cyn bod Gweinidogion Cymru yn cymeradwyo neu'n gwrthod cynigion A.
- (2) Os yw Gweinidogion Cymru o'r farn bod cynigion B yn gysylltiedig â chynigion A, mae cynigion B i'w trin fel petai'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo o dan adran 50.
- (3) Rhaid i gynigydd anfon at awdurdod lleol gynigion ("cynigion D") y mae wedi eu gwneud—
 - (a) os yw o'r farn eu bod yn gysylltiedig â chynigion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo gan yr awdurdod lleol o dan adran 51 ("cynigion C"), a
 - (b) os nad yw'r cynigydd wedi penderfynu a ddylid gweithredu cynigion D o dan adran 53 cyn bod yr awdurdod lleol yn cymeradwyo neu'n gwrthod cynigion C.
- (4) Os yw'r awdurdod lleol o'r farn bod cynigion D yn gysylltiedig â chynigion C, mae cynigion D i'w trin fel petai'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo o dan adran 51.
- (5) Caiff Gweinidogion Cymru ei gwneud yn ofynnol i unrhyw gynigion eraill gael eu trin fel rhai y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo o dan adran 50—
 - (a) os ydynt o'r farn eu bod yn gysylltiedig â chynigion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo ganddynt hwy o dan adran 50, a
 - (b) os nad yw'r cynigydd wedi penderfynu a ddylid eu gweithredu o dan adran 53 cyn bod Gweinidogion Cymru yn cymeradwyo neu'n gwrthod y cynigion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo.
- (6) Caiff awdurdod lleol ei gwneud yn ofynnol i unrhyw gynigion eraill gael eu trin fel rhai y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo o dan adran 51—
 - (a) os yw o'r farn eu bod yn gysylltiedig â chynigion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo ganddo o dan adran 51, a
 - (b) os nad yw'r cynigydd wedi penderfynu a ddylid eu gweithredu o dan adran 53 cyn bod yr awdurdod lleol yn cymeradwyo neu'n gwrthod y cynigion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cymeradwyo.
- (7) Nid yw'r adran hon yn gymwys i gynigion a gyfeirir i ymchwiliad lleol o dan adran 61 (ymchwiliad lleol i gynigion i resymoli lleoedd ysgol).

53 Penderfynu

- (1) Pan nad yw'n ofynnol i unrhyw gynigion a gyhoeddir o dan adran 48 gael eu cymeradwyo o dan adran 50 neu 51, rhaid i'r cynigydd benderfynu a ddylid gweithredu'r cynigion.
- (2) Os na fydd penderfyniad o dan is-adran (1) wedi ei wneud cyn diwedd 16 o wythnosau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu, bernir bod y cynigydd wedi tynnu'r cynigion yn eu hôl.
- (3) Cyn diwedd 7 niwrnod gan ddechrau ar ddiwrnod ei benderfyniad o dan is-adran (1), rhaid i'r cynigydd hysbysu'r canlynol am y penderfyniad—
 - (a) Gweinidogion Cymru;
 - (b) (ac eithrio os y cynigydd yw ef) yr awdurdod lleol sy'n cynnal, neu y cynigir ei fod yn cynnal, yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi;

- (c) (ac eithrio os y cynigydd yw ef) corff llywodraethu (os oes un) yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi.

54 **Eu hatgyfeirio i Weinidogion Cymru**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw awdurdod lleol wedi –
 - (a) penderfynu cymeradwyo neu wrthod cynigion o dan adran 51(4), neu
 - (b) penderfynu o dan adran 53(1) i weithredu cynigion y gwnaed gwrthwynebiad iddynt yn unol ag adran 49 (ac nas tynnwyd yn ei ôl yn ysgrifenedig cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu).
- (2) Cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar ddiwrnod penderfynu'r awdurdod lleol o dan adran 51(4) neu 53(1), caiff y canlynol atgyfeirio'r cynigion i Weinidogion Cymru –
 - (a) awdurdod lleol arall y mae'n debyg y bydd y cynigion yn effeithio arno;
 - (b) awdurdod lleol yn Lloegr y mae'n debyg y bydd y cynigion yn effeithio arno;
 - (c) y corff crefyddol priodol ar gyfer –
 - (i) yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi os yw'n ysgol sydd â chymeriad crefyddol, neu y bwriedir iddi fod yn ysgol o'r fath, neu
 - (ii) unrhyw ysgol arall sydd â chymeriad crefyddol ac y mae'n debyg y bydd y cynigion yn effeithio arni;
 - (d) os yw'r ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi yn ysgol sefydledig neu'n ysgol wirfoddol, corff llywodraethu'r ysgol;
 - (e) ymddiriedolaeth sy'n dal eiddo at ddibenion yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi;
 - (f) sefydliad o fewn y sector addysg bellach y mae'n debyg y bydd y cynigion yn effeithio arno.
- (3) Cwestiwn i gael ei benderfynu gan Weinidogion Cymru yw a yw awdurdod, ysgol neu sefydliad yn debyg o gael ei effeithio gan y cynigion at ddiben is-adran (2).
- (4) Rhaid i Weinidogion Cymru ystyried cynigion a atgyfeiriwyd iddynt o dan yr adran hon o'r newydd ac mae is-adrannau (5) i (8) o adran 50 yn gymwys fel petai angen eu cymeradwyaeth o dan yr adran honno.
- (5) Ni chaniateir i gynigion a wneir o dan adran 43 neu 44 i derfynu ysgol sy'n ysgol fach (gweler adran 56) gael eu hatgyfeirio i Weinidogion Cymru o dan yr adran hon.
- (6) Os yw'n ofynnol i Weinidogion Cymru ystyried cynigion a atgyfeiriwyd o dan yr adran hon, nid yw'r cynigion hynny i'w trin at ddibenion adran 55 neu 61 fel rhai a gymeradwywyd o dan adran 51 neu fel cynigion y mae'r cynigydd wedi penderfynu eu gweithredu o dan adran 53.
- (7) Os yw Gweinidogion Cymru yn cymeradwyo cynigion yn unol â'r adran hon, mae'r cynigion i'w trin at ddibenion adran 55 fel petaent wedi eu cymeradwyo o dan adran 50.
- (8) Os yw Gweinidogion Cymru yn gwrthod cynigion yn unol â'r adran hon, mae'r cynigion i'w trin at ddibenion paragraff 35(3)(e) o Atodlen 4 fel petaent wedi eu gwrthod o dan adran 50.

55 Gweithredu

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys i'r canlynol –
 - (a) cynigion sydd wedi eu cymeradwyo o dan adran 50 neu 51, neu
 - (b) cynigion y mae'r cynigydd wedi penderfynu o dan adran 53 y byddai'n eu gweithredu.
- (2) Rhaid i'r cynigion (yn ddarostyngedig i ddarpariaethau canlynol yr adran hon) gael eu gweithredu ar y ffurf y cawsant eu cymeradwyo neu eu penderfynu i gael eu gweithredu ynddi –
 - (a) yn achos cynigion a wneir o dan adran 41, 42, 43 neu 44 (sefydlu, newid neu derfynu ysgolion), yn unol ag Atodlen 3;
 - (b) yn achos cynigion a wneir o dan adran 45 (newid categori), yn unol ag Atodlen 4.
- (3) Caiff y cynigydd (yn ddarostyngedig i is-adran (6)) benderfynu gohirio gweithredu am gyfnod o hyd at dair blynedd o'r dyddiad neu'r dyddiadau a bennwyd yn y cynigion (fel y cawsant eu cymeradwyo neu eu penderfynu) fel y dyddiad neu'r dyddiadau y maent i'w gweithredu arno neu arnynt, os yw wedi ei fodloni –
 - (a) y byddai gweithredu'r cynigion ar y dyddiad hwnnw neu'r dyddiadau hynny yn afresymol o anodd, neu
 - (b) bod yr amgylchiadau wedi newid i'r fath graddau ers i'r cynigion gael eu cymeradwyo o dan adran 50 neu 51 neu eu penderfynu o dan adran 53, y byddai gweithredu'r cynigion ar y dyddiad hwnnw neu'r dyddiadau hynny yn amhriodol.
- (4) Yn achos cynigion i derfynu ysgol a wneir o dan adran 43 neu 44, caiff y cynigydd (yn ddarostyngedig i is-adran (6)) benderfynu dod â'r gweithredu ymlaen gan gyfnod o hyd at 13 o wythnosau o'r dyddiad neu'r dyddiadau a bennir yn y cynigion (fel y'u cymeradwyir neu eu penderfynir) fel y dyddiad neu'r dyddiadau pan gânt eu gweithredu.
- (5) Caiff y cynigydd (yn ddarostyngedig i is-adran (6)) benderfynu na fydd is-adran (2) yn gymwys i gynigion os yw wedi ei fodloni –
 - (a) y byddai gweithredu'r cynigion yn afresymol o anodd, neu
 - (b) bod yr amgylchiadau wedi newid cymaint ers i'r cynigion gael eu cymeradwyo o dan adran 50 neu 51 neu eu penderfynu o dan adran 53, y byddai'n amhriodol gweithredu'r cynigion.
- (6) Yn achos cynigion sydd wedi eu cymeradwyo o dan adran 50 neu 51, dim ond gyda chytundeb Gweinidogion Cymru y caiff y cynigydd wneud penderfyniad o dan is-adran (3), (4) neu (5).
- (7) Cyn diwedd 7 niwrnod gan ddechrau ar ddiwrnod y penderfyniad, rhaid i'r cynigydd hysbysu'r canlynol am unrhyw benderfyniad y mae'n ei wneud o dan is-adran (3), (4) neu (5) –
 - (a) Gweinidogion Cymru;
 - (b) (ac eithrio os y cynigydd yw ef) yr awdurdod lleol sy'n cynnal, neu y cynigir ei fod yn cynnal, yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi;

- (c) (ac eithrio os y cynigydd yw ef) corff llywodraethu (os oes un) yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi.
- (8) Pan fo is-adran (2), yn rhinwedd is-adran (5), yn peidio â bod yn gymwys i unrhyw gynigion, mae'r cynigion hynny i'w trin fel petaent wedi eu gwrthod o dan adran 50(5)(a) neu 51(4)(a) neu fel petai'r cynigydd wedi penderfynu o dan adran 53 y byddai'n peidio â'u gweithredu.

56 Dehongli Pennod 2

- (1) Yn y Bennod hon –

ystyr “y Cod” (*“the Code”*) yw'r cod ar drefniadaeth ysgolion a ddyroddir o dan adran 38(1);

mae i “cyfnod gwrthwynebu” (*“objection period”*) yr ystyr a roddir gan adran 49(2); “cynigydd” (*“proposer”*), mewn perthynas â chynigion a wneir o dan adran 41, 42, 43, 44 neu 45, yw'r awdurdod lleol, y corff llywodraethu neu'r person arall sydd wedi gwneud y cynigion;

ystyr “newid rheoleiddiedig” (*“regulated alteration”*) yw newid a ddisgrifir yn Atodlen 2;

ystyr “ysgol fach” (*“small school”*) yw ysgol sydd â llai na 10 o ddisgyblion cofrestredig ar y trydydd dydd Mawrth yn y mis Ionawr yn union cyn y dyddiad y caiff y cynigion eu gwneud.

- (2) Caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio drwy orchymyn y diffiniad o “ysgol fach” yn is-adran (1) yn y fath fodd ag i roi cyfeiriad at ddyddiad gwahanol yn lle'r cyfeiriad at y dyddiad a bennir am y tro.

PENNOD 3

RHESYMOLI LLEOEDD YSGOL

Cyfarwyddiadau i wneud cynigion i resymoli lleoedd ysgol

57 Cyfarwyddiadau i wneud cynigion i gywiro darpariaeth ormodol neu annigonol

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo Gweinidogion Cymru o'r farn bod darpariaeth ormodol neu fod, neu ei bod yn debygol y bydd, darpariaeth annigonol ar gyfer addysg gynradd neu uwchradd mewn ysgolion a gynhelir –

- (a) yn ardal awdurdod lleol, neu
- (b) mewn rhan o'r ardal honno.

- (2) Caiff Gweinidogion Cymru –

- (a) cyfarwyddo'r awdurdod lleol i arfer ei bwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion, a
- (b) cyfarwyddo corff llywodraethu ysgol sefydledig neu wirfoddol a gynhelir gan yr awdurdod i arfer ei bwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol.

- (3) Rhaid i gyfarwyddyd o dan is-adran (2) –

- (a) ei gwneud yn ofynnol i'r cynigion gael eu cyhoeddi heb fod yn hwyrach na'r dyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd,

- (b) ei gwneud yn ofynnol i'r cynigion, wrth iddynt roi effaith i'r cyfarwyddyd, gymhwyso unrhyw egwyddorion a bennir ynddo, ac
 - (c) pan fo Gweinidogion Cymru o'r farn bod, neu ei bod yn debygol y bydd, darpariaeth annigonol, pennu'r nifer ychwanegol o ddisgyblion y mae lle i'w drefnu ar eu cyfer.
- (4) Ni chaniateir i gyfarwyddyd o dan is-adran (2)(a) ei gwneud yn ofynnol i'r cynigion ymwneud ag ysgol a enwir.

58 Darpariaeth bellach am gynigion a wneir ar ôl cyfarwyddyd o dan adran 57(2)

- (1) Ni chaniateir i gynigion a wneir yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 57(2) gael eu tynnu'n ôl heb gydsyniad Gweinidogion Cymru.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru roi cydsyniad at ddibenion is-adran (1) yn ddarostyngedig i amodau.
- (3) Rhaid i'r awdurdod lleol ad-dalu gwariant yr aed iddo'n rhesymol gan gorff llywodraethu ysgol a gynhelir ganddo wrth wneud cynigion yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 57(2).
- (4) Er gwaethaf unrhyw beth yn Rhan 1 o Atodlen 3 (cyfrifoldeb dros weithredu cynigion statudol), rhaid i'r awdurdod lleol gwrdd â'r gost o weithredu cynigion a wneir gan gorff llywodraethu ysgol a gynhelir gan yr awdurdod yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 57(2) a rheini'n gynigion sydd wedi eu cymeradwyo neu y penderfynwyd eu gweithredu.

Cynigion gan Weinidogion Cymru i resymoli lleoedd ysgol

59 Gwneud a chyhoeddi cynigion gan Weinidogion Cymru

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo—
 - (a) Gweinidogion Cymru wedi gwneud cyfarwyddyd o dan adran 57(2), a
 - (b) naill ai—
 - (i) cynigion wedi eu cyhoeddi'n unol â'r cyfarwyddyd, neu
 - (ii) yr amser a ganiatawyd o dan y cyfarwyddyd ar gyfer cyhoeddi'r cynigion wedi dirwyn i ben.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru wneud unrhyw gynigion y gellid fod wedi eu gwneud yn unol â'r cyfarwyddyd.
- (3) Rhaid i'r cynigion gael eu cyhoeddi'n unol â'r cod a ddyroddwyd o dan adran 38(1) ac sydd mewn grym am y tro.
- (4) Rhaid i Weinidogion Cymru anfon copi o'r cynigion—
 - (a) at yr awdurdod lleol ar gyfer yr ardal, a
 - (b) at gorff llywodraethu pob ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hwy.

*Y weithdrefn ar gyfer ymdrin â chynigion o dan adran 59***60 Gwrthwynebiadau**

- (1) Caiff unrhyw berson wrthwynebu cynigion a gyhoeddir o dan adran 59.
- (2) Rhaid i wrthwynebiadau gael eu hanfon yn ysgrifenedig at Weinidogion Cymru cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod y cafodd y cynigion eu cyhoeddi.

61 Ymchwiliad lleol i gynigion

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo Gweinidogion Cymru wedi gwneud cynigion o dan adran 59 (ac eithrio cynigion a wnaed yn rhinwedd adran 62(1)) nad ydynt wedi eu tynnu'n ôl.
- (2) Os yw gwrthwynebiadau wedi eu gwneud yn unol ag adran 60(2), yna, oni fydd pob gwrthwynebiad sydd wedi ei wneud felly wedi ei dynnu'n ôl yn ysgrifenedig o fewn yr 28 o ddiwrnodau y cyfeiriwyd atynt yn yr adran honno, rhaid i Weinidogion Cymru beri bod ymchwiliad lleol yn cael ei gynnal.
- (3) Diben yr ymchwiliad lleol yw ystyried cynigion Gweinidogion Cymru, unrhyw gynigion eraill y mae Gweinidogion Cymru yn eu cyfeirio at yr ymchwiliad a'r gwrthwynebiadau a grybwyllwyd yn is-adran (2).
- (4) Mae cynigion a gyfeirir at ymchwiliad lleol o dan yr adran hon i'w penderfynu o dan adran 62 ac nid yw adrannau 50, 51, 53, 54, 70 a 73 yn gymwys iddynt.
- (5) Pan fo'n ofynnol i ymchwiliad lleol gael ei gynnal, rhaid i Weinidogion Cymru gyfeirio'r cynigion a restrir yn is-adran (6) i'r ymchwiliad os yw'r cynigion –
 - (a) heb gael eu penderfynu cyn i drafodion yr ymchwiliad ddechrau, a
 - (b) yn ymddangos i Weinidogion Cymru eu bod yn rhai sy'n gysylltiedig â'r cynigion a wnaed o dan adran 59 ac y mae'r ymchwiliad i'w gynnal mewn cysylltiad â hwy.
- (6) Y cynigion sydd i'w cyfeirio yw –
 - (a) unrhyw gynigion eraill a gyhoeddir o dan adran 59 mewn perthynas ag ardal yr awdurdod lleol (ac sydd heb gael eu tynnu'n ôl);
 - (b) unrhyw gynigion a wneir gan yr awdurdod hwnnw wrth arfer eu pwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion (ac sydd heb gael eu tynnu'n ôl);
 - (c) unrhyw gynigion a wneir gan gorff llywodraethu ysgol sefydledig neu wirfoddol yn yr ardal wrth arfer ei bwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol (a'r rheini'n gynigion sydd heb gael eu tynnu'n ôl);
 - (d) unrhyw gynigion a wneir o dan adran 68 neu 71 (ac sydd heb gael eu tynnu'n ôl).
- (7) Os bydd Gweinidogion Cymru, cyn bod trafodion yr ymchwiliad yn dechrau, yn ffurfio barn y dylid gweithredu unrhyw gynigion, nid yw is-adran (5) yn ei gwneud yn ofynnol iddynt gyfeirio'r cynigion hynny i'r ymchwiliad oni fyddant yn ffurfio barn wahanol cyn bod –
 - (a) trafodion yr ymchwiliad wedi eu cwblhau, neu
 - (b) (os ydynt yn gynharach) y cynigion wedi eu penderfynu.

- (8) Nid yw'n agored i'r ymchwiliad gwestiynu'r egwyddorion a bennir yn y cyfarwyddyd o dan adran 57(2).
- (9) Mae cyfeiriadau yn yr adran hon at benderfynu cynigion yn cyfeirio at—
 - (a) penderfyniad p'un ai i fabwysiadu neu i gymeradwyo'r cynigion o dan adran 50, 51, 62, 70 neu 73;
 - (b) penderfyniad p'un ai i weithredu'r cynigion o dan adran 53 ai peidio;
 - (c) penderfyniad p'un ai i gymeradwyo cynigion a atgyfeiriwyd i Weinidogion Cymru o dan adran 54 ai peidio.

62 Mabwysiadu cynigion

- (1) Pan fo ymchwiliad lleol wedi ei gynnal, caiff Gweinidogion Cymru, ar ôl ystyried adroddiad y person a benodwyd i gynnal yr ymchwiliad, wneud un neu fwy o'r canlynol —
 - (a) mabwysiadu, gydag addasiadau neu hebddynt, neu benderfynu peidio â mabwysiadu unrhyw un o'r cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys cynigion a wnaed ganddynt, a gyfeiriwyd o dan adran 61(5)) ac a ystyriwyd gan yr ymchwiliad;
 - (b) cymeradwyo, gydag addasiadau neu hebddynt, neu wrthod unrhyw gynigion eraill a gyfeiriwyd at yr ymchwiliad o dan adran 61(5);
 - (c) gwneud cynigion pellach o dan adran 59.
- (2) Os bydd Gweinidogion Cymru'n gwneud cynigion pellach o dan adran 59 yn unol ag is-adran (1)(c), ni fydd y gofyniad yn adran 61(2) i beri i ymchwiliad lleol gael ei gynnal yn gymwys.
- (3) Pan fo Gweinidogion Cymru wedi cyhoeddi cynigion o dan adran 59 nad yw'n ofynnol iddynt gael eu hystyried gan ymchwiliad lleol, cânt, ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau a wnaed yn unol ag adran 60(2) (ac sydd heb gael eu tynnu'n ôl) —
 - (a) mabwysiadu'r cynigion gydag addasiadau neu hebddynt, neu
 - (b) penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynigion.
- (4) Caniateir i fabwysiad neu gymeradwyaeth cynigion ddatgan mai dim ond os bydd digwyddiad a bennir yn y mabwysiad neu'r gymeradwyaeth yn digwydd erbyn dyddiad a bennir felly, y byddai'n dod yn weithredol.

63 Gweithredu cynigion

- (1) Mae cynigion sydd wedi eu mabwysiadu neu eu cymeradwyo gan Weinidogion Cymru o dan adran 62 yn cael effaith fel petaent wedi eu cymeradwyo gan Weinidogion Cymru o dan adran 50 ar ôl iddynt gael eu gwneud —
 - (a) gan yr awdurdod lleol o dan ei bwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion, neu
 - (b) yn achos cynigion i newid ysgol sefydledig neu wirfoddol, gan y corff llywodraethu o dan ei bwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol.

- (2) Er gwaethaf unrhyw beth yn Rhan 1 o Atodlen 3 (cyfrifoldeb dros weithredu cynigion statudol), rhaid i'r awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol dan sylw gwrdd â'r gost o weithredu cynigion sy'n cael eu mabwysiadu neu eu cymeradwyo o dan adran 62 ac sy'n cael effaith fel a grybwyllwyd yn is-adran (1)(b).

PENNOD 4

DARPARIAETH RANBARTHOL AR GYFER ANGHENION ADDYSGOL ARBENNIG

64 Ystyr "darpariaeth ranbarthol" a "swyddogaethau addysg arbennig"

Yn y Bennod hon—

ystyr "darpariaeth ranbarthol" (*"regional provision"*) yw—

- (a) darpariaeth addysg i blant sy'n perthyn i ardaloedd gwahanol awdurdodau lleol, mewn ysgol a gynhelir gan un o'r awdurdodau hynny, neu
- (b) darpariaeth a wneir gan ddau awdurdod lleol neu fwy i nwyddau neu wasanaethau gael eu cyflenwi gan un o'r awdurdodau—
 - (i) i'r llall neu'r lleill, neu
 - (ii) i un neu fwy o gyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir gan yr awdurdod arall neu'r awdurdodau eraill;

ystyr "swyddogaethau addysg arbennig" (*"special education functions"*) yw swyddogaethau o dan Ran 4 o Ddeddf Addysg 1996 (anghenion addysgol arbennig).

65 Cyfarwyddyd i ystyried gwneud darpariaeth ranbarthol

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdodau lleol i ystyried a fyddent hwy (neu unrhyw rai ohonynt) yn gallu cyflawni eu swyddogaethau addysg arbennig, mewn cysylltiad â phlant sydd â'r anghenion addysgol arbennig a bennir yn y cyfarwyddyd, yn fwy effeithlon neu effeithiol pe câi darpariaeth ranbarthol ei gwneud.
- (2) Rhaid i'r awdurdodau y rhoddir cyfarwyddyd iddynt gyflwyno adroddiad ar eu casgliadau i Weinidogion Cymru heb fod yn hwyrach na'r amser a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (3) Caniateir i gyfarwyddyd o dan yr adran hon gael ei roi i awdurdodau lleol yn gyffredinol neu i un neu fwy o awdurdodau a bennir yn y cyfarwyddyd.

66 Cyfarwyddiadau i wneud cynigion i sicrhau darpariaeth ranbarthol

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo Gweinidogion Cymru o'r farn y byddai dau neu fwy o awdurdodau lleol yn gallu cyflawni eu swyddogaethau addysg arbennig, mewn cysylltiad â phlant sy'n syrthio o fewn disgrifiad penodol, yn fwy effeithiol neu effeithlon os câi darpariaeth ranbarthol ei gwneud mewn perthynas ag ardaloedd yr awdurdodau hynny.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru roi un neu fwy o'r cyfarwyddiadau a bennir yn is-adran (3) er mwyn sicrhau bod darpariaeth ranbarthol yn cael ei gwneud mewn perthynas â'r disgrifiad o blant o'r ardaloedd a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (3) Y cyfarwyddiadau yw—

- (a) bod awdurdod lleol yn arfer ei bwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion;
 - (b) bod corff llywodraethu ysgol sefydledig neu wirfoddol yn arfer ei bwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol;
 - (c) bod dau neu fwy o awdurdodau lleol yn gwneud trefniadau –
 - (i) y bydd darpariaeth ar gyfer addysg yn cael ei gwneud odanynt gan un o'r awdurdodau mewn cysylltiad â phersonau o ardal (neu ardaloedd) yr awdurdod arall (neu'r awdurdodau eraill), a
 - (ii) y bydd darpariaeth yn cael ei gwneud odanynt i benderfynu'r taliadau sydd i'w gwneud o dan y trefniadau mewn cysylltiad â darparu'r addysg honno;
 - (d) bod dau neu fwy o awdurdodau lleol yn gwneud trefniadau sy'n darparu bod un o'r awdurdodau hynny'n cyflenwi i'r llall (neu'r lleill) nwyddau neu wasanaethau sydd i'w pennu yn y trefniadau ar delerau (gan gynnwys telerau o ran talu) a fyddai'n cael eu pennu felly;
 - (e) bod awdurdod lleol a chyrff llywodraethu un neu fwy o ysgolion sefydledig neu wirfoddol yn gwneud trefniadau sy'n darparu bod yr awdurdod yn cyflenwi i'r cyrff llywodraethu nwyddau neu wasanaethau sydd i'w pennu yn y trefniadau, ar delerau (gan gynnwys telerau o ran talu) a fyddai'n cael eu pennu felly.
- (4) Pan fo Gweinidogion Cymru yn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (3)(c) a chyfarwyddyd o dan is-adran (3)(a) neu (3)(b), caniateir i'r taliadau y mae is-adran (3)(c) yn cyfeirio atynt gynnwys swm mewn cysylltiad â'r costau sy'n gysylltiedig â sefydlu, newid neu derfynu'r ysgol o dan sylw.
- (5) Rhaid i gyfarwyddyd o dan is-adran (3)(a) neu (3)(b) –
- (a) ei gwneud yn ofynnol i'r cynigion o dan sylw i gael eu cyhoeddi heb fod yn hwyrach na'r dyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd, a
 - (b) ei gwneud yn ofynnol i'r corff sy'n gwneud y cynigion anfon copi o'r cynigion cyhoeddedig, ynghyd â gwybodaeth arall (o fath a bennir yn y cyfarwyddyd) mewn cysylltiad â'r cynigion hynny i Weinidogion Cymru.

67 **Darpariaeth bellach am gynigion a wneir ar ôl cyfarwyddyd o dan adran 66**

- (1) Ni chaniateir i gynigion a wneir yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 66 gael eu tynnu'n ôl heb gydsyniad Gweinidogion Cymru.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru roi cydsyniad at ddibenion is-adran (1) yn ddarostyngedig i amodau.
- (3) Rhaid i'r awdurdod lleol ad-dalu gwariant yr aed iddo'n rhesymol gan gorff llywodraethu ysgol a gynhelir ganddo wrth wneud cynigion yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 66.
- (4) Er gwaethaf unrhyw beth yn Rhan 1 o Atodlen 3 (cyfrifoldeb dros weithredu cynigion statudol), rhaid i'r awdurdod lleol gwrdd â'r gost o weithredu cynigion a wneir gan gorff llywodraethu ysgol a gynhelir gan yr awdurdod yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 66 a'r rheini'n gynigion sydd wedi eu cymeradwyo neu y penderfynwyd eu gweithredu.

68 Cynigion gan Weinidogion Cymru

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo –
 - (a) Gweinidogion Cymru wedi rhoi cyfarwyddyd o dan adran 66, a
 - (b) naill ai –
 - (i) cynigion wedi eu cyhoeddi'n unol â'r cyfarwyddyd, neu
 - (ii) yr amser a ganiatawyd o dan y cyfarwyddyd ar gyfer cyhoeddi'r cynigion wedi dirwyn i ben.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru wneud unrhyw gynigion y gellid fod wedi eu gwneud yn unol â'r cyfarwyddyd.
- (3) Cyn cyhoeddi cynigion o dan yr adran hon, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ynglŷn â'r cynigion yn unol â'r cod a ddyroddwyd o dan adran 38(1) ac sydd mewn grym am y tro.
- (4) Rhaid i'r cynigion gael eu cyhoeddi'n unol â'r cod a ddyroddwyd o dan adran 38(1) ac sydd mewn grym am y tro.
- (5) Rhaid i Weinidogion Cymru anfon copi o'r cynigion –
 - (a) at yr awdurdodau lleol y mae'r cynigion yn effeithio ar eu hardaloedd, a
 - (b) at gorff llywodraethu pob ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hwy.

69 Gwrthwynebiadau

- (1) Caiff unrhyw berson wrthwynebu cynigion a gyhoeddir o dan adran 68.
- (2) Rhaid i wrthwynebiadau gael eu hanfon yn ysgrifenedig at Weinidogion Cymru cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod y cafodd y cynigion eu cyhoeddi.

70 Mabwysiadu cynigion

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau a wnaed yn unol ag adran 69 (ac sydd heb gael eu tynnu'n ôl) –
 - (a) mabwysiadu'r cynigion gydag addasiadau neu hebddynt, neu
 - (b) penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynigion.
- (2) Caniateir i fabwysiad cynigion ddatgan mai dim ond os bydd digwyddiad a bennir yn y mabwysiad yn digwydd erbyn dyddiad a bennir felly, y byddai'n dod yn weithredol.
- (3) Mae cynigion sydd wedi eu mabwysiadu gan Weinidogion Cymru yn cael effaith fel petaent wedi eu cymeradwyo gan Weinidogion Cymru o dan adran 50 ar ôl cael eu gwneud –
 - (a) gan yr awdurdod lleol o dan ei bwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion, neu
 - (b) yn achos cynigion i newid ysgol sefydledig neu wirfoddol, gan y corff llywodraethu o dan ei bwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol.
- (4) Er gwaethaf unrhyw beth yn Rhan 1 o Atodlen 3 (cyfrifoldeb dros weithredu cynigion statudol), rhaid i'r awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol dan sylw gwrdd â'r gost o weithredu cynigion sy'n cael eu mabwysiadu o dan is-adran (1) ac sy'n cael effaith fel a grybwyllwyd yn is-adran (3)(b).

PENNOD 5**CYNIGION I AILSTRWYTHURO ADDYSG CHWECHED DOSBARTH***Gwneud cynigion a'u penderfynu***71 Pwerau Gweinidogion Cymru i ailstrwythuro addysg chweched dosbarth**

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru wneud cynigion o dan yr adran hon –
 - (a) i un neu fwy o ysgolion cymunedol neu arbennig cymunedol newydd gael eu sefydlu gan awdurdod lleol i ddarparu addysg uwchradd sy'n addas at anghenion disgyblion chweched dosbarth (ac nid unrhyw addysg uwchradd arall);
 - (b) ar gyfer newid a ddisgrifir ym mharagraff 6 o Atodlen 2 i un neu fwy o ysgolion a gynhelir;
 - (c) i derfynu un neu fwy o ysgolion a gynhelir sy'n darparu addysg uwchradd sy'n addas at anghenion disgyblion chweched dosbarth (ac nid unrhyw addysg uwchradd arall).
- (2) Mae “disgybl chweched dosbarth” yn berson sydd dros oedran ysgol gorfodol ond o dan 19 oed.

72 Ymgynghori, cyhoeddi a gwrthwynebiadau

- (1) Cyn cyhoeddi cynigion a wneir o dan adran 71, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ynglŷn â'r cynigion yn unol â'r cod a ddyroddwyd o dan adran 38(1) ac sydd mewn grym am y tro.
- (2) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi cynigion a wneir o dan adran 71 yn unol â'r cod a ddyroddwyd o dan adran 38(1) ac sydd mewn grym am y tro.
- (3) Caiff unrhyw berson wrthwynebu'r cynigion.
- (4) Rhaid i wrthwynebiadau gael eu hanfon yn ysgrifenedig at Weinidogion Cymru cyn diwedd 28 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod y cyhoeddwyd y cynigion.

73 Penderfyniad gan Weinidogion Cymru

- (1) Ar ôl diwedd yr 28 o ddiwrnodau y cyfeiriwyd atynt yn adran 72(4), rhaid i Weinidogion Cymru benderfynu a ddylid –
 - (a) mabwysiadu'r cynigion, gydag addasiadau neu hebddynt, neu
 - (b) tynnu'r cynigion yn eu hôl.
- (2) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (1), rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw i unrhyw wrthwynebiadau a wnaed yn unol ag adran 72(4) ac sydd heb gael eu tynnu'n ôl.
- (3) Cyn mabwysiadu cynigion yn ddarostyngedig i addasiadau, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag unrhyw bersonau y maent yn credu eu bod yn briodol.
- (4) Caniateir i fabwysiad cynigion ddatgan mai dim ond os bydd digwyddiad a bennir yn y mabwysiad yn digwydd erbyn dyddiad a bennir felly, y byddai'n dod yn weithredol.
- (5) Os na fydd y digwyddiad yn digwydd erbyn y dyddiad penodedig rhaid i Weinidogion Cymru ailystyried eu penderfyniad o dan is-adran (1).

- (6) Caiff Gweinidogion Cymru dynnu eu cynigion yn ôl ar unrhyw bryd cyn iddynt wneud penderfyniad o dan is-adran (1).

Gweithredu cynigion ar gyfer ailstrwythuro addysg chweched dosbarth

74 Y ffurf weithredu

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys i gynigion sydd wedi eu mabwysiadu gan Weinidogion Cymru o dan adran 73.
- (2) Rhaid i'r cynigion (yn ddarostyngedig i ddarpariaethau canlynol yr adran hon) gael eu gweithredu ar y ffurf y cawsant eu mabwysiadu.
- (3) Ar gais corff penodedig, caiff Gweinidogion Cymru –
 - (a) addasu cynigion sydd wedi eu mabwysiadu o dan adran 73 ar ôl ymgynghori â'r cyrff penodedig, a
 - (b) pan fo wedi ei datgan bod mabwysiad y cynigion yn dod yn weithredol yn ddarostyngedig i ddigwyddiad penodedig, bennu dyddiad diweddarach erbyn pryd y bydd yn rhaid i'r digwyddiad hwnnw ddigwydd.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru benderfynu nad yw is-adran (2) yn gymwys i'r cynigion os ydynt wedi eu bodloni, ar ôl ymgynghori â'r cyrff penodedig –
 - (a) y byddai gweithredu'r cynigion yn afresymol o anodd, neu
 - (b) bod yr amgylchiadau wedi newid cymaint ers i'r cynigion gael eu mabwysiadu y byddai'n amhriodol gweithredu'r cynigion.
- (5) "Corff penodedig" yw pob un o'r canlynol at ddibenion is-adrannau (3) a (4) –
 - (a) corff llywodraethu'r ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi;
 - (b) yn achos cynnig i sefydlu ysgol newydd, y corff llywodraethu dros dro a gyfansoddwyd yn unol â threfniadau a wnaed o dan adran 34 o Ddeddf Addysg 2002;
 - (c) yr awdurdod lleol sy'n cynnal, neu y cynigir y bydd yn cynnal, yr ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi;
 - (d) pan fo'r ysgol y mae'r cynigion yn ymwneud â hi yn ysgol arbennig gymunedol, pob awdurdod lleol sy'n cynnal datganiad o anghenion addysgol arbennig o dan Ran 4 o Ddeddf Addysg 1996 mewn cysylltiad â disgybl cofrestredig yn yr ysgol.

75 Y cyfrifoldeb dros weithredu

- (1) Rhaid i gynigion i sefydlu ysgol gael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol y cynigir y bydd yn cynnal yr ysgol.
- (2) Rhaid i gynigion i wneud newid a ddisgrifir ym mharagraff 6 o Atodlen 2 gael eu gweithredu –
 - (a) yn achos cynigion sy'n ymwneud ag ysgol gymunedol, gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol;
 - (b) yn achos cynigion sy'n ymwneud ag ysgol wirfoddol a gynorthwyir –
 - (i) i'r graddau y maent yn ymwneud â darparu unrhyw fangre berthnasol, gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol, a

- (ii) fel arall, gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol a chorff llywodraethu'r ysgol i'r graddau (os o gwbl) y mae'r cynigion yn darparu bod pob un ohonynt yn gwneud hynny;
 - (c) yn achos cynigion sy'n ymwneud ag unrhyw ysgol arall, gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol a chorff llywodraethu'r ysgol i'r graddau (os o gwbl) y mae'r cynigion yn darparu bod pob un ohonynt yn gwneud hynny.
- (3) Yn is-adran (2) ystyr "mangre berthnasol" yw –
- (a) caeau chwarae, neu
 - (b) adeiladau sydd i ffurfio rhan o fangre'r ysgol ond nad ydynt i fod yn adeiladau'r ysgol.
- (4) Rhaid i gynigion i derfynu ysgol gael eu gweithredu –
- (a) yn achos cynigion sy'n ymwneud ag ysgol gymunedol neu ysgol arbennig gymunedol, gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol, a
 - (b) mewn unrhyw achos arall, gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol a chorff llywodraethu'r ysgol.
- (5) Os bydd ysgol yn newid categori o fod yn ysgol gymunedol ar ôl i gynigion gael eu cyhoeddi o dan adran 72 ond cyn iddynt gael eu gweithredu, rhaid i'r cynigion (i'r graddau nad ydynt wedi eu gweithredu) gael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol (er gwaethaf is-adrannau (2) a (4)).

76 **Darpariaeth bellach o ran gweithredu**

- (1) Pan fo'n ofynnol i awdurdod lleol yn rhinwedd adran 75 ddarparu safle ar gyfer ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a reolir, mae paragraff 7 o Atodlen 3 (darparu safle ac adeiladau i ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a reolir) yn gymwys fel y bo'n gymwys yn yr amgylchiadau a grybwyllir yn is-baragraff (1) o'r paragraff hwnnw.
- (2) Mae paragraff 8 o Atodlen 3 (grantiau mewn cysylltiad â gwariant penodol ynghylch ysgol wirfoddol a gynorthwyir) yn gymwys mewn perthynas â'r rhwymedigaeth o dan adran 75(2)(b)(ii) fel y bo'n gymwys mewn perthynas â'r rhwymedigaethau y cyfeirir atynt ym mharagraff 8(1)(a) o'r Atodlen honno.
- (3) Mae paragraff 9 o Atodlen 3 (cymorth gan awdurdod lleol mewn cysylltiad ag ysgol wirfoddol a gynorthwyir) yn gymwys mewn perthynas â rhwymedigaethau a osodir ar gorff llywodraethu ysgol wirfoddol a gynorthwyir o dan adran 75(2)(b)(ii) fel y bo'n gymwys mewn perthynas â'r rhwymedigaethau y cyfeirir atynt yn y paragraff 9 hwnnw, ac mae paragraff 11 o'r Atodlen honno (dyletswydd ar awdurdod lleol i drosglwyddo buddiant mewn mangre a ddarperir o dan baragraff 9 neu 10) yn gymwys yn unol â hynny.

Darpariaethau atodol

77 **Diwygiadau canlyniadol i adroddiadau arolygu ar addysg chweched dosbarth**

Ar ôl adran 44 o Ddeddf Addysg 2005 mewnoder –

*“Sixth forms requiring significant improvement in Wales***44A Schools with sixth forms**

- (1) Sections 44B to 44D apply to a maintained school in Wales which—
 - (a) provides full-time education suitable to the requirements of pupils over compulsory school age, and
 - (b) provides full-time education suitable to the requirements of pupils of compulsory school age.
- (2) For the purposes of those sections a school requires significant improvement in relation to its sixth form if—
 - (a) the school is failing to give its pupils over compulsory school age an acceptable standard of education, or
 - (b) in relation to its provision for pupils over compulsory school age, the school is performing significantly less well than it might in all the circumstances reasonably be expected to perform.

44B Inspection reports on schools with sixth forms requiring significant improvement

- (1) Where a person inspecting a school under Chapter 3 is of the opinion that the school requires significant improvement in relation to its sixth form, the provisions specified in subsection (2) apply (with the necessary modifications) as they apply where the person is of the opinion that special measures are required to be taken in relation to the school.
- (2) Those provisions are section 34(1) to (6) (registered inspectors) or, as the case requires, section 35(1) of that Act (members of the Inspectorate).

44C Report after area inspection on schools with sixth forms requiring significant improvement

- (1) This section applies if in the course of an area inspection under section 83 of the Learning and Skills Act 2000 the Chief Inspector forms the opinion that a school requires significant improvement in relation to its sixth form.
- (2) The Chief Inspector must make a report about the school stating that opinion.
- (3) The report is to be treated for the purposes of this Part as if it were a report of an inspection of the school under section 28.

44D Copies of report and action plan

- (1) This section applies to a report of an inspection under Chapter 3 which—

- (a) states an opinion that a school requires significant improvement in relation to its sixth form, and
 - (b) is made by a member of the Inspectorate or states that the Chief Inspector agrees with the opinion.
- (2) The person making the report must send a copy (together with a copy of the summary, if there is one) –
 - (a) to the Welsh Ministers, and
 - (b) if the person making the report is a member of the Inspectorate, to the appropriate authority for the school.
- (3) The following provisions apply (with the necessary modifications) in relation to a report to which this paragraph applies –
 - (a) section 38(2) (additional copies),
 - (b) section 38(4) (publication by appropriate authority),
 - (c) section 39 (action plan by appropriate authority), and
 - (d) where the local authority receives a copy of a report about a school the governing body of which have a delegated budget, section 40(2) and (3) (measures by local authority).
- (4) In the application of those provisions –
 - (a) a reference to a report and summary is to be taken as a reference to a report and, if there is one, its summary, and
 - (b) a reference to a summary alone is to be taken, in a case where there is no summary, as a reference to the report.

44E Report on sixth form schools causing concern after area inspection

- (1) This section applies if in the course of an area inspection under section 83 of the Learning and Skills Act 2000 the Chief Inspector forms the opinion that –
 - (a) special measures are required to be taken in relation to a sixth form school, or
 - (b) that a sixth form school requires significant improvement.
- (2) The Chief Inspector must make a report about the school stating that opinion.
- (3) The report is to be treated for the purpose of this Part as if it were a report of an inspection of the school under section 28.
- (4) A “sixth form school” is a maintained school which –
 - (a) provides full-time education suitable to the requirements of pupils over compulsory school age, and
 - (b) does not provide full-time education suitable to the requirements of pupils of compulsory school age.

44F Interpretation of sections 44A to 44E

In sections 44A to 44E –

“the appropriate authority”, in relation to a maintained school, means the school’s governing body or, if the school does not have a delegated budget, the local authority;

“the Chief Inspector” means Her Majesty’s Chief Inspector of Education and Training in Wales;

“maintained school” means a community, foundation or voluntary school or a community special school;

“member of the Inspectorate” means the Chief Inspector, any of Her Majesty’s Inspectors of Education and Training in Wales and any additional inspector appointed under paragraph 2 of Schedule 2.”

PENNOD 6**DARPARIAETHAU AMRYWIOL AC ATODOL****78 Ysgolion ffederal**

Caiff cynigion a wneir o dan y Rhan hon i sefydlu ysgol newydd fod yn gysylltiedig â sefydlu’r ysgol fel ysgol ffederal (o fewn yr ystyr a roddir gan adran 21(1) o the Fesur Addysg (Cymru) 2011).

79 Gwaharddiad ar awdurdodau lleol rhag sefydlu ysgolion yn Lloegr

Ni chaniateir i unrhyw gynigion gael eu gwneud ar gyfer sefydlu ysgol yn Lloegr y cynigir ei bod yn cael ei chynnal gan awdurdod lleol yng Nghymru.

80 Hysbysiad gan gorff llywodraethu am derfynu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol

- (1) Caiff corff llywodraethu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol derfynu’r ysgol drwy gyflwyno i Weinidogion Cymru a’r awdurdod lleol sy’n cynnal yr ysgol hysbysiad sy’n rhoi dwy flynedd o rybudd o’i fwriad i wneud hynny.
- (2) Mae’n ofynnol cael cydsyniad Gweinidogion Cymru cyn cyflwyno hysbysiad o dan yr adran hon os aed i wariant ar fangre’r ysgol (ac eithrio mewn cysylltiad ag atgyweiriadau) –
 - (a) gan Weinidogion Cymru, neu
 - (b) gan unrhyw awdurdod lleol.
- (3) Rhaid i’r corff llywodraethu ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn cyflwyno hysbysiad o dan yr adran hon os byddai terfynu’r ysgol yn effeithio ar y cyfleusterau ar gyfer addysg lawnamser sy’n addas at anghenion personau dros oedran ysgol gorfodol nad ydynt wedi cyrraedd 19 oed.
- (4) Os yw’r corff llywodraethu, tra bo hysbysiad o dan yr adran hon mewn grym, yn hysbysu’r awdurdod lleol ei fod yn anabl neu’n anfodlon rhedeg yr ysgol hyd nes y bydd yr hysbysiad yn dirwyn i ben, mae’r awdurdod –

- (a) yn cael rhedeg yr ysgol am y cyfan neu ran o gyfnod yr hysbysiad nad yw wedi dirwyn i ben fel petai'n ysgol gymunedol, a
 - (b) yn meddu ar hawl i ddefnyddio mangre'r ysgol yn ddi-dâl at y diben hwnnw.
- (5) Tra bo'r ysgol yn cael ei rhedeg felly –
- (a) rhaid i'r awdurdod gadw mangre'r ysgol mewn cyflwr da, a
 - (b) mae unrhyw fuddiant yn y fangre a ddeler at ddibenion yr ysgol i'w drin, at bob diben sy'n ymwneud â chyflwr y fangre, ei meddiannu neu ei defnyddio, neu wneud newidiadau iddi, fel buddiant sydd wedi ei freinio yn yr awdurdod.
- (6) Er gwaethaf is-adran (5) caiff y corff llywodraethu ddefnyddio'r fangre, neu unrhyw ran ohoni, pan nad oes ei hangen at ddibenion yr ysgol i'r un graddau â phetai wedi parhau i redeg yr ysgol yn ystod cyfnod yr hysbysiad nad oedd wedi dirwyn i ben.
- (7) Ni chaniateir i hysbysiad o dan is-adran (1) gael ei dynnu'n ôl heb gydsyniad yr awdurdod lleol.
- (8) Os yw ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol wedi ei therfynu o dan yr adran hon, mae dyletswydd yr awdurdod lleol i gynnal yr ysgol fel ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol yn peidio.
- (9) Nid oes dim yn adran 43 yn gymwys mewn perthynas â therfynu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol o dan yr adran hon.
- (10) Mae is-adran (11) yn gymwys –
- (a) pan fo tir sydd wedi ei feddiannu gan yr ysgol yn cael ei ddal gan unrhyw ymddiriedolwyr at ddibenion yr ysgol,
 - (b) pan fo'r ymddiriedolwyr (a hwythau â'r hawl i wneud hynny) yn bwriadu rhoi hysbysiad i gorff llywodraethu'r ysgol i derfynu meddiannaeth yr ysgol ar y tir hwnnw, ac
 - (c) pan fyddai terfynu meddiannaeth yr ysgol ar y tir hwnnw yn arwain at y canlyniad nad oedd yn rhesymol ymarferol i'r ysgol barhau i gael ei rhedeg ar ei safle presennol.
- (11) Rhaid i'r hysbysiad y mae'r ymddiriedolwyr yn ei roi i'r corff llywodraethu i derfynu meddiannaeth yr ysgol ar y tir gael ei roi o leiaf ddwy flynedd ymlaen llaw; ond os, yn ystod y ddeuddeng mis cyntaf o gyfnod yr hysbysiad hwnnw, yw'r corff llywodraethu yn rhoi hysbysiad o dan is-adran (1), nid yw hysbysiad yr ymddiriedolwyr yn cael yr effaith o derfynu meddiannaeth yr ysgol ar y tir hyd nes i hysbysiad y corff llywodraethu ddod i ben.
- (12) Rhaid i gopi o hysbysiad yr ymddiriedolwyr hefyd gael ei roi i Weinidogion Cymru a'r awdurdod lleol adeg rhoi'r hysbysiad i'r corff llywodraethu.
- (13) Pan fo ymddiriedolwyr yn rhoi, yr un (neu i raddau helaeth yr un) pryd, hysbysiadau sy'n honni terfynu meddiannaeth ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol ar ddau neu fwy o ddarnau o dir sy'n cael eu dal gan yr ymddiriedolwyr at ddibenion yr ysgol, yna er mwyn penderfynu a yw is-adran (10)(c) yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw un neu rai o'r darnau hynny o dir, caniateir i ystyriaeth gael ei rhoi i effaith gyfun terfynu meddiannaeth yr ysgol ar y ddau neu'r cyfan ohonynt.

- (14) Os bydd cwestiwn yn codi ynghylch a fyddai terfynu meddiannaeth ysgol ar unrhyw dir yn arwain at y canlyniad a grybwyllwyd yn is-adran (10)(c) (gan gynnwys cwestiwn ynghylch a yw is-adran (13) yn gymwys mewn unrhyw amgylchiadau penodol), mae i'w benderfynu gan Weinidogion Cymru.

81 Cyfarwyddyd sy'n ei gwneud yn ofynnol bod ysgol arbennig gymunedol yn cael ei therfynu

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdod lleol i derfynu ysgol arbennig gymunedol a gynhelir ganddo ar ddiwrnod penodedig, os ydynt yn credu ei bod yn hwylus gwneud hynny er iechyd, diogelwch neu les disgyblion yn yr ysgol.
- (2) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod lleol hysbysu personau penodedig neu ddosbarth penodedig ar bersonau.
- (3) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (1), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol—
 - (a) yr awdurdod lleol,
 - (b) unrhyw awdurdod lleol arall y byddai terfynu'r ysgol yn effeithio arno yn eu barn hwy, ac
 - (c) unrhyw bersonau eraill sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (4) Wrth roi cyfarwyddyd o dan is-adran (1), rhaid i Weinidogion Cymru roi hysbysiad ysgrifenedig am y cyfarwyddyd i gorff llywodraethu'r ysgol a'i phennaeth.
- (5) Rhaid i awdurdod lleol y rhoddir cyfarwyddyd iddo o dan is-adran (1) derfynu'r ysgol o dan sylw ar y dyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (6) Nid oes dim yn adran 44 sy'n gymwys i derfynu ysgol o dan yr adran hon.

82 Gorchmynion esemptio trosiannol at ddibenion Deddf Cydraddoldeb 2010

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys i gynigion bod ysgol yn peidio â bod yn ysgol un rhyw.
- (2) Mae gwneud cynigion o'r fath o dan adran 59, 68 neu 71 i'w drin fel cais gan y corff sy'n gyfrifol i Weinidogion Cymru am orchymyn esemptio trosiannol o dan Ddeddf 2010, a chaiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn o'r fath yn unol â hynny.
- (3) Yn yr adran hon—

mae i "y corff sy'n gyfrifol" yr un ystyr â ("*the responsible body*") yn adran 85 o Ddeddf 2010;

ystyr "Deddf 2010" ("*the 2010 Act*") yw Deddf Cydraddoldeb 2010;

mae i "gorchymyn esemptio trosiannol" yr un ystyr â ("*transitional exemption order*") ym mharagraff 3 o Atodlen 11 i Ddeddf 2010;

mae "gwneud" ("*make*"), mewn perthynas â gorchymyn esemptio trosiannol, yn cynnwys amrywio neu ddirymu;

mae i "ysgol un rhyw" yr un ystyr â ("*single-sex school*") ym mharagraff 1 o Atodlen 11 i Ddeddf 2010.

83 Dehongli Rhan 3

- (1) Yn y Rhan hon—

ystyr “pwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion” (“*powers to make proposals to establish, alter or discontinue schools*”) yw’r cyfan neu unrhyw rai o bwerau awdurdod lleol i wneud cynigion o dan adran 41, 42, 43 neu 44;

ystyr “pwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol” (“*powers to make proposals to alter its school*”), mewn perthynas â chorff llywodraethu ysgol sefydledig neu wirfoddol, yw ei bwerau i wneud cynigion o dan adran 42(2).

- (2) Mae cyfeiriad yn y Rhan hon atategori ysgol yn golygu un o’r categorïau a nodir yn adran 20(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (ac mae cyfeiriadau at newid categori i’w darllen yn unol â hynny).
- (3) Mae cyfeiriad yn y Rhan hon at derfynu ysgol a gynhelir yn gyfeiriad at yr awdurdod lleol yn peidio â’i chynnal.

RHAN 4

CYNLLUNIAU STRATEGOL CYMRAEG MEWN ADDYSG

84 Llunio cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg

- (1) Cynllun yw cynllun strategol Cymraeg mewn addysg sy’n cynnwys—
 - (a) cynigion awdurdod lleol ynghylch sut y bydd yn cyflawni ei swyddogaethau addysg er mwyn—
 - (i) gwella’r broses o gynllunio’r modd y mae addysg drwy gyfrwng y Gymraeg (“addysg cyfrwng Cymraeg”) yn cael ei darparu yn ei ardal;
 - (ii) gwella safonau addysg cyfrwng Cymraeg a safonau addysgu Cymraeg yn ei ardal;
 - (b) targedau’r awdurdod lleol ar gyfer gwella’r broses o gynllunio’r modd y mae addysg cyfrwng Cymraeg yn cael ei darparu yn ei ardal ac ar gyfer gwella safonau’r addysg honno ac addysgu Cymraeg yn ei ardal;
 - (c) adroddiad ar y cynnydd a wnaed i fodloni’r targedau a gynhwyswyd yn y cynllun blaenorol neu’r cynllun diwygiedig blaenorol.
- (2) Rhaid i awdurdod lleol lunio cynllun strategol Cymraeg mewn addysg ar gyfer ei ardal.
- (3) Rhaid i awdurdod lleol gadw golwg ar ei gynllun, ac os yw’n angenrheidiol, ei ddiwygio.
- (4) Wrth lunio cynllun strategol Cymraeg mewn addysg neu gynllun diwygiedig, rhaid i awdurdod lleol ymgynghori â’r canlynol—
 - (a) ei awdurdodau lleol cyfagos;
 - (b) pennaeth pob ysgol a gynhelir ganddo;
 - (c) corff llywodraethu pob ysgol a gynhelir ganddo;
 - (d) pob sefydliad o fewn y sector addysg bellach yn ei ardal;
 - (e) mewn perthynas ag unrhyw ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol yn ei ardal—
 - (i) y person sy’n penodi’r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw’r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol;

(f) personau rhagnodedig eraill.

- (5) Os yw awdurdod lleol yn cynnal asesiad o'r galw am addysg cyfrwng Cymraeg yn unol â rheoliadau o dan adran 86, rhaid iddo ystyried canlyniadau'r asesiad hwnnw y tro nesaf y bydd yn llunio neu'n diwygio ei gynllun strategol Cymraeg mewn addysg.

85 Cymeradwyo, cyhoeddi a gweithredu cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg

- (1) Rhaid i awdurdod lleol sydd wedi llunio cynllun strategol Cymraeg mewn addysg ei gyflwyno i Weinidogion Cymru ei gymeradwyo.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru –
- (a) cymeradwyo'r cynllun fel y'i cyflwynwyd,
 - (b) cymeradwyo'r cynllun gydag addasiadau, neu
 - (c) gwrthod y cynllun a llunio cynllun arall sydd i'w drin fel cynllun cymeradwy'r awdurdod.
- (3) Os yw awdurdod lleol yn dymuno diwygio ei gynllun, rhaid iddo gyflwyno cynllun diwygiedig i Weinidogion Cymru.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru gymeradwyo'r cynllun diwygiedig, gydag addasiadau neu hebddynt.
- (5) Rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag awdurdod lleol cyn –
- (a) addasu cynllun yr awdurdod o dan is-adran (2)(b),
 - (b) llunio cynllun arall i gymryd lle cynllun yr awdurdod o dan is-adran (2)(c), neu
 - (c) addasu cynllun diwygiedig yr awdurdod o dan is-adran (4).
- (6) Rhaid i awdurdod lleol gyhoeddi ei gynllun strategol Cymraeg mewn addysg (neu ei gynllun diwygiedig) a gymeradwywyd.
- (7) Rhaid i awdurdod lleol gymryd pob cam rhesymol i weithredu ei gynllun strategol Cymraeg mewn addysg (neu ei gynllun diwygiedig) a gymeradwywyd.

86 Asesu'r galw am addysg cyfrwng Cymraeg

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol, yn unol â rheoliadau, wneud asesiad o'r galw ymhlith rhieni yn ei ardal am addysg cyfrwng Cymraeg ar gyfer eu plant.
- (2) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) wneud darpariaeth (ymhlith pethau eraill) ynghylch pryd a sut i wneud asesiad.

87 Rheoliadau a chanllawiau

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau ynghylch cynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg.
- (2) Caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach am y materion canlynol (ymhlith pethau eraill) –
- (a) ffurf a chynnwys cynllun;
 - (b) amseriad a hyd cynllun;
 - (c) cadw golwg ar gynllun a'i ddiwygio;

- (d) ymgynghori yn ystod y broses o lunio cynllun a'i ddiwygio;
 - (e) cyflwyno cynllun i gael ei gymeradwyo;
 - (f) pryd a sut i gyhoeddi cynllun.
- (3) Caiff y rheoliadau wneud darpariaeth i alluogi dau neu fwy o awdurdodau lleol i lunio cydgynllun, a chaiff unrhyw reoliadau o'r fath addasu unrhyw ddarpariaeth yn y Rhan hon o ran y modd y mae'n gymwys i gydgylluniau.
- (4) Rhaid i awdurdod lleol, wrth arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon, roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddysroddir gan Weinidogion Cymru.

RHAN 5

SWYDDOGAETHAU AMRYWIOL YSGOLION

Brecwast am ddim mewn ysgolion cynradd

88 **Dyletswydd i ddarparu brecwast am ddim i ddisgyblion mewn ysgolion cynradd**

- (1) Rhaid i awdurdod lleol ddarparu brecwast ar bob diwrnod ysgol i ddisgyblion mewn ysgol gynradd a gynhelir gan yr awdurdod –
- (a) os yw corff llywodraethu'r ysgol wedi ysgrifennu at yr awdurdod i ofyn bod brecwast yn cael ei ddarparu, a
 - (b) os yw 90 o ddiwrnodau wedi mynd heibio, gan ddechrau ar y diwrnod ar ôl y diwrnod y cafwyd y cais.
- (2) Nid yw'r ddyletswydd yn is-adran (1) yn gymwys (neu y mae'n peidio â bod yn gymwys) mewn perthynas â chais gan gorff llywodraethu os yw'r naill neu'r llall o'r paragraffau canlynol yn gymwys –
- (a) bod y corff llywodraethu wedi ysgrifennu at yr awdurdod i ofyn iddo roi'r gorau i ddarparu brecwast;
 - (b) y byddai'n afresymol ddarparu'r brecwast ac o ganlyniad bod yr awdurdod lleol wedi hysbysu'r corff llywodraethu'n ysgrifenedig –
 - (i) nad yw'n mynd i ddarparu brecwast, neu
 - (ii) ei fod yn mynd i roi'r gorau i ddarparu brecwast.
- (3) Os yw'r ddyletswydd o dan is-adran (1) yn gymwys, rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu brecwast i bob disgybl sy'n gofyn i'r awdurdod amdano; at y diben hwn, caniateir i'r cais gael ei wneud gan neu ar ran y disgybl.
- (4) O ran brecwast a ddarperir gan awdurdod lleol o dan yr adran hon –
- (a) caiff fod ar unrhyw ffurf y gwêl yr awdurdod yn dda, yn ddarostyngedig i unrhyw reoliadau a wneir o dan adran 4 o Fesur Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009 (gofynion ynglŷn â bwyd a diod a ddarperir ar fangre ysgol);
 - (b) rhaid ei ddarparu am ddim;
 - (c) rhaid iddo fod ar gael ar fangre'r ysgol;

- (d) rhaid iddo fod ar gael cyn dechrau pob diwrnod ysgol, ac eithrio yn achos ysgol arbennig gymunedol lle y caniateir i frecwast fod ar gael cyn neu ar ddechrau pob diwrnod ysgol.
- (5) Wrth arfer ei swyddogaethau, rhaid i awdurdod lleol neu gorff llywodraethu ysgol gynradd a gynhelir gan awdurdod lleol roi sylw i unrhyw ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru am ddarparu brecwast i ddisgyblion.

89 Darpariaeth drosiannol

- (1) Pan fo awdurdod lleol sy'n cynnal ysgol gynradd, neu ei gorff llywodraethu, eisoes yn darparu brecwast i ddisgyblion yr ysgol ar yr adeg y daw adran 88 i rym, mae'r adran honno'n gymwys mewn perthynas â'r ysgol fel petai—
 - (a) cais wedi ei wneud o dan yr adran honno i frecwast gael ei ddarparu gan y corff llywodraethu,
 - (b) 90 o ddiwrnodau wedi mynd heibio, gan ddechrau ar y diwrnod ar ôl y diwrnod y cafwyd y cais, ac
 - (c) pob disgybl y mae brecwast eisoes yn cael ei ddarparu ar ei gyfer wedi gwneud cais i'r awdurdod.
- (2) Mae is-adran (3) yn gymwys pan fo cais ysgrifenedig am ddarparu brecwast i ddisgyblion wedi ei wneud, cyn i adran 88 ddod i rym, gan gorff llywodraethu'r ysgol gynradd i'r awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol, ond nad yw'r awdurdod lleol na'r corff llywodraethu wedi bod yn darparu brecwast i ddisgyblion yr ysgol.
- (3) Mae cais a wneir cyn i adran 88 ddod i rym yn cael effaith fel cais o dan yr adran honno a wnaed ar y diwrnod y daeth yr adran i rym.

90 Dehongli adrannau 88 a 89

Yn adrannau 88 a 89—

mae “darparu” (“*provide*”) yn cynnwys trefnu darpariaeth;

ystyr “disgybl” (“*pupil*”) yw plentyn sy'n cael addysg gynradd yn yr ysgol (p'un a yw'r plentyn yn ddisgybl cofrestredig ai peidio);

ystyr “ysgol gynradd” (“*primary school*”) yw ysgol sy'n darparu addysg gynradd (p'un a yw hefyd yn darparu mathau eraill o addysg ai peidio).

Pŵer i godi tâl am brydau bwyd

91 Diwygio'r pŵer i godi tâl am brydau bwyd ysgol etc

- (1) Mae Rhan 9 o Ddeddf Addysg 1996 (swyddogaethau atodol) wedi ei diwygio fel a nodir yn is-adrannau (2) a (3).
- (2) Yn adran 512ZA (pŵer i godi tâl am brydau bwyd etc)—
 - (a) yn is-adran (1A), hepgorer “in England”;
 - (b) hepgorer is-adran (2).
- (3) Yn adran 533 (swyddogaethau cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir mewn cysylltiad â darparu prydau bwyd ysgol etc)—

- (a) yn is-adran (3A), hepgorer “in England”;
- (b) hepgorer is-adran (4).

Cwnsela mewn ysgolion

92 Gwasanaethau cwnsela annibynnol ar gyfer disgyblion ysgol a phlant eraill

- (1) Rhaid i awdurdod lleol sicrhau darpariaeth resymol ar gyfer gwasanaeth sy’n cwnsela mewn cysylltiad ag anghenion iechyd, anghenion emosiynol ac anghenion cymdeithasol (“gwasanaeth cwnsela annibynnol”) i’r canlynol –
 - (a) disgyblion cofrestredig sy’n cael addysg uwchradd –
 - (i) mewn ysgolion a gynhelir gan yr awdurdod, a
 - (ii) mewn ysgolion eraill yn ei ardal;
 - (b) personau eraill sy’n perthyn i ardal yr awdurdod ac sydd wedi cyrraedd 11 oed ond nid 19 oed;
 - (c) disgyblion cofrestredig sy’n ymgymryd â blwyddyn academiaidd olaf eu haddysg gynradd –
 - (i) mewn ysgolion a gynhelir gan yr awdurdod, a
 - (ii) mewn ysgolion eraill yn ei ardal;
 - (d) y personau eraill sy’n cael addysg gynradd a bennir gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau.
- (2) Wrth sicrhau bod gwasanaeth cwnsela annibynnol yn cael ei ddarparu o dan yr adran hon, rhaid i awdurdod lleol roi sylw –
 - (a) i’r egwyddor bod y gwasanaeth i fod yn annibynnol ar –
 - (i) corff llywodraethu neu berchennog arall ysgol lle y mae person y darperir y gwasanaeth iddo yn cael addysg, a
 - (ii) rheolwyr ysgol lle y mae person y darperir y gwasanaeth iddo yn cael addysg;
 - (b) i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru.
- (3) Rhaid i awdurdod lleol sicrhau bod gwasanaeth cwnsela annibynnol yn cael ei ddarparu ar safle pob ysgol a gynhelir gan yr awdurdod sy’n darparu addysg uwchradd (p’un a yw’n darparu mathau eraill o addysg hefyd ai peidio).
- (4) Caiff awdurdod lleol sicrhau bod gwasanaeth cwnsela annibynnol yn cael ei ddarparu mewn mannau eraill.
- (5) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ei gwneud yn ofynnol i wasanaeth cwnsela annibynnol gael ei ddarparu mewn mannau eraill.

93 Gwybodaeth am wasanaethau cwnsela annibynnol eraill

- (1) Rhaid i awdurdod lleol gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru i’r awdurdod i wneud y canlynol –
 - (a) crynhoi gwybodaeth am y gwasanaeth cwnsela annibynnol y mae’n ei sicrhau o dan adran 92;

- (b) darparu gwybodaeth am y gwasanaeth hwnnw i Weinidogion Cymru.
- (2) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) gynnwys arweiniad i grynhoi neu ddarparu gwybodaeth mewn modd, ac ar adeg, a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (3) Ni chaniateir i gyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol –
 - (a) darparu gwybodaeth am unigolyn dynodedig;
 - (b) darparu gwybodaeth mewn modd sydd, naill ai ar ei phen ei hun, neu mewn cyfuniad ag unrhyw wybodaeth arall, yn dynodi unrhyw unigolyn y mae'n ymwneud ag ef neu sy'n galluogi'r unigolyn hwnnw i gael ei ddynodi.
- (4) Os nad yr awdurdod lleol yw'r person sy'n darparu gwasanaeth cwnsela annibynnol –
 - (a) rhaid i'r awdurdod lleol roi i'r person sy'n darparu'r gwasanaeth gopi o unrhyw gyfarwyddyd a roddir o dan is-adran (1), a
 - (b) rhaid i'r person sy'n darparu'r gwasanaeth grynhoi'r wybodaeth sy'n angenrheidiol i gydymffurfio â'r cyfarwyddyd, a'i darparu i'r awdurdod lleol mewn modd nad yw'n dynodi'r unigolion y mae'n ymwneud â hwy, nac yn ei gwneud yn bosibl iddynt gael eu dynodi (naill ai ar ei phen ei hun neu mewn cyfuniad â gwybodaeth arall).
- (5) O ran cyfarwyddyd o dan yr adran hon –
 - (a) rhaid iddo fod yn ysgrifenedig;
 - (b) caniateir iddo gael ei amrywio neu ei ddirymu gan gyfarwyddyd diweddarach;
 - (c) gellir ei orfodi drwy orchymyn mandadol ar gais Gweinidogion Cymru neu ar eu rhan.

Cyfarfodydd rhieni

94 Dyletswydd corff llywodraethu ysgol a gynhelir i gynnal cyfarfodydd yn dilyn deiseb gan rieni

- (1) Rhaid i gorff llywodraethu ysgol a gynhelir gynnal cyfarfod ("y cyfarfod") os yw'n cael deiseb gan rieni disgyblion cofrestredig yn yr ysgol yn gofyn am gyfarfod a'i fod wedi cael ei fodloni bod pob un o'r pedwar amod canlynol wedi ei fodloni.
- (2) Yr amod cyntaf yw bod y ddeiseb yn cynnwys llofnodion y nifer gofynnol o rieni disgyblion cofrestredig yn yr ysgol.
- (3) Y nifer gofynnol o rieni yw'r isaf o'r canlynol –
 - (a) rhieni 10% o ddisgyblion cofrestredig, neu
 - (b) rhieni 30 disgybl cofrestredig.
- (4) At ddibenion is-adran (3), mae nifer y disgyblion cofrestredig i'w gyfrifo drwy gyfeirio at nifer y disgyblion cofrestredig ar y diwrnod y ceir y ddeiseb.
- (5) Yr ail amod yw bod y cyfarfod y gofynnir amdano yn un at ddibenion trafod mater sy'n ymwneud â'r ysgol.
- (6) Y trydydd amod, pe bai cyfarfod yn cael ei gynnal, yw na ddylid cynnal mwy na thri chyfarfod o dan yr adran hon yn ystod y flwyddyn ysgol y ceir y ddeiseb.

- (7) Y pedwerydd amod yw bod digon o ddiwrnodau ysgol ar ôl yn y flwyddyn ysgol i gydymffurfio â'r gofyniad yn is-adran (8).
- (8) Rhaid i'r gyfarfod gael ei gynnal cyn diwedd cyfnod o 25 o ddiwrnodau.
- (9) At ddibenion is-adran (8) –
 - (a) mae'r cyfnod o 25 o ddiwrnodau yn dechrau ar y diwrnod cyntaf ar ôl y diwrnod y ceir y ddeiseb (yn ddarostyngedig i is-adran (10)), a
 - (b) nid yw'r cyfnod o 25 o ddiwrnodau yn cynnwys unrhyw ddiwrnod nad yw'n ddiwrnod ysgol.
- (10) Os cynhelir cyfarfod arall y mae'n ofynnol ei gynnal o dan yr adran hon o ganlyniad i ddeiseb wahanol ("y cyfarfod arall") ar ddiwrnod yn ystod y cyfnod o 25 o ddiwrnodau yn is-adran (9), ond cyn y diwrnod y cynhelir y cyfarfod, bydd y cyfnod o 25 o ddiwrnodau yn dechrau ar y diwrnod cyntaf ar ôl y diwrnod y cynhelir y cyfarfod arall.
- (11) Mae'r cyfarfod i fod yn agored i'r canlynol –
 - (a) rhieni pob disgybl cofrestredig yn yr ysgol,
 - (b) y pennaeth, ac
 - (c) personau eraill a wahoddir gan y corff llywodraethu.
- (12) Rhaid i'r corff llywodraethu, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cael deiseb sy'n ei gwneud yn ofynnol i gynnal cyfarfod, ysgrifennu at rieni pob disgybl cofrestredig yn yr ysgol i'w hysbysu am ddyddiad y cyfarfod a'r mater sydd i'w drafod.
- (13) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon, rhaid i gorff llywodraethu ysgol a gynhelir roi sylw i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru.

95 **Diddymu dyletswydd i gynnal cyfarfod blynyddol rhieni**

Mae adran 33 o Ddeddf Addysg 2002 wedi ei diddymu.

Cod ymarfer ar y berthynas rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion

96 **Diddymu'r ddarpariaeth am god ymarfer ar gyfer y berthynas rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion**

Mae adran 127 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (cod ymarfer i sicrhau perthynas effeithiol rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion a gynhelir yng Nghymru) wedi ei diddymu.

RHAN 6

CYFFREDINOL

97 **Gorchmynion a rheoliadau**

- (1) Rhaid i bŵer Gweinidogion Cymru i wneud gorchmyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon gael ei arfer drwy offeryn statudol.
- (2) Mae pŵer Gweinidogion Cymru i wneud gorchmyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon yn cynnwys pŵer –

- (a) i wneud darpariaeth wahanol ar gyfer achosion gwahanol neu ddosbarthau gwahanol ar achos, gwahanol ardaloedd neu ddibenion gwahanol;
 - (b) i wneud darpariaeth wahanol yn gyffredinol neu'n ddarostyngedig i esemptiadau neu eithriadau penodedig neu mewn perthynas ag achosion penodol neu ddosbarthau penodol ar achos yn unig;
 - (c) i wneud unrhyw ddarpariaethau cysylltiedig, atodol, canlyniadol, dros dro, trosiannol neu ddarpariaethau arbed ag y gwêl Gweinidogion Cymru yn dda.
- (3) Mae offeryn statudol sy'n cynnwys rheoliadau a gaiff eu gwneud o dan y Ddeddf hon neu orchymyn o dan adran 56(2) yn ddarostyngedig i'w ddiddymu'n unol â phenderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.
- (4) Ni chaniateir i offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn o dan baragraff 26(1) o Atodlen 2 gael ei wneud oni bai bod drafft o'r offeryn wedi ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru, ac wedi ei gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo.

98 Dehongli'n gyffredinol a mynegai o ymadroddion sydd wedi eu diffinio

- (1) Mae darpariaethau'r Ddeddf hon a darpariaethau Ddeddf Addysg 1996 i'w darllen fel petai nhw i gyd wedi eu cynnwys yn Neddf Addysg 1996.
- (2) Ond pan roddir i ymadrodd at ddibenion unrhyw ddarpariaeth yn y Ddeddf hon ystyr sy'n wahanol i'r un a roddwyd iddo at ddibenion Deddf Addysg 1996, mae'r ystyr a roddir at ddibenion y ddarpariaeth honno i fod yn gymwys yn lle'r un a roddwyd at ddibenion Deddf Addysg 1996.
- (3) Yn y Ddeddf hon—
- mae i "awdurdod esgobaethol priodol" yr un ystyr ag ("*appropriate diocesan authority*") yn adran 142(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998;
- ystyr "awdurdod lleol" ("*local authority*") (ac eithrio yn adran 54(2)(b)) yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru;
- mae "awdurdod ysgol" ("*school authority*") wedi ei ddiffinio yn adran 32 at ddibenion Pennod 3 o Ran 2;
- ystyr "y Cod" ("*the Code*") ym Mhennod 2 o Ran 3 yw'r cod ar drefniadaeth ysgolion a ddyroddir o dan adran 38(1);
- ystyr "corff crefyddol priodol" ("*appropriate religious body*")—
- (a) yn achos un o ysgolion yr Eglwys yng Nghymru neu un o ysgolion yr Eglwys Gatholig Rufeinig, neu ysgol arfaethedig o'r fath, yw'r awdurdod esgobaethol priodol, a
 - (b) yn achos ysgolion eraill neu ysgolion arfaethedig eraill, yw'r corff sy'n cynrychioli'r crefydd neu'r enwad crefyddol a ddatganwyd, neu y bwriedir iddo gael ei ddatgan, mewn perthynas â'r ysgol mewn gorchymyn o dan adran 69(3) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998;
- mae i "corff sefydledig" yr un ystyr â ("*foundation body*") yn adran 21(4)(a) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998;
- mae "cyfnod gwrthwynebu" ("*objection period*") wedi ei ddiffinio yn adran 49(2) at ddibenion Pennod 2 o Ran 3;

mae “cynigydd” (“*proposer*”) wedi ei ddiffinio yn adran 56 at ddibenion Pennod 2 o Ran 3;

mae “darpariaeth ranbarthol” (“*regional provision*”) wedi ei diffinio yn adran 64 at ddibenion Pennod 4 o Ran 3;

mae “darparu” (“*provide*”) wedi ei ddiffinio yn adran 90 at ddibenion adrannau 88 a 89;

mae “disgybl” (“*pupil*”) wedi ei ddiffinio yn adran 90 at ddibenion adrannau 88 a 89;

ystyr “llywodraethwr sefydledig” (“*foundation governor*”), mewn perthynas ag ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol, yw person a benodwyd yn llywodraethwr sefydledig yn unol â rheoliadau o dan adran 19 o Ddeddf Addysg 2002;

ystyr “newid rheoleiddiedig” (“*regulated alteration*”) ym Mhennod 2 o Ran 3 yw newid a ddisgrifir yn Atodlen 2;

mae “pwerau i wneud cynigion i newid ei ysgol” (“*powers to make proposals to alter its school*”) wedi eu diffinio yn adran 83 at ddibenion Rhan 3;

mae “pwerau i wneud cynigion i sefydlu, newid neu derfynu ysgolion” (“*powers to make proposals to establish, alter or discontinue schools*”) wedi eu diffinio yn adran 83 at ddibenion Rhan 3;

ystyr “rhagnodedig” (“*prescribed*”) yw wedi ei ragnodi drwy reoliadau;

ystyr “rheoliadau” (“*regulations*”) yw rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru;

mae “swyddogaethau addysg arbennig” (“*special education functions*”) wedi eu diffinio yn adran 64 at ddibenion Pennod 4 o Ran 3;

mae i “un o ysgolion yr Eglwys Gatholig Rufeinig” yr un ystyr â (“*Roman Catholic Church school*”) yn adran 142(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998;

mae i “un o ysgolion yr Eglwys yng Nghymru” yr un ystyr â (“*Church in Wales school*”) yn adran 142(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998;

ystyr “ysgol a gynhelir” (“*maintained school*”) yw ysgol yng Nghymru sy’n ysgol gymunedol, sefydledig neu wirfoddol, yn ysgol arbennig gymunedol neu’n ysgol feithrin a gynhelir;

mae “ysgol fach” (“*small school*”) wedi ei diffinio yn adran 56 at ddibenion Pennod 2 o Ran 3;

mae “ysgol gynradd” (“*primary school*”) wedi ei diffinio yn adran 90 at ddibenion adrannau 88 a 89.

(4) Ar gyfer cyfeiriadau yn Rhan 3 at—

(a) terfynu ysgol a gynhelir, gweler adran 83;

(b) categori ysgol, gweler adran 83.

(5) Mae cyfeiriad yn y Ddeddf hon at ysgol â chymeriad crefyddol yn cyfeirio at ysgol sydd wedi ei dynodi’n un sydd â chymeriad o’r fath drwy orchymyn o dan adran 69(3) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.

99 Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

Mae Atodlen 5 yn cynnwys mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol.

100 Cychwyn

- (1) Daw'r darpariaethau canlynol i rym y diwrnod ar ôl y diwrnod y caiff y Ddeddf hon Gydsyniad Brenhinol –
adran 1;
yr adran hon;
adran 101.
- (2) Daw'r darpariaethau canlynol i rym ar 1 Ebrill 2013 –
adrannau 88 i 90;
adrannau 92 a 93.
- (3) Daw'r darpariaethau canlynol i rym ar ddiwedd y cyfnod o ddeufis gan ddechrau ar y diwrnod y caiff y Ddeddf hon Gydsyniad Brenhinol –
Pennod 3 o Ran 2;
adran 91;
adrannau 94 a 95;
paragraffau 31, 33, 34(1) a (3), 35 a 36 o Ran 3 o Atodlen 5 (ac adran 99 i'r graddau y mae'n ymwneud â'r paragraffau hynny).
- (4) Daw gweddill y darpariaethau yn y Ddeddf hon i rym ar ddyddiad a bennir gan Weinidogion Cymru drwy orchymyn.

101 Enw byr y Ddeddf hon a'i chynnwys yn un o'r Deddfau Addysg

- (1) Enw byr y Ddeddf hon yw Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.
- (2) Mae'r Ddeddf hon i'w chynnwys yn y rhestr o Ddeddfau Addysg a nodir yn adran 578 o Ddeddf Addysg 1996.

ATODLEN 1
(a gyflwynwyd gan adran 18)

CYRFF LLYWODRAETHU SYDD WEDI EU FFURFIO O AELODAU
GWEITHREDIAETH INTERIM

Dehongli'r Atodlen

1 (1) Yn yr Atodlen hon—

ystyr “yr awdurdod priodol” (*“the appropriate authority”*)—

- (a) pan fo’r Atodlen hon yn gymwys drwy rinwedd hysbysiad o dan adran 7, yw’r awdurdod lleol a roes yr hysbysiad, a
- (b) pan fo’r Atodlen hon yn gymwys drwy rinwedd hysbysiad o dan adran 14, yw Gweinidogion Cymru;

ystyr “corff llywodraethu a gyfansoddwyd yn normal” (*“a normally constituted governing body”*) yw corff llywodraethu a gyfansoddwyd yn unol â rheoliadau a wnaed yn rhinwedd adran 19 o Ddeddf Addysg 2002 (cyrff llywodraethu);

ystyr “y cyfnod interim” (*“the interim period”*), o ran ysgol y mae hysbysiad o dan adran 7 neu 14 wedi ei roi mewn cysylltiad â hi, yw’r cyfnod y mae’r corff llywodraethu wedi ei gyfansoddi ynddo yn unol â’r Atodlen hon;

ystyr “llywodraethwyr presennol” (*“existing governors”*), o ran ysgol y mae hysbysiad o dan adran 7 neu 14 wedi ei roi mewn cysylltiad â hi, yw’r llywodraethwyr sy’n dal swydd yn union cyn y daw’r corff llywodraethu’n gyfansoddedig yn unol â’r Atodlen hon.

- (2) Yn yr Atodlen hon mae unrhyw gyfeiriad at derfynu ysgol a gynhelir yn gyfeiriad at yr awdurdod lleol yn peidio â’i chynnal.

Y corff llywodraethu i gael ei ffurfio o aelodau a benodir gan awdurdod priodol

- 2 (1) Mae corff llywodraethu’r ysgol i gael ei ffurfio o aelodau a benodir gan yr awdurdod priodol, yn lle cael ei gyfansoddi’n unol â rheoliadau a wneir yn rhinwedd adran 19 o Ddeddf Addysg 2002.

- (2) Yn narpariaethau canlynol yr Atodlen hon—

- (a) cyfeirir at y corff llywodraethu fel y’i cyfansoddir yn unol â’r Atodlen hon fel “y bwrdd gweithrediaeth interim”, a
- (b) cyfeirir at aelodau’r corff llywodraethu fel y’u cyfansoddir felly fel “aelodau gweithrediaeth interim”.

Effaith hysbysiad o dan adran 7 neu 14

- 3 (1) Ar y dyddiad a bennir yn yr hysbysiad o dan adran 7 neu 14, mae’r llywodraethwyr presennol yn gadael eu swydd.
- (2) Nid yw is-paragraff (1) yn atal llywodraethwr presennol rhag cael ei benodi’n aelod gweithrediaeth interim.

- (3) Yn ystod y cyfnod interim, mae unrhyw gyfeiriad mewn unrhyw ddarpariaeth sydd yn y Deddfau Addysg, neu sydd wedi ei gwneud oddi tanynt, at lywodraethwr neu lywodraethwr sefydledig ysgol yn cael effaith, o ran yr ysgol, fel cyfeiriad at aelod gweithrediaeth interim.
- (4) Yn ystod y cyfnod interim, mae adran 83 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (addasu'r darpariaethau sy'n gwneud llywodraethwyr ysgol sefydledig neu wirfoddol yn ymddiriedolwyr ex officio) yn cael effaith o ran yr ysgol drwy roi yn lle paragraffau (a) i (c) gyfeiriad at yr aelodau gweithrediaeth interim.

Nifer yr aelodau gweithrediaeth interim

- 4 (1) Rhaid i nifer yr aelodau gweithrediaeth interim beidio â bod yn llai na dau.
- (2) Rhaid i benodiad cychwynnol aelodau gweithrediaeth interim gael ei wneud yn y fath fodd ag i ddod yn weithredol ar y dyddiad a bennir yn yr hysbysiad o dan adran 7 neu 14.
- (3) Caiff yr awdurdod priodol benodi aelodau gweithrediaeth interim pellach ar unrhyw bryd yn ystod y cyfnod interim.

Telerau penodi aelodau gweithrediaeth interim

- 5 (1) Rhaid i bob penodiad aelod gweithrediaeth interim gael ei wneud drwy offeryn ysgrifenedig yn gosod telerau'r penodiad.
- (2) O ran aelod gweithrediaeth interim –
 - (a) mae'n dal swydd yn unol â thelerau'r penodiad ac yn ddarostyngedig i baragraff 16, a
 - (b) caniateir iddo gael ei symud o'i swydd gan yr awdurdod priodol am anghymhwyster neu gamymddygiad.
- (3) Caiff telerau penodi aelod gweithrediaeth interim ddarparu i'r penodiad fod yn derfynadwy gan yr awdurdod priodol drwy hysbysiad.

Dyletswydd yr awdurdod priodol i hysbysu personau eraill

- 6 (1) Rhaid i'r awdurdod priodol roi copi o'r hysbysiad o dan adran 7 neu 14 ac o bob offeryn penodi aelod gweithrediaeth interim –
 - (a) i bob aelod gweithrediaeth interim,
 - (b) i bob llywodraethwr presennol yr ysgol,
 - (c) os yr awdurdod lleol yw'r awdurdod priodol, i Weinidogion Cymru,
 - (d) os Gweinidogion Cymru yw'r awdurdod priodol, i'r awdurdod lleol, ac
 - (e) yn achos ysgol sefydledig neu wirfoddol –
 - (i) i'r person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, i'r corff crefyddol priodol.
- (2) Nid yw methiant â chydymffurfio ag is-baragraff (1) yn annilysu'r hysbysiad na'r penodiad.

Pŵer i bennu hyd cyfnod interim

- 7 Caiff yr awdurdod priodol bennu hyd y cyfnod interim yn yr hysbysiad o dan adran 7 neu 14.

Cadeirydd

- 8 Caiff yr awdurdod priodol enwebu un o'r aelodau gweithrediaeth interim i fod yn gadeirydd y bwrdd gweithrediaeth interim.

Cydnabyddiaeth a lwfansau

- 9 Caiff yr awdurdod priodol dalu i unrhyw aelod gweithrediaeth interim unrhyw gydnabyddiaeth a lwfansau y bydd yr awdurdod priodol yn eu penderfynu, yn ddarostyngedig i unrhyw reoliadau a wneir o dan baragraff 13(2).

Dyletswydd y bwrdd gweithrediaeth interim

- 10 (1) Yn ystod y cyfnod interim, rhaid i'r bwrdd gweithrediaeth interim redeg yr ysgol yn y fath fodd ag i sicrhau, cyhyd â'i bod yn ymarferol gwneud hynny, bod sail gadarn yn cael ei darparu ar gyfer gwella yn y dyfodol y modd y mae'r ysgol yn cael ei rhedeg.
- (2) Nid yw is-baragraff (1) yn effeithio ar ddyletswyddau eraill y bwrdd gweithrediaeth interim fel corff llywodraethu.

Trafodion y bwrdd gweithrediaeth interim

- 11 (1) Caiff y bwrdd gweithrediaeth interim benderfynu ei weithdrefn ei hun.
- (2) Caiff y bwrdd gweithrediaeth interim wneud unrhyw drefniadau y gwêl yn dda i unrhyw berson arall gyflawni ei swyddogaethau.
- (3) Mae'r paragraff hwn yn ddarostyngedig i unrhyw reoliadau a wneir o dan baragraff 13(2).

Effaith ar atal dros dro gyllideb ddirprwyedig

- 12 (1) Os nad oes gan yr ysgol, yn union cyn y dyddiad a bennir mewn hysbysiad o dan adran 7 neu 14, gyllideb ddirprwyedig, mae ataliad dros dro ar hawl y corff llywodraethu i gael cyllideb ddirprwyedig wedi ei ddirymu yn rhinwedd yr is-baragraff hwn o'r dyddiad hwnnw.
- (2) Os yw hysbysiad o dan baragraff 1 o Atodlen 15 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (atal cyllideb ddirprwyedig dros dro am gamreoli etc) wedi ei roi i'r corff llywodraethu cyn y dyddiad a bennwyd mewn hysbysiad o dan adran 7 neu 14 ond nad yw wedi dod yn weithredol eto, mae effaith yr hysbysiad yn peidio ar y dyddiad hwnnw.
- (3) Yn ystod y cyfnod interim, ni chaiff yr awdurdod lleol arfer y pŵer a roddir gan adran 8 (pŵer i atal dros dro hawl i gael cyllideb ddirprwyedig).
- (4) Mae is-baragraff (1) i'w ddehongli'n unol ag adran 49(7) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.

Eithrio darpariaethau statudol penodol

- 13 (1) Nid yw rheoliadau a wneir o dan adran 19(2) neu (3) o Ddeddf Addysg 2002 (cyrff llywodraethu) yn gymwys mewn perthynas â'r bwrdd gweithrediaeth interim.
- (2) Ond caniateir i reoliadau a wneir o dan adran 19(3)(f), (g), (i), (j), (k) neu (l) o Ddeddf Addysg 2002 (ac eithrio rheoliadau o dan adran 19(3)(l) sy'n ymwneud â chyfansoddiad cyrff llywodraethu) gael eu cymhwyso mewn perthynas â'r bwrdd (gydag addasiadau neu hebddynt) drwy reoliadau.
- (3) Nid yw offeryn llywodraethu'r ysgol yn cael effaith mewn perthynas â'r bwrdd gweithrediaeth interim i'r graddau y mae'n ymwneud â chyfansoddiad y corff llywodraethu.
- (4) Yn ystod y cyfnod interim –
- (a) ni chaiff yr awdurdod lleol arfer unrhyw bŵer a roddir gan adran 6 (pŵer i benodi llywodraethwyr ychwanegol), a
 - (b) ni chaiff Gweinidogion Cymru arfer unrhyw bŵer a roddir gan adran 13 (pŵer i benodi llywodraethwyr ychwanegol).

Cau'r ysgol

- 14 (1) Ar unrhyw bryd yn ystod y cyfnod interim, caiff y bwrdd gweithrediaeth interim, os gwêl yn dda, wneud adroddiad i'r awdurdod lleol a Gweinidogion Cymru yn argymhell y dylai'r ysgol gael ei therfynu, a chan ddatgan y rhesymau dros yr argymhelliad hwnnw.
- (2) Ni chaiff y bwrdd gweithrediaeth interim –
- (a) cyhoeddi o dan adran 43 gynigion i derfynu'r ysgol, na
 - (b) cyflwyno hysbysiad o dan adran 80.
- (3) Bydd is-baragraff (4) yn gymwys os, yn ystod y cyfnod interim –
- (a) bydd Gweinidogion Cymru yn rhoi cyfarwyddyd o dan adran 16 neu 81 mewn perthynas â'r ysgol, neu
 - (b) bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu terfynu'r ysgol.
- (4) Mae'r cyfnod interim i barhau tan y dyddiad terfynu, hyd yn oed pan fyddai'n dod i ben fel arall cyn y dyddiad hwnnw.
- (5) Yn y paragraff hwn ystyr "y dyddiad terfynu" yw un o'r canlynol (yn ôl fel y digwydd) –
- (a) y dyddiad y bydd cynigion i derfynu'r ysgol yn cael eu gweithredu arno o dan Ran 1 o Atodlen 3;
 - (b) y dyddiad y caiff yr ysgol ei therfynu arno o dan adran 80;
 - (c) y dyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd o dan adran 16 neu 81(1).

Hysbysu bod y corff llywodraethu a gyfansoddwyd yn normal wedi ailddechrau llywodraethu

- 15 (1) Bydd yr is-baragraff canlynol yn gymwys –
- (a) os nad yw'r hysbysiad o dan adran 7 neu 14 yn pennu hyd y cyfnod interim, a
 - (b) os nad yw paragraff 14(4) yn gymwys.

- (2) Caiff yr awdurdod priodol roi hysbysiad i'r personau a grybwyllir yn is-baragraff (3) yn pennu dyddiad pan fydd y corff llywodraethu'n dod yn gorff llywodraethu a gyfansoddwyd yn normal.
- (3) Y personau hynny yw'r canlynol –
 - (a) pob aelod gweithrediaeth interim,
 - (b) os yr awdurdod lleol yw'r awdurdod priodol, Gweinidogion Cymru,
 - (c) os Gweinidogion Cymru yw'r awdurdod priodol, yr awdurdod lleol, a
 - (d) yn achos ysgol sefydledig neu wirfoddol –
 - (i) y person sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig, a
 - (ii) os yw'r ysgol yn ysgol sydd â chymeriad crefyddol, y corff crefyddol priodol.

Yr amser pan fydd aelodau gweithrediaeth interim yn peidio â dal eu swydd

- 16 (1) Mae aelodau gweithrediaeth interim i adael eu swydd –
 - (a) mewn achos lle y mae is-baragraff (4) o baragraff 14 yn gymwys, ar y dyddiad terfynu o fewn ystyr y paragraff hwnnw,
 - (b) mewn achos lle nad yw'r is-baragraff hwnnw yn gymwys a bod yr hysbysiad o dan adran 7 neu 14 yn pennu hyd y cyfnod interim, ar ddiwedd y cyfnod penodedig, ac
 - (c) mewn unrhyw achos arall, ar y dyddiad a bennir o dan baragraff 15(2).
- (2) Nid yw is-baragraff (1) yn atal terfynu penodiad aelod gweithrediaeth interim ynghynt o dan baragraff 5(2)(b) neu'n unol â thelerau ei benodiad.

Sefydlu corff llywodraethu a gyfansoddwyd yn normal

- 17 (1) Pan fo aelodau gweithrediaeth interim i adael eu swydd ar y dyddiad y cyfeiriwyd ato ym mharagraff 16(1)(b) neu (c), rhaid i'r awdurdod lleol wneud trefniadau sy'n darparu ar gyfer cyfansoddi'r corff llywodraethu ar neu ar ôl y dyddiad hwnnw.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru wneud, drwy reoliadau, ddarpariaeth ynglŷn â'r trosi o fwrdd gweithrediaeth interim i gorff llywodraethu a gyfansoddwyd yn normal, a chânt, mewn cysylltiad â'r trosi hwnnw –
 - (a) addasu unrhyw ddarpariaeth a wnaed o dan unrhyw un neu rai o adrannau 19, 20 a 23 o Ddeddf Addysg 2002 neu gan Atodlen 1 i'r Ddeddf honno,
 - (b) cymhwyso unrhyw ddarpariaeth o'r fath gydag addasiadau neu hebddynt, ac
 - (c) gwneud darpariaeth sy'n cyfateb i unrhyw ddarpariaeth o'r fath neu'n gyffelyb iddi.
- (3) Mae'r ddarpariaeth y caniateir ei gwneud yn rhinwedd is-baragraff (2) yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, ddarpariaeth sy'n galluogi llywodraethwyr i gael eu hethol neu eu penodi, ac i arfer swyddogaethau, cyn diwedd y cyfnod interim.

ATODLEN 2
(Cyflwynwyd gan adran 40)

NEWIDIADAU RHEOLEIDDIEDIG

RHAN 1

POB YSGOL A GYNHELIR

- 1 Mae paragraffau 2 a 3 yn disgrifio newidiadau rheoleiddiedig mewn perthynas ag ysgolion cymunedol, ysgolion sefydledig, ysgolion gwirfoddol, ysgolion arbennig cymunedol ac ysgolion meithrin a gynhelir.

Trosglwyddo safle

- 2 Trosglwyddo ysgol i safle neu safleoedd newydd oni fyddai prif fynedfa'r ysgol ar ei safle neu safleoedd newydd o fewn 1.609344 cilomedr (un filltir) o brif fynedfa'r ysgol ar ei safle neu safleoedd presennol.

Ysgolion rhyw gymysg ac ysgolion un rhyw

- 3 (1) Newid a wneir i ysgol fel a ganlyn—
- (a) bod ysgol a oedd yn derbyn disgyblion o un rhyw yn unig yn derbyn disgyblion o'r ddau ryw, neu
 - (b) bod ysgol a oedd yn derbyn disgyblion o'r ddau ryw yn derbyn disgyblion o un rhyw yn unig.
- (2) At ddibenion y paragraff hwn mae ysgol i'w thrin fel un sy'n derbyn disgyblion o un rhyw yn unig os yw trefn derbyn disgyblion o'r rhyw arall—
- (a) yn gyfyngedig i ddisgyblion dros oedran ysgol gorfodol; a
 - (b) heb fod yn fwy na 25% o nifer y disgyblion yn y grŵp oedran a dan sylw sydd fel arfer yn yr ysgol.

RHAN 2

POB YSGOL A GYNHELIR AR WAHÂN I YSGOLION MEITHRIN A GYNHELIR

- 4 Mae paragraffau 5 i 8 yn disgrifio newidiadau rheoleiddiedig mewn perthynas ag ysgolion cymunedol, ysgolion sefydledig, ysgolion gwirfoddol ac ysgolion arbennig cymunedol.

Ystod oedran

- 5 (1) Newid oedran isaf y disgyblion y darperir addysg iddynt yn arferol yn yr ysgol gan flwyddyn neu fwy.
- (2) Newid oedran uchaf y disgyblion y darperir addysg iddynt yn arferol yn yr ysgol gan flwyddyn neu fwy os yw'r ysgol, cyn ac ar ôl y newid, yn darparu addysg sy'n addas i ofynion disgyblion mewn oedran ysgol gorfodol ond heb fod yn darparu addysg sy'n addas i ofynion disgyblion dros oedran ysgol gorfodol.

Darpariaeth chweched dosbarth

- 6 (1) Cyflwyno'r ddarpariaeth o addysg lawnamser sy'n addas i ofynion disgyblion dros oedran ysgol gorfodol mewn ysgol sy'n darparu addysg lawnamser sy'n addas i ofynion disgyblion mewn oedran ysgol gorfodol.
- (2) Terfynu'r ddarpariaeth o addysg lawnamser sy'n addas i ofynion disgyblion dros oedran ysgol gorfodol mewn ysgol sydd i barhau i ddarparu addysg lawnamser sy'n addas i ofynion disgyblion mewn oedran ysgol gorfodol.

Cyfrwng iaith – addysg gynradd

- 7 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys ar gyfer –
- (a) ysgolion cynradd,
 - (b) ysgolion arbennig ond dim ond mewn perthynas â darparu addysg gynradd i ddisgyblion yn yr ysgolion, ac
 - (c) ysgolion canol ond dim ond mewn perthynas â darparu addysg gynradd i ddisgyblion yn yr ysgolion.
- (2) Daw newid o fewn y paragraff hwn os yw addysgu dosbarth o ddisgyblion mewn grŵp oedran (neu grwpiau oedran) mewn ysgol yn dod o fewn disgrifiad mewn cofnod yng ngholofn 1 o dabl 1 isod, ac os cynigir newid addysgu'r dosbarth cyfatebol o ddisgyblion yn y grŵp oedran hwnnw (neu'r grwpiau oedran hynny) fel ei fod yn dod o fewn y disgrifiad yn y cofnod cyfatebol yng ngholofn 2.
- (3) Yn y paragraff hwn –
- (a) ystyr "grŵp oedran" yw –
 - (i) grŵp blwyddyn o'r cyfnod sylfaen (o fewn yr ystyr a roddir i "*foundation phase*" gan adran 102 o Ddeddf Addysg 2002), neu
 - (ii) grŵp blwyddyn o'r ail gyfnod allweddol (o fewn yr ystyr a roddir i "*second key stage*" gan adran 103 o Ddeddf Addysg 2002);
 - (b) nid yw cyfeiriad at addysgu dosbarth o ddisgyblion yn cynnwys gwasanaeth ysgol na gweithgareddau eraill mewn ysgol a gynhelir fel arfer gyda grwpiau mawr o ddisgyblion.

TABL 1

1	2
Mae o leiaf 20% ond dim mwy nag 80% o'r addysgu yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Saesneg	Cynnydd neu leihad o fwy na 20% yn yr addysgu sy'n cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg
Mae o leiaf 20% ond dim mwy nag 80% o'r addysgu yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg	Cynnydd neu leihad o fwy na 20% yn yr addysgu sy'n cael ei gynnal drwy gyfrwng y Saesneg
Mae mwy nag 80% o'r addysgu yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Saesneg, ac mae rhywfaint o addysgu yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg	Cynnydd o fwy na 10% yn yr addysgu sy'n cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg
Mae mwy nag 80% o'r addysgu yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg, ac mae rhywfaint o addysgu yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Saesneg	Cynnydd o fwy na 10% yn yr addysgu sy'n cael ei gynnal drwy gyfrwng y Saesneg
Ni chynhelir dim addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg	Cynhelir mwy na 10% o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg
Ni chynhelir dim addysgu drwy gyfrwng y Saesneg	Cynhelir mwy na 10% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg
Cynhelir rhywfaint o addysgu drwy gyfrwng y Saesneg	Ni chynhelir dim addysgu drwy gyfrwng y Saesneg
Cynhelir rhywfaint o addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg	Ni chynhelir dim addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg

Cyfrwng iaith – addysg uwchradd

8 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys ar gyfer –

- (a) ysgolion uwchradd,
 - (b) ysgolion arbennig ond dim ond mewn perthynas â darparu addysg uwchradd i ddisgyblion yn yr ysgolion, ac
 - (c) ysgolion canol ond dim ond mewn perthynas â darparu addysg uwchradd i ddisgyblion yn yr ysgolion.
- (2) Daw newid o fewn y paragraff hwn os yw addysgu disgyblion mewn grŵp blwyddyn mewn ysgol yn dod o fewn disgrifiad mewn cofnod yng ngholofn 1 o dabl 2 isod, ac os cynigir newid addysgu'r disgyblion yn y grŵp blwyddyn hwnnw fel ei fod yn dod o fewn y disgrifiad yn y cofnod cyfatebol yng ngholofn 2.
- (3) Yn y paragraff hwn "pwnc perthnasol" yw unrhyw bwnc ar wahân i Gymraeg a Saesneg a addysgir yn yr ysgol i ddisgyblion yn y grŵp blwyddyn o dan sylw.

TABL 2

1	2
Addysgir pump neu ragor o bynciau perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgybl	Lleihad o bedwar neu ragor o'r pynciau perthnasol a addysgir (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgybl
Addysgir pump neu ragor o bynciau perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgybl	Lleihad o bedwar neu ragor o'r pynciau perthnasol a addysgir (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgybl
Addysgir pob pwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i bob disgybl	Addysgir tri neu ragor o bynciau perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgybl
Addysgir pob pwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i bob disgybl	Addysgir tri neu ragor o bynciau perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgybl
Addysgir un neu ragor o bynciau perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgybl	Nid addysgir unrhyw bwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgybl
Addysgir un neu ragor o bynciau perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgybl	Nid addysgir unrhyw bwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgybl

RHAN 3

YSGOLION CYMUNEDOL, YSGOLION SEFYDLEDIG AC YSGOLION GWIRFODDOL

- 9 Mae paragraffau 10 i 17 yn disgrifio newidiadau rheoleiddiedig mewn perthynas ag ysgolion cymunedol, ysgolion sefydledig ac ysgolion gwirfoddol.

Newidiadau i fangreoeidd

- 10 (1) Ehangu mangre'r ysgol a fyddai'n cynyddu capasiti'r ysgol gan o leiaf 25% neu 200 o ddisgyblion o'i gymharu â chapasiti'r ysgol ar y dyddiad priodol.
- (2) Wrth benderfynu cynnydd mewn capasiti at ddibenion is-baragraff (1), mae pob ehangiad a wnaed ar ôl y dyddiad priodol i'w cymryd i ystyriaeth ynghyd â'r ehangiad arfaethedig.
- (3) Y "dyddiad priodol" yw'r diweddaraf o'r canlynol –
- (a) y dyddiad sy'n dod bum mlynedd cyn y dyddiad y cynllunnir gweithredu'r cynigion i wneud yr ehangiad;
 - (b) y dyddiad pan dderbyniodd yr ysgol ddisgyblion gyntaf;

- (c) dyddiad (neu ddyddiad diweddaraf) gweithredu cynigion i wneud unrhyw newid i'r ysgol a oedd yn golygu ehangu ei mangre ac y cyhoeddwyd y cynigion hynny o dan—
- (i) adran 48, 59, 68 neu 72, neu
 - (ii) adran 28 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 neu baragraff 5 o Atodlen 7 i'r Ddeddf honno.
- (4) Nid yw cyfeiriadau yn y paragraff hwn at ehangu yn cynnwys ehangu dros dro.
- 11 (1) Ehangu mangre'r ysgol a fyddai'n cynyddu capasiti'r ysgol os yw'r dyddiad y cynllunnir gweithredu'r cynigion i wneud yr ehangiad yn dod o fewn y cyfnod a ddisgrifir yn is-baragraff (2).
- (2) Pum mlynedd yw'r cyfnod ac mae'n dechrau ar ddyddiad gweithredu'r cynigion (neu'r dyddiad diweddaraf) sy'n dod o fewn paragraff 13 (lleihau capasiti ysgol).
- (3) Nid yw "ehangu" yn y paragraff hwn yn cynnwys ehangu dros dro.
- 12 Gwneud ehangu dros dro, a fyddai ar yr adeg y'i gwnaed wedi dod o fewn paragraff 10 (heblaw am y ffaith ei fod dros dro), yn ehangu parhaol.
- 13 Newid a wneir i fangre'r ysgol a fyddai'n lleihau capasiti'r ysgol, lle y byddai'r capasiti arfaethedig yn is na'r nifer uchaf o ddisgyblion cofrestredig yn yr ysgol ar unrhyw adeg yn ystod y ddwy flynedd cyn y dyddiad y lluniodd y cynigydd ei gynnig i wneud y newid arfaethedig.
- 14 At ddibenion paragraffau 10 i 13—
- (a) mae cyfeiriadau at gapasiti ysgol yn gyfeiriadau at nifer y disgyblion y gall yr ysgol drefnu lle ar eu cyfer fel a ddyfernir yn unol â chanllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru, a
 - (b) "ehangu dros dro" yw ehangu mangre ysgol y rhagwelir y bydd yr ehangiad, ar yr adeg y'i gwneir, yn ei le am lai na thair blynedd.

Anghenion addysgol arbennig

- 15 (1) Sefydlu darpariaeth neu ddirwyn darpariaeth i ben a gydnabyddir gan yr awdurdod lleol yn ddarpariaeth a gadwyd yn ôl ar gyfer plant ag anghenion addysgol arbennig.
- (2) Os oes darpariaeth a gydnabyddir gan yr awdurdod lleol yn ddarpariaeth a gadwyd yn ôl ar gyfer plant ag anghenion addysgol arbennig, newid yn y math o'r cyfryw ddarpariaeth.

Trefniadau derbyn

- 16 Cyflwyno trefniadau derbyn y mae adran 101(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (bandio disgyblion) yn gymwys iddynt.

Darpariaeth fyrddio

- 17 (1) Cyflwyno darpariaeth ar gyfer llety byrddio neu ei dirwyn i ben.

- (2) Newid y ddarpariaeth ar gyfer llety byrddio fel bod y nifer o ddisgyblion y gwneir darpariaeth o'r fath ar eu cyfer yn cael ei gynyddu neu ei leihau gan 50 o ddisgyblion neu ragor neu gan 50% neu ragor.

RHAN 4

YSGOLION ARBENNIG

- 18 Mae paragraffau 19 i 21 yn disgrifio newidiadau rheoleiddiedig mewn perthynas ag ysgolion arbennig cymunedol.

Cynnydd yn nifer disgyblion

- 19 (1) Ac eithrio pan fo ysgol wedi ei sefydlu mewn ysbyty, cynnydd yn nifer y disgyblion y mae'r ysgol yn gwneud darpariaeth ar eu cyfer, a fyddai o'i gymryd ynghyd â phob cynnydd blaenorol ar ôl y dyddiad priodol, yn cynyddu nifer y disgyblion gan o leiaf 10% neu gan y nifer perthnasol o'i gymharu â nifer y disgyblion ar y dyddiad priodol.
- (2) Yn y paragraff hwn –
- y "dyddiad priodol" ("*appropriate date*") yw'r diweddaraf o'r canlynol –
- (a) 19 Ionawr 2012;
 - (b) y dyddiad pan dderbyniodd yr ysgol ddisgyblion gyntaf;
 - (c) dyddiad (neu ddyddiad diweddaraf) gweithredu cynigion i wneud newid i'r ysgol i gynyddu nifer y disgyblion y mae'r ysgol yn darparu ar eu cyfer ac y cyhoeddwyd y cynigion hynny o dan y canlynol –
 - (i) adran 48, 59, 68 neu 72, neu
 - (ii) adran 31 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 neu baragraff 5 o Atodlen 7 i'r Ddeddf honno; ac
- "y nifer perthnasol" ("*relevant number*") mewn perthynas â nifer y disgyblion mewn ysgol yw –
- (a) pan fo'r ysgol yn darparu llety byrddio yn unig, 5, a
 - (b) ym mhob achos arall, 20.

Darpariaeth fyrddio

- 20 Newid y ddarpariaeth ar gyfer llety byrddio fel bod y nifer o ddisgyblion y gwneir darpariaeth o'r fath ar eu cyfer yn cael ei gynyddu neu ei leihau gan 5 disgybl neu ragor.

Darpariaeth anghenion addysgol arbennig

- 21 Newid yn y math o anghenion addysgol arbennig y trefnwyd yr ysgol i wneud darpariaeth ar ei gyfer.

RHAN 5

YSGOLION MEITHRIN A GYNHELIR

- 22 Mae paragraffau 23 i 25 yn disgrifio newidiadau rheoleiddiedig mewn perthynas ag ysgolion meithrin a gynhelir.

Y man addysgu

- 23 (1) Ehangu'r man addysgu, ac eithrio ehangu dros dro, gan 50% neu fwy.
- (2) Gwneud ehangu dros dro y man addysgu gan 50% neu fwy yn ehangu parhaol.
- (3) Yn y paragraff hwn—
- ystyr “man addysgu” (“*teaching space*”) yw unrhyw fan a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n bennaf ar gyfer darparu addysg feithrin ac eithrio'r canlynol—
- (a) unrhyw fan a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n bennaf ar gyfer addysg disgyblion y mae eu hanghenion addysgol yn cael eu hasesu o dan adran 323 o Ddeddf Addysg 1996 a disgyblion sydd â datganiadau anghenion addysgol arbennig a gedwir o dan adran 324 o'r Ddeddf honno;
 - (b) unrhyw fan a gafodd ei adeiladu, ei addasu neu ei drefnu yn y fath fodd nad yw'n addas at ddibenion addysgu cyffredinol;
 - (c) unrhyw fan a gafodd ei adeiladu, ei addasu neu ei drefnu yn bennaf ar gyfer storio cyfarpar, offer neu ddeunyddiau a ddefnyddir wrth addysgu;
 - (d) unrhyw ran o ardal y mae ei hangen ar gyfer symudiad disgyblion drwy'r ardal honno ac a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n bennaf at y diben hwnnw;
- “ehangu dros dro” (“*temporary enlargement*”) yw ehangu man addysgu y rhagwelir y bydd yr ehangiad, ar yr adeg y'i gwneir, yn ei le am lai na thair blynedd.

Anghenion addysgol arbennig

- 24 (1) Sefydlu darpariaeth neu ddirwyn darpariaeth i ben a gydnabyddir gan yr awdurdod lleol yn ddarpariaeth a gadwyd yn ôl ar gyfer plant ag anghenion addysgol arbennig.
- (2) Os oes darpariaeth a gydnabyddir gan yr awdurdod lleol yn ddarpariaeth a gadwyd yn ôl ar gyfer plant ag anghenion addysgol arbennig, newid yn y math o'r cyfryw ddarpariaeth.

Cyfrwng iaith

- 25 (1) Yn achos ysgol y caiff grŵp o ddisgyblion ynddi ei addysgu yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Gymraeg, unrhyw newid i'r ysgol fel y byddai pob disgybl yn cael ei addysgu yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Saesneg.
- (2) Yn achos ysgol y caiff grŵp o ddisgyblion ynddi ei addysgu yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Saesneg, unrhyw newid i'r ysgol fel y byddai pob disgybl yn cael ei addysgu yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Gymraeg.

RHAN 6

ATODOL

Y pŵer i ddiwygio

- 26 (1) Caiff Gweinidogion Cymru drwy orchymyn ddiwygio unrhyw ddarpariaeth yn yr Atodlen hon.

- (2) Caiff gorchymyn o dan is-baragraff (1) wneud diwygiadau canlyniadol i unrhyw ddarpariaeth yn Rhan 3 o'r Ddeddf hon.

ATODLEN 3
(Cyflwynwyd gan adran 55)

GWEITHREDU CYNIGION STATUDOL

RHAN 1

CYFRIFOLDEB DROS WEITHREDU

Dehongli

1 Yn y Rhan hon o'r Atodlen hon—

- (a) ystyr "cynigion" yw cynigion sydd i'w gweithredu o dan adran 55;
- (b) mae cyfeiriad at awdurdod lleol mewn perthynas ag ysgol neu ysgol arfaethedig yn gyfeiriad at yr awdurdod lleol sy'n cynnal neu a fydd yn cynnal yr ysgol honno.

Cynigion ynghylch ysgolion cymunedol neu ysgolion meithrin a gynhelir

- 2 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i gynigion ynghylch ysgol gymunedol neu ysgol feithrin a gynhelir neu ysgol gymunedol arfaethedig neu ysgol feithrin a gynhelir sy'n arfaethedig.
- (2) Rhaid i gynigion a wneir gan awdurdod lleol o dan adran 41, 42 neu 43 gael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol.

Cynigion ynghylch ysgolion sefydledig neu ysgolion gwirfoddol a reolir

- 3 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i gynigion ynghylch ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a reolir neu ysgol wirfoddol a reolir sy'n arfaethedig.
- (2) Rhaid i gynigion a wneir gan awdurdod lleol o dan adran 41(2) neu 43(1)(a) gael eu gweithredu gan yr awdurdod.
- (3) Rhaid i gynigion a wneir gan awdurdod lleol o dan adran 42(1)(b) neu (c) gael eu gweithredu gan yr awdurdod a chan y corff llywodraethu i'r graddau y mae'r cynigion yn darparu (os ydynt) i bob un ohonynt wneud hynny.
- (4) Rhaid i gynigion a wneir o dan adran 41(2) (nas gwneir gan awdurdod lleol) gael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol a chan y person a wnaeth y cynigion i'r graddau y mae'r cynigion yn darparu (os ydynt) i bob un ohonynt wneud hynny.
- (5) Rhaid i gynigion a wneir gan gorff llywodraethu o dan adran 42(2) gael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol a'r corff llywodraethu i'r graddau y mae'r cynigion yn darparu (os ydynt) i bob un ohonynt wneud hynny.
- (6) Rhaid i gynigion a wneir gan gorff llywodraethu o dan adran 43(2) gael eu gweithredu gan y corff llywodraethu a chan yr awdurdod lleol.

Cynigion ynghylch ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir

- 4 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i gynigion ynghylch ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir sy'n arfaethedig.

- (2) Rhaid i gynigion a wneir gan awdurdod lleol o dan adran 42(1)(b) neu (c) gael eu gweithredu –
 - (a) i'r graddau y maent yn ymwneud â darparu mangre berthnasol i'r ysgol, gan yr awdurdod lleol, a
 - (b) fel arall gan yr awdurdod a'r corff llywodraethu i'r graddau y mae'r cynigion yn darparu (os ydynt) i bob un ohonynt wneud hynny.
- (3) Rhaid i gynigion a wneir o dan adran 41(2) gael eu gweithredu –
 - (a) os yr awdurdod lleol yw'r cynigydd, gan yr awdurdod lleol, a
 - (b) os nad yr awdurdod lleol yw'r cynigydd –
 - (i) i'r graddau y maent yn ymwneud â darparu mangre berthnasol i'r ysgol, gan yr awdurdod lleol, a
 - (ii) fel arall gan y person a wnaeth y cynigion.
- (4) Nid oes dim sydd yn is-baragraff (3)(b) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol ddarparu mangre berthnasol –
 - (a) pan fo'r ysgol newydd wirfoddol a gynorthwyr i'w sefydlu yn lle un neu ragor o ysgolion annibynnol, sefydledig neu wirfoddol sy'n rhai presennol ac sydd i'w terfynu ar neu cyn dyddiad gweithredu'r cynigion, a
 - (b) pan oedd y fangre honno yn rhan o fangre unrhyw un neu rai o'r ysgolion presennol ond na chafodd ei darparu gan yr awdurdod.
- (5) Rhaid i gynigion a wneir gan gorff llywodraethu o dan adran 42(2) gael eu gweithredu –
 - (a) i'r graddau y maent yn ymwneud â darparu mangre berthnasol i'r ysgol, gan yr awdurdod lleol, a
 - (b) fel arall gan y corff llywodraethu.
- (6) Ystyr "mangre berthnasol" yw –
 - (a) caeau chwarae, neu
 - (b) adeiladau sydd i ffurfio rhan o fangre'r ysgol ond nad ydynt i fod yn adeiladau ysgol.
- (7) Rhaid i gynigion a wneir gan awdurdod lleol o dan adran 43(1) gael eu gweithredu gan yr awdurdod.
- (8) Rhaid i gynigion a wneir gan gorff llywodraethu o dan adran 43(2) gael eu gweithredu gan y corff llywodraethu a chan yr awdurdod lleol.

Cynigion ynghylch ysgolion arbennig cymunedol

- 5 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i gynigion ynghylch ysgol arbennig gymunedol neu ysgol arbennig gymunedol arfaethedig.
- (2) Rhaid i gynigion a wneir gan awdurdod lleol o dan adran 44 gael eu gweithredu gan yr awdurdod.

Newid categori

- 6 Os bydd ysgol yn newid categori o ysgol gymunedol ar ôl i gynigion cael eu cyhoeddi o dan adran 48 ond cyn iddynt gael eu gweithredu, rhaid i'r cynigion (i'r graddau na chawsant eu gweithredu) gael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol (er gwaethaf paragraffau 3 a 4).

RHAN 2

DARPARU MANGREOEDD A CHYMORTH ARALL

Darparu safle ac adeiladau i ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a reolir

- 7 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo'n ofynnol i awdurdod lleol yn rhinwedd paragraff 3(2), (3), (4) neu (5) ddarparu safle i ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a reolir, neu ysgol wirfoddol a reolir sy'n arfaethedig.
- (2) Rhaid i'r awdurdod drosglwyddo ei fuddiant yn y safle ac yn unrhyw adeiladau sydd ar y safle sydd i ffurfio rhan o fangre'r ysgol—
- (a) i ymddiriedolwyr yr ysgol, i'w ddal ganddynt ar ymddiried at ddibenion yr ysgol, neu
 - (b) os nad oes ymddiriedolwyr gan yr ysgol, i gorff sefydledig yr ysgol neu (yn absenoldeb corff o'r fath) i'r corff llywodraethu, i'w ddal gan y corff hwnnw at y dibenion perthnasol.
- (3) Os bydd unrhyw amheuaeth neu anghydfod yn codi o ran y personau y mae'n ofynnol i'r awdurdod wneud y trosglwyddiad iddynt, rhaid iddo gael ei wneud i'r personau hynny y mae Gweinidogion Cymru'n barnu eu bod yn briodol.
- (4) Rhaid i'r awdurdod dalu i'r personau y gwneir y trosglwyddiad iddynt eu costau rhesymol mewn cysylltiad â'r trosglwyddiad.
- (5) Mae is-baragraff (6) yn gymwys—
- (a) pan fo trosglwyddiad yn cael ei wneud o dan y paragraff hwn, a
 - (b) pan fo'r trosglwyddiad yn cael ei wneud i bersonau ("y trosglwyddeion") y mae ganddynt unrhyw swm, neu sydd â hawl ganddynt iddo neu y gellid bod ganddynt yr hawl iddo, sef swm sy'n cynrychioli'r enillion ar werthiant mangre arall a gafodd ei defnyddio at ddibenion yr ysgol.
- (6) Rhaid i'r trosglwyddeion hysbysu'r awdurdod lleol bod is-baragraff (5)(b) yn gymwys iddynt a rhaid iddynt hwy neu eu holynwyr dalu i'r awdurdod lleol gymaint o'r swm hwnnw, gan roi sylw i werth y buddiant a drosglwyddwyd, ag y benderfynir ei fod yn gyfiawn, naill ai drwy gytundeb rhyngddynt hwy a'r awdurdod neu, yn niffyg cytundeb, gan Weinidogion Cymru.
- (7) Yn is-baragraff (5)(b) mae'r cyfeiriad at enillion ar werthiant mangre arall yn cynnwys cyfeiriad at y canlynol—
- (a) cydnabyddiaeth am greu neu am waredu unrhyw fath o fuddiant mewn mangre arall, gan gynnwys rhent, a
 - (b) unrhyw log sydd wedi cronni mewn perthynas â chydabyddiaeth o'r fath.

- (8) Mae unrhyw swm a delir o dan is-baragraff (6) i'w drin at ddibenion adran 14 o Ddeddf Safleoedd Ysgolion 1841 (sy'n ymwneud â gwerthu neu gyfnewid tir sy'n cael ei ddal ar ymddiried at ddibenion ysgol) fel swm a ddefnyddir at brynu safle i'r ysgol.
- (9) Caniateir i benderfyniad gael ei wneud o dan is-baragraff (6) mewn cysylltiad ag unrhyw eiddo sy'n ddarostyngedig i ymddiriedolaeth sydd wedi codi o dan adran 1 o Ddeddf Dychweliad Safleoedd 1987 (hawl dychweliad yn cael ei disodli gan ymddiried i werthu) –
- (a) os gwneir y penderfyniad gan Weinidogion Cymru (a dim ond bryd hynny), a
 - (b) maent wedi eu bodloni (a dim ond bryd hynny) bod camau wedi eu cymryd i amddiffyn buddiannau'r buddiolwyr o dan yr ymddiriedolaeth.
- (10) Mae is-baragraff (6) yn gymwys at ddibenion digolledu'r awdurdod a hysbysir o dan yr is-baragraff hwnnw mewn perthynas yn unig â'r rhan honno o'r swm a grybwyllir yn is-baragraff (5)(b) (os oes un) sy'n weddill ar ôl cymhwyso paragraffau 1 i 3 o Atodlen 22 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (gwaredu tir - ysgolion sefydledig, ysgolion gwirfoddol ac ysgolion arbennig sefydledig) i'r swm hwnnw.
- (11) Yn y paragraff hwn –
- ystyr “y dibenion perthnasol” (“*the relevant purposes*”) yw –
 - (a) mewn perthynas â throsglwyddiad i gorff sefydledig ysgol, dibenion yr ysgolion sy'n ffurfio'r grŵp y mae'r corff hwnnw'n gweithredu drosto, neu
 - (b) mewn perthynas â throsglwyddiad i gorff llywodraethu ysgol, dibenion yr ysgol;
- nid yw “safle” (“*site*”) yn cynnwys caeau chwarae ond fel arall mae'n cynnwys unrhyw safle sydd i ffurfio rhan o fangre'r ysgol o dan sylw.

Grantiau mewn cysylltiad â gwariant penodol ynghylch ysgol wirfoddol a gynorthwyir boed hi'n un bresennol neu'n un arfaethedig

- 8 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys –
- (a) pan fo'n ofynnol i gorff llywodraethu ysgol wirfoddol a gynorthwyir yn rhinwedd paragraff 4(5) i weithredu cynigion i wneud newid rheoleiddiedig i'r ysgol, neu
 - (b) pan fo'n ofynnol i berson yn rhinwedd paragraff 4(3)(b) i weithredu cynigion i sefydlu ysgol newydd wirfoddol a gynorthwyir.
- (2) Mae paragraff 5 o Atodlen 3 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (grantiau i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir mewn cysylltiad â gwariant ar fangre neu gyfarpar) –
- (a) yn gymwys mewn perthynas â'r ysgol a grybwyllir yn is-baragraff (1)(a), a
 - (b) yn gymwys mewn perthynas â'r ysgol newydd a grybwyllir yn is-baragraff (1)(b) fel y mae'n gymwys mewn perthynas ag ysgol bresennol sy'n ysgol wirfoddol a gynorthwyir.
- (3) Wrth gymhwyso'r paragraff hwnnw mewn perthynas ag ysgol newydd wirfoddol a gynorthwyir –

- (a) mae cyfeiriadau at y corff llywodraethu, mewn perthynas ag unrhyw adeg cyn i'r corff llywodraethu gael ei gyfansoddi, yn gyfeiriadau at y person a wnaeth y cynigion o dan adran 41(2), a
- (b) pan osodir gofynion mewn perthynas a grant a delir yn rhinwedd y paragraff hwn i'r person a wnaeth y cynigion, rhaid i gorff llywodraethu, pan gyfansoddir ef, yn ogystal â'r person hwnnw, gydymffurfio â'r gofynion.

Cymorth mewn cysylltiad â chynnal a chadw a rhwymedigaethau eraill mewn perthynas ag ysgol wirfoddol a gynorthwyir

- 9 Caiff awdurdod lleol roi i gorff llywodraethu ysgol wirfoddol a gynorthwyir y cymorth y gwêl yr awdurdod yn dda i'w roi pan fo'r corff llywodraethu'n cyflawni unrhyw rwymedigaeth sy'n codi yn rhinwedd paragraff 4(5) mewn perthynas â chynigion a wnaed ganddo o dan adran 42(2).

Cymorth mewn cysylltiad ag ysgol newydd wirfoddol a gynorthwyir

- 10 Caiff awdurdod lleol roi i'r personau y mae'n ofynnol iddynt yn rhinwedd paragraff 4(3) (b) i weithredu cynigion i sefydlu ysgol wirfoddol a gynorthwyir y cymorth y gwêl yn dda i'w roi pan fo'r personau hynny'n cyflawni unrhyw rwymedigaeth sy'n codi yn rhinwedd y paragraff hwnnw.

Dyletswydd i drosglwyddo buddiant mewn mangre a ddarperir o dan baragraff 9 neu 10

- 11 (1) Pan fo cymorth o dan baragraff 9 neu 10 yn golygu darparu unrhyw fangre i'w defnyddio at ddibenion ysgol, rhaid i'r awdurdod leol drosglwyddo ei fuddiant yn y fangre—
- (a) i ymddiriedolwyr yr ysgol i'w ddal ar ymddiried at ddibenion yr ysgol, neu
 - (b) os nad oes ymddiriedolwyr gan yr ysgol, i gorff sefydledig yr ysgol, i'w ddal gan y corff hwnnw at ddibenion yr ysgolion sy'n ffurfio'r grŵp y mae'r corff hwnnw'n gweithredu drosto.
- (2) Os bydd unrhyw amheuaeth neu anghydfod yn codi o ran y personau y mae'n ofynnol i'r awdurdod wneud y trosglwyddiad iddynt, rhaid iddo gael ei wneud i'r personau hynny y mae Gweinidogion Cymru'n barnu eu bod yn briodol.
- (3) Rhaid i'r awdurdod dalu i'r personau y gwneir y trosglwyddiad iddynt eu costau rhesymol mewn cysylltiad â'r trosglwyddiad.

RHAN 3

GORCHMYNION ESEMPTIO TROSIANNOL AT DDIBENION DEDDF CYDRADDOLDEB 2010

Ysgolion un rhyw

- 12 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i gynigion i wneud newid rheoleiddiedig a ddisgrifir ym mharagraff 3(1)(a) o Atodlen 2 (ysgol i beidio â bod yn un sy'n derbyn disgyblion o un rhyw yn unig).

- (2) Mae is-baragraff (3) yn gymwys pan wneir cynigion o'r fath o dan adran 42 neu 44 ac, yn unol ag adran 48(4), pan fo'r cynigydd yn anfon copi o'r cynigion wedi eu cyhoeddi at Weinidogion Cymru.
- (3) Mae anfon y cynigion wedi eu cyhoeddi i Weinidogion Cymru i'w drin fel cais gan y cynigydd am orchymyn esemptio trosiannol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, a chaniateir i Weinidogion Cymru wneud gorchymyn o'r fath yn unol â hynny.
- (4) Yn y paragraff hwn—
mae i "gorchymyn esemptio trosiannol" yr ystyr a roddir i ("*transitional exemption order*") ym mharagraff 3 o Atodlen 11 i Ddeddf Cydraddoldeb 2010;
mae "gwneud" ("*make*"), mewn perthynas â gorchymyn esemptio trosiannol yn cynnwys amrywio neu ddirymu.

ATODLEN 4
(Cyflwynwyd gan adran 55)

GWEITHREDU CYNIGION I NEWID CATEGORI YSGOL

RHAN 1

CYFLWYNIAD

Dehongli

1 Yn yr Atodlen hon—

ystyr “cytundeb trosglwyddo” (*“transfer agreement”*) mewn perthynas ag ysgol yw cytundeb—

- (a) a wnaed rhwng yr awdurdod lleol ac ymddiriedolwyr neu gorff sefydledig neu gorff llywodraethu'r ysgol, a
- (b) sy'n darparu bod tir yn cael ei drosglwyddo i'r awdurdod lleol, ac yn cael ei freinio ynddo ar y dyddiad gweithredu (p'un a fu cydnabyddiaeth drwy daliad ai peidio gan yr awdurdod);

“y dyddiad gweithredu” (*“the implementation date”*) yw'r dyddiad y cynigir y bydd y newid categori yn digwydd;

mae i “grŵp” yr ystyr a roddir i (*“group”*) gan adran 21(4)(b) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998;

ystyr “tir wedi ei gyllido'n gyhoeddus” (*“publicly funded land”*) yw tir a gafodd ei gaffael—

- (a) oddi wrth awdurdod lleol o dan drosglwyddiad o dan adran 201(1)(a) o Ddeddf Addysg 1996,
- (b) yn gyfan gwbl drwy gyfrwng grant cynnal, grant diben arbennig neu grant cyfalaf (o fewn ystyr Pennod 6 o Ran 3 o Ddeddf Addysg 1996),
- (c) yn gyfan gwbl drwy gyfrwng grant a wnaed o dan reoliadau a wnaed o dan baragraff 4 o Atodlen 32 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998,
- (d) yn gyfan gwbl drwy gyfrwng gwariant a wnaed at ddibenion yr ysgol ac a gafodd ei drin gan yr awdurdod lleol fel gwariant o natur cyfalaf,
- (e) o dan drosglwyddiad o dan reoliadau a wnaed o dan baragraff 5 o Atodlen 8 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998,
- (f) yn gyfan gwbl drwy gyfrwng cymorth ariannol a roddwyd o dan adran 14 o Ddeddf Addysg 2002,
- (g) o dan drosglwyddiad o dan yr Atodlen hon, neu
- (h) yn gyfan gwbl drwy enillion wrth waredu unrhyw dir a gafodd ei gaffael fel a grybwyllir yn unrhyw un neu ragor o baragraffau (a) i (g).

Gweithredu

- 2 Ar y dyddiad gweithredu mae'r ysgol i newid categori yn unol â'r cynigion.

RHAN 2

TROSLWYDDO STAFF

Newid i ysgol wirfoddol a gynorthwyir

- 3 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo ysgol gymunedol neu ysgol wirfoddol a reolir yn newid categori i ddod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir.
- (2) Mae'r contract cyflogaeth rhwng P a'r awdurdod lleol yn cael effaith o'r dyddiad gweithredu fel pe bai wedi ei wneud yn wreiddiol rhwng P a'r corff llywodraethu.
- (3) Caiff holl hawliau, pwerau, dyletswyddau a rhwymedigaethau'r awdurdod lleol o dan y contract cyflogaeth neu mewn cysylltiad ag ef eu trosglwyddo i'r corff llywodraethu ar y dyddiad gweithredu.
- (4) Mae unrhyw beth a gafodd ei wneud cyn y dyddiad hwnnw gan yr awdurdod lleol neu mewn perthynas ag ef mewn cysylltiad â'r contract hwnnw neu â P i'w drin o'r dyddiad hwnnw ymlaen fel pe bai wedi ei wneud gan y corff llywodraethu neu mewn perthynas ag ef.
- (5) Yn y paragraff hwn, "P" yw person sydd –
- (a) yn union cyn y dyddiad gweithredu yn gyflogedig gan yr awdurdod lleol i weithio dim ond yn yr ysgol o dan sylw, neu
 - (b) cyn y dyddiad gweithredu, wedi ei benodi gan yr awdurdod lleol i weithio yn yr ysgol o'r dyddiad gweithredu ymlaen neu ar ddyddiad diweddarach.
- (6) Ond nid yw cyfeiriad at "P" yn cynnwys –
- (a) person y mae ei contract cyflogaeth yn terfynu ar y diwrnod yn union cyn y dyddiad gweithredu, neu
 - (b) person a gyflogir gan yr awdurdod lleol i weithio yn yr ysgol dim ond mewn cysylltiad â darparu prydau bwyd.
- (7) Nid yw'r paragraff hwn yn effeithio ar unrhyw hawl gan gyflogai i derfynu'r contract os gwneir (ar wahân i newid cyflogwr) newid sylweddol sy'n niweidiol i amodau gwaith y cyflogai.

Newid i ysgol gymunedol neu ysgol wirfoddol a reolir

- 4 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir yn newid categori i ddod yn ysgol gymunedol neu'n ysgol wirfoddol a reolir.
- (2) Mae'r contract cyflogaeth rhwng P a'r corff llywodraethu yn cael effaith o'r dyddiad gweithredu fel pe bai wedi ei wneud yn wreiddiol rhwng P a'r awdurdod lleol.
- (3) Caiff holl hawliau, pwerau, dyletswyddau a rhwymedigaethau'r corff llywodraethu o dan y contract cyflogaeth neu mewn cysylltiad ag ef eu trosglwyddo i'r awdurdod lleol ar y dyddiad gweithredu.

- (4) Mae unrhyw beth a gafodd ei wneud cyn y dyddiad hwnnw gan y corff llywodraethu neu mewn perthynas ag ef mewn cysylltiad â'r contract hwnnw neu â P i'w drin o'r dyddiad hwnnw ymlaen fel pe bai wedi ei wneud gan yr awdurdod lleol neu mewn perthynas ag ef.
- (5) Yn y paragraff hwn, "P" yw person sydd –
 - (a) yn union cyn y dyddiad gweithredu yn gyflogedig gan y corff llywodraethu i weithio yn yr ysgol o dan sylw, neu
 - (b) cyn y dyddiad gweithredu, wedi ei benodi gan y corff llywodraethu i weithio yn yr ysgol o'r dyddiad gweithredu ymlaen neu ar ddyddiad diweddarach.
- (6) Ond nid yw "P" yn cynnwys person y mae ei gontract cyflogaeth yn terfynu ar y diwrnod yn union cyn y dyddiad gweithredu.
- (7) Nid yw'r paragraff hwn yn effeithio ar unrhyw hawl gan gyflogai i derfynu'r contract os gwneir (ar wahân i newid cyflogwr) newid sylweddol sy'n niweidiol i amodau gwaith y cyflogai.

Newid i ysgol wirfoddol a gynorthwyir sydd â chymeriad crefyddol

- 5 (1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo ysgol wirfoddol a reolir neu ysgol sefydledig sydd â chymeriad crefyddol yn newid categori i ddod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir sydd â chymeriad crefyddol.
- (2) Mae is-baragraff (3) yn gymwys os bydd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, athro neu athrawes yn yr ysgol wirfoddol a reolir neu'r ysgol sefydledig yn mwynhau hawliau a roddwyd gan adran 59(2) i (4) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 yn rhinwedd adran 60(2) o'r Ddeddf honno.
- (3) Mae'r athro hwnnw neu'r athrawes honno i barhau i fwynhau'r hawliau hynny tra bydd yn gyflogedig fel athro neu athrawes yn yr ysgol wirfoddol a gynorthwyir.

RHAN 3

TROSLWYDDO TIR

Effaith trosglwyddo

- 6 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
 - (a) pan fo tir yn cael ei drosglwyddo a'i freinio mewn corff yn unol â'r Atodlen hon, a
 - (b) pan fo'r trosglwyddwr yn mwynhau neu'n ysgwyddo unrhyw hawliau neu rwymedigaethau yn union cyn y dyddiad gweithredu mewn cysylltiad â'r tir hwnnw.
- (2) Caiff yr hawliau neu'r rhwymedigaethau hynny hefyd eu trosglwyddo i'r corff hwnnw, ac yn rhinwedd yr Atodlen hon, eu breinio ynddo.
- 7 Mae unrhyw gyfeiriad yn y Rhan hon o'r Atodlen hon, mewn perthynas ag ysgol, at dir yn cael ei drosglwyddo i gorff sefydledig a'i freinio ynddo yn gyfeiriad ato'n cael ei drosglwyddo i'r corff hwnnw a'i freinio ynddo at ddibenion yr ysgolion sy'n ffurfio'r grŵp y mae'r corff hwnnw'n gweithredu drosto.

- 8 Nid yw trosglwyddo tir o dan yr Atodlen hon yn effeithio ar hawliau'r corff llywodraethu mewn perthynas â'r tir o dan Atodlen 13 i Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.
- 9 Yn ei gymhwysiad at drosglwyddo o dan yr Atodlen hon, mae Atodlen 10 i Ddeddf Diwygio Addysg 1988 yn cael effaith fel pe bai'r cyfeiriadau sydd ynddi at y dyddiad trosglwyddo yn gyfeiriadau at y dyddiad gweithredu.

Newid o ysgol gymunedol i ysgol wirfoddol a gynorthwyr

- 10 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol gymunedol yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyr, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan na fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto.
- (2) Mae unrhyw dir ar wahân i gaeau chwarae a oedd yn cael ei ddal neu ei ddefnyddio, yn union cyn y dyddiad gweithredu, gan awdurdod lleol at ddibenion yr ysgol gymunedol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i ymddiriedolwyr yr ysgol, ac i'w freinio ynddynt, i'w ddal ganddynt ar ymddiried at ddibenion yr ysgol.
- 11 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol gymunedol yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyr, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto.
- (2) Mae unrhyw dir ar wahân i gaeau chwarae neu dir sy'n cael ei ddal ar ymddiried, a oedd yn cael ei ddal neu ei ddefnyddio, yn union cyn y dyddiad gweithredu, gan awdurdod lleol at ddibenion yr ysgol gymunedol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r corff sefydledig ac i'w freinio ynddo.

Newid o ysgol gymunedol i ysgol wirfoddol a reolir

- 12 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol gymunedol yn dod yn ysgol wirfoddol a reolir, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan na fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto.
- (2) Mae unrhyw dir ar wahân i gaeau chwarae a oedd yn cael ei ddal neu ei ddefnyddio, yn union cyn y dyddiad gweithredu, gan awdurdod lleol at ddibenion yr ysgol gymunedol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i ymddiriedolwyr yr ysgol, ac i'w freinio ynddynt, i'w ddal ganddynt ar ymddiried at ddibenion yr ysgol.
- 13 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol gymunedol yn dod yn ysgol wirfoddol a reolir, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto.

- (2) Mae unrhyw dir ar wahân i gaeau chwarae neu dir sy'n cael ei ddal ar ymddiried, a oedd yn cael ei ddal neu ei ddefnyddio, yn union cyn y dyddiad gweithredu, gan awdurdod lleol at ddibenion yr ysgol gymunedol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r corff sefydledig ac i'w freinio ynddo.

Newid o ysgol sefydledig i ysgol gymunedol

- 14 (1) Mae is-baragraffau (2) a (3) yn gymwys pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol sefydledig nad yw'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol gymunedol.
- (2) Mae unrhyw dir wedi ei gyllido'n gyhoeddus, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo.
- (3) Mae unrhyw dir arall, a oedd, yn union cyn y dyddiad hwnnw, yn cael ei ddal gan ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol, ac i'w freinio ynddo, yn unol â chytundeb trosglwyddo.
- 15 (1) Mae is-baragraffau (2) a (3) yn gymwys pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol sefydledig sy'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol gymunedol.
- (2) Mae unrhyw dir wedi ei gyllido'n gyhoeddus, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol sefydledig, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo.
- (3) Mae unrhyw dir arall, a oedd, yn union cyn y dyddiad hwnnw, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol sefydledig, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol, ac i'w freinio ynddo, yn unol â chytundeb trosglwyddo.

Newid o ysgol sefydledig i ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir

- 16 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys—
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol sefydledig nad yw'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir, a
- (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp.
- (2) Mae unrhyw dir, ar wahân i dir sy'n cael ei ddal ar ymddiried, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol sefydledig, ar y dyddiad hwnnw i'w drosglwyddo i ymddiriedolwyr yr ysgol, ac i'w freinio ynddynt, i'w ddal ganddynt ar ymddiried at ddibenion yr ysgol.
- 17 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys—
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol sefydledig nad yw'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir, a
- (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp.

- (2) Mae unrhyw dir, ar wahân i dir sy'n cael ei ddal ar ymddiried, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol sefydledig, ar y dyddiad hwnnw i'w drosglwyddo i'r corff sefydledig, ac i'w freinio ynddo.
- 18 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol sefydledig sy'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan na fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp.
- (2) Mae unrhyw dir, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol sefydledig, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i ymddiriedolwyr yr ysgol ac i'w freinio ynddynt, i'w ddal ganddynt ar ymddiried at ddibenion yr ysgol.

Newid o ysgol wirfoddol a gynorthwyir i ysgol gymunedol

- 19 (1) Mae is-baragraffau (2) a (3) yn gymwys pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol wirfoddol a gynorthwyir nad yw'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol gymunedol.
- (2) Mae unrhyw dir wedi ei gyllido'n gyhoeddus, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo.
- (3) Mae unrhyw dir arall, a oedd, yn union cyn y dyddiad hwnnw, yn cael ei ddal gan ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol, ac i'w freinio ynddo, yn unol â chytundeb trosglwyddo.
- 20 (1) Mae is-baragraffau (2) a (3) yn gymwys pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol wirfoddol a gynorthwyir sy'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol gymunedol.
- (2) Mae unrhyw dir wedi ei gyllido'n gyhoeddus, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol wirfoddol a gynorthwyir, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo.
- (3) Mae unrhyw dir arall, a oedd, yn union cyn y dyddiad hwnnw, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol wirfoddol a gynorthwyir i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol, ac i'w freinio ynddo, yn unol â chytundeb trosglwyddo.

Newid o ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir i ysgol wirfoddol a reolir neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir

- 21 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –

- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir nad yw'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol wirfoddol a reolir neu'n ysgol wirfoddol a gynorthwyir, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp.
- (2) Mae unrhyw dir, ar wahân i dir sy'n cael ei ddal ar ymddiried, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, ar y dyddiad hwnnw i'w drosglwyddo i'r corff sefydledig, ac i'w freinio ynddo.
- 22 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys—
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir sy'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol wirfoddol a reolir neu'n ysgol wirfoddol a gynorthwyir, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan na fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp.
- (2) Mae unrhyw dir, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i ymddiriedolwyr yr ysgol ac i'w freinio ynddynt, i'w ddal ganddynt ar ymddiried at ddibenion yr ysgol.

Newid o ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir i ysgol wirfoddol a reolir neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir

- 23 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys—
- (a) pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir sy'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol wirfoddol a reolir neu'n ysgol wirfoddol a gynorthwyir, a
 - (b) o'r dyddiad gweithredu ymlaen pan fydd yr ysgol yn aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig arall yn gweithredu drosto.
- (2) Mae unrhyw dir, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig a grybwyllir yn is-baragraff (1)(a) at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r corff sefydledig a grybwyllir yn is-baragraff (1)(b), ac i'w freinio ynddo.

Newid o ysgol wirfoddol a reolir i ysgol gymunedol

- 24 (1) Mae is-baragraffau (2) a (3) yn gymwys pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol wirfoddol a reolir nad yw'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol gymunedol.
- (2) Mae unrhyw dir wedi ei gyllido'n gyhoeddus, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo.

- (3) Mae unrhyw dir arall, a oedd, yn union cyn y dyddiad hwnnw, yn cael ei ddal gan ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff llywodraethu at ddibenion yr ysgol, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo yn unol â chytundeb trosglwyddo.
- 25 (1) Mae is-baragraffau (2) a (3) yn gymwys pan fo'n ofynnol o dan adran 55(2) i weithredu cynigion bod ysgol wirfoddol a reolir sy'n aelod o'r grŵp y mae corff sefydledig yn gweithredu drosto yn dod yn ysgol gymunedol.
- (2) Mae unrhyw dir wedi ei gyllido'n gyhoeddus, a oedd, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgol yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion ysgol wirfoddol a reolir, ar y dyddiad hwnnw, i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w freinio ynddo.
- (3) Mae unrhyw dir arall, a oedd, yn union cyn y dyddiad hwnnw, yn cael ei ddal gan y corff sefydledig at ddibenion yr ysgolion yn y grŵp ac yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol wirfoddol a reolir i'w drosglwyddo i'r awdurdod lleol, ac i'w freinio ynddo, yn unol â chytundeb trosglwyddo.

Trosglwyddiadau heb eu cwblhau

- 26 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys, yn union cyn y dyddiad gweithredu, mewn perthynas ag unrhyw newid categori sy'n digwydd mewn cysylltiad ag ysgol –
- (a) pan fo'n ofynnol yn rhinwedd unrhyw ddarpariaeth statudol i drosglwyddo unrhyw dir a freiniwyd mewn awdurdod lleol i gorff llywodraethu neu i unrhyw ymddiriedolwyr yr ysgol, ond
- (b) pan nad yw'r tir hyd yn hyn wedi ei drosglwyddo felly.
- (2) Mae paragraffau 10 i 25 o'r Atodlen hon yn gymwys i'r ysgol fel pe bai'r tir wedi cael ei drosglwyddo felly erbyn yr adeg honno.

Trosglwyddo hawl i ddefnyddio tir

- 27 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) os yw paragraff 10, 11, 12 neu 13 yn gymwys i ysgol,
- (b) os oedd unrhyw dir a oedd yn cael ei ddal gan berson neu gorff ar wahân i awdurdod lleol, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol, ac
- (c) os oedd yr awdurdod lleol yn mwynhau neu'n ysgwyddo unrhyw hawliau neu rywmedigaethau yn union cyn y dyddiad gweithredu mewn cysylltiad â defnydd o'r tir.
- (2) Mae'r hawliau a'r rhwymedigaethau hynny, ar y dyddiad gweithredu, i'w trosglwyddo i ymddiriedolwyr yr ysgol, ac i'w freinio ynddynt, ac os nad oes ymddiriedolwyr, y corff llywodraethu.
- 28 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
- (a) os yw paragraff 14, 15, 19, 20, 24 neu 25 yn gymwys i ysgol,
- (b) os oedd unrhyw dir a oedd yn cael ei ddal gan berson neu gorff ar wahân i gorff llywodraethu'r ysgol, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol, ac

- (c) os oedd y corff llywodraethu yn mwynhau neu'n ysgwyddo unrhyw hawliau neu rwymedigaethau yn union cyn y dyddiad gweithredu mewn cysylltiad â'r defnydd o'r tir.
- (2) Mae'r hawliau a'r rhwymedigaethau hynny, ar y dyddiad gweithredu, i'w trosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w breinio ynddo.
- 29 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys –
 - (a) os yw paragraff 14, 15, 19, 20, 24 neu 25 yn gymwys i ysgol,
 - (b) os oedd unrhyw dir a oedd yn cael ei ddal gan berson neu gorff ar wahân i unrhyw ymddiriedolwyr neu gorff sefydledig, yn union cyn y dyddiad gweithredu, yn cael ei ddefnyddio at ddibenion yr ysgol, ac
 - (c) os oedd yr ymddiriedolwyr neu'r corff sefydledig yn mwynhau neu'n ysgwyddo unrhyw hawliau neu rwymedigaethau yn union cyn y dyddiad gweithredu mewn cysylltiad â defnydd o'r tir.
- (2) Mae'r hawliau a'r rhwymedigaethau hynny, ar y dyddiad gweithredu, i'w trosglwyddo i'r awdurdod lleol ac i'w breinio ynddo yn unol â chytundeb trosglwyddo hawliau a rhwymedigaethau.
- (3) Ystyr "cytundeb trosglwyddo hawliau a rhwymedigaethau" yw cytundeb –
 - (a) a wnaed at ddibenion is-baragraff (2) rhwng yr awdurdod lleol a'r ymddiriedolwyr neu'r corff sefydledig, a
 - (b) sy'n darparu i'r hawliau neu'r rhwymedigaethau o dan sylw gael eu trosglwyddo i'r awdurdod a chael eu breinio ynddo ar y dyddiad gweithredu, p'un a ydyw mewn cydnabyddiaeth o daliad ai peidio gan yr awdurdod o swm y cytunir arno rhwng y partion.

Eithrio rhag trosglwyddo

- 30 Nid oes dim ym mharagraffau 10 i 25 yn cael yr effaith o drosglwyddo i unrhyw gorff neu freinio ynddo –
 - (a) unrhyw dir, hawliau neu rwymedigaethau a eithrir o dan baragraff 31 neu 32,
 - (b) unrhyw hawliau neu rwymedigaethau o dan gontract cyflogaeth,
 - (c) unrhyw rwymedigaeth gan awdurdod lleol, corff llywodraethu neu ymddiriedolwyr mewn cysylltiad â phrifswm unrhyw fenthyciad neu logau arno, neu
 - (d) unrhyw rwymedigaeth mewn cyfraith camwedd.
- 31 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys os ceir y canlynol cyn y dyddiad gweithredu mewn perthynas ag unrhyw newid categori –
 - (a) bod y trosglwyddai a'r trosglwyddwr arfaethedig wedi cytuno'n ysgrifenedig y dylid eithrio unrhyw dir rhag gweithrediad paragraffau 10 i 25, a
 - (b) bod Gweinidogion Cymru wedi rhoi eu cymeradwyaeth ysgrifenedig i'r cytundeb.
- (2) Mae'r tir (ac unrhyw hawliau neu rwymedigaethau sy'n ymwneud ag ef) i'w eithrio felly.
- 32 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys yn absenoldeb cytundeb o dan baragraff 31 –

- (a) os yw'r trosglwyddai a'r trosglwyddwr arfaethedig wedi gwneud cais i Weinidogion Cymru i eithrio unrhyw dir rhag gweithrediad paragraffau 10 i 25, a
- (b) os yw Gweinidogion Cymru wedi rhoi cyfarwyddyd i'w eithrio.
- (2) Mae'r tir (ac unrhyw hawliau neu rwymedigaethau sy'n ymwneud ag ef) i'w eithrio felly.
- 33 (1) Caiff cytundeb o dan baragraff 31 ddarparu bod y tir yn cael ei ddefnyddio neu ei ddal at ddibenion yr ysgol ar y cyfryw delerau ag a bennir neu a ddyfernir yn unol â'r cytundeb.
- (2) O ran cyfarwyddiadau o dan baragraff 32—
 - (a) cânt roi unrhyw hawliau neu osod unrhyw rwymedigaethau y gellid bod wedi eu rhoi neu eu gosod drwy gytundeb o dan baragraff 31, a
 - (b) maent yn cael effaith fel pe baent wedi eu cynnwys mewn cytundeb o'r fath.
- 34 Ym mharagraffau 31 a 32—

ystyr "y trosglwyddai arfaethedig" (*"the prospective transferee"*), mewn perthynas ag unrhyw dir, yw'r corff (ar wahân i baragraffau 31 a 32) y byddai'r tir yn cael ei drosglwyddo iddo o dan baragraffau 10 i 25, a

mae "y trosglwyddwr arfaethedig" (*"the prospective transferor"*) i'w ddehongli yn unol â hynny.

Cyfyngiadau ar waredu neu ddefnyddio tir

- 35 (1) At ddibenion paragraffau 36 a 37 mae'r weithdrefn i ddod yn ysgol mewn categori arall heb ei chwblhau mewn perthynas ag ysgol pan fo'r weithdrefn wedi ei dechrau gan y corff llywodraethu mewn perthynas ag ysgol a heb gael ei therfynu.
- (2) Bernir bod y weithdrefn wedi ei dechrau mewn perthynas ag ysgol pan fo'r awdurdod lleol yn cael hysbysiad o gyfarfod y corff llywodraethu y mae cynnig ynddo i ystyried cael penderfyniad i ymgynghori ynghylch cynigion i newid categori.
- (3) Bernir bod y weithdrefn wedi ei therfynu—
 - (a) os na chynhelir y cyfarfod,
 - (b) os cynhelir y cyfarfod ond na roddir y cynnig gerbron neu, er bod y cynnig wedi ei roi gerbron, nid yw'r penderfyniad yn cael ei basio,
 - (c) os na wneir yr ymgynghoriad yn unol ag adran 48,
 - (d) os na chaiff y cynigion y gwnaed yr ymgynghoriad mewn cysylltiad â hwy eu cyhoeddi yn unol ag adran 48,
 - (e) os caiff y cynigion eu gwrthod gan Weinidogion Cymru o dan adran 50 neu gan awdurdod lleol o dan adran 51 neu os cânt eu tynnu'n ôl neu os yw'r corff llywodraethu wedi penderfynu peidio â'u gweithredu o dan adran 53, neu
 - (f) ar ddyddiad gweithredu'r cynigion.
- 36 (1) Tra bod y weithdrefn o ddod yn ysgol o gategori arall heb ei chwblhau mewn perthynas ag ysgol, ni chaiff awdurdod lleol, heb gydsyniad Gweinidogion Cymru—
 - (a) gwaredu unrhyw dir a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n rhannol at ddibenion yr ysgol, neu
 - (b) ymrwymo i gontract i waredu tir o'r fath.

- (2) Nid yw is-baragraff (1) yn gymwys mewn perthynas â gwarediad a wneir yn unol â chontract yr ymrwymwyd iddo, neu opsiwn a roddwyd, cyn bod y weithdrefn i ddod yn ysgol o gategori arall wedi ei dechrau mewn perthynas â'r ysgol.
 - (3) Mae is-baragraff (4) yn gymwys –
 - (a) os caiff cynigion i ddod yn ysgol o gategori arall eu cymeradwyo neu os yw'r corff llywodraethu wedi penderfynu eu gweithredu, a
 - (b) os yw'n ofynnol dod i gytundeb o dan baragraff 2(1) o Atodlen 10 i Ddeddf Diwygio Addysg 1988 (dynodi eiddo, etc.) ar unrhyw fater sy'n ymwneud ag unrhyw dir sydd i'w drosglwyddo.
 - (4) Nid yw'r weithdrefn i ddod yn ysgol o gategori arall i'w thrin fel un a derfynwyd at ddibenion y paragraff hwn mewn perthynas â'r tir hwnnw tan y dyddiad y caiff y mater ei benderfynu'n derfynol.
 - (5) Nid yw gwarediad neu gontract yn annilys neu'n ddi-rym am yr unig reswm iddo gael ei wneud neu yr ymrwymwyd iddo yn groes i'r paragraff hwn ac nid yw person sy'n caffael tir, neu'n ymrwymo i gontract i gaffael tir, oddi wrth awdurdod lleol i ymboeni a ddylid gwneud ymholiadau a gafodd unrhyw gydsyniad sy'n ofynnol gan y paragraff hwn ei roi.
 - (6) Mae'r paragraff hwn yn cael effaith er gwaethaf unrhyw beth yn adran 123 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (pŵer cyffredinol i waredu tir) neu mewn unrhyw ddeddfiad arall; ac mae'r cydsyniad sy'n ofynnol gan y paragraff hwn yn ychwanegol at unrhyw gydsyniad sy'n ofynnol gan is-adran (2) o'r adran honno neu gan unrhyw ddeddfiad arall.
 - (7) Yn y paragraff hwn –
 - (a) mae cyfeiriadau at waredu tir yn cynnwys rhoi neu waredu unrhyw fuddiant yn y tir, a
 - (b) mae cyfeiriadau at ymrwymo i gontract i waredu tir yn cynnwys rhoi opsiwn i gaffael tir neu fuddiant o'r fath.
- 37 (1) Tra bod y weithdrefn ar gyfer dod yn ysgol o gategori arall heb ei chwblhau mewn perthynas ag ysgol, ni chaiff awdurdod lleol, heb gydsyniad Gweinidogion Cymru, gymryd unrhyw gamau mewn perthynas ag unrhyw dir yr awdurdod sy'n cael ei ddefnyddio neu ei ddal at ddibenion yr ysgol sy'n peri bod y tir i unrhyw raddau yn peidio â chael ei ddefnyddio neu ei ddal felly.
- (2) Mae is-baragraff (3) yn gymwys yn achos unrhyw ysgol –
 - (a) os yw cynigion bod ysgol yn dod yn ysgol o gategori arall yn cael eu cymeradwyo neu os yw'r corff llywodraethu yn penderfynu eu gweithredu, a
 - (b) os yw awdurdod lleol, mewn perthynas ag unrhyw dir, wedi cymryd camau yn groes i is-baragraff (1).
 - (3) Mae'r darpariaethau ynghylch trosglwyddo eiddo yn cael effaith fel pe bai'r eiddo, yn union cyn y dyddiad gweithredu, wedi cael ei ddefnyddio neu ei ddal gan yr awdurdod at y dibenion y cafodd ei ddefnyddio neu ei ddal pan ddechreuwyd y weithdrefn o ddod yn ysgol o gategori arall.
 - (4) Yn y paragraff hwn –

- (a) ystyr “y darpariaethau ynghylch trosglwyddo eiddo” yw darpariaethau’r Atodlen hon ac adran 198 of Ddeddf Diwygio Addysg 1988 ac Atodlen 10 iddi, a
- (b) mae’r cyfeiriadau at gymryd camau yn cynnwys perchnogi eiddo at unrhyw ddiben.

RHAN 4

ATODOL

Llywodraethu ysgol

- 38 (1) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau wneud darpariaeth mewn cysylltiad â gweithredu cynigion i newid categori ysgol o ran llywodraethu’r ysgol.
- (2) Caiff y rheoliadau hynny (ymysg pethau eraill) wneud darpariaeth –
- (a) ynghylch adolygu a disodli offeryn llywodraethu’r ysgol,
 - (b) ynghylch ailgyfansoddi ei chorff llywodraethu,
 - (c) sy’n cymhwyso, gydag addasiadau neu hebddynt, darpariaeth a wnaed gan neu o dan Bennod 1 o Ran 3 o Ddeddf Addysg 2002 (llywodraethu ysgolion a gynhelir), a
 - (d) ynghylch materion trosiannol.

Darpariaethau trosiannol - derbyniadau

- 39 (1) Pan fo ysgol gymunedol neu ysgol wirfoddol a reolir yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir mae unrhyw beth a wnaed cyn y dyddiad gweithredu gan yr awdurdod lleol fel awdurdod derbyn o dan unrhyw ddarpariaeth ym Mhennod 1 o Ran 3 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (trefniadau derbyn) yn cael effaith, o’r dyddiad gweithredu ymlaen, fel pe bai wedi ei wneud gan y corff llywodraethu.
- (2) Pan fo ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir yn dod yn ysgol gymunedol neu’n ysgol wirfoddol a reolir mae unrhyw beth a wnaed cyn y dyddiad gweithredu gan y corff llywodraethu fel awdurdod derbyn o dan unrhyw ddarpariaeth ym Mhennod 1 o Ran 3 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 yn cael effaith, o’r dyddiad gweithredu ymlaen, fel pe bai wedi ei wneud gan yr awdurdod lleol.

ATODLEN 5
(Cyflwynwyd gan adran 99)

MÂN DDIWYGIADAU A DIWYGIADAU CANLYNIADOL

RHAN 1

DIWYGIADAU SY’N YMWNEUD Â RHAN 2 (SAFONAU)

Deddf Diwygio Addysg 1988

- 1 (1) Mae adran 219 o Ddeddf Diwygio Addysg 1988 (pwerau Gweinidogion Cymru a’r Ysgrifennydd Gwladol mewn perthynas â sefydliadau addysgol penodol) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn is-adran (3) ar ôl “institution” mewnosoder “in England”.
- (3) Ar ôl is-adran (3) mewnosoder –
- “(3A) Chapter 1 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (“the 2013 Act”) (intervention in conduct of maintained schools) has effect in relation to an institution in Wales to which this section applies as if –
- (a) a reference to the governing body of a maintained school included a reference to the governing body of an institution to which this section applies;
- (b) the only relevant grounds for intervention were grounds 5 and 6 in section 2 of the 2013 Act; and
- (c) sections 3 to 9 and 12 to 16 of the 2013 Act did not apply.”

Deddf Addysg 1996

- 2 (1) Mae Deddf Addysg 1996 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 409(4) (cwynion a gorfodi: ysgolion a gynhelir yng Nghymru) yn lle’r geiriau o “section 496” i “duties)” rhodder “Chapter 1 or 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in conduct of maintained schools and local authorities)”.
- (3) Yn adran 484(7) (grantiau safonau addysg) yn lle “sections 495 to 497” rhodder “section 495 or in Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”.
- (4) Yn adran 496(2) (y pŵer i atal arfer afresymol o swyddogaethau) –
- (a) ym mharagraff (a), ar ôl “local authority” mewnosoder “in England”;
- (b) ym mharagraff (b), ar ôl “school” ym mhob man yr ymddengys mewnosoder “in England”.
- (5) Yn adran 497(2) (pwerau diofyn cyffredinol am fethu â chyflawni dyletswydd) –
- (a) ym mharagraff (a), ar ôl “local authority” mewnosoder “in England”;
- (b) ym mharagraff (b), ar ôl “school” ym mhob man yr ymddengys mewnosoder “in England”.

- (6) Yn adran 497A(1) (y pŵer i sicrhau cyflawni swyddogaethau'n briodol) yn lle "a local authority's education functions" rhodder "the education functions of a local authority in England".
- (7) Yn adran 560(6) (profiad gwaith ym mlwyddyn olaf addysg orfodol mewn ysgol) ar ôl "or 496" mewnosoder "or Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (8) Ym mharagraff 6(4) o Atodlen 1 (unedau cyfeirio disgyblion) yn lle'r geiriau o "section 496" i "powers" rhodder "Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in local authorities)".

Deddf Addysgu ac Addysg Uwch 1998

- 3 Yn adran 19 o Ddeddf Addysgu ac Addysg Uwch 1998 (gofyniad i ddilyn cyfnod ymsefydlu) yn lle is-adran (12) rhodder—

“(12) Chapter 1 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (“the 2013 Act”) (intervention in conduct of maintained schools) has effect in relation to duties imposed and powers conferred by virtue of this section as if—

- (a) references to functions under the Education Acts included duties imposed and powers conferred by virtue of this section;
- (b) references to the governing body of a maintained school included—
 - (i) the governing body of a special school not maintained by a local authority,
 - (ii) the governing body (within the meaning given by section 90(1) of the Further and Higher Education Act 1992) of a further education institution, and
 - (iii) an appropriate body for the purposes of subsection (2);
- (c) the only relevant grounds for intervention were grounds 5 and 6 in section 2 of the 2013 Act; and
- (d) sections 3 to 9 and 12 to 16 of that Act did not apply.

(13) Chapter 2 of Part 2 of the 2013 Act (intervention in local authorities) has effect in relation to duties imposed and powers conferred by virtue of this section as if references to education functions included duties imposed and powers conferred on a local authority by virtue of this section.”

Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998

- 4 (1) Mae Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Mae Pennod 4 o Ran 1 (ymyrryd mewn ysgolion yng Nghymru sy'n peri pryder) wedi ei diddymu.
- (3) Yn adran 51A (gwariant a wnaed at ddibenion cymunedol)—
- (a) hepgorer “section 17 or”;

- (b) ar ôl “15” mewnosoder “or section 8 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”.
- (4) Yn adran 62 (pŵer wrth gefn i atal methiant mewn disgyblaeth) –
 - (a) yn is-adran (1) –
 - (i) ar ôl “local authority” mewnosoder “in England”;
 - (ii) hepgorer “or (3)”;
 - (b) hepgorer is-adran (3).
- (5) Yn adran 89C(2) (darpariaeth bellach ynghylch cynlluniau i gydgyssylltu trefniadau derbyn) yn lle “, sections 496” i’r diwedd rhodder –
 - “(a) Chapter 1 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (“the 2013 Act”) (intervention in conduct of maintained schools) is to apply as if any obligations imposed on a governing body under the scheme were duties imposed by the Education Acts.
 - (b) Chapter 2 of Part 2 of the 2013 Act (intervention in local authorities) is to apply as if any obligation imposed on a local authority were an education function.”
- (6) Yn adran 142(4)(b) (dehongli cyffredinol) hepgorer “of section 16(6) or (8)”.
- (7) Yn adran 143 (mynegai) yn y cofnod ar gyfer “maintained school”, hepgorer y cofnod sy’n dechrau “(in Chapter 4 of Part 1)”.
- (8) Hepgorer Atodlen 1A (cyrff llywodraethu a ffurfiwyd o aelodau gweithrediaeth interim).
- (9) Yn Atodlen 22 (gwaredu tir), ym mharagraff 5(1)(b)(i) yn lle “section 19(1)” rhodder “section 16 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”.

Deddf Llywodraeth Leol 2000

- 5 (1) Mae Atodlen 1 i Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (trefniadau gweithrediaeth yng Nghymru) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn lle paragraff 10 rhodder –
 - “10 Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in local authorities) applies to the performance of any duty imposed on a local authority by virtue of paragraph 8 or 9 as it applies to the performance by a local authority of a duty that is an education function but as if –
 - (a) the only relevant grounds for intervention were grounds 1 and 2 in section 21 of that Act; and
 - (b) sections 24 to 27 of that Act did not apply.”
- (3) Ym mharagraff 11A yn lle “9” rhodder “10”.

Deddf Addysg 2002

- 6 (1) Mae Deddf Addysg 2002 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

- (2) Yn adran 34(7) (trefniadau ar gyfer llywodraethu ysgolion newydd) ar ôl "State)" mewnosoder "and Chapter 1 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in conduct of maintained schools in Wales)".
- (3) Yn adran 35(7) (staffio ysgolion cymunedol, ysgolion gwirfoddol a reolir, ysgolion arbennig cymunedol ac ysgolion meithrin a gynhelir) –
 - (a) hepgorer "section 17 of, or";
 - (b) ar ôl "2006" mewnosoder ", or section 8 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (4) Yn adran 36(7) (staffio ysgolion sefydledig, ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir ac ysgolion arbennig sefydledig) –
 - (a) hepgorer "section 17 of, or";
 - (b) ar ôl "2006" mewnosoder ", or section 8 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (5) Yn adran 37(11) (taliadau mewn cysylltiad â diswyddo, etc) –
 - (a) hepgorer "section 17 of, or";
 - (b) ar ôl "1998 (c 31)" mewnosoder "or section 8 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (6) Hepgorer adrannau 55 i 59 ac adran 63 (pwerau ymyrryd).
- (7) Yn adran 64 (darpariaethau sy'n atodol i bwerau i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gael gwasanaethau cynghori) –
 - (a) yn is-adran (1) –
 - (i) hepgorer "or 63",
 - (ii) hepgorer "or the National Assembly for Wales",
 - (iii) hepgorer "or it",
 - (iv) hepgorer "or the Assembly" (yn y ddau le);
 - (b) yn is-adran (2) hepgorer "or 63";
 - (c) yn is-adran (7) hepgorer "or 63" ac "or 63(2)".
- (8) Hepgorer Atodlenni 5 a 6 (diwygiadau mewn perthynas ag ysgolion sy'n peri pryder a chyrff llywodraethu a ffurfiwyd o aelodau gweithrediaeth interim).
- (9) Yn Atodlen 21 (mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol) hepgorer paragraffau 92 i 94 a 103.
- (10) Gweler hefyd y diwygiad a wnaed gan baragraff 21(11) o'r Atodlen hon i baragraff 5(2) (b)(iii) o Atodlen 1 (sy'n rhannol o ganlyniad i Ran 2 o'r Ddeddf hon).

Deddf Plant 2004

- 7 (1) Mae Deddf Plant 2004 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 50 (ymyrryd) –
 - (a) yn is-adran (1) ar ôl "local authority" mewnosoder "in England";

- (b) yn is-adran (2)(c) hepgorer “or under sections 25, 26 and 29 above (in the case of a local authority in Wales)”;
 - (c) yn y pennawd ar ôl “Intervention” mewnosoder “- England”.
- (3) Ar ôl adran 50 mewnosoder –

“50A Intervention – Wales

- (1) Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in local authorities) applies in relation to the functions of a local authority in Wales which are specified in subsection (2) as it applies in relation to a local authority’s education functions but as if the only relevant ground for intervention were ground 3 in section 21 of that Act.
- (2) The functions of a local authority are –
 - (a) functions conferred on or exercisable by the authority which are social services functions, so far as those functions relate to children;
 - (b) the functions conferred on the authority under sections 23C to 24D of the Children Act 1989 (so far as not falling within paragraph (a)); and
 - (c) the functions conferred on the authority under sections 25, 26 and 29 above.
- (3) In the application of Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 by virtue of this section, section 27 of that Act (power to direct exercise of other education functions) has effect as if the reference to education functions included (for all purposes) the functions of the local authority which are specified in subsection (2).
- (4) In this section –
 - “education functions” has the meaning given by section 579(1) of the Education Act 1996;
 - “social services functions” has the same meaning as in the Local Authority Social Services Act 1970.”

Deddf Addysg 2005

- 8 (1) Mae Deddf Addysg 2005 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Hepgorer adran 45 (y pŵer i gyfarwyddo bod ysgol yn cael ei chau).
- (3) Yn adran 114(8) (cyflenwi gwybodaeth am weithlu ysgol) –
- (a) hepgorer “and” ar ddiwedd paragraff (a);
 - (b) ym mharagraff (b) ar y dechrau mewnosoder “in relation to England,”;
 - (c) ar ôl paragraff (b) mewnosoder –
 - “and

- (c) in relation to Wales, provide that Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in local authorities) is to have effect as if—
 - (i) references to a local authority included a reference to a prescribed person,
 - (ii) duties imposed by virtue of this section were education functions,
 - (iii) the only relevant ground for intervention were ground 1 in section 21, and
 - (iv) sections 24 to 27 did not apply.”
- (4) Yn Atodlen 9 (diwygiadau mewn perthynas ag arolygu ysgol) hepgorer paragraffau 14 i 20.
- (5) Gweler hefyd y diwygiad a wnaed gan baragraff 22(2)(b) o’r Atodlen hon i adran 28(4)(c) o Ddeddf Addysg 2005 (sy’n rhannol o ganlyniad i Ran 2 o’r Ddeddf hon).

Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006

- 9 (1) Mae Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn Atodlen 7 (diwygiadau mewn perthynas ag ysgolion sy’n peri pryder) hepgorer paragraffau 3 i 14, 16, 17, 18, 19(b), a 21.
- (3) Yn Atodlen 17 (diwygiadau amrywiol) hepgorer paragraffau 1, 2 a 6.

Deddf Gofal Plant 2006

- 10 Yn lle adran 29 o Ddeddf Gofal Plant 2006 (pwerau Gweinidogion Cymru i sicrhau cyflawniad priodol etc) rhodder—

“29 Powers of intervention of Welsh Ministers

- (1) Chapter 2 of Part 2 the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (intervention in local authorities) applies in relation to a Welsh local authority and the powers conferred or the duties imposed on it by, under or for the purposes of this Part as it applies in relation to the education functions (as defined by section 579(1) of the Education Act 1996) of such an authority.
- (2) In the application of Chapter 2 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 by virtue of this section, section 27 of that Act (power to direct exercise of other education functions) has effect as if the reference to education functions included (for all purposes) functions of a Welsh local authority under this Part.”

Deddf Cydraddoldeb 2010

- 11 (1) Mae adran 87 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 (cymhwyso pwerau penodol o dan Ddeddf Addysg 1996) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Ar y dechrau mewnosoder—

“(A1) Subsections (1) and (2) do not apply in the case of a school in Wales.”

(3) Ar ôl is-adran (2) mewnosoder –

“(3) In the case of a school in Wales –

(a) Chapter 1 of Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (“the 2013 Act”) (intervention in conduct of maintained schools) applies to the performance of a duty under section 85, but as if –

(i) the only relevant grounds for intervention were grounds 5 and 6 in section 2 of that Act, and

(ii) sections 3 to 9 and 12 to 16 of that Act did not apply;

(b) Chapter 2 of Part 2 of the 2013 Act (intervention in local authorities) applies to the performance of a duty under section 85, but as if –

(i) the only relevant grounds for intervention were grounds 1 and 2 in section 21 of that Act, and

(ii) sections 24 to 27 of that Act did not apply.

(4) But neither of Chapters 1 and 2 of Part 2 of the 2013 Act applies to the performance of a duty under section 85 by the proprietor of an independent educational institution (other than a special school).”

Deddf Prentisiaethau, Sgiliau, Plant a Dysgu 2009

12 Yn Neddf Prentisiaethau, Sgiliau, Plant a Dysgu 2009 hepgorer adran 205 ac Atodlen 14 (pwerau mewn perthynas ag ysgolion sy’n peri pryder).

Mesur Addysg (Cymru) 2011

13 (1) Mae Mesur Addysg (Cymru) 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.

(2) Hepgorer adran 16 (ffedereiddio ysgolion sy’n peri pryder drwy gyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru).

(3) Yn adran 18(1) (ffederasiynau: darpariaethau atodol) –

(a) yn lle paragraff (a) rhodder –

“(a) Pennod 1 o Ran 2 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (ymyrryd ym materion rhedeg ysgolion a gynhelir), neu”;

(b) ym mharagraff (b) yn lle “o’r Ddeddf honno” rhodder “o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998”.

RHAN 2

DIWYGIADAU SY’N YMWNEUD Â RHAN 3 (TREFNIADAETH YSGOL)

Deddf Diwygio Addysg 1988

- 14 (1) Mae Deddf Diwygio Addysg 1988 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 198(1) (trosglwyddo o dan Rannau 1 a 2) ar ôl paragraff (c) mewnosoder –
- “or
- (d) Part 3 of Schedule 4 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013;”.

Mesur Byrddau Addysg Esgobaethol 1991

- 15 (1) Mae Mesur Byrddau Addysg Esgobaethol 1991 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 3 (gweithrediadau pan fo cyngor neu gydsyniad y Bwrdd yn ofynnol) –
- (a) hepgorer is-adran (1)(a)(ii), (b)(ii) a (d);
- (b) yn is-adran (1)(c) yn lle “1998 Act” rhodder “School Standards and Framework Act 1998 (“the 1998 Act”)”.
- (3) Yn adran 7 (pwerau’r Bwrdd i roi cyfarwyddiadau i gyrff llywodraethu ysgolion eglwysig gwirfoddol a gynorthwyir) –
- (a) yn is-adran (1) –
- (i) hepgorer paragraffau (a)(ii), (b)(ii) ac (c);
- (ii) ym mharagraff (b)(i) yn lle “1998 Act” rhodder “School Standards and Framework Act 1998”;
- (b) yn is-adran (1A) hepgorer “or paragraph 2 or 3 of Schedule 8 to the 1998 Act”;
- (c) yn is-adran (3) –
- (i) ym mharagraff (a) hepgorer “or section 28(2)(b) of the 1998 Act”;
- (ii) hepgorer paragraff (b);
- (iii) yn y geiriau ar ôl paragraff (b) hepgorer “the 1998 Act and”.

Deddf Addysg Bellach ac Addysg Uwch 1992

- 16 (1) Mae Deddf Addysg Bellach ac Addysg Uwch 1992 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 58 (ad-drefnu ysgolion sy’n ymwneud â sefydlu corfforaeth addysg bellach) –
- (a) yn is-adran (3), yn lle paragraff (b) rhodder –
- “(b) a relevant alteration has been made to the school,”;
- (b) hepgorer is-adran (4);
- (c) ar y diwedd mewnosoder –
- “(5) In subsection (3)(b) “relevant alteration” means –

- (a) in the case of a school in England, a prescribed alteration within the meaning of section 18 of the Education and Inspections Act 2006, and
- (b) in the case of a school in Wales, a regulated alteration within the meaning of Chapter 2 of Part 3 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013."

Deddf Addysg 1996

- 17 (1) Mae Deddf Addysg 1996 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 5(3A)(b) (ysgolion cynradd, ysgolion uwchradd ac ysgolion canol) –
- (a) mae'r geiriau ar ôl "Wales," yn mynd yn is-baragraff (i);
 - (b) ar ôl "1998" mewnosoder –
 - “, and
 - (ii) section 48, 59 or 68 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (3) Yn adran 394 (penderfynu achosion pan nad yw'r gofyniad ar gyfer addoli cynulleidfaol Cristnogol i fod yn gymwys), hepgorer is-adran (9)(b).
- (4) Yn adran 409(2) (cwynion a gorfodi: ysgolion a gynhelir yng Nghymru), hepgorer "or foundation special".
- (5) Yn adran 529(2) (y pŵer i dderbyn rhoddion ar ymddiried at ddibenion addysgol) –
- (a) yn lle "28 and 31 of the School Standards and Framework Act 1998" rhodder "41 and 44 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013";
 - (b) yn lle'r geiriau o "(so that" i "in Wales)" rhodder "and sections 48 to 55 of, and Schedule 3 to, that Act (school organisation proposals".
- (6) Yn adran 530(3)(b) (prynu tir yn orfodol) o'r geiriau o "paragraph 18" i'r diwedd rhodder "paragraph 9 of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (assistance in respect of maintenance and other obligations relating to voluntary aided schools) including that paragraph as applied by section 76(3) of that Act".

Deddf Addysg 1997

- 18 (1) Mae Deddf Addysg 1997 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 29 (swyddogaethau Gweinidogion Cymru mewn perthynas â chwricwlwm ac asesu) –
- (a) yn is-adran (5) yn y diffiniad o "maintained school", hepgorer "or foundation";
 - (b) yn is-adran (6) hepgorer "or foundation".
- (3) Yn adran 43(2)(c) (darparu addysg gyrfaoedd mewn ysgolion yng Nghymru), hepgorer "or foundation".

Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998

- 19 (1) Mae Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

- (2) Yn adran 20(2A)(b) (categoriâu newydd o ysgolion a gynhelir) ar ôl "this Act" mewnosoder "or sections 45 to 55 of, and Schedule 4 to, the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (3) Yn adran 21(6) (mathau o ysgolion sefydledig ac ysgolion gwirfoddol a mathau o sefydliadau)—
 - (a) ym mharagraff (a)—
 - (i) hepgorer "in accordance with Schedule 8 or", a
 - (ii) ar ôl "Act 2006" mewnosoder "or in accordance with proposals made under section 45 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013";
 - (b) ym mharagraff (f)—
 - (i) yn is-baragraff (i), hepgorer "under paragraph 2 of Schedule 8 or" ac ar ôl "Act 2006" mewnosoder "or under section 48 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013",
 - (ii) yn is-baragraff (ii) yn lle "that paragraph or that section" rhodder "either of those sections",
 - (iii) hepgorer is-baragraff (iii).
- (4) Hepgorer adrannau 28 a 29 (cynigion ar gyfer sefydlu, newid a therfynu ysgolion prif ffrwd).
- (5) Yn adran 30 (hysbysiad gan gorff llywodraethu am derfynu ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol)—
 - (a) yn is-adran (1) ar ôl "voluntary school" mewnosoder "in England";
 - (b) yn is-adran (3) hepgorer paragraff (b);
 - (c) yn is-adran (9) hepgorer paragraff (a);
 - (d) yn y pennawd ar ôl "voluntary school" mewnosoder "in England".
- (6) Hepgorer adrannau 31 i 35 (darpariaethau'n ymwneud ag ysgolion arbennig, rhesymoli lleoedd ysgol a newid categori ysgolion).
- (7) Yn adran 49(6) (ysgolion a gynhelir i gael cyllidebau dirprwyedig)—
 - (a) hepgorer "paragraph 14(2) of Schedule 6, paragraph 3(3) of Schedule 7A to the Learning and Skills Act 2000",
 - (b) ar ôl "2002" mewnosoder "section 75(2)(b) of, or paragraph 4 of Schedule 3 to, the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (8) Yn adran 82(1) (addasu gweithredoedd ymddiriedolaeth), yn lle "or the Academies Act 2010" rhodder ", the Academies Act 2010 or the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (9) Hepgorer adran 101(3) (dethol a ganiateir: bandio disgyblion).
- (10) Yn adran 103(2)(b) (dethol a ganiateir: cyflwyno, amrywio neu roi'r gorau i ddarpariaeth ar gyfer dethol o'r fath) yn lle "prescribed alteration for the purposes of section 28" rhodder "regulated alteration within the meaning of Chapter 2 of Part 3 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".

- (11) Yn adran 143 (mynegai) –
- (a) hepgorer y cofnod sy'n dechrau "alteration";
 - (b) hepgorer y cofnod sy'n dechrau "area";
 - (c) hepgorer y cofnod sy'n dechrau "discontinuing";
 - (d) hepgorer y cofnod sy'n dechrau "promoters";
 - (e) hepgorer y cofnod sy'n dechrau "school opening date".
- (12) Yn Atodlen 3 (cyllido ysgolion sefydledig, ysgolion gwirfoddol ac ysgolion arbennig sefydledig) –
- (a) ym mharagraff 2(2)(a)(ii), yn lle'r geiriau o "or promoters" i "proposals" rhodder "or the person by whom proposals were made is required to provide by virtue of Part 2 of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (provision of premises and other assistance)";
 - (b) ym mharagraff 7 –
 - (i) yn is-baragraff (3)(a) ar ôl "28," mewnosoder –
 - "(ia) the implementation of proposals made under section 42 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 to make a regulated alteration to a school,";
 - (ii) yn is-baragraff (5) yn lle "to the promoters" rhodder –
 - "(a) in relation to England, to the promoters, and
 - (b) in relation to Wales, to the person who made the proposals under section 41(2) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013".
- (13) Hepgorer Atodlenni 6 i 8 (darpariaethau'n ymwneud â gweithdrefn a gweithredu cynigion statudol, rhesymoli lleoedd ysgol a newid categori ysgolion).
- (14) Yn Atodlen 22 (gwaredu tir) –
- (a) ym mharagraff 1, –
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle ", voluntary or foundation special" rhodder "or voluntary";
 - (ii) ar ôl is-baragraff (1)(a) mewnosoder –
 - "(aa) any land acquired under paragraph 7 of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, under that paragraph as applied by section 76(1) of that Act or under Part 3 of Schedule 4 to that Act;"
 - (b) ym mharagraff 2, ar ôl is-baragraff (1)(a) mewnosoder –
 - "(aa) any land acquired under paragraph 7 or 11 of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, under either of those paragraphs as applied by section 76(1) or (3) of that Act or under Part 3 of Schedule 4 to that Act;"
 - (c) ym mharagraff 2A –
 - (i) yn is-baragraff (1) hepgorer "or foundation special";

- (ii) ar ôl is-baragraff (1)(a) mewnosoder –
 - “(aa) any land acquired under paragraph 7 of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, under that paragraph as applied by section 76(1) of that Act or under Part 3 of Schedule 4 to that Act;”;
- (iii) yn is-baragraff (1)(b) ar ôl “(a)” mewnosoder “or (aa)”;
- (iv) yn is-baragraff (1)(c) hepgorer “or foundation special”;
- (v) yn is-baragraff (2)(a)(ii) ar ôl “(a)” mewnosoder “or (aa)”;
- (vi) yn is-baragraff (2)(b) ar ôl “(a)” mewnosoder “or (aa)”;
- (vii) yn is-baragraff (6) hepgorer “or foundation special school”;
- (viii) yn y pennawd hepgorer “or foundation special school”;
- (d) ym mharagraff 3 –
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”;
 - (ii) ar ôl is-baragraff (1)(a) mewnosoder –
 - “(aa) any land acquired under paragraph 7 or 11 of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, under those paragraphs as applied by section 76(1) or (3) of that Act or under Part 3 of Schedule 4 to that Act;”;
 - (iii) yn is-baragraff (3) ar ôl “(a)” mewnosoder “or (aa),”;
 - (iv) yn is-baragraff (4)(c)(ii) ar ôl “this Act” mewnosoder “or under paragraph 7(6) of Schedule 3 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
 - (v) yn is-baragraff (8)(b)(i) yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”;
 - (vi) yn is-baragraff (8)(b)(ii) yn lle “foundation, voluntary or foundation special” rhodder “voluntary”;
 - (vii) yn is-baragraff (12) yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”;
 - (viii) yn y pennawd yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”;
- (e) ym mharagraff 4(1)(a)(i) yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”;
- (f) ym mharagraff 5 –
 - (i) yn is-baragraff (1)(b)(i) yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”;
 - (ii) hepgorer is-baragraff (1)(b)(ii);
 - (iii) yn is-baragraff (4)(c) ar ôl “alteration” mewnosoder “or regulated alteration”;

- (iv) yn is-baragraff (4A) hepgorer “or foundation special” ac ar ôl “(a),” mewnosoder “(aa),”;
- (v) yn is-baragraff (4B)(b)(ii) hepgorer “or foundation special”;
- (vi) yn is-baragraff (4B)(d) ar ôl “alteration” mewnosoder “or regulated alteration”;
- (vii) yn is-baragraff (6)(a) ar ôl “2A(1)(a),” mewnosoder “(aa),”;
- (g) ym mharagraff 6 –
 - (i) yn is-baragraff (1) ar ôl “section 30(1)” mewnosoder “or section 80 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
 - (ii) yn is-baragraff (2)(a) ar ôl “section 30(2)” mewnosoder “or section 80(2) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
- (h) ym mharagraff 8 –
 - (i) yn is-baragraff (1) ar ôl “section 30(10)” mewnosoder “or section 80(11) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
 - (ii) yn is-baragraff (2) ar ôl “section 30(2)(a) to (d)” mewnosoder “or section 80(2) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
- (i) ym mharagraff 10 ar ôl is-baragraff (1)(e) mewnosoder –
 - “(f) “regulated alteration” has the same meaning as in Chapter 2 of Part 3 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013.”

Deddf Dysgu a Sgiliau 2000

- 20 (1) Mae Deddf Dysgu a Sgiliau 2000 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 33P(3)(b)(i) (cymhwyso darpariaethau cwricwlwm lleol i fyfyrwyr sy’n ddisgyblion cofrestredig mewn ysgolion arbennig neu fyfyrwyr a chanddynt anawsterau dysgu) hepgorer “or foundation”.
- (3) Ar ôl adran 83(9) (arolygiadau ardal) mewnosoder –
- “(9A) For provision on reporting on sixth forms found to be causing concern in an area inspection, see sections 44C and 44E of the Education Act 2005.”
- (4) Hepgorer adrannau 113 a 113A.
- (5) Yn adran 126(3)(b) (sefydliadau addysgol: gwybodaeth a mynediad) hepgorer “or foundation”.
- (6) Hepgorer y darpariaethau a ganlyn –
- (a) Atodlenni 7 a 7A;
 - (b) paragraffau 84, 89 a 90 o Atodlen 9.

Deddf Addysg 2002

- 21 (1) Mae Deddf Addysg 2002 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 19(2)(e) (cyrff llywodraethu) hepgorer “, a foundation special school”.

- (3) Hepgorer adran 72 (ailstrwythuro addysg chweched dosbarth).
- (4) Yn adran 97 (dehongli Rhan 7) –
 - (a) ym mharagraff (b) yn y diffiniad o “maintained school” hepgorer “or foundation”;
 - (b) yn y diffiniad o “maintained secondary school” hepgorer “or foundation”.
- (5) Yn adran 111(4) (gwaith datblygu ac arbrofion) yn lle “, voluntary aided or foundation special” rhodder “or voluntary aided”.
- (6) Yn adran 116N(3)(b) (cymhwyso darpariaethau cwricwlwm lleol i blant sy’n ddisgyblion cofrestredig mewn ysgolion arbennig) hepgorer “or foundation”.
- (7) Yn adran 129(6)(b) (trosglwyddo cyflogaeth) ar ôl “1998” mewnosoder “or Part 3 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”.
- (8) Yn adran 153(4) (pwerau awdurdod lleol mewn cysylltiad ag addysg feithrin a ariennir) yn y diffiniad o “maintained school” hepgorer “or foundation”.
- (9) Hepgorer adran 154 (sefydlu neu newid ysgolion meithrin a gynhelir).
- (10) Hepgorer adrannau 191 i 193 (darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig).
- (11) Ym mharagraff 5(2)(b) o Atodlen 1 (ymgorfforiad a phwerau corff llywodraethu) yn lle paragraffau (i) i (iii) rhodder –
 - “(i) the date on which proposals for discontinuing the school are implemented under Part 3 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013,
 - (ii) the date on which the school is discontinued under section 80 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, or
 - (iii) the date specified in a direction given under section 16(2) or 81(1) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”.
- (12) Hepgorer Atodlenni 9 a 10 (cynigion sy’n ymwneud â chweched dosbarth a sefydlu ysgolion).
- (13) Yn Atodlen 21 (mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol) hepgorer paragraffau 98, 115, 116 a 126.

Deddf Addysg 2005

- 22 (1) Mae Deddf Addysg 2005 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 28 (dyletswydd i drefnu arolygiadau rheolaidd ar ysgolion penodol) –
 - (a) yn is-adran (2)(b) hepgorer “and foundation”,
 - (b) yn is-adran (4) –
 - (i) ym mharagraff (a) hepgorer “or foundation”;
 - (ii) ym mharagraff (b) yn lle “section 30 of the School Standards and Framework Act 1998 (c31)” rhodder “section 80 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;

- (iii) ym mharagraff (c) hepgorer “or foundation” ac yn lle “section 19 or 32 of that Act” rhodder “section 16(2) or 81(1) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
- (iv) ym mharagraff (d) hepgorer “or foundation”.
- (3) Yn adran 31(1) (dehongli Pennod 3) yn y diffiniad o “maintained school” hepgorer “or foundation”.
- (4) Yn adran 41(3) (cyrchfan adroddiadau: ysgolion nas cynhelir) hepgorer “or foundation”.
- (5) Yn adran 42(4) (datganiad i’w lunio gan berchennog ysgol) hepgorer “or foundation”.
- (6) Yn adran 43 (dehongli Pennod 4) yn y diffiniad o “maintained school” hepgorer “or foundation”.
- (7) Hepgorer y darpariaethau a ganlyn—
 - (a) adran 46 (chweched dosbarth lle y mae gwelliant arwyddocaol yn ofynnol);
 - (b) adrannau 68, 69, 70, 71 (trefniadaeth ysgol).
- (8) Ym mharagraff 1 o Atodlen 4 (arolygiadau ysgol yng Nghymru o dan adran 28) yn y diffiniad o “appropriate authority” hepgorer “or foundation”.
- (9) Hepgorer y darpariaethau a ganlyn—
 - (a) Atodlen 5 (chweched dosbarth lle y mae gwelliant arwyddocaol yn ofynnol);
 - (b) paragraffau 7, 8, 13 a 14 o Atodlen 12 (diwygiadau’n ymwneud â threfniadaeth ysgol).

Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006

- 23 (1) Mae Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Hepgorer adran 54(1)(e) (bandio disgyblion).
 - (3) Yn Atodlen 3 (diwygiadau’n ymwneud â threfniadaeth ysgol) hepgorer paragraffau 14(b) (ii), 18, 20, 22 i 26, 33 i 36, 46 a 50.
 - (4) Yn Atodlen 14 (mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol) hepgorer paragraffau 61 a 66.

Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006

- 24 (1) Mae Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Ym mharagraff 5(1)(a) a (b) o Atodlen 1 (darpariaeth bellach am Weinidogion Cymru a gwasanaethau o dan y Ddeddf hon) yn lle “, voluntary or foundation special” rhodder “or voluntary”.

Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008

- 25 (1) Mae Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 24(1) (dehongli cyffredinol) yn y diffiniad o “ysgol a gynhelir” hepgorer “neu ysgol arbennig sefydledig”.

Mesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009

- 26 (1) Mae Mesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 44 (llwybrau dysgu: dehongli) yn y diffiniad o “ysgol a gynhelir” hepgorer “neu ysgol arbennig sefydledig”.

Mesur Bwyta’n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009

- 27 (1) Mae Mesur Bwyta’n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 11 (dehongli) yn y diffiniad o “ysgol a gynhelir” hepgorer “neu sefydledig”.

Deddf Cydraddoldeb 2010

- 28 (1) Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Ym mharagraff 4 o Atodlen 11 (ysgolion un rhyw yn troi i fod yn ysgolion cydaddysgol) –
- (a) yn is-baragraff (2) yn lle’r geiriau o “paragraph 22” i “1998” rhodder “section 82 of, or Part 3 of Schedule 3 to, the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013”;
- (b) hepgorer is-baragraff (5).

Mesur Addysg (Cymru) 2011

- 29 (1) Mae Mesur Addysg (Cymru) 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 8 (dehongli Rhan 1) yn y diffiniad o “ysgol a gynhelir” hepgorer “neu ysgol arbennig sefydledig”.
- (3) Yn adran 13(b) (corff llywodraethu sengl ar gyfer ffederasiynau) yn lle’r geiriau o “ym Mhennod 2” i’r diwedd rhodder “yn Rhan 3 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (trefniadaeth ysgolion) neu yn Rhan 3 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (derbyniadau i ysgolion)”.
- (4) Hpgorer adran 20 (mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i Ddeddf Addysg 2005).
- (5) Yn adran 21(1) (dehongli Pennod 1) yn y diffiniad o “ysgol a gynhelir” hepgorer “neu ysgol sefydledig arbennig”.
- (6) Hpgorer adrannau 26 i 30 (ysgolion sefydledig).

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011

- 30 (1) Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Ym mharagraff 2 o Atodlen 6 yn y diffiniad o “corff llywodraethu ysgolion” hepgorer “neu ysgol arbennig sefydledig”.

RHAN 3

DIWYGIADAU SY’N YMWNEUD Â RHAN 5 (DYLETSWYDDAU AMRYWIOL YSGOLION)

Deddf Addysg 1996 a gorchmynion a wneir odani

- 31 (1) Yn adran 512A(6) o Ddeddf Addysg 1996 (trosglwyddo swyddogaethau o dan adran 512 i gyrff llywodraethu), hepgorer o “and such” i’r diwedd.
- (2) Yng Ngorchymyn Addysg (Trosglwyddo Swyddogaethau Ynghylch Ciniawau Ysgol) (Cymru) 1999 (OS 1999/610), hepgorer erthygl 4.
- (3) Yng Ngorchymyn Addysg (Trosglwyddo Swyddogaethau Ynghylch Ciniawau Ysgol) (Cymru) (Rhif 2) 1999 (OS 1999/1779), hepgorer erthygl 4.

Deddf Addysg 2002

- 32 Yn Atodlen 21 i Ddeddf Addysg 2002 (mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol) hepgorer paragraff 110.

Deddf Addysg 2005

- 33 Yn adran 103 o o Ddeddf Addysg 2005 (cyfarfodydd blynyddol rhieni) hepgorer is-adran (2) a (3)(a)(ii).

Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006

- 34 (1) Mae Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Hepgorer adran 58 (cod ymarfer o ran y berthynas rhwng awdurdodau lleol ac ysgolion a gynhelir).
- (3) Yn adran 87 (y pŵer i godi tâl am ddarparu prydau bwyd) –
- (a) yn is-adran (1), hepgorer paragraff (b);
- (b) yn is-adran (2), hepgorer paragraff (b).

Mesur Bwyta’n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009

- 35 Yn adran 8(2)(b) o Fesur Bwyta’n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009 (sy’n darparu i is-adran (4A) newydd gael ei mewnosod yn adran 512 o Ddeddf Addysg 1996), yn lle “7(5)” rhodder “4”.

Deddf Addysg 2011

- 36 Yn adran 35 o Ddeddf Addysg 2011 (dyletswyddau mewn perthynas â phrydau bwyd) –
- (a) yn is-adran (2) hepgorer paragraff (b);
- (b) yn is-adran (3) hepgorer paragraff (b).

1. EIN GWELEDIGAETH

“Cynnig addysg o'r ansawdd uchaf posibl fydd yn rhoi'r profiadau, y sgiliau a'r hyder i blant y Sir a'u galluogi i ddatblygu i fod yn ddinasyddion dwyieithog, llwyddiannus a chyflawn.”

2. EIN HAMCANION

Er mwyn gwireddu'r uchod, mae'r Gweithgor wedi cytuno ar yr amcanion canlynol:

- Cynnig y profiadau a'r cyfleoedd gorau posibl i blant y Sir drwy sicrhau **dosbarthiadau o faint addas ac arweinyddiaeth o ansawdd uchel** yn ein hysgolion;
- Anelu i **hyrwyddo a chryfhau'r iaith Gymraeg** - fel cyfrwng addysgol a chymdeithasol - wrth roi cynigion newydd yn eu lle ar gyfer addysg gynradd y Sir;
- Ymateb i anghenion a chyfleon yn y gyfundrefn addysg gynradd bresennol drwy **fod yn rhagweithiol a chreadigol**, gan weithio ar y cyd gydag eraill tuag at **gynllun hir dymor** fydd yn gynaliadwy ac ymarferol;
- Gwneud y **defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael** – yn ddynol, technolegol, ariannol – fel bod plant yn cael y budd mwyaf o wariant y Sir ar addysg;
- **Creu amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant ac athrawon y Sir** drwy wella cyfleusterau ac adeiladau;
- Datblygu ein hysgolion i fod yn **sefydliadau sy'n ganolbwynt i weithgareddau cymunedol**.

3. EIN STRATEGAETH

- 3.1 Mae'r Gweithgor eisoes wedi penderfynu bod **“rhaid cael newid mewn rhai ardaloedd am nifer o resymau”**. Er mwyn cynllunio a rheoli'r newid, mae gofyn cael strategaeth glir ac ymarferol.
- 3.2 Penderfynwyd yn ogystal gan y Gweithgor y dylai dalgylchoedd ysgolion uwchradd fod yn sail ar gyfer y gwaith cynllunio manwl. Mae rhestr o'r dalgylchoedd hyn i'w gweld yn *Atodiad 1*.
- 3.3 Bydd y strategaeth i wireddu ein Gweledigaeth a'n Hamcanion yn dilyn yr egwyddorion canlynol:
 - Bod angen cynllunio'r newid fesul dalgylch, gan flaenoriaethu'r dalgylchoedd ble mae'r angen am y newid fwyaf amlwg a chlr;
 - Bod graddfa, natur ac amserlen y newid am amrywio o dalgylch i dalgylch;
 - Bod angen cynllunio'r newid fesul dalgylch law yn llaw gyda chynrychiolwyr lleol - mewn rhai dalgylchoedd bydd posib trafod nifer o opsiynau ac mae modd ystyried syniadau am newid fydd yn deillio o'r drafodaeth leol;
 - Bod fframwaith adolygu clir a theg yn cael ei weithredu ar gyfer dalgylchoedd ac ysgolion unigol - bydd y fframwaith yn gyd-destun pwysig wrth benderfynu graddfa, natur ac amserlen y newid mewn dalgylchoedd penodol;
 - Bod unrhyw gynnig i newid y ddarpariaeth addysg gynradd yn lleol yn cynnal a gwella'r defnydd o'r iaith Gymraeg fel iaith addysgol a chymunedol.
 - Bod y Cyngor yn ymrwymo i gadw unrhyw arbedion sy'n deillio o ad-drefnu ysgolion yn y gyfundrefn addysg.

4. YSTYRIAETHAU AR GYFER Y FFRAMWAITH ADOLYGU

Pwrpas y Fframwaith Adolygu yw cefnogi'r broses o flaenoriaethu'r dalgylchoedd ble mae'r angen am y newid fwyaf amlwg a chlir. Defnyddir yr ystyriaethau isod er mwyn blaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu. Yn ogystal, fe'u defnyddir i gefnogi'r gwaith o benderfynu graddfa a natur y newid fydd ei angen yn y dalgylchoedd gwahanol.

4.1. Maint Dosbarthiadau

4.1.1 Ein disgwyliadau yw y bydd dosbarthiadau o'r maint addas yn ysgolion cynradd Gwynedd fel bod y profiadau a'r cyfleoedd gorau posibl yn cael eu cynnig i blant y Sir.

4.1.2 Ar hyn o bryd, mae maint dosbarthiadau yn amrywio yn sylweddol drwy'r Sir, gan effeithio ar brofiadau addysgol plant. Mewn rhai dalgylchoedd, mae dosbarthiadau mawr ac uwchlaw 30 mewn nifer. Mae'r Cyngor yn credu bod dosbarthiadau mawr iawn yn cael effaith negyddol ar brofiadau addysgol plant. Cefnogir hyn gan ymchwiliad diweddar (Blatchford et al, Sefydliad Addysg Llundain, 2008). Ar y llaw arall mae dosbarthiadau bach iawn yn nifer o ysgolion y Sir. Mewn adroddiad i Gyngor Gwynedd (2004) gan y cyn brif arolygydd addysg yng Nghymru, Roy James, , nodwyd bod "*nifer fach o ddisgyblion a geir mewn grwpiau blwyddyn yn yr ysgolion lleiaf yn arwain at lai o gystadleuaeth a symbyliad academaidd, a llai o gyfle i fanteisio ar amrediad amrywiol o brofiadau cwricwlaidd ac allgyrsiol*". Bydd y Cyngor yn anelu i leihau maint dosbarthiadau mawr a chryfhau maint dosbarthiadau lleiaf y sir er mwyn sicrhau y caiff y disgyblion amrediad llawn o brofiadau a sylw priodol.

4.1.3 Ar y sail uchod, byddwn yn anelu – drwy ein cynlluniau – i gyflawni'r canlynol o ran maint dosbarthiadau:

- Na fydd mwy na 30 o ddisgyblion o un oed mewn dosbarth Cyfnod Allweddol 2;
- Y byddwn, dros gyfnod o flynyddoedd, yn anelu i sicrhau uchafswm o 25 disgybl o'r un oed mewn dosbarth cynradd;
- Anelu at sicrhau nad oes gan unrhyw ddosbarth oed cymysg fwy na 20 disgybl na llai na 12 disgybl.

4.1.4 Bydd "maint dosbarthiadau" felly yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu.

4.2. Poblogaeth a Niferoedd Disgyblion

4.2.1 Ein disgwyliadau yw bod angen adlewyrchu tueddiadau o ran poblogaeth a niferoedd disgyblion cynradd wrth gynllunio ar gyfer dyfodol addysg mewn dalgylchoedd gwahanol.

4.2.2 Mae gwaith gan Wasanaeth Ysgolion Gwynedd yn dangos bod niferoedd disgyblion y Sir wedi lleihau 21% ar draws y Sir ers 1975. Mae pob dalgylch wedi gweld lleihad yn ei niferoedd o leiaf 11%. Mae'r lleihad yn amrywio o ardal i ardal, gydag Arfon yn profi gostyngiad o 15%, Dwyfor 27% a Meirionnydd 28%. Mae dros 2,000 yn llai o blant yn ysgolion y Sir (oed 5-10) heddiw nag oedd yn 1975.

4.2.3 Mae'r gostyngiad sylweddol yn niferoedd y disgyblion yn golygu bod gan y Sir lefelau uchel o lefydd gweigion yn ei hysgolion Cynradd. Yn Ionawr 2008, roedd gan 55% o ysgolion cynradd Gwynedd fwy na 25% o'u lleoedd heb eu llenwi. Mae'r gostyngiad mewn niferoedd hefyd wedi arwain, yn naturiol, at gynydd yn y nifer o ysgolion cynradd yn y sir sydd a 39 neu lai o blant (ysgolion yn y "rhwyd diogelwch"). Ar hyn o bryd mae 30 o ysgolion o fewn y Sir yn y categori yma.

4.2.4 Mae'n wir dweud, serch hynny, bod rhai cymunedau wedi profi twf yn niferoedd y disgyblion ers 1975. Mae rhai o'r ysgolion yn y cymunedau hyn yn wynebu anawsterau sylweddol er mwyn dygymod gyda'r twf ym mhoblogaeth plant, ac yn ei chael hi'n anodd cadw maint dosbarthiadau o dan 30.

4.2.5 Mae gofyn hefyd edrych ar ragolygon poblogaeth i'r dyfodol - er nad yw hyn yn wyddor fanwl. Mae ysgolion y sir yn cyflwyno rhagolygon tair blynedd pob mis Medi i'r Awdurdod. Ar sail ffigyrau ysgolion unigol yn Medi 2008, bydd lleihad pellach o tua 4% dros y 3 blynedd nesaf. Os gwiredir hyn, bydd lleihad o bron 10% yn niferoedd disgyblion cynradd y sir rhwng 2006-2011.

4.2.6 Mae rhagolygon hyd at 2016 yn amrywio, gan ddibynnu ar y fethodoleg a ddefnyddir. Fe gyflwynir papur yn *Atodiad 2* gan Uned Ymchwil y Cyngor sy'n cyflwyno gwybodaeth am ragolygon poblogaeth i Wynedd.

4.2.7 O ran y Fframwaith Adolygu, bydd graddfa'r newid yn niferoedd y disgyblion ers 1975 yn y dalgylch yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu. Mae hyn yn fodd o sicrhau bod unrhyw ostyngiad sylweddol mewn niferoedd yn cael ei gydnabod wrth gynllunio ar gyfer dyfodol addysg gynradd mewn dalgylchoedd gwahanol.

4.3. Amgylchedd Dysgu'r Plentyn

4.3.1 Ein disgwyliadau yw bod yr "amgylchedd dysgu" i blant ac athrawon y Sir – fel cyflwr yr ysgol, y dosbarth, ystafell athrawon, y ddarpariaeth chwarae – yn bodloni gofynion addysgu a dysgu yn y 21^{ain} Ganrif.

4.3.2 Mae pryder gwirioneddol ynglŷn â chyflwr ac addasrwydd nifer o ysgolion cynradd y Sir. Mae angen buddsoddiad sylweddol yn yr adeiladau er mwyn ymateb i faterion iechyd a diogelwch ac i gyrraedd safonau priodol. Mae nifer o ysgolion mewn cyflwr gwael. Mae Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor yn amlinellu costau ôl-groniad cynnal a chadw ysgolion Gwynedd fel £12.6miliwn. Yn ychwanegol i hyn, mae pryder am gyflwr adeiladau dros dro mewn ysgolion - gall hyn olygu anghenion gwariant o tua £11miliwn. Mae costau uwchraddio ac addasu adeiladau ysgolion y sir i ymateb i ofynion y cwrwllwm newydd a safonau sy'n ddisgwyliedig yn fwy sylweddol eto.

4.3.3 Yn ôl adroddiad Estyn yn 2007 (Arfarniad o berfformiad ysgolion cyn ac ar ôl symud i mewn i adeiladau newydd neu eiddo a adnewyddwyd yn sylweddol) "nid yw hen adeiladau ysgol sydd mewn cyflwr gwael yn gallu bodloni anghenion addysgu a dysgu modern. Mae adeiladau annigonol yn gwneud gwelliannau mewn safonau cyflawniad yn fwy heriol.... Caiff gwelliannau yn ansawdd adeiladau effaith fuddiol iawn ar ansawdd yr addysgu a moral staff sy'n cael effaith gadarnhaol ar berfformiad disgyblion".

4.3.4 Ar sail yr uchod, byddwn yn anelu – drwy ein cynlluniau – i gyflawni'r canlynol o ran amgylchedd dysgu'r plentyn:

- I ystyried canfyddiadau ac oblygiadau Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor a'r gost o atgyweirio, adnewyddu ac addasu adeiladau ysgolion;
- Y cyfleon o ddenu cyfalaf o wahanol ffynonellau er mwyn adeiladu ysgolion newydd neu adnewyddu yn sylweddol rai o'r ysgolion presennol;
- Anelu i sicrhau adeiladau o ansawdd o fewn y Sir trwy fabwysiadu cynllun bwriadus er mwyn darparu addysg gynradd, gan roi ystafelloedd pwrpasol i benaethiaid ac athrawon a mynediad at gaeau chwarae a neuadd addas i blant. Bydd gofyn hefyd sicrhau bod adeiladau yn ateb gofynion y Cyfnod Sylfaen a Chwricwlwm newydd 2008.

4.3.5 O ran y Fframwaith Adolygu, bydd y wybodaeth am gyflwr ac addasrwydd ysgolion cynradd yn ystyriaeth allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu.

4.4. Arweinyddiaeth

4.4.1 Ein disgwyliadau yw bod penaethiaid yn cael tegwch i fedru arwain a rheoli yn broffesiynol yn eu hysgolion.

4.4.2 Does dim dwywaith nad yw ansawdd uchel Pennaeth fel arweinydd yn ffactor allweddol wrth greu ysgol lwyddiannus. Byddai galluogi penaethiaid y Sir i roi pwyslais ar y meysydd isod – meysydd sydd yn seiliedig ar "Safonau Cenedlaethol Diwygiedig i Benaethiaid yng Nghymru" gan Lywodraeth Cynulliad Cymru – yn cyfrannu'n fawr at ein hamcanion addysgol:

- Y gallu i greu cyfeiriad strategol;
- Arwain ar Ddysgu ac Addysgu;
- Datblygu a Gweithio Gydag Eraill;
- Rheoli'r Ysgol;
- Sicrhau Atebolrwydd;
- Cryfhau'r Ffocws Cymunedol.

4.4.3 Er hyn, un o'r prif fygythiadau sy'n ein hwynebu yw'r anawsterau wrth recriwtio Penaethiaid newydd. Mae gan y Gwasanaeth Ysgolion gofnod o'r anawsterau hyn. Mae'r dystiolaeth yn dangos yn glir bod nifer o ysgolion yn gorfod ail-hysbysebu swyddi ac oherwydd hyn, mae gan sawl un o'n hysgolion cynradd bennaeth mewn gofal.

4.4.4 Yn ychwanegol, mae dros 50% o'r penaethiaid presennol yn gymwys i ymddeol yn gynnar dros y 5 mlynedd nesaf. Gall y sefyllfa felly waethgu yn arw.

4.4.5 Mae'r Gweithgor yn hynod bryderus ynglŷn â'r sefyllfa yma, yn bennaf oherwydd yr effaith posibl ar ansawdd arweinyddiaeth ysgol. Mae'n rhaid felly parhau i roi blaenoriaeth i'r maes yma, a sicrhau bod trefniant clir yn ei le i adnabod darpar ymgeiswyr ar gyfer cwrs CPCP fydd yn paratoi athrawon ar gyfer swyddi penaethiaid yn y Sir.

4.4.6 *O ran y Fframwaith Adolygu, bydd yr anawsterau o ran penodi penaethiaid sydd wedi neu ar fin taro ysgolion y dalgylch yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu'r dalgylchoedd ble mae'r angen am y newid fwyaf amlwg a chlir.*

4.5. Y Gymuned

4.5.1 Ein disgwyliadau yw bod Ysgolion Cynradd y Sir yn ganolbwynt i weithgareddau cymunedol, gan gyfoethogi profiadau a chyfleon i'r disgyblion.

4.5.2 Mae'r Gweithgor yn awyddus i weld defnydd llawn o'r ysgol gan y gymuned, gan fwyaf ar ôl oriau ysgol, yn unol â rhaglen y Cynulliad a'r Cyngor i ddatblygu "ysgolion sy'n canolbwyntio ar y gymuned". Does dim dwywaith nad oes cyfleon i'r ysgolion ddarparu gwasanaethau neu weithgareddau ychwanegol, er enghraifft, cylchoedd chwarae, clybiau chwaraeon a sefydliadau gwirfoddol, fydd yn ei dro yn cynnwys rhieni, aelodau o'r gymuned a grwpiau lleol.

4.5.3 Mae gan yr Awdurdod wybodaeth am y defnydd cymunedol a wneir o ysgolion y Sir, e.e.:

- Mae swyddogion adfywio bro wedi cynnal arolwg o gyfleusterau cymunedol ac mae data ar gael i weld y defnydd a wneir o sefydliadau addysgol yn ogystal â sefydliadau eraill yn y gymuned;
- Mae'r Gwasanaeth Ysgolion wedi cynnal arolwg o'r defnydd cymunedol o ysgolion yn 2007 gan weld pa mor addas yw adeiladau ysgolion ar gyfer gweithgareddau cymunedol.

4.5.4 Rydym hefyd yn awyddus i feithrin a datblygu ymhellach y cyswllt rhwng ysgolion a'r gymuned leol, fel bod y disgyblion yn gwerthfawrogi hanes, diwylliant a datblygiad y cymunedau hyn.

4.5.5 Er hyn, ffactor sy'n allweddol wrth geisio gwneud hyn yw bod yr ysgol yn cynrychioli ac yn gwasanaethu ei chymuned. Pryder y Gweithgor yw bod dros 20% o ddisgyblion oed cynradd ar hyn o bryd yn mynychu ysgolion all-dalgylch. Tra bod gan rieni'r hawl cyfreithiol i ddewis ysgol eu plentyn, mae'r ganran sylweddol sydd yn dewis ysgolion all-dalgylch yn bryder cynyddol o safbwynt cynllunio strategol a'r amcan o ddatblygu ysgolion cymunedol eu natur.

- 4.5.6 Barn y Gweithgor yw y dylid casglu gwybodaeth am y nifer o ysgolion sydd â chanran sylweddol o ddisgyblion all-dalgylch neu sydd yn colli disgyblion i ysgolion/dalgylchoedd eraill.
- 4.5.7 Rydym yn awyddus i roi ystyriaeth i symudiadau o'r fath o fewn ein Fframwaith Adolygu. *Teimlad y Gweithgor yw y dylid cynnal adolygiad o'r sefyllfa pe byddai ysgolion y dalgylch yn ennill neu gollu dros 20% o'i disgyblion oherwydd yr effaith ar y gymdeithas gyfagos a'r dalgylch. Bydd hyn felly yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu.*

4.6. Adnoddau Ariannol

- 4.6.1 Ein disgwyliadau yw bod Gwynedd yn gwneud y defnydd gorau posibl o'r adnoddau ariannol sydd ar gael ar gyfer addysg gynradd y Sir.
- 4.6.2 Mae Gwynedd eisoes yn gwario ymysg chwarterl uchaf Cymru ar addysg, ac ar ddatganoli cyllid i'r ysgolion. Yn ôl Estyn (2007), roedd y Cyngor wedi rhoi cyllideb addysgu net y disgybl (gan gynnwys gwariant nad yw wedi'i ddatganoli e.e. ar gyfer cyllideb integreiddio) ar gyfer 2006-07 o £4,322 o'i gymharu â chyfartaledd o £4,094 i Gymru gyfan (gwariant cyflawn). Serch hynny, mae canran sylweddol o'r gyllideb yma yn mynd ar gynnal adeiladau gwael, nifer uchel o safleoedd ar draws y Sir ac ar lefydd gweigion.
- 4.6.3 Yn ychwanegol i hyn, mae'r Gwasanaeth Ysgolion hefyd yn wynebu toriadau cyson dros y pum mlynedd nesaf fel pob Gwasanaeth arall o fewn y Cyngor. Bydd felly angen i gynigion ar gyfer ad-drefnu ysgolion gymryd ystyriaeth o'r cyd-destun hwn ac ymateb yn briodol. Fodd bynnag, bydd y Cyngor yn anelu, lle bo hynny'n briodol, i gadw unrhyw arbedion sy'n deillio o ad-drefnu ysgolion o fewn y gyfundrefn addysg
- 4.6.4 Mae amrywiaeth sylweddol yn y gwariant fesul disgybl rhwng un dalgylch a dalgylch arall, a hefyd rhwng ysgolion o fewn yr un dalgylch.
- 4.6.5 Yn ogystal, mae nifer helaeth o ysgolion y sir wedi'u cynllunio ar gyfer llawer mwy o ddisgyblion nag sydd wedi mynychu'r ysgol ers blynyddoedd. Er na ddylai cost llefydd gweigion yrru unrhyw gynigion newydd, mae'n rhaid bod yn fyw i effaith ac oblygiadau gwariant sylweddol ar ysgolion sydd â chanran helaeth o lefydd gweigion - yn enwedig effaith ac oblygiadau hyn ar y gyllideb ac ar ysgolion eraill.
- 4.6.6 Ar hyn o bryd mae 30 o'n hysgolion sydd â 39 neu lai o ddisgyblion yn derbyn rhyngddynt £477,000 o gyllid ychwanegol trwy'r "rhwyd-diogelu" er mwyn eu galluogi i gyflogi Pennaeth ac athro/athrawes. Er bod amgylchiadau'r ysgolion hyn yn amrywio cryn dipyn ni ellir peidio â'u hystyried wrth fanylu ar y defnydd o adnoddau".
- 4.6.7 Ar sail yr uchod, byddwn yn rhoi ystyriaeth i lefydd gweigion o fewn y Fframwaith Adolygu. *Mae'r Gweithgor wedi adnabod y canlynol fel dangosyddion allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu:*
- *Llefydd gweigion o dros 25% ar draws y dalgylch;*
 - *Amrediad gwariant y pen pan fo'n fwy na 10% yn uwch neu'n is na'r cyfartaledd sirol ar draws y dalgylch.*

4.7. Cais penodol am weithredu neu sefyllfa eithriadol

- 4.7.1 Tra bod awydd i arolygu trefniadaeth ysgolion y sir yn strategol ac ar lefel dalgylch, mae ysgolion unigol wedi ysgrifennu at y Cyngor yn gofyn i'r Awdurdod adolygu'r sefyllfa yn lleol. Dylid bod yn agored i hyn ac ymateb yn gadarnhaol os yn bosibl pan fydd cais o'r fath yn dod gerbron.

4.7.2 Dylid ystyried gwybodaeth broffesiynol berthnasol er mwyn tynnu sylw at sefyllfaoedd argyfyngus o fewn y Sir sy'n amharu yn uniongyrchol ar ansawdd addysg a phrofiadau disgyblion (e.e. niferoedd bychan iawn mewn ysgol, cyflwr adeiladau'r ysgol yn hynod ddrwg, methu recriwtio pennaeth).

4.7.3 *Bydd sefyllfa argyfyngus ysgolion unigol a amlygir ar sail gwybodaeth broffesiynol berthnasol gan gynnwys ceisiadau penodol gan ysgolion unigol yn ystyriaeth wrth adnabod ardaloedd sydd angen sylw pellach..*

4.8 Yr Iaith Gymraeg

4.8.1 Ein disgwyliadau yw bod holl ddisgyblion y sir yn meddu ar ddwyieithrwydd cytbwys oed-berthnasol er mwyn eu galluogi i fod yn aelodau cyflawn o'r gymdeithas ddwyieithog y maent yn rhan ohoni.

4.8.2 Mae astudiaeth ardrawiad ieithyddol wedi'i chynnal ar effeithiau ieithyddol posib cynllun drafft Hydref 2007 (ar gael ar y safwe Cyngor Gwynedd) ac mae'r wybodaeth hon yn gyfrwng i ystyried datblygiadau addysgol yn y defnydd o'r Gymraeg y tu allan i furiau'r dosbarth

4.8.3 Bydd angen i unrhyw gynigion i newid trefniadaeth yn lleol gymryd ystyriaeth lawn o effeithiau ieithyddol posib

4.8.4 Bydd cynnal a gwella'r defnydd o'r Gymraeg fel iaith addysgol ac fel iaith gymdeithasol ymhlith plant felly yn ystyriaeth allweddol wrth lunio cynigion o fewn dalgylchoedd unigol.

4.9. Ffactorau Daeryddol

4.9.1 Ein disgwyliadau yw bod gan bob plentyn hawl i gael mynediad at addysg safonol o fewn pellter rhesymol i'r cartref.

4.9.2 Sylweddolir bod Gwynedd yn sir wledig iawn gyda phellter teithio sylweddol rhwng rhai cymunedau. Wrth gyflwyno unrhyw gynigion penodol mewn sir fel Gwynedd, bydd y pellter rhwng safleoedd a'r amser teithio i'r plentyn yn ystyriaethau allweddol.

4.9.3 Mae polisi cenedlaethol yn nodi bod hyd at 45 munud o deithio unffordd yn addas. Barn y Gweithgor yw y dylid ceisio cyfyngu teithio i uchafswm o 30 munud o deithio unffordd rhwng y cartref a'r ysgol.

4.9.4 *Bydd yr uchod felly yn ystyriaeth allweddol wrth lunio cynigion o fewn dalgylchoedd unigol.*

5. Y MATRICS

5.1 Cyflwynir Matrics yn *Atodiad 3* sy'n dwyn ynghyd yr ystyriaethau gwahanol.

5.2 Bydd y dalgylchoedd hynny sy'n sgorio uchaf yn erbyn dangosyddion allweddol yn cael eu blaenoriaethu ar gyfer adolygiad o'r trefniadau presennol. Bydd y dangosyddion hyn yn gweithredu i bob pwrpas fel "pwyntiau sbardun" ar gyfer cynnal adolygiad.

5.3 Bydd pecynnau data fesul dalgylch yn cael eu paratoi a'u cyhoeddi. Byddwn yn gwahodd sylwadau ar y pecynnau hyn.

5.4 Ar sail yr asesiad a gynhaliwyd trwy ddefnyddio'r Fframwaith Adolygu, adnabyddir 3 dalgylch i fod yn rhan o'r cylch gyntaf o'r arolwg, sef dalgylchoedd Tywyn, Y Berwyn a'r Gader.

5.5 Wrth ddatblygu rhaglen waith 2010-11, adolygir y fframwaith adolygu yn ystod Ionawr 2010.

6. Y PANEL YMGYNGHOROL SIROL

- 6.1 Sefydlir Panel Ymgynghorol Sirol gan yr Arweinydd Portffolio Ysgolion er mwyn ei chefnogi wrth lunio cynigion i bob dalgylch yn ei thro. Yn ogystal, bydd y Panel Ymgynghorol Sirol yn cadw gorolwg ar y darlun sirol.
- 6.2 Bydd aelodaeth y Panel Ymgynghorol yn cynnwys aelodau presennol y Gweithgor Gwella Ad-drefnu Ysgolion Cynradd Gwynedd ac yn cyfarfod fel bo'r angen ac ar gais yr Arweinydd Portffolio Ysgolion.

7. Y BROSES O ADOLYGU DALGYLCHOEDD

- 7.1 Wedi i'r broses o flaenoriaethu'r dalgylchoedd gael ei chwblhau, bydd angen ystyried yn fanwl iawn y ddarpariaeth bresennol a'r opsiynau gwahanol yn y dalgylchoedd hynny sy'n peri'r pryder mwyaf.
- 7.2 Er mwyn gwneud hyn mewn dull cynhwysol ac agored, bwriedir sefydlu Panel Adolygu Dalgylch. Fe fydd gan y Panel yr hawl i gyfethol nifer cyfyngedig o bobl er mwyn cefnogi eu gwaith. Tra bod pryder y gall grwpiau sy'n rhy fawr gyfyngu ar drafod agored, derbynnir y bydd gan ysgolion ddiddordeb mewn anfon cynrychiolwyr i'r Panel. Awgrymir felly y dylid ceisio cyfyngu aelodaeth y Panel Adolygu Dalgylch i nifer sy'n caniatáu cyfathrebu adeiladaol ochr-yn-ochr â chynrychiolaeth deg, ond bod hyn yn ddibynnol ar gytundeb cynrychiolwyr yr ysgolion yn y cyfarfod cyntaf yn y dalgylch. Tybier y bydd aelodaeth y Panel Adolygu Dalgylch yn cynnwys:
- Pob Aelod Etholedig Lleol;
 - Arweinydd Portffolio Ysgolion (neu ei chynrychiolydd);
 - Cynrychiolaeth o'r Panel Ymgynghorol;
 - PennaethYsgol(ion) Uwchradd y Dalgylch;
 - O leiaf un pennaeth ac un cadeirydd llywodraethwyr ar ran ysgolion cynradd y dalgylch , neu bennaeth a chadeirydd Corff Llywodraethol (neu gynrychiolydd arall o blith y corff llywodraethol) pob ysgol petai hynny'n ddymuniad lleol;
 - Cynrychiolaeth eglwysig lle'n berthnasol;
 - Unrhyw aelodau pellach mae'r Panel Adolygu Dalgylch yn eu gwahodd;
 - Cefnogir y gwaith gan swyddogion perthnasol y Cyngor fel sy'n addas.
- 7.3 Yn gryno, rôl a maes gwaith y Panel fydd casglu tystiolaeth leol (ar lefel y dalgylch) a chyflwyno syniadau ac opsiynau gwahanol i'r Arweinydd Portffolio Ysgolion.
- 7.4 Wrth sefydlu'r Panel Adolygu Dalgylch, cynhelir cyfarfod i Benaethiaid, Cadeiryddion Cyrff Llywodraethol pob ysgol, a'r cynrychiolwyr Dalgylch a adnabyddir yng nghymal 7.2. Defnyddir y cyfarfod i:
- rannu gwybodaeth a gwirio data gan gynnig cyfle i drafod ac i herio'r dystiolaeth. Ni fydd y Panel yn bwrw ymlaen i drafod modelau amgen posibl nes i unrhyw amheuaeth resymol am gywirdeb data gael ei drafod a'i wyntyllu;
 - egluro'r broses;
 - enwebu aelodaeth ddewisol y Panel Adolygu Dalgylch;
 - geisio sylwadau/syniadau i ddod i gyfarfod swyddogol cyntaf y Panel Adolygu Dalgylch.
- 7.5 Rhagwelir o gwmpas 3-4 o gyfarfodydd o'r Panel Adolygu Dalgylch o fewn cyfnod o 3 mis. Bydd Aelodau'r Panel yn chwarae rôl allweddol er mwyn cefnogi'r Arweinydd Portffolio i lunio cynigion ar gyfer y dalgylch.

- 7.6 Bydd cyfarfod cyntaf y Panel Adolygu Dalgylch yn cytuno ar y Cylch Gorchwyl. Bydd y cylch gorchwyl yn cynnwys amlinelliad o'r isod:
- Manylu ar gynllun prosiect clir ag iddo gerrig milltir pendant;
 - Sefydlu dulliau o gyfathrebu a rhannu gwybodaeth gyda grwpiau ac unigolion perthnasol.
- Rhoddir sylw manwl iawn yng nghyfarfod cyntaf y Panel Adolygu Dalgylch i sefyllfaoedd ysgolion unigol - a bydd canlyniadau'r Fframwaith Adolygu yn gyd-destun pwysig ar gyfer hynny. Bydd cyfle hefyd i gasglu syniadau cychwynnol aelodau'r Panel Adolygu Dalgylch ar sail y trafodaethau yn y cyfarfod dalgylch cyfan nodwyd yn 7.2.
- 7.7 Yn yr ail gyfarfod bydd cyfle i ymateb i syniadau a gyflwynwyd a cheisio consensws ar y syniadau hynny. Golyga hyn drafod unrhyw fodelau sydd wedi datblygu o'r broses gyfathrebu yn y dalgylch yn ogystal â syniadau cychwynnol y Cyngor.
- 7.8 Bydd cyfle i'r Panel Ymgynghorol Sirol drafod ac ystyried unrhyw gynigion sydd wedi dod gerbron y Panel Adolygu Dalgylch.
- 7.9 Yn nhrydydd cyfarfod y Panel Adolygu Dalgylch bydd cyfle i gyflwyno sylwadau'r Arweinydd Portffolio/Panel Ymgynghorol ar sail y drafodaeth a'r wybodaeth ffeithiol sydd wedi derbyn ystyriaeth ac i gyflwyno opsiynau drafft terfynol.
- 7.10 Bydd cyfle i edrych ar fodelau creadigol, gan gynnwys datblygu ysgolion ardal. Yn ogystal, bydd angen ystyried trefniadau cydweithio ffurfiol newydd o fewn y dalgylch, naill ai cydweithio rhwng ysgolion cynradd lleol, cydweithio gyda'r sector uwchradd, neu gydweithio gydag asiantaethau a sefydliadau eraill e.e. lechyd. Bydd dealltwriaeth drylwyr o'r ysgolion yn y dalgylch yn greiddiol, a bydd modd trefnu ymweliadau ag ysgolion o fewn y dalgylch ar gais y Panel Adolygu Dalgylch.
- 7.11 Wrth ddod â chynigion gerbron, bydd y Panel Adolygu Dalgylch yn casglu safbwyntiau plant a phobl ifanc, rhieni a thirgolion lleol eraill, cynghorau cymuned lleol ac awdurdodau lleol eraill, ysgolion a chylchoedd meithrin chwarae lleol.
- 7.12 Yn dilyn cyfraniad y Panel Adolygu Dalgylch a'r Panel Ymgynghorol Sirol, bydd yr Arweinydd Portffolio yn cyflwyno cynigion i bwyllgorau perthnasol y Cyngor cyn symud tuag at ymgynghoriad ffurfiol. Gwelir y Panel yn ddolen gyswllt bwysig rhwng yr Arweinydd Portffolio a chynrychiolwyr o'r gymuned.
- 7.13 Ceisir cwblhau'r gwaith o roi cynigion yn eu lle mewn 3 dalgylch rhwng Ebrill 2009 ac Ebrill 2010. Anelir wedyn i geisio cwblhau cynigion ar gyfer 3 dalgylch yn flynyddol. Mae'n rhaid sicrhau bod adnoddau priodol i weithredu'r cynlluniau o fewn y Gwasanaeth Ysgolion.

8. GOFYNION Y LLYWODRAETH

- 8.1 Bydd angen i unrhyw gynigion sy'n datblygu yn ystod y trafodaethau dalgylch rhoi ystyriaeth lawn i ofynion Llywodraeth y Cynulliad. Nodir isod yr ystyriaethau allweddol sydd wedi'u rhestru yn *Cynigion Trefniadaeth Ysgolion (Cylchlythyr 23/02)*
- effaith ar safon yr addysg sydd i'w darparu yn yr ardal;
 - pa mor gost effeithiol yw cynigion, ac a oes adnoddau ariannol digonol ar gael i'w rhoi ar waith;
 - yr effaith ar sicrhau bod ysgolion, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig o fewn cyrraedd hwylus a'r effaith ar faint o amser y cymerir i deithio i'r ysgol;
 - barn y rheini yr effeithir arnynt fwyaf uniongyrchol, megis rhieni ac ysgolion neu ddarparwyr eraill yn yr ardal;

- yr angen am y math penodol o ddarpariaeth a gynigir, er enghraifft lefel galw'r rhieni am addysg trwy gyfrwng y Gymraeg;
- unrhyw effaith ar gyfran y lleoedd mewn ysgolion ffydd sydd yn yr ardal;
- yr angen i'r AALL'au gydymffurfio a'u dyletswyddau o dan Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Rhyw 1975, gan gynnwys y darpariaethau hynny sy'n ymwneud ag ysgolion un rhyw;
- i ba raddau y byddai cynigion yn meithrin cydweithrediad rhwng darparwyr addysg ar ol-16 oed;
- unrhyw ofynion newydd yn yr addasiad i Gylchlythyr 23/02 sy'n dilyn ymgynghoriad diweddar, yn benodol unrhyw bwyslais ychwanegol ar sicrhau bod cynigion newydd yn cyfrannu at gyrraedd nodau *Iaith Pawb, Y Cyfnod Sylfaen, Cwricwlwm 2008, Llwybrau Dysgu 14-19* ac unrhyw ofynion newydd.

9. TREFNIADAU CYFATHREBU

- 9.1 Er mwyn cefnogi datblygiad y Strategaeth uchod, rhoddwyd sylw i drefniadau cyfathrebu. Yn naturiol, mae'r Cyngor yn awyddus i wrando ar y farn yn lleol, i geisio cytundeb ar y ffordd ymlaen gan anelu at newid drwy gydweithio gyda'r gymuned yn lleol. Y nod - yn syml - yw ceisio cael pawb i weithio drwy'r newid efo'i gilydd yn y dalgylchoedd hynny fydd yn derbyn sylw.
- 9.2 Bydd angen cyfathrebu ar 2 lefel - sirol a dalgylch. Mae angen i'r negeseuon - ar lefel sirol a dalgylch - fod yn glir ac yn gyson, ac i'r broses fod yn dryloyw.
- 9.3 O ran y cyfathrebu sirol, y bwriad yn rhan gyntaf y broses fydd i ledu gwybodaeth ymhlith aelodau etholedig ac eraill er mwyn egluro'r rhesymau PAM fod angen newid gan gynnwys crynodeb o'r holl dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Gweithgor.
- 9.4 I wneud hyn, cynhelir cynhadledd ar gyfer holl Aelodau'r Cyngor, penaethiaid ysgolion a chadeirydd neu gynrychiolydd arall cyrff llywodraethol gyda'r bwriad o gyflwyno gwybodaeth.
- 9.5 Sicrheir y bydd gwybodaeth gyson yn cael ei chyflwyno i Aelodau'r Cyngor, Penaethiaid Ysgolion, athrawon, llywodraethwyr, disgyblion, staff eraill a'r cyhoedd. Bydd man arbennig ac amlwg ar wefan y Cyngor yn cael ei ddatblygu fydd yn cynnwys yr holl dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Gweithgor a gwybodaeth berthnasol.
- 9.6 O ran y cyfathrebu dalgylchol, bydd gan y Panel Adolygu y cyfeirir ato yn Para. 7 rôl allweddol i'w chwarae wrth gynnal trafodaethau aeddfed a chyfrifol am y ffordd ymlaen yn lleol. Bydd negeseuon clir a chyson PAM fod angen newid yn cael eu cyflwyno ar lefel y dalgylch, ynghyd â thrafodaeth ynglŷn â SUT bydd yr ad-drefnu yn digwydd.
- 9.7 **Ar ôl cwblhau'r drefn uchod bydd argymhellion clir yn cael eu llunio ar gyfer dalgylch a hynny bob amser yng nghyd-destun y Weledigaeth, yr Amcanion a'r Egwyddorion a gyflwynir yn y Strategaeth hon.**

ADOLYGU DARPARIAETH ADDYSG
Ysgol Baladeulyn
EDUCATION PROVISION REVIEW

Sefyllfa Ysgolion Cynradd yn **Ardal Dyffryn Nantlle** Blwyddyn Academaidd 2025-26
*Situation of Primary Schools in the **Dyffryn Nantlle Area** Academic Year 2025-26*

Crynodeb Ystadegau'r Ysgolion

		Baladeulyn		Talysarn		Nebo		Bro Llifon		Brynaerau		Bro Lleu		Llanllyfni	
Lleoliad yr Ysgol		Caernarfon LL54 6BT		Caernarfon LL54 6HR		Caernarfon LL54 6EE		Caernarfon LL54 7DT		Caernarfon LL54 5EU		Caernarfon LL54 6RL		Caernarfon LL54 6SH	
Ystod Oedran		3-11		3-11		3-11		3-11		3-11		3-11		3-11	
Categori'r Ysgol: Ysgol Gymuned [CS] / Gwirfoddol dan Gymorth [CWN] / Gwirfoddol dan Reolaeth [CWR]		CS		CS		CS		CS		CS		CS		CS	
Categori Cyfrwng Iaith		Cyfrwng Cymraeg		Cyfrwng Cymraeg		Cyfrwng Cymraeg		Cyfrwng Cymraeg		Cyfrwng Cymraeg		Cyfrwng Cymraeg		Cyfrwng Cymraeg	
Niferoedd disgyblion ar y gofrestr – Medi 2025	Meithrin	2		17		1		15		6		25		13	
	Derbyn-BL.6	6		84		11		134		53		167		59	
	Cyfanswm	8		101		12		149		59		192		72	
Nifer o ddisgyblion ar y gofrestr am y pum mlynedd blaenorol		Meithrin/ Nursery	Derbyn–BL.6/ R- Yr.6	Meithrin/ Nursery	Derbyn–BL.6 / R-Yr.6	Meithrin / Nursery	Derbyn–BL.6 / R- Yr.6	Meithrin/ Nursery	Derbyn–BL.6 / R- Yr.6	Meithrin/ Nursery	Derbyn–BL.6/ R-Yr.6	Meithrin/ Nursery	Derbyn–BL.6/ R-Yr.6	Meithrin / Nursery	Derbyn–BL.6 / R- Yr.6
	Medi 2020	1	21	15	89	0	15	20	142	6	55	22	174	7	67
	Medi 2021	0	17	16	87	2	15	14	143	7	54	21	178	6	64
	Medi 2022	2	18	14	96	0	11	21	141	9	53	24	167	10	62
	Medi 2023	2	15	10	88	3	12	16	133	8	56	25	175	13	57
	Medi 2024	0	13	10	86	0	8	22	126	4	57	21	171	11	65
Capasiti /	Meithrin	7		13		7		24		10		*27		14	
	Derbyn – BL.6	55		91		51		172		71		*180		103	
	Cyfanswm	62		104		58		196		81		*207		117	
Llefydd Gweigion (Derbyn – BL.6) Medi 2025		49		7		40		38		18		13		44	
Rhagamcanion Disgyblion		Meithrin	Derbyn–BL.6	Meithrin	Derbyn–BL.6	Meithrin	Derbyn–BL.6	Meithrin	Derbyn–BL.6	Meithrin	Derbyn–BL.6	Meithrin	Derbyn–BL.6	Meithrin	Derbyn–BL.6
	Medi 2026	1	8	10	90	2	12	9	126	6	48	24	169	12	63
	Medi 2027	1	8	11	89	2	11	6	115	6	45	24	173	12	66
	Medi 2028	1	7	11	85	2	10	6	102	6	48	24	170	11	72
	Medi 2029	1	8	11	81	2	11	7	94	6	45	24	170	12	78
	Medi 2030	1	8	11	83	2	12	6	85	6	42	24	166	12	82
Data perfformiad Ysgolion (Estyn)		5x Da (2017)		1x Rhagorol 2x Da (2017)		5x Da (2017)		5x Da (2018)		5x Rhagorol (2019)		Fframwaith Arolygu newydd (2023)		3x Da (2017)	
Categori Cyflwr Adeiladau (Criteria'r Cyngor)		B		B		B		A		B		B		B	
Dyranïad Cyllidol 2025-26		£194,391		£521,659		£206,936		£729,967		£372,811		£962,593		£402,831	
Cost y dysgwr 2025-26		£14,953		£5,771		£25,867		£5,380		£6,345		£5,341		£5,768	

Summary of Schools’ Statistics

		Baladeulyn		Talysarn		Nebo		Bro Llifon		Brynaerau		Bro Lleu		Llanllyfni	
Location of the School		Caernarfon LL54 6BT		Caernarfon LL54 6HR		Caernarfon LL54 6EE		Caernarfon LL54 7DT		Caernarfon LL54 5EU		Caernarfon LL54 6RL		Caernarfon LL54 6SH	
Age Range		3-11		3-11		3-11		3-11		3-11		3-11		3-11	
School's Category: Community School [CS] / Voluntary Aided[VA] / Voluntary Controlled [VC]		CS		CS		CS		CS		CS		CS		CS	
Language Medium Category		Welsh medium		Welsh medium		Welsh medium		Welsh medium		Welsh medium		Welsh medium		Welsh medium	
Number of Pupils on the register- September 2025	Nursery	2		17		1		15		6		25		13	
	Reception- Yr.6	6		84		11		134		53		167		59	
	Total	8		101		12		149		59		192		72	
Number of pupils on the register in the last 5 years		Nursery	Reception- Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception- Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6
	September 2020	1	21	15	89	0	15	20	142	6	55	22	174	7	67
	September 2021	0	17	16	87	2	15	14	143	7	54	21	178	6	64
	September 2022	2	18	14	96	0	11	21	141	9	53	24	167	10	62
	September 2023	2	15	10	88	3	12	16	133	8	56	25	175	13	57
	September 2024	0	13	10	86	0	8	22	126	4	57	21	171	11	65
Capacity	Nursery	7		13		7		24		10		*27		14	
	Reception – Yr.6	55		91		51		172		71		*180		103	
	Total	62		104		58		196		81		*207		117	
Surplus Places (R-Yr.6) September 2025		49		7		40		38		18		13		44	
Pupil Projections		Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception - Yr.6	Nursery	Reception- Yr.6
	September 2026	1	8	10	90	2	12	9	126	6	48	24	169	12	63
	September 2027	1	8	11	89	2	11	6	115	6	45	24	173	12	66
	September 2028	1	7	11	85	2	10	6	102	6	48	24	170	11	72
	September 2029	1	8	11	81	2	11	7	94	6	45	24	170	12	78
	September 2030	1	8	11	83	2	12	6	85	6	42	24	166	12	82
School Performance Data (Estyn)		5x Good (2017)		1x Excellent 2x Good (2017)		5x Good (2017)		5x Good (2018)		5x Excellent (2019)		New Inspection Framework (2023)		3x Good (2017)	
Category Condition of buildings (Council's criteria)		B		B		B		A		B		B		B	
2025-26 Finance Allocation		£194,391		£521,659		£206,936		£729,967		£372,811		£962,593		£402,831	
2025-26 Cost per pupil		£14,953		£5,771		£25,867		£5,380		£6,345		£5,341		£5,768	

Pellter rhwng pob ysgol yn Ardal Dyffryn Nantlle

Distance of each schools in the Dyffryn Nantlle Area

Ysgol		Bro Llifon	Nebo	Brynaerau	Bro Lleu	Baladeulyn	Llanllyfni	Talysarn
Bro Llifon	Milltir/Miles	-	5.5	4.7	2.6	6.2	3.4	3.7
	Munudau/Minutes	-	11	12	7	13	8	9
Nebo	Milltir/Miles	5.5	-	5.3	2.7	5.8	1.6	3.8
	Munudau/Minutes	11	-	14	9	14	5	11
Brynaerau	Milltir/Miles	4.7	5.3	-	2.9	6	3.2	4
	Munudau/Minutes	12	14	-	10	16	11	13
Bro Lleu	Milltir/Miles	2.6	2.7	2.9	-	3.3	1.2	1.3
	Munudau/Minutes	7	9	10	-	7	4	4
Baladeulyn	Milltir/Miles	6.2	5.8	6	3.3	-	4.3	2.5
	Munudau/Minutes	13	14	16	7	-	10	5
Llanllyfni	Milltir/Miles	3.4	1.6	3.2	1.2	4.3	-	2.3
	Munudau/Minutes	8	5	11	4	10	-	6
Talysarn	Milltir/Miles	3.7	3.8	4	1.3	2.5	2.3	-
	Munudau/Minutes	9	11	13	4	5	6	-

Niferoedd, Capasiti a Llefydd Gweigion (D-BL.6)

Numbers, Capacity and Surplus Places (R-Yr.6)

Ysgol	Nifer ar y gofrestr Medi 2025 (D – Bl6) Number on roll September 2025 (R – Yr 6)	Capasiti Llawn (D – Bl6) Full Capacity (R – Yr6)	Nifer o Lefydd Gwag 2025 (D – Bl6) Number of Surplus Places 2025 (R – Yr6)	% o Lefydd Gwag 2025 (D – Bl6) % of Surplus Places 2025 (R – Yr6)
Baladeulyn	6	55	49	89%
Talysarn	84	91	7	8%
Bro Lleu	167	*180	13	7%
Nebo	11	51	40	78%
Llanllyfni	59	103	44	43%
Brynaerau	53	71	18	25%
Bro Llifon	134	172	38	22%

**Dyma'r capasiti diwygiedig ers Medi 2024 - nid yw'n swyddogol ar y pwynt yma, ond bydd yn cael ei gadarnhau'n fuan /*
**This is the revised capacity from September 2024 - it is not official at this point, but will be confirmed soon.*

Niferoedd, Capasiti a Llefydd Gweigion (M-BL.6)

Numbers, Capacity and Surplus Places (N-Yr.6)

Ysgol	Nifer ar y gofrestr Medi 2025 (M – Bl6) Number on roll September 2025 (N – Yr6)	Capasiti Llawn (M – Bl6) Full Capacity (N – Yr6)	Nifer o Lefydd Gwag 2025 (M – Bl6) Number of Surplus Places 2025 (N – Yr6)	% o Lefydd Gwag 2025 (M – Bl6) % of Surplus Places 2025 (N – Yr6)
Baladeulyn	8	62	54	87%
Talysarn	101	104	3	3%
Bro Lleu	192	*207	15	7%
Nebo	12	58	46	79%
Llanllyfni	72	117	45	38%
Brynaerau	59	81	22	27%
Bro Llifon	149	196	47	24%

*Dyma'r capasiti diwygiedig ers Medi 2024 - nid yw'n swyddogol ar y pwynt yma, ond bydd yn cael ei gadarnhau'n fuan /

*This is the revised capacity from September 2024 - it is not official at this point, but will be confirmed soon.

Rhagamcanion 3 Mlynedd / 3 Year Projections

	RHAGAMCAN MEDI 2026 SEPTEMBER PROJECTION								
Ysgol / School	M / N	0	1	2	3	4	5	6	Cyfanswm / Total
Baladeulyn	1	2	0	2	1	0	2	1	9
Talysarn	10	17	11	10	11	15	15	11	100
Bro Lleu	24	25	18	27	28	24	27	20	193
Nebo	2	1	1	2	1	1	3	3	14
Llanllyfni	12	13	12	10	8	5	6	9	75
Brynaerau	6	6	4	8	9	9	3	9	54
Bro Llifon	9	15	24	15	19	14	19	20	135
	RHAGAMCAN MEDI 2027 SEPTEMBER PROJECTION								
Ysgol / School	M / N	0	1	2	3	4	5	6	Cyfanswm / Total
Baladeulyn	1	1	2	0	2	1	0	2	9
Talysarn	11	10	17	11	10	11	15	15	100
Bro Lleu	24	24	25	18	27	28	24	27	197
Nebo	2	2	1	1	2	1	1	3	13
Llanllyfni	12	12	13	12	10	8	5	6	78
Brynaerau	6	6	6	4	8	9	9	3	51
Bro Llifon	6	9	15	24	15	19	14	19	121
	RHAGAMCAN MEDI 2028 SEPTEMBER PROJECTION								
Ysgol / School	M / N	0	1	2	3	4	5	6	Cyfanswm / Total
Baladeulyn	1	1	1	2	0	2	1	0	8
Talysarn	11	11	10	17	11	10	11	15	96
Bro Lleu	24	24	24	25	18	27	28	24	194
Nebo	2	2	2	1	1	2	1	1	12
Llanllyfni	11	12	12	13	12	10	8	5	83
Brynaerau	6	6	6	6 214	4	8	9	9	54
Bro Llifon	6	6	9	15	24	15	19	14	108

Maint dosbarthiadau 2025-2026 / Class sizes 2025-26

Ysgol School	Meithrin Nursery	Derbyn Reception	Bl 1 Yr 1	Bl2 Yr 2	Bl 3 Yr 3	Bl 4 Yr 4	Bl 5 Yr 5	Bl 6 Yr 6	Cyfansw m Total	Nifery dosbar- thiadau No. of Classes	Dosbarth mwyaf Largest Class	Dosbarth lleiaf Smallest Class	Maint dosbarth ar gyfartaledd Average Class Size
Nebo	1	1	2	1	1	3	3	0	12	2	6	6	6
Brynaerau	6	4	8	9	9	3	9	11	59	3	27	12	19
Bro Lleu	25	18	27	28	24	27	20	23	192	8	28	18	23
Baladeulyn	2	0	2	1	0	2	1	0	8	1	8	8	8
Llanllyfni	13	12	10	8	5	6	9	9	72	4	22	13	17
Talysarn	17	11	5	11	15	15	11	11	101	5	30	16	23
			5										
Bro Llifon	15	24	6	19	14	12	20	23	149	6	30	15	22
			9			7							

Proffil Ieithyddol / *Language Profile*

Ysgol School	Siarad Cymraeg yn rhugl gartref	Ddim yn siarad Cymraeg gartref ond yn rhugl	Siarad Cymraeg gartref ond nid yn rhugl	Ddim yn siarad Cymraeg gartref a nid yn rhugl	Ddim yn gallu siarad Cymraeg o gwbl
	Speak Welsh fluently at home	Do not speak Welsh at home but are fluent	Speak Welsh at home but not fluent	Do not speak Welsh at home and are not fluent	Do not speak Welsh at all
Baladeulyn	55%	0%	27%	18%	0%
Talysarn	37%	4%	16%	19%	24%
Bro Lleu	73%	2%	3%	6%	16%
Nebo	50%	25%	12.5%	12.5%	0%
Llanllyfni	80%	1%	8%	4%	7%
Brynaerau	63%	2%	8%	10%	17%
Bro Llifon	83%	1%	3%	3%	10%
	Cymraeg Rhugl Fluent Welsh		Ychydig o Gymraeg Some Welsh		Dim Cymraeg No Welsh

Arolygon Estyn / Estyn Inspections

Ysgol School	Blwyddyn yr arolwg Year of Inspection	Safonau Standards	Lles ac agweddau at ddysgu Wellbeing and attitude towards learning	Addysgu a phrofiadau dysgu Education and learning experiences	Gofal, cymorth ac arweiniad Support, Care and guidance	Arweinyddiaeth a rheolaeth Leadership and management
Baladeulyn	2017	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>
Nebo	2017	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>
Brynaerau	2019	Rhagorol <i>Excellent</i>	Rhagorol <i>Excellent</i>	Rhagorol <i>Excellent</i>	Rhagorol <i>Excellent</i>	Rhagorol <i>Excellent</i>
Bro Llifon	2018	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>
Bro Lleu	2023	Fframwaith arolygu newydd / New inspection framework				

Estyn				
Ysgol	Blwyddyn yr arolwg Year of Inspection	Pa mor dda yw'r deilliannau? How good are outcomes?	Pa mor dda yw'r ddarpariaeth? How good is provision?	Pa mor dda yw'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth? How good are leadership and management?
Talysarn	2017	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Rhagorol <i>Excellent</i>
Llanllyfni	2017	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>	Da <i>Good</i>

Arweinyddiaeth a rheolaeth / *Leadership and management*

Ysgol / School	Ymrwymiadau Addysgu'r Pennaeth/ Head Teachers' Teaching Commitments
Baladeulyn	100%
Nebo	90%
Brynaerau	0%
Bro Llifon	10%
Bro Lleu	0%
Talysarn	0%
Llanllyfni	50%

Dyraniad Ysgolion 2025-26 / Schools Allocation 2025-26

Ysgol <i>School</i>	CYFRAN O'R GYLLIDEB / <i>SHARE OF BUDGET</i>		Gwarchodaeth Lleiafswm Staffio* <i>Minimum Staffing Protection*</i>
	Cyfanswm Cyllideb <i>Total budget</i>	Cyfartaledd y Dysgwr <i>Average per learner</i>	
Baladeulyn	£194,000	£14,953	£56,781
Nebo	£207,000	£25,867	£70,694
Brynaerau	£373,000	£6,345	-
Bro Llifon	£730,000	£5,380	-
Bro Lleu	£963,000	£5,341	-
Talysarn	£522,000	£5,771	-
Llanllyfni	£403,000	£5,768	-
Cyfartaledd Ysgolion Cynradd y Dalgylch <i>Catchment Area Average Primary</i>	£484,571	£9,917	-
Cyfartaledd Ysgolion Cynradd y Sir <i>County Average Primary</i>		£5,780	-

*Mae'r polisi gwarchodaeth yn sicrhau o leiaf pennaeth ac athro/athrawes ym mhob Ysgol sydd gyda mwy na 15 dysgwr llawn amser, a pennaeth a cymhorthydd dosbarth mewn ysgolion sydd gyda llai na 15 disgybl llawn amser.

**The minimum staffing protection policy ensures a minimum of headteacher and teacher at every school which has more than 15 full-time learners, and a headteacher and a classroom assistant in a school with fewer than 15 full-time pupils.*

**ASESIAD O'R EFFAITH TEBYGOL AR ANSAWDD A
SAFONAU ADDYSG –
YSGOL BALADEULYN**

Rhagfyr 2025

1. CYFLWYNIAD

Mae Ysgol Baladeulyn yn ysgol gymunedol wedi ei lleoli ym mhentref Nantlle, sydd rhyw dair milltir o Benygroes, ac sydd yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3-11 oed. Mae gostyngiad wedi bod yn niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn dros y blynyddoedd diwethaf. Erbyn hyn, Medi 2025, dim ond 6 dysgwr Derbyn i Flwyddyn 6 a 2 dysgwr Meithrin sy'n mynychu'r ysgol.

Yn ei gyfarfod ar 11 Chwefror 2025, bu i Gabinet Cyngor Gwynedd roi caniatâd i'r Adran Addysg *"gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda chorff llywodraethol a budd-ddeiliaid perthnasol eraill Ysgol Baladeulyn yn sgil pryderon ynghylch niferoedd yr ysgol, i alluogi llunio ystod o opsiynau posibl yn ymwneud a dyfodol yr ysgol."*

Yn unol â phenderfyniad y Cabinet (11 Chwefror 2025), sefydlwyd Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn (PAY) gan wahodd y Corff Llywodraethol, rhieni a staff a'r Aelod Lleol i ymuno â'r panel a chymryd rhan yn y drafodaeth. Cynhaliwyd tri cyfarfod PAY rhwng Mawrth 2025 a Gorffennaf 2025 i drafod ystod o opsiynau i geisio ymateb i'r prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu.

Ar 14 Hydref 2025, penderfynodd Cabinet Cyngor Gwynedd i ymgymryd â phroses ymgynghori statudol ar gynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026, a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, yn unol â gofynion Adran 48 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013.

Yn unol â gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018, sydd yn cynnwys 'Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig', mae angen gwneud asesiad ar yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg ar unrhyw opsiwn rhesymol a ellir datrys y prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu. At ddiben y Cod, mae Ysgol Baladeulyn wedi ei dynodi fel 'Ysgol Wledig'.

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddarparu addysg o'r ansawdd gorau posibl a fydd yn rhoi'r profiadau, y sgiliau a'r hyder i blant y Sir ddatblygu i fod yn ddinasyddion dwyieithog, llwyddiannus a chyflawn.

Mae'n parhau i fod yn flaenoriaeth uchel i ddarparu'r profiadau dysgu gorau posibl - ar gyfer pob dysgwr o fewn y Sir, gan sicrhau cwricwlwm cyffrous ac eang, yn ogystal â gweithgareddau allgyrsiol sy'n eu hysgogi i ddysgu a deall, a fydd yn arwain at wella safonau.

2. CRYNODEB

Bu i Ysgol Baladeulyn gael ei harolygu ddiwethaf gan Estyn yn 2017 ble daethpwyd i'r casgliad fod perfformiad presennol yr ysgol yn 'Dda'.

Mae crynodeb isod o arolygon diwethaf Ysgol Baladeulyn, yr ysgolion cyfagos, neu ysgolion sydd yn destun unrhyw un o'r opsiynau dan ystyriaeth ar gyfer dyfodol Ysgol Baladeulyn.

Ysgol	Blwyddyn yr arolwg	Safonau	Lles ac agweddau at ddysgu	Addysgu a phrofiadau dysgu	Gofal, cymorth ac arweiniad	Arweinyddiaeth a rheolaeth
Baladeulyn	2017	Da	Da	Da	Da	Da
Nebo	2017	Da	Da	Da	Da	Da
Brynaerau	2019	Rhagorol	Rhagorol	Rhagorol	Rhagorol	Rhagorol
Bro Llifon	2018	Da	Da	Da	Da	Da
Bro Lleu	2023	Fframwaith arolygu newydd				

Ysgol	Blwyddyn yr arolwg	Pa mor dda yw'r deilliannau?	Pa mor dda yw'r ddarpariaeth?	Pa mor dda yw'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth?
Talysarn	2017	Da	Da	Rhagorol
Llanllyfni	2017	Da	Da	Da

3. YR OPSIYNAU DAN SYLW

- Gwneud dim – parhau gyda'r sefyllfa presennol.*

Noder, er bod yr achos dros newid wedi ei sefydlu, mae'r opsiwn 'Gwneud dim' wedi ei gynnwys yn yr asesiad at ddiben cymharu.

- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)*

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyri'r Ysgol Talysarn fel yr ysgol cyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol, rhwng 3 ysgol, gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

- Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)*

Byddai'r opsiwn yma'n golygu cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i ddysgwyr y dalgylch yn Ysgol Talysarn.

- Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle*

Byddai'r opsiwn yma'n golygu uno nifer o ysgolion lleol, drwy gau'r ysgolion a sefydlu un ysgol aml-safle fyddai'n cynnwys safle Ysgol Baladeulyn. Byddai'r opsiwn yn galluogi'r posibilrwydd o rannu adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb safle ysgol ym mhentref Nantlle trwy sefydlu ysgol aml-safle, dan arweiniad pennaeth ac un corff llywodraethol.

- Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn*

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu ardal benodol arbenigol i plant gyda anghenion dysgu ychwanegol ar safle'r ysgol.

- Ffederaleiddio gydag ysgol arall gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn*

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyri'r Ysgol Talysarn fel yr ysgol cyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol rhwng 3 ysgol gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Yn ogystal â ffederaleiddio, byddai'r opsiwn yma hefyd yn golygu ychwanegu lleoliad ar gyfer uned ADY yn Ysgol Baladeulyn.

- Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu Uned iaith ar safle'r ysgol. Byddai'n cynnig gwasanaeth trochi i'r plant yn y Gymraeg sydd ei angen cyn ymuno a'u hysgolion dewisol yn llawn amser.

4. ASESAD O EFFAITH TEBYGOL AR SAFONAU AC ANSAWDD ADDYSG

Rydym wedi defnyddio arolygon diweddaraf Estyn ar yr ysgolion perthnasol fel meini prawf ar gyfer asesu y gwahanol opsiynau ar gyfer dyfodol addysg ar gyfer dalgylch Ysgol Baladeulyn.

OPSIWN 1: GWNEUD DIM - PARHAU GYDA'R SEFYLLFA BRESENNOL

Byddai'r opsiwn yma yn golygu dim newid a bydda Ysgol Baladeulyn yn parhau fel ac y mae.

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Dim newid.	Niwtral
Llesiant ac agweddau at ddysgu	Dim newid.	Niwtral
Profiadau dysgu ac addysgu	Dim newid.	Niwtral
Gofal, cymorth ac arweiniad	Dim newid.	Niwtral
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Dim newid.	Niwtral
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Dim newid.	Niwtral
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Dim newid.	Niwtral

OPSIWN 2: FFEDERALEIDDIO GYDAG YSGOL GYFAGOS (YSGOL TALYSARN)

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Ni ragwelir effaith negyddol ar y meini prawf yma drwy ffederaleiddio gydag Ysgol Talysarn. Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer dangosyddion safonau Ysgol Baladeulyn yn 'Dda'. Yn ogystal, nodwyd ym mhrif ganfyddiadau adroddiad arolwg Estyn diweddaraf Ysgol Talysarn fod safonau yn 'Dda'. O ganlyniad, deuir i'r casgliad mai niwtral fyddai'r effaith ar safonau o ffedereiddio Ysgol Talysarn gydag Ysgol Baladeulyn.	Niwtral
Llesiant ac agweddau at ddysgu	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf Ysgol Baladeulyn ar gyfer y maes arolygu 'Lles ac agweddau at ddysgu' yn 'Dda'. Roedd adroddiad arolwg Estyn diwethaf Ysgol Talysarn yn nodi canlyniad 'Rhagorol' gyferbyn a'r pennawd 'Lles' gan nodi fod 'bron bob dysgwr yn teimlo'n ddiogel ac yn gwerthfawrogi eu bod yn cael cefnogaeth o ansawdd uchel gan oedolion yn yr ysgol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, a gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau fel endid ar wahân o dan yr opsiwn hwn, deuir i'r casgliad mae effaith niwtral a ragwelir ar y maes yma o ffedereiddio Ysgol Baladeulyn gydag Ysgol Talysarn.	Niwtral
Profiadau dysgu ac addysgu	'Da' oedd canlyniad y dangosydd 'Addysgu a phrofiadau dysgu' ar gyfer Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn yn eu harolygon diwethaf yn 2017. O ganlyniad, rhagwelir y byddai gweithredu'r opsiwn yma'n cael effaith niwtral ar brofiadau dysgu ac addysgu.	Niwtral
Gofal, cymorth ac arweiniad	'Da' oedd canlyniad y dangosydd 'Gofal, cymorth ac arweiniad' yn Ysgol Baladeulyn yn eu harolwg diwethaf yn 2017, tra bod y canlyniad ar gyfer Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, a gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau fel endid ar wahân o dan yr opsiwn hwn, deuir i'r casgliad mae effaith niwtral a ragwelir ar y maes yma o ffedereiddio gydag ysgol gyfagos.	Niwtral
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Nodwyd yn adroddiad Estyn diwethaf Ysgol Baladeulyn fod yr arweinyddiaeth yn yr ysgol yn 'Dda' tra barnwyd bod arweinyddiaeth a Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, ac gan y byddai'r opsiwn ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos yn cynnig cyfleoedd i gryfhau sefyllfa arweinyddiaeth Ysgol Baladeulyn, deuir i'r casgliad y byddai arweinyddiaeth a rheolaeth yn cael effaith positif neu o leiaf niwtral o weithredu'r opsiwn ffedereiddio.	Positif/Niwtral
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Darperir cefnogaeth i grwpiau agored i niwed gan gynnwys plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn unol â pholisi'r Awdurdod, a gofynion y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol (Cymru) 2018 ym mhob ysgol yng Ngwynedd. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai effaith yr opsiwn yma ar y maen prawf hwn.	Niwtral
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau. Yn ogystal, roedd canlyniad arolwg Estyn ar gyfer 'Safonau' Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', fel ag yr oedd canlyniad arolwg Ysgol Talysarn. Yn seiliedig ar wybodaeth yma, ni ragwelir unrhyw effaith ar safonau dysgwyr o weithredu'r opsiwn yma.	Niwtral

OPSIWN 3: CAU YSGOL BALADEULYN A CHYNNIG LLE I'R DYSGWYR MEWN YSGOL GYFAGOS (YSGOL TALYSARN)

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer y dangosyddion safonau Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer Ysgol Talysarn hefyd yn 'Dda'. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith niwtral ar y meini prawf hwn drwy addysgu'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn.	Niwtral
Llesiant ac agweddau at ddysgu	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer Lles yn Ysgol Baladeulyn yn 'Dda' gydag Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith positif ar y maes yma trwy addysgu'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn.	Positif
Profiadau dysgu ac addysgu	'Da' oedd canlyniad y dangosydd 'Addysgu a phrofiadau dysgu' ar gyfer Ysgol Baladeulyn a Ysgol Talysarn yn eu harolygon diwethaf yn 2017. Er hynny, gan fod mwy o ddysgwyr yn Ysgol Talysarn rhagwelir bydd cyfle i addysgu plant mewn grwpiau mwy a chyda cyfoedion oed-berthnasol i ehangu ar eu profiadau. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith cadarnhaol ar brofiadau addysgu a dysgu o addysgu dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn Ysgol Talysarn.	Positif
Gofal, cymorth ac arweiniad	'Da' oedd canlyniad y dangosydd 'Gofal, cymorth ac arweiniad' yn Ysgol Baladeulyn, tra roedd canlyniad Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. O ganlyniad, bernir y byddai'r opsiwn yn cael effaith positif.	Positif
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Nodwyd yn adroddiad Estyn diwethaf fod arweinyddiaeth a'r rheolaeth Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, deuir i'r casgliad y byddai arweinyddiaeth a rheolaeth yn cael effaith positif o addysgu dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn Ysgol Talysarn.	Positif
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Darperir cefnogaeth i grwpiau agored i niwed gan gynnwys plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn unol â pholisi'r Awdurdod, a gofynion y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol (Cymru) 2018 ym mhob ysgol yng Ngwynedd. Wrth gynllunio staffio (e.e. rôl y CADY) a'r map darpariaeth, mae'r gofyn ar ysgolion yn heriol, ac mae hynny yn dod yn fwy amlwg wrth ystyried y gofyn ar ysgolion llai. Mewn ysgolion mwy mae amodau'r cydlynedd anghenion ychwanegol yn well, ac mae cyfarch y gofyn statudol yn haws yn sgil hynny. Yn ogystal, mae ymateb i angen y dysgwyr hefyd yn haws mewn ysgolion mwy gan y gallent efallai cynnal grŵp ymyrraeth i dargedu anghenion penodol. Mae map darpariaeth yn fwy eang mewn ysgolion mwy er mwyn ymateb i'r gofyn. O ganlyniad, gan y byddai'r dysgwyr yn cael cynnig lle mewn ysgol gyda nifer uwch o ddysgwyr, rhagwelir mai positif fyddai effaith yr opsiwn yma ar y maen prawf hwn.	Positif
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Roedd canlyniad arolwg Estyn ar gyfer 'Safonau' Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', fel ag yr oedd canlyniad arolwg Ysgol Talysarn. Yn seiliedig ar wybodaeth yr arolygon yma, ni ragwelir unrhyw effaith ar safonau dysgwyr o addysgu dysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn yn Ysgol Talysarn. O ganlyniad, rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth yn yr ysgol amgen yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar hyn o bryd yn Ysgol Baladeulyn, fan lleiaf.	Niwtral

OPSIWN 4: UNO YSGOLION LLEOL ER MWYN CEFNOGI A CHYNNAL YSGOL BALADEULYN - YSGOL AML-SAFLE

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer y dangosyddion safonau Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer ysgolion cynradd cyfagos eraill hefyd (ysgolion cynradd dalgylch Dyffryn Nantlle) yn 'Dda' gydag Ysgol Brynaerau yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith niwtral ar y meini prawf hwn gan fod asesiad Estyn yn gyson ar gyfer y mwyafrif o'r ysgolion, gydag un ysgol (allan o 7 yn y dalgylch) yn rhagori ar y gweddill. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella'r ddarpariaeth mewn perthynas â'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral
Llesiant ac agweddau at ddysgu	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer y dangosyddion llesiant ac agweddau at ddysgu Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer yr ysgolion cyfagos (dalgylch Dyffryn Nantlle) hefyd yn 'Dda' gydag Ysgol Brynaerau ac Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith niwtral ar y meini prawf hwn gan fod asesiad Estyn yn gyson ar gyfer y mwyafrif o'r ysgolion, gyda dwy ysgol (allan o 7 yn y dalgylch) yn rhagori ar y gweddill. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella'r ddarpariaeth mewn perthynas â'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral
Profiadau dysgu ac addysgu	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer y dangosyddion profiadau addysgu a dysgu Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer yr ysgolion cyfagos (dalgylch Dyffryn Nantlle) hefyd yn 'Dda' gydag Ysgol Brynaerau yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith niwtral ar y meini prawf hwn gan fod asesiad Estyn yn gyson ar gyfer y mwyafrif o'r ysgolion, gydag un ysgol (allan o 7 yn y dalgylch) yn is na'r mwyafrif ac un yn rhagori ar y gweddill. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella'r ddarpariaeth mewn perthynas â'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral
Gofal, cymorth ac arweiniad	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer y dangosyddion arweiniad a chymorth gofal Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer ysgolion cyfagos (dalgylch Dyffryn Nantlle) hefyd yn 'Dda' gydag Ysgol Brynaerau ac Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith niwtral ar y meini prawf hwn gan fod asesiad Estyn yn gyson ar gyfer y mwyafrif o'r ysgolion, gyda dwy ysgol (allan o 7 yn y dalgylch) yn rhagori ar y gweddill. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella'r ddarpariaeth mewn perthynas â'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer y dangosyddion arweinyddiaeth a rheolaeth Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', tra roedd canlyniad	Niwtral

	arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer ysgolion cyfagos (Dalgylch Dyffryn Nantlle) hefyd yn 'Dda' gydag Ysgol Brynaerau ac Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith niwtral ar y meini prawf hwn gan fod asesiad Estyn yn gyson ar gyfer y mwyafrif o'r ysgolion, gydag un ysgol (allan o 7 yn y dalgylch) yn is na'r mwyafrif ac dwy yn rhagori ar y gweddill. mwy neu lai yr un fath ar gyfer pob ysgol. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella'r ddarpariaeth mewn perthynas a'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Darperir cefnogaeth i grwpiau agored i niwed gan gynnwys plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn unol â pholisi'r Awdurdod, a gofynion y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol (Cymru) 2018 fel ym mhob ysgol yng Ngwynedd. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella'r ddarpariaeth mewn perthynas a'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da, arbenigedd a phrofiadau rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Roedd canlyniad arolwg Estyn ar gyfer 'Safonau' Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', ac yr oedd canlyniad arolygon yr ysgolion cyfagos yn Dalgylch Dyffryn Nantlle unai yn 'Dda' neu'n 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar wybodaeth yr arolygon yma, ni ragwelir unrhyw effaith ar safonau dysgwyr o weithredu'r opsiwn yma. Gallai'r opsiwn ysgol aml-safle gynnig cyd-destun mwy effeithiol i arweinwyr, a thrwy hynny, gynnig cyfle i wella ddarpariaeth mewn perthynas a'r meini prawf hwn. Rhagwelir cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral

OPSIWN 5: YCHWANEGU ARDAL ARBENIGOL AR GYFER PLANT AG ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL YN YSGOL BALADEULYN

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Llesiant ac agweddau at ddysgu	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Profiadau dysgu ac addysgu	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Gofal, cymorth ac arweiniad	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn. Fodd bynnag, er na ragwelir y byddai'r uned arbenigol yn effeithio ar yr ysgol, rhagwelir y gallai'r adnodd newydd gael effaith bositif ar y ddarpariaeth sydd ar gael i ddysgwyr gydag ADY yn yr ardal.	Positif
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Gan y byddai'r uned anghenion dysgu ychwanegol yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn. Fodd bynnag, er na ragwelir y byddai'r uned ADY yn effeithio ar yr ysgol, rhagwelir y gallai'r adnodd newydd gael effaith bositif ar y ddarpariaeth sydd ar gael i ddysgwyr gydag ADY yn yr ardal.	Positif

OPSIWN 6: FFEDERALEIDDIO GYDAG YSGOL ARALL GAN YCHWANEGU ARDAL ARBENIGOL AR GYFER PLANT AG ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL YN YSGOL BALADEULYN

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Ni ragwelir effaith negyddol ar y meini prawf yma drwy ffederaleiddio gydag Ysgol Talysarn. Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf ar gyfer dangosyddion safonau Ysgol Baladeulyn yn 'Dda'. Yn ogystal, nodwyd ym mhrif ganfyddiadau adroddiad arolwg Estyn diweddaraf Ysgol Talysarn fod safonau yn 'Dda'. O ganlyniad, deuir i'r casgliad mai niwtral fyddai'r effaith ar safonau o weithredu'r opsiwn yma..	Niwtral
Lles ac agweddau at ddysgu	Roedd canlyniad arolwg Estyn diweddaraf Ysgol Baladeulyn ar gyfer y maes arolygu 'Lles ac agweddau at ddysgu' yn 'Dda'. Roedd adroddiad arolwg Estyn diwethaf Ysgol Talysarn yn nodi canlyniad 'Rhagorol' gyferbyn a'r pennawd 'Lles' gan nodi fod 'bron bob disgybl yn teimlo'n ddiogel ac yn gwerthfawrogi eu bod yn cael cefnogaeth o ansawdd uchel gan oedolion yn yr ysgol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, deuir i'r casgliad mae effaith niwtral a ragwelir ar y maes yma o weithredu'r opsiwn yma.	Niwtral
Profiadau dysgu ac addysgu	'Da' oedd canlyniad y dangosydd 'Addysgu a phrofiadau dysgu' ar gyfer Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn yn eu harolygon diwethaf yn 2017. O ganlyniad, rhagwelir y byddai gweithredu'r opsiwn yma'n cael effaith niwtral ar brofiadau dysgu ac addysgu.	Niwtral
Gofal, cymorth ac arweiniad	'Da' oedd canlyniad y dangosydd 'Gofal, cymorth ac arweiniad' yn Ysgol Baladeulyn yn eu harolwg diwethaf yn 2017, tra bod y canlyniad ar gyfer Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. O ganlyniad, rhagwelir y gallai'r opsiwn gael effaith positif neu o leiaf niwtral ar arweiniad a chymorth gofal.	Positif/Niwtral
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Nodwyd yn adroddiad Estyn diwethaf Ysgol Baladeulyn fod yr arweinyddiaeth yn yr ysgol yn 'Dda' tra barnwyd bod arweinyddiaeth a Ysgol Talysarn yn 'Rhagorol'. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r arolygon hyn, a gan y byddai'r opsiwn ffederaleiddio gydag ysgol/ysgolion gyfagos yn cynnig cyfleoedd i gryfhau sefyllfa arweinyddiaeth Ysgol Baladeulyn, deuir i'r casgliad y byddai arweinyddiaeth a rheolaeth yn cael effaith positif neu o leiaf niwtral o weithredu'r opsiwn yma.	Positif
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Darperir cefnogaeth i grwpiau agored i niwed gan gynnwys plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn unol â pholisi'r Awdurdod, a gofynion y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol (Cymru) 2018 ym mhob ysgol yng Ngwynedd. Rhagwelir y byddai'r opsiwn yn cael effaith gadarnhaol ar y meini prawf hwn gan y byddai'n ymestyn darpariaeth ADY yn yr ardal.	Positif
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau. Yn ogystal, roedd canlyniad arolwg Estyn ar gyfer 'Safonau' Ysgol Baladeulyn yn 'Dda', fel ag yr oedd canlyniad arolwg Ysgol Talysarn. Yn seiliedig ar wybodaeth yma, ni ragwelir unrhyw effaith ar safonau dysgwyr o weithredu'r opsiwn yma. Yn ogystal, rhagwelir y byddai'r opsiwn yn cael effaith gadarnhaol ar meini prawf hwn gan y byddai'n ymestyn y ddarpariaeth ADY yn yr ardal.	Niwtral

OPSIWN 7: CYNNWYS UNED IAITH AR SAFLE YSGOL BALADEULYN

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Llesiant ac agweddau at ddysgu	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Profiadau dysgu ac addysgu	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Gofal, cymorth ac arweiniad	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr ar y pryd (gan gynnwys rhai gydag ADY)	Gan y byddai'r uned iaith yn gweithredu'n annibynnol o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir unrhyw newid i weithrediad presennol Ysgol Baladeulyn o weithredu'r opsiwn yma. O ganlyniad, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral

4. CASGLIAD

Dengys yr asesiad hwn o'r effaith tebygol ar ansawdd a safonau addysg, y byddai cyflwyno'r opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn a throsglwyddo'r dysgwyr i Ysgol Talysarn yn debygol o gael effaith bositif, neu effaith niwtral ar y lleiaf.

Yn ogystal, mae'r asesiad yn nodi mai effaith niwtral/rhannol bositif a ragwelir ar ansawdd a safonau addysg o weithredu opsiynau eraill megis ffederaleiddio, uno ysgolion lleol a sefydlu uned arbenigol ar safle Ysgol Baladeulyn. Noder cyfleoedd i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol aml-safle, ac ysgolion fyddai'n rhan o'r ffederasiwn, a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.

Yn seiliedig ar ganlyniad yr asesiadau uchod a chymharu adroddiadau Estyn, deuir i'r casgliad fod safon yr addysg a ddarperir yn Ysgol Talysarn yn cyfateb (fan lleiaf) i safon yr addysg a ddarperir yn Ysgol Baladeulyn. Gan fod mwy o ddysgwyr yn Ysgol Talysarn, rhagwelir y bydd cyfle i addysgu plant mewn grwpiau mwy, gyda cyfoedion oed-berthnasol i ehangu ar eu profiadau. Yn seiliedig ar hyn, deuir i'r casgliad y byddai effaith cadarnhaol ar brofiadau addysgu a dysgu o addysgu dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn Ysgol Talysarn.

O ganlyniad, rhagwelir taw niwtral/rhannol bositif fyddai effaith tebygol gweithredu'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn.

**ASESIAD EFFAITH TEBYGOL AR DREFNIADAU
TEITHIO –
YSGOL BALADEULYN**

Rhagfyr 2025

1. CYFLWYNIAD

1.1 Cefndir

Mae Ysgol Baladeulyn yn ysgol gymunedol wedi ei lleoli ym mhentref Nantlle, sydd rhyw dair milltir o Benygroes, ac sydd yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3-11 oed. Mae gostyngiad wedi bod yn niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn dros y blynyddoedd diwethaf. Erbyn hyn, Medi 2025, dim ond 6 dysgwr Derbynn i Flwyddyn 6 ac 2 dysgwyr Meithrin sy'n mynychu'r ysgol.

Yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror 2025, bu i'r Cabinet gefnogi argymhelliad i gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda rhanddeiliaid Ysgol Baladeulyn er mwyn ystyried opsiynau ar gyfer y dyfodol. Rhwng Mawrth a Gorffennaf 2025, cynhaliwyd 3 cyfarfod lleol gyda rhan-ddeiliaid Ysgol Baladeulyn ymhle cynigiwyd a thrafodwyd nifer o opsiynau.

Ar 14 Hydref 2025, penderfynodd Cabinet Cyngor Gwynedd i ymgymryd â phroses ymgynghori statudol ar gynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026, a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, yn unol â gofynion Adran 48 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013.

1.2 Polisi Cludiant Cyngor Gwynedd

Mae strategaeth 'Addysg Gynradd o'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd' yn anelu at gyfyngu teithio o'r cartref i'r ysgol i daith un ffordd sydd heb fod yn fwy na 30 munud.

Mae Cyngor Gwynedd yn darparu cludiant di-dâl i ddysgwyr sy'n byw 2 filltir neu fwy o'r ysgol yn eu dalgylch, neu'r ysgol agosaf (nid yw'n cynnwys dysgwyr meithrin). Disgwylir i ddysgwyr sy'n derbyn addysg gynradd (ac eithrio dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol neu anabledau), gerdded hyd at 2 filltir i gwrdd ag unrhyw gludiant a ddarperir gan Gyngor Gwynedd. Mae'r polisi cludiant i'w weld yn y llawlyfr i rieni: [Gwybodaeth i Rieni](#)

2. ASESIAD O'R EFFAITH TEBYGOL POB OPSIWN AR DREFNIADAU TEITHIO

2.1 Nodir isod effaith tebygol pob opsiwn ar drefniadau teithio:

- Gwneud dim - parhau gyda'r sefyllfa bresennol

Byddai'r opsiwn yma yn golygu na fyddai newid i'r ddarpariaeth bresennol yn dalgylch Ysgol Baladeulyn.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cael unrhyw effaith ar drefniadau teithio presennol, gan y byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.

- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyir Ysgol Talysarn fel yr ysgol gyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol, rhwng 3 ysgol, gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cael unrhyw effaith ar drefniadau teithio presennol dysgwyr Ysgol Baladeulyn, gan y byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn, a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Ysgol Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.

- Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Byddai'r opsiwn yma'n golygu cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn.

Mae Ysgol Talysarn wedi ei lleoli 2.5 milltir o Ysgol Baladeulyn. Dyma'r ysgol ddaearyddol agosaf at Ysgol Baladeulyn.

Byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar drefniadau teithio dysgwyr Ysgol Baladeulyn, gan y byddai'r dysgwyr yn cael eu haddysgu yn Ysgol Talysarn. Byddai angen darparu cludiant i ddysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn i Ysgol Talysarn, yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd. Rhagwelir costau cludiant ychwanegol (amcan gost) rhwng £17,000 hyd at £30,000 y flwyddyn. Bydd rhai dysgwyr yn teithio ymhellach i'r ysgol nac y gwnaent ar hyn o bryd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.

- Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle

Mi fydda'r opsiwn yma yn golygu uno nifer o ysgolion lleol fel un ysgol ar draws nifer o safleoedd gan gynnwys safle Ysgol Baladeulyn.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cael effaith ar drefniadau teithio presennol dysgwyr Ysgol Baladeulyn, gan y byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn. Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn ar safle Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Yn ddibynnol ar strwythur yr ysgol newydd, mae posibilrwydd y bydd angen trefnu cludiant rhwng ysgolion.

- Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gyda Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu ardal benodol arbenigol i blant gyda anghenion dysgu ychwanegol ar safle'r ysgol.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cael unrhyw effaith ar drefniadau teithio presennol dysgwyr Ysgol Baladeulyn, gan y byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned ADY. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.

- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn.

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyri'r Ysgol Talysarn fel yr ysgol gyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol rhwng 3 ysgol gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Yn ogystal â ffederaleiddio, byddai'r opsiwn yma hefyd yn golygu ychwanegu lleoliad ar gyfer uned ADY yn Ysgol Baladeulyn.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cael unrhyw effaith ar drefniadau teithio presennol dysgwyr Ysgol Baladeulyn, gan y byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned ADY.

- Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu Uned Iaith ar safle'r ysgol. Byddai'n cynnig gwasanaeth trochi i'r plant yn y Gymraeg sydd ei angen cyn ymuno a'u hysgolion dewisol yn llawn amser.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cael unrhyw effaith ar drefniadau teithio presennol dysgwyr Ysgol Baladeulyn, gan y byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned iaith.

2.2 Opsiynau cludiant di-dâl

Yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd, disgwylir i ddysgwyr sy'n derbyn addysg gynradd (ac eithrio dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol neu anabledau), gerdded hyd at 2 filltir i gwrdd ag unrhyw gludiant a ddarperir gan Gyngor Gwynedd ar hyd y llwybr byrraf.

Y llwybr byrraf sydd ar gael yw'r un nad yw'r Cyngor yn ei ystyried yn arbennig o beryglus, ar ôl asesu'r llwybrau eraill y gellid eu defnyddio, a byddai'r llwybrau hyn yn cael eu hasesu yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd.

Nodir fod nifer o fysus ysgol yn rhedeg yn yr ardal. Nid oes yr un o'r bysus ysgolion cynradd yn rhedeg rhwng Baladeulyn a Talysarn i fedru manteisio ar un o'r rhan.

2.3. Crynodeb o'r effaith tebygol ar drefniadau teithio

Mae crynodeb isod o'r effaith ar drefniadau teithio yr opsiynau dan ystyriaeth:

Opsiynau	Yr effaith debygol ar drefniadau teithio i ddysgwyr	Yr effaith debygol ariannol blyneddol ar drefniadau teithio i'r Awdurdod
Gwneud dim - Parhau gyda'r sefyllfa bresennol	Niwtral – Dim newid Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	£0
Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	£0
Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)	Negyddol Mae Ysgol Talysarn wedi ei lleoli 2.5 milltir o Ysgol Baladeulyn. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn fyddai'n mynychu Ysgol Talysarn ac yn byw fwy na 2 filltir o'r ysgol, yn unol â Pholisi Cludiant yr Awdurdod. Wedi ystyried niferoedd presennol (Medi 2025), rhagwelir y byddai angen trefnu bws 8 sedd i gludo dysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn (fyddai'n gymwys am gludiant yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd) i Ysgol Talysarn. Rhagwelir y byddai hyn ar gost o hyd at £17,000 y flwyddyn. Pe byddai cynnydd yn niferoedd dysgwyr y dalgylch i'r dyfodol, yna fe all olygu y byddai angen darparu bws ysgol er mwyn cludo dysgwyr dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn fyddai'n gymwys am gludiant (yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd). Rhagwelir y byddai hyn ar gost o hyd at £30,000 y flwyddyn.	£17,000 - £30,000

	Bydd rhai dysgwyr yn teithio ymhellach i'r ysgol nac y gwnaent ar hyn o bryd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	
Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu ar safle Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Yn ddibynol ar strwythur yr ysgol newydd, mae posiblirwydd y byddai angen trefnu cludiant rhwng ysgolion.	£0
Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Byddai angen i'r awdurdod darparu cludiant i ddysgwr yr uned ADY. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol	£0 Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned ADY.
Ffederaleiddio gyda ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Byddai angen i'r awdurdod darparu cludiant i ddysgwyr yr uned ADY.	£0 Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned ADY.
Cynnwys Uned Iaith ar safle Ysgol Baladeulyn	Niwtral	£0

	Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fyddai unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Byddai angen i'r awdurdod darparu cludiant i ddysgwyr yr uned iaith.	Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned iaith.
--	--	---

3. CASGLIAD

Ni ragwelir y byddai effaith ar drefniadau teithio dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn deillio o weithredu'r unrhyw un o'r opsiynau a restrir yn y tabl uchod (rhan 2), ac eithrio'r opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn.

Pe byddai'r opsiwn o gau Ysgol Baladeulyn a chynnig addysg i'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn yn cael ei wireddu, yna rhagwelir y byddai effaith ar drefniadau teithio i'r plant. Fodd bynnag ni ragwelir y bydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.

Wrth ystyried y data niferoedd diweddaraf, sef Medi 2025, rhagwelir y byddai angen trefnu bws 8 sedd er mwyn cludo dysgwyr dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn fyddai'n gymwys am gludiant (yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd) i Ysgol Talysarn. Amcangyfrifir i'r costau cludiant hyn fod oddeutu £17,000 y flwyddyn.

Pe byddai cynnydd yn niferoedd dysgwyr y dalgylch i'r dyfodol, yna fe all olygu y byddai angen darparu bws ysgol er mwyn cludo dysgwyr dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn fyddai'n gymwys am gludiant (yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd). Amcangyfrifir i'r costau cludiant hyn fod oddeutu £30,000 y flwyddyn.

O ganlyniad, rhagwelir y byddai'r opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn a throsglwyddo dysgwyr i Ysgol Talysarn yn arwain at gostau cludiant ychwanegol i'r Awdurdod. Amcangyfrifir i'r costau hyn fod oddeutu £17,000-£30,000 y flwyddyn i ddarparu cludiant pe byddai holl ddysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn yn dewis mynychu Ysgol Talysarn.

ASESIAD O'R EFFAITH DEBYGOL AR Y GYMUNED – YSGOL BALADEULYN

Rhagfyr 2025

1. CYFLWYNIAD

Wrth ddatblygu cynigion ar gyfer trefniadaeth ysgolion, mae'n ofynnol i'r Awdurdod gynnal asesiad o effaith debygol ar y gymuned, yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).

Cefndir

Mae Ysgol Baladeulyn wedi ei leoli ym mhentref Nantlle ar gyrion Penygroes ac yn gwasanaethu'r pentref a'r ardal gyfagos. Mae gostyngiad sylweddol wedi bod yn niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn dros y 10 mlynedd diwethaf. Erbyn Medi 2025, dim ond 6 dysgwr Derbyn i Flwyddyn 6 a 2 dysgwr Meithrin sy'n mynychu'r ysgol.

Yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror 2025, bu i'r Cabinet gefnogi argymhelliad i gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda rhanddeiliaid Ysgol Baladeulyn er mwyn ystyried opsiynau ar gyfer yr dyfodol. Rhwng Mawrth a Gorffennaf 2025, cynhaliwyd 3 cyfarfod lleol gyda rhan-ddeiliaid Ysgol Baladeulyn ymhle cynigiwyd a thrafodwyd nifer o opsiynau.

Ar 14 Hydref 2025, penderfynodd Cabinet Cyngor Gwynedd i ymgymryd â phroses ymgynghori statudol ar gynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026, a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, yn unol â gofynion Adran 48 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013.

2. YR OPSIYNAU

Bu i'r Awdurdod ystyried a thrafod nifer o opsiynau ar gyfer dyfodol Ysgol Baladeulyn, gan gynnwys:

- Gwneud dim – parhau gyda'r sefyllfa presennol
- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyri'r Ysgol Talysarn fel yr ysgol gyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol, rhwng 3 ysgol, gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

- Cau Ysgol Baladeulyn a chynniq lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Golygai'r opsiwn yma y byddai Ysgol Baladeulyn yn cau, ac y byddai dysgwyr dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn yn cael cynniq lle yn Ysgol Talysarn (yr ysgol amgen).

- Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle

Byddai'r opsiwn yma'n golygu uno nifer o ysgolion lleol, drwy gau'r ysgolion a sefydlu un ysgol aml-safle fyddai'n cynnwys safle Ysgol Baladeulyn. Byddai'r opsiwn yn galluogi'r posibilrwydd o rannu adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb safle ysgol ym mhentref Nantlle trwy sefydlu ysgol aml-safle, dan arweiniad pennaeth ac un corff llywodraethol.

- Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant aq anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu ardal benodol arbenigol i blant gydag anghenion dysgu ychwanegol ar safle'r ysgol.

- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyri'r Ysgol Talysarn fel yr ysgol gyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol rhwng 3 ysgol gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffederaleiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Yn ogystal â ffederaleiddio, byddai'r opsiwn yma hefyd yn golygu ychwanegu lleoliad ar gyfer uned ADY yn Ysgol Baladeulyn.

- Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu Uned Iaith ar safle'r ysgol. Byddai'n cynnig gwasanaeth trochi i'r plant yn y Gymraeg sydd ei angen cyn ymuno a'u hysgolion dewisol yn llawn amser.

3. CRYNODEB O'R DALGYLCH

3.1 Yr Ardal

Mae Ysgol Baladeulyn wedi ei leoli ym mhentref gwledig Nantlle ger pentref Talysarn a Penygroes yng Ngwynedd ac o fewn ward Llanllyfni. Yn ôl cyfrifiad 2021, mae 1,957 o bobl yn byw yn ward Llanllyfni. Mae dalgyrch Ysgol Baladeulyn yn cynnwys rhan o ward Dolbenmaen, rhan o ward Glaslyn a rhan o ward Waunfawr yn ogystal a rhan o ward Llanllyfni.

3.2 Yr Economi

Yn Cyfrifiad 2021, mae 55.5% o bobl rhwng 16 a 74 mlwydd oed o fewn ward Llanllyfni yn weithgar yn economaidd, a 3.7% o'r rhain yn ddi-waith. Mae 43.2% o bobl yn yr un grŵp oedran yn anweithgar yn economaidd gyda 5.9% o'r rhain yn sâl neu'n anabl am gyfnod hir.

Mae'r math o ddiwydiant y mae'r boblogaeth yn weithgar ynddo yn amrywiol yn yr ardal, gyda'r gyfradd uchaf (19.9%) yn gweithio yn y maes iechyd a gwaith cymdeithasol (Cyfrifiad 2021).

Yn ôl data 'Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (2019)' mae cyfradd cyflogaeth ward Llanllyfni a Chlynnog o gymharu â wardiau eraill yng Nghymru yn rhoi ranc o 1149 allan o 1909 o wardiau. Felly, mae ward Llanllyfni a Chlynnog o fewn y 50% lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

3.3 Amddifadedd

Mae ward Llanllyfni a Chlynnog wedi 'w raddio o fewn y 30%-50% mwyaf difreintiedig yng Nghymru (ranc 748 allan o 1909 o wardiau).

Mae nifer o feysydd yn llunio'r mynegai cyffredinol yma, gan gynnwys incwm, cyflogaeth, iechyd, addysg, mynediad i wasanaethau, diogelwch cymunedol, amgylchedd ffisegol a thai.

Nodir fod ward Llanllyfni a Chlynnog o fewn y 10% o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes 'Tai'. Dangosyddion y maes hwn yw'r gyfran o bobl yn byw mewn cartrefi gorllawn (defnydd ystafelloedd gwely), a'r gyfran o bobl yn byw mewn cartrefi heb wres canolog.

Yn ogystal, mae ward Llanllyfni a Chlynnog o fewn y 10% o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes 'mynediad i wasanaethau', h.y. amddifadedd am nad yw pobl yn gallu cael gafael ar amrywiaeth o wasanaethau sy'n cael eu hystyried yn hanfodol ar gyfer byw o ddydd i ddydd. Mae'r dangosyddion yn cynnwys cyfartaledd amseroedd teithio cyhoeddus a phreifat i nifer o wasanaethau megis siopau bwyd, meddygfa, ysgolion cynradd ac uwchradd, swyddfa bost, llyfrgell gyhoeddus, fferyllfa, canolfan hamdden ac amser teithio preifat i orsaf betrol.

Mae crynodeb isod o sut y mae ardal Llanllyfni a Chlynnog wedi ei lleoli yng nghyd-destun ardaloedd eraill yng Nghymru yn ôl y Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (2019):

Maes	Ranc yng Nghymru, allan o 1909 o ardaloedd. (1 = mwyaf difreintiedig a 1909 = lleiaf difreintiedig)	Mwyaf difreintiedig % yng Nghymru
Cyflogaeth	1149	
Incwm	860	
Iechyd	1267	
Addysg	1238	
Tai	67	O fewn y 10% mwyaf difreintiedig
Amgylchedd ffisegol	1251	
Mynediad i wasanaethau	100	O fewn y 10% mwyaf difreintiedig
Diogelwch cymunedol	922	

3.4 Y Gymuned

Mae nifer o weithgareddau yn cael eu cynnal yn ardal Nantlle, gan gynnwys;

- Ras Tal y Mignedd
- Gŵyl Dewi
- Trigonos Plas Baladeulyn
- Llys Llywelyn
- Gwasanaethau Nadolig

4. YSGOL BALADEULYN A'R YSGOLION CYFAGOS

4.1 Cyd-destun yr ysgolion yn ôl Adroddiadau Arolygon Estyn

Fel rhan o adroddiadau Estyn, gosodir yr ysgolion o fewn cyd-destun, a manylir ar eu cysylltiadau cymunedol. Dyma'r cyd-destun a roddwyd i Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn gan arolygwyr Estyn.

Ysgol Baladeulyn

"Lleolir Ysgol Gynradd Baladeulyn ym mhentref Nantlle wrth droed yr Wyddfa, rhyw dair milltir o Ben-y-groes yng Ngwynedd."

Ffynhonnell: Adroddiad Estyn, Tachwedd 2017

Ysgol Talysarn

"Mae Ysgol Gynradd Talysarn ym mhentref gwledig Talysarn yng Ngwynedd. Mae'n darparu addysg ar gyfer disgyblion rhwng 3 ac 11 oed."

Ffynhonnell: Adroddiad Estyn, Ionawr 2017

4.2 Gwybodaeth ystadegol

Dengys y tabl isod niferoedd Ysgol Baladeulyn a'r ysgolion eraill o fewn dalgylch Ysgol Dyffryn Nantlle. Gwelir yn ogystal yn y tabl hwn beth yw capasiti'r ysgol a nifer ar y gofrestr yn Medi 2025. Mae pob ysgol yn addysgu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Ysgol	Capasiti Llawn (M – Bl6)	Nifer ar y gofrestr Medi 2025 (M – Bl6)	Categori Cyfreithiol	Categori leithyddol
Baladeulyn	62	8	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3
Talysarn	104	101	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3
Bro Llew	207	192	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3
Llanllyfni	117	72	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3
Nebo	58	12	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3
Brynaerau	81	59	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3
Bro Lliffon	196	149	Ysgol Gymunedol	Cyfrwng Cymraeg, Categori 3

Ffynhonnell: Cyfrifiad Medi 2025

4.3 Gwybodaeth dalgylchol a dewis ysgolion dysgwyr

Mae gan bob ysgol ddalgylch penodol y mae'n gwasanaethu ac sydd yn bwysig o ran polisi mynediad a chluant y Cyngor. Nid oes rhaid i ddysgwyr fynychu eu hysgol dalgylch, mae'r dewis i fyny i rieni (yn unol â'r polisi mynediad).

Dengys y data diweddaraf (data Tachwedd 2025) fod 75% o'r plant sy'n byw yn nalgylch Ysgol Baladeulyn yn mynychu ysgolion all-dalgylch. Mae'r tabl isod yn nodi cyfran y dysgwyr (Meithrin – Bl.6) sy'n byw yn y dalgylch ac yn mynychu'r ysgol dalgylch, a'r gyfran o ddysgwyr o du i'r dalgylch sy'n mynychu'r ysgol.

Ysgol	Cyfran o ddysgwyr y dalgylch sy'n mynychu'r ysgol dalgylch	Cyfran o ddysgwyr yr ysgol sy'n byw yn nalgylch yr ysgol	Cyfran o ddysgwyr o du allan i'r dalgylch sy'n mynychu'r ysgol.
Baladeulyn	25%	25%	75%
Talysarn	81%	74%	26%

Ffynhonnell: Cyfrifiad Medi 2025 + Data GIS Tachwedd 2025

4.4 Crynodeb o'r amrywiol gyfleusterau sydd yng nghymuned Baladeulyn a Thalysarn (Medi 2025)

	Baladeulyn	Talysarn
Canolfan Gymuned / Neuadd Bentref	✓	✓
Capel/Eglwys	✓	
Trafnidiaeth Gyhoeddus	✓	✓
Siop		
Caffi/Tafarn		
Swyddfa Bost		
Fferyllfa		

Llyfrgell		
Cae Chwarae Plant	✓	✓
Banc		
Cartref Henoed		
Canolfan Hamdden		
Garej	✓	
Atyniad Twristaidd	✓	
Cylch Ti a Fi + Meithrin		✓

Canolfan Gymunedol

Mae Canolfan Llys Llywelyn wedi ei leoli ym mhentref Nantlle sydd 0.5 milltir oddi wrth Ysgol Baladeulyn ac yn cynnal nifer o weithgareddau cymunedol gan gynnwys:

- Ffair Haf
- Ffair Nadolig
- Cyngherddau
- Bore Coffi
- Marchnad

4.5 Crynodeb o ddefnydd yr ysgolion y tu allan i oriau craidd yr ysgol:

Mae crynodeb o ddefnydd cymunedol neu all-gwricwlaidd o adeiladau'r ysgolion lleol isod:

	Baladeulyn	Talysarn	Brynaerau	Bro Llifon	Bro Lleu	Llanllyfni	Nebo
Grwpiau Chwarae (Gwyliau'r ysgol)							
Aelwyd yr Urdd						✓	
Dramâu							
Grwpiau Gwirfoddol						✓	✓
Bore/Noson Goffi	✓	✓	✓			✓	✓
Arwerthiant Cymunedol							
Ymarfer Côr							
Cymraeg i Oedolion							
Cyfarfod Cyngor Tref/Gymuned							
Cylch/Ysgol Feithrin						✓	
Clwb/Gweithgaredd Chwaraeon				✓		✓	
Clwb ar ôl Ysgol		✓	✓	✓	✓	✓	
Clwb Diddordeb Lleol							✓

Mae Cylch Meithrin wedi ei leoli ym mhentref Talysarn sy'n darparu gofal ac addysg blynyddoedd cynnar drwy gyfrwng y Gymraeg i blant cyn-ysgol. Mae'r cyd-weithio rhwng Ysgol Talysarn a'r Cylch yn golygu trosglwyddiad esmwyth i'r plant o'r Cylch i'r dosbarth meithrin. Mae'r Cylch yn darparu lleoedd i blant rhwng 2 a 4 oed, ac yn cynnig ddarpariaethau Dechrau'n Deg, y cynnig 10 awr Addysg Feithrin (Dysgu Sylfaen), ynghyd a darparu gofal cofleidiol i blant oed meithrin Ysgol Talysarn ac ysgolion cyfagos. Mae Cylch Meithrin hefyd yn rhan o'r Cynllun Gofal Plant, sef cynllun sy'n cynnig hyd at 30 awr yr wythnos o ofal plant blynyddoedd cynnar am ddim. Mae plant yn gallu manteisio ar y Cynnig Gofal Plant o ddechrau'r tymor yn dilyn eu trydydd pen-blwydd tan y Medi ar ôl iddynt droi'n 4.

Nid oes darpariaeth blyneddodd cynnar yn Ysgol Baladeulyn, ac eithrio dosbarth Meithrin yr ysgol.

4.6 Crynodeb o weithgareddau neu grwpiau y mae'r ysgol yn ymwneud yn rheolaidd a nhw:

	Baladeulyn	Talysarn
Cylch Meithrin/Ti a Fi		✓
Eisteddfodau (Lleol/Sirol/Cenedlaethol)		
Adrannau'r Urdd		
Gweithgareddau eraill (chwaraeon, clybiau)		✓

4.7 Os darperir adeiladau, ystafelloedd, cyfleusterau neu wasanaethau gan ysgol ar ran y gymuned ble y byddent yn cael eu darparu os caiff yr ysgol ei chau?

Ysgol	Ble darparir cyfleusterau pe bai'n cau
Baladeulyn	Yn ôl y Pennaeth yn Tachwedd 2025, mae'r ysgol yn gwahodd y gymuned i'r ysgol ar gyfer gweithgareddau'r ysgol o fewn oriau'r ysgol a thu allan i oriau'r ysgol fel nosweithiau coffi, cyflwyniadau gan y plant a gwasanaethau. Er hyn, mae Canolfan Llys Llywelyn ar gael ar gyfer cynnal gweithgareddau yn yr ardal yn ogystal a Trigonos Plas Baladeulyn.

4.8 Gwybodaeth am bellter ac amser teithio i ysgolion eraill y dalgylch

Mae'r tabl isod yn nodi pellter ac amser teithio rhwng Ysgol Baladeulyn ac ysgolion yr ardal. Gwelwn mai Ysgol Talysarn yw'r agosaf at Ysgol Baladeulyn. Mae'r amseroedd teithio isod yn ystyried natur y lonydd a'r effaith y gall hynny ei gael ar amser teithio mewn ardal wledig.

Ffynhonnell:
2025

Ysgol		Baladeulyn
Talysarn	Milltir	2.5
	Munudau	5
Bro Lleu	Milltir	3.3
	Munudau	7
Llanllyfni	Milltir	4.3
	Munudau	10
Nebo	Milltir	5.8
	Munudau	14
Brynaerau	Milltir	6
	Munudau	16
Bro Llifon	Milltir	6.2
	Munudau	13

Mapiau Google

5. ASESIAD O'R EFFAITH TEBYGOL AR Y GYMUNED

Er mwyn asesu effaith cymunedol yr opsiynau posib, penderfynwyd creu meini prawf yn unol ag argymhellion ystyriaethau asesiad cymunedol y Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018.

OPSIWN 1: GWNEUD DIM – PARHAU GYDA'R SEFYLLFA BRESENNOL

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	Ni fydd unrhyw newid i'r ddarpariaeth bresennol felly ni ragwelir unrhyw newid i'r effaith ar iechyd a lesiant.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Gan na fyddai unrhyw newid i'r ddarpariaeth gyfredol ni ragwelir effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus. Bydd unrhyw gludiant sydd angen i Ysgol Baladeulyn ar gyfer dysgwyr y dalgylch sy'n gymwys yn parhau yn unol a Polisi Cludiant y Sir.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Ni fyddai newid i'r ddarpariaeth felly ni ragwelir unrhyw effaith ar ddefnydd presennol yr ysgol.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni fyddai newid i'r ddarpariaeth felly ni ragwelir unrhyw effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Ni fyddai newid i'r ddarpariaeth. O ganlyniad, ni ragwelir y byddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phant oedran ysgol i adael y gymuned, na golygu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Ni fyddai unrhyw newid i'r hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd felly ni ragwelir unrhyw effaith ar wasanaethau eraill lleol.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Ni fuasai unrhyw newid i'r hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd felly ni ragwelir unrhyw effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Ni fyddai unrhyw newid i'r hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd felly ni ragwelir unrhyw effaith ar y gymuned leol.	Niwtral

OPSIWN 2: FFEDERALEIDDIO GYDAG YSGOL GYFAGOS (YSGOL TALYSARN)

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni fyddai newid i'r ddarpariaeth bresennol felly ni ragwelir effaith ar iechyd a llesiant.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu bod Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus. Bydd unrhyw gludiant sydd angen i Ysgol Baladeulyn ar gyfer dysgwyr y dalgylch sy'n gymwys yn parhau yn unol â Pholisi Cludiant y Sir.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu bod Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir unrhyw effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir unrhyw newid i effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir unrhyw effaith ar sut mae rhieni yn dewis ysgol i'w plant nac yn effeithio ar ddewis byw yn y dalgylch neu ddim. Mae cyfran uchel o blant y dalgylch eisoes yn mynychu ysgolion all-dalgylch (75%). O ganlyniad, ni ragwelir y byddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, na golygu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Gan y byddai ffedereiddio y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir unrhyw newid i'r hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd, felly ni ragwelir unrhyw effaith ar wasanaethau eraill lleol.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir unrhyw effaith ar yr hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd, felly ni ragwelir unrhyw effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni ragwelir unrhyw newid i'r hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd, felly ni ragwelir unrhyw effaith ar y gymuned leol. Fodd bynnag, nodir cyfleoedd i gymuned Baladeulyn a chymunedau'r ysgolion fyddai'n rhan o'r ffederasiwn i ddod at ei gilydd.	Niwtral

OPSIWN 3: CAU YSGOL BALADEULYN A CHYNNIG LLE I'R DYSGWYR MEWN YSGOL GYFAGOS (TALYSARN)

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	Gan fod yr ysgol amgen wedi ei lleoli tua 2.5 milltir o Ysgol Baladeulyn, ac ymhellach o gartrefi dysgwyr y dalgylch, ni ragwelir y byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn debygol o gerdded i'r ysgol amgen. Rhagwelir y byddai bod mewn ysgol mwy megis Ysgol Talysarn yn cynnig mwy o gyfleoedd chwarae a chymryd rhan mewn chwaraeon tîm ac felly yn cyfrannu'n bositif tuag at iechyd a llesiant dysgwyr.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Ni ragwelir bydd unrhyw effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus gan y bydd unrhyw gludiant i ysgol amgen yn sgil unrhyw newid yn cael ei drefnu yn benodol ar gyfer dysgwyr y dalgylch sy'n gymwys yn unol â Polisi Cludiant y Sir.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Yn ôl y Pennaeth yn Tachwedd 2025, mae'r ysgol yn gwahodd y gymuned i'r ysgol ar gyfer gweithgareddau'r ysgol o fewn oriau'r ysgol a thu allan i oriau'r ysgol fel nosweithiau coffi, cyflwyniadau gan y plant a gwasanaethau. Er hyn, mae Canolfan Llys Llywelyn ar gael ar gyfer cynnal gweithgareddau yn yr ardal yn ogystal a Trigonos Plas Baladeulyn. Pe byddai'r ysgol yn cau, byddai'n rhaid ystyried y darpariaethau hyn wrth drafod ôl-ddefnydd adeilad yr ysgol.	Negyddol
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Gan fod cyfran uchel o blant y dalgylch eisoes yn mynychu ysgolion all-dalgylch (75%), gyda 50% o ddysgwyr oed cynradd dalgylch Ysgol Baladeulyn eisoes yn mynychu Ysgol Talysarn, ni ragwelir y byddai teuluoedd a phlant ifanc yn gadael y gymuned pe byddai'r ysgol yn cau. Yn ogystal, gan fod ysgol amgen wedi ei lleoli 2.5 filltir o Ysgol Baladeulyn, ni ragwelir y byddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phant oedran ysgol i adael y gymuned, na golygu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Mae nifer o ddigwyddiadau yn cael eu cynnal yn Ganolfan Llys Llywelyn. Gan fod y Ganolfan yn annibynnol o'r ysgol ni ragwelir y byddai cau'r ysgol yn cael effaith uniongyrchol arwyddocaol ar ddefnydd cymunedol o Ganolfan Llys Llywelyn.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Gan fod mwyafrif o blant y dalgylch yn mynychu ysgolion all-dalgylch, ni ragwelir y byddai cau Ysgol Baladeulyn yn cael effaith ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Gan fod canran uchel o blant y dalgylch yn mynychu ysgolion all-dalgylch eisoes (75%), ni allwn fynegi yn gadarnhaol y byddai cau'r ysgol yn cael effaith negyddol na phositif ar y gymuned leol. Fodd bynnag, o weithredu'r cynnig byddai'r ysgol leol yn bellach o gartrefi o fewn dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn, ac o safbwynt amddifadedd – golyga fod un o ddangosyddion 'mynediad i wasanaethau' yn pellhau oddi wrth drigolion yr ardal. O ganlyniad, rhagwelir y bydd peth effaith negyddol ar y gymuned leol pe byddai'r ysgol yn cau. I liniaru'r effaith ar y gymuned, nodir cyfleoedd i sicrhau fod cymuned Nantlle yn ymwybodol o weithgarwch yr ysgol amgen, ac anogir cydweithio cymunedol rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Nantlle, lle'n briodol.	Negyddol

OPSIWN 4: UNO YSGOLION LLEOL ER MWYN CEFNOGI A CHYNNAL YSGOL BALADEULYN – YSGOL AML-SAFLE

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a Llesiant	Gan y byddai'r ddarpariaeth ar safle Ysgol Baladeulyn yn parhau, ni rhagwelir y byddai'r opsiwn yma'n effeithio'n negyddol ar iechyd a llesiant.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Gan y byddai'r ddarpariaeth ar safle Ysgol Baladeulyn yn parhau, ni ragwelir effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus pe byddai'r opsiwn yma'n cael ei weithredu. Byddai unrhyw gludiant fyddai ei angen i safle Ysgol Baladeulyn ar gyfer dysgwyr y dalgylch sy'n gymwys yn parhau yn unol â Polisi Cludiant y Sir.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Gan y byddai safle Ysgol Baladeulyn yn parhau fel rhan o'r ysgol aml-safle, ni ragwelir y byddai gweithredu'r opsiwn yma yn cael effaith ar gyfleusterau/gwasanaethau eraill ar ddarperir yn yr ysgol.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach, gan y byddai ddarpariaeth addysg yn parhau ar safle Ysgol Baladeulyn.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Ni ragwelir unrhyw effaith ar y meini prawf yma, gan y byddai ddarpariaeth addysg yn parhau ar safle Ysgol Baladeulyn.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Gan y byddai safle Ysgol Baladeulyn yn parhau fel rhan o'r ysgol aml-safle, ni ragwelir effaith ar wasanaethau eraill lleol.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n effeithio ar yr hyn sydd yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd, felly ni ragwelir unrhyw effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Gan y byddai safle Ysgol Baladeulyn yn parhau, rhagwelir mai niwtral fyddai'r effaith gyffredinol ar y gymuned leol pe byddai'r opsiwn yma'n cael ei weithredu.	Niwtral

**OPSIWN 5: YCHWANEGU ARDAL ARBENIGOL AR GYFER DYSGWYR AG ANGHENION DYSGU
YCHWANEGOL YN YSGOL BALADEULYN**

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a Llesiant	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar iechyd a llesiant gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar y meini prawf hwn gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag darpariaeth uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n annog teuluoedd a phlant oedran ysgolion i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle. Dylid nodi fod canran uchel o blant y dalgylch yn mynychu ysgolion all-dalgylch eisoes (75%).	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar economi ehangach y gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar y gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral

OPSIWN 6: FFEDERALEIDDIO GYDAG YSGOL GYFAGOS GAN YCHWANEGU ARDAL ARBENIGOL AR GYFER PLANT AG ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL YN YSGOL BALADEULYN

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a Llesiant	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar iechyd a llesiant gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, ond fel rhan o ffederasiwn gydag ysgol gyfagos, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, ond fel rhan o ffederasiwn gydag ysgol gyfagos, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle. Bydd unrhyw gludiant sydd angen i Ysgol Baladeulyn ar gyfer dysgwyr y dalgylch sy'n gymwys yn parhau yn unol â Pholisi Cludiant y Sir.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Gan y byddai ffedereiddio yn golygu bod Ysgol Baladeulyn yn parhau ar agor ni fyddai newid i'r ddarpariaeth bresennol felly ni ragwelir effaith ar y meini prawf hwn.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag darpariaeth uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n annog teuluoedd a phlant oedran ysgolion i adael y gymuned, na bod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle. Dylid nodi fod canran uchel o blant y dalgylch yn mynychu ysgolion all-dalgylch eisoes (75%).	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar economi ehangach y gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar y gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gydag uned anghenion dysgu ychwanegol hefyd wedi ei leoli ar y safle. Fodd bynnag, nodir cyfleoedd i gymuned Baladeulyn a chymuned Ysgol Talysarn i ddod at ei gilydd.	Niwtral

OPSIWN 7: CYNNWYS UNED IAITH AR SAFLE YSGOL BALADEULYN

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar iechyd a llesiant gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
Effaith ar gyfleusterau / gwasanaethau eraill a ddarperir yn yr ysgol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar y meini prawf hwn gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n annog teuluoedd a phlant oedran ysgolion i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar economi ehangach y gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar y gymuned, gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda darpariaeth uned iaith hefyd wedi ei lleoli ar y safle.	Niwtral

6. CASGLIAD

Dengys yr asesiad hwn mai niwtral fyddai'r effaith ar y gymuned pe gweithredir yr opsiynau a restrir isod:

- Gwneud dim – parhau gyda'r sefyllfa bresennol.
- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)
- Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle
- Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn
- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn
- Cynnwys Uned Iaith ar safle Ysgol Baladeulyn

Er y byddai rhai o'r opsiynau yn golygu lleoli uned iaith neu ddarpariaeth ADY ar safle Ysgol Baladeulyn, ac o ganlyniad, byddai gwasanaethau ychwanegol yn cael ei ddarparu ar safle'r ysgol, ni ragwelir y byddai hynny'n cael effaith ar y gymuned.

Dengys yr asesiad y rhagwelir peth effaith negyddol ar y gymuned pe gweithredir yr opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn. Cydnabyddir y byddai cau Ysgol Baladeulyn yn arwain at golli ysgol yng nghymuned Nantlle, fodd bynnag nodai'r asesiad fod cyfran helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill (75%), gan gynnwys Ysgol Talysarn (50%), ac felly deir i'r casgliad fod cyswllt rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Ysgol Baladeulyn yn bodoli eisoes.

Pe byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i liniaru'r effaith ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y cymunedau ac Ysgol Talysarn. I liniaru'r effaith ar y gymuned nodir cyfleoedd i sicrhau fod cymuned Baladeulyn yn ymwybodol o weithgarwch yr ysgol amgen, ac anogir cydweithio cymunedol rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Baladeulyn, lle'n briodol.

Pe byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, bydd yn hanfodol fel rhan o'r broses i annog trafodaethau rhwng yr ysgol amgen (Ysgol Talysarn) a rhieni dysgwyr Ysgol Baladeulyn fel bod modd i rieni a dysgwyr fanteisio ar eu cyfleusterau ac unrhyw weithgareddau ar ôl ysgol.

Yn ogystal, pe byddai'r Cabinet yn penderfynu symud ymlaen efo'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn, byddai rhaid ystyried opsiynau ar gyfer ôl-ddefnydd adeilad yr ysgol, gan gymryd i ystyriaeth y gweithgareddau cymunedol sy'n cael eu cynnal yn yr ysgol ar hyn o bryd.

ASESIAD EFFAITH IEITHYDDOL – YSGOL BALADEULYN

Rhagfyr 2025

1. CYFLWYNIAD

Mae cefnogi a datblygu gallu plant Gwynedd i ddysgu a defnyddio eu sgiliau iaith yn allweddol bwysig i strategaethau addysg y Sir.

Mae Ysgol Baladeulyn yn ysgol gymunedol wedi ei lleoli ym mhentref Nantlle, sydd rhyw dair milltir o Benygroes, ac sydd yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3-11 oed. Mae gostyngiad wedi bod yn niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn dros y blyneddau diwethaf. Erbyn hyn, Medi 2025, dim ond 6 dysgwr Derbyn i Flwyddyn 6 a 2 dysgwyr Meithrin sy'n mynychu'r ysgol.

Yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror 2025, bu i'r Cabinet gefnogi argymhelliad i gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda rhanddeiliaid Ysgol Baladeulyn er mwyn ystyried opsiynau ar gyfer y dyfodol. Rhwng Mawrth a Gorffennaf 2025, cynhaliwyd 3 cyfarfod lleol gyda rhan-ddeiliaid Ysgol Baladeulyn ymhle cynigiwyd a thrafodwyd nifer o opsiynau.

Ar 14 Hydref 2025, penderfynodd Cabinet Cyngor Gwynedd i ymgymryd â phroses ymgynghori statudol ar gynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026, a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, yn unol â gofynion Adran 48 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013.

1.1 Y Sefyllfa yng Ngwynedd

Mae ffigyrau yng Nghyfrifiad 2021 yn nodi fod 66% o bobl dros dair oed yn gallu siarad, darllen neu ysgrifennu yn y Gymraeg. Mae Cyfrifiad 2021 hefyd yn nodi bod 64% yn siarad Cymraeg sydd yn ostyngiad ers y cyfrifiad blaenorol, pan oedd y ffigwr yn 65%.

Yng Ngwynedd, fel mewn sawl Awdurdod Lleol eraill yng Nghymru, mae cryn wahaniaeth yng nghanran y siaradwyr Cymraeg o fewn gwahanol wardiau. Ar un eithaf, mewn wardiau megis Aberdyfi, Tywyn a Canol Bangor mae rhwng 26% a 44% o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg, tra bod cymaint â 86% yn siarad Cymraeg yn yr ardaloedd mwyaf Cymreig e.e. Hendre a Llanrug.

1.2 Cynllun Strategol Y Gymraeg mewn Addysg (CSGA)

Mae Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yn ddogfen statudol yr Awdurdod Lleol ac yn cyd-fynd gyda blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer datblygu addysg cyfrwng Cymraeg (yn unol â thargedau *Cymraeg 2050*). Mae 7 deiliant y disgwylir i Awdurdodau Lleol eu gweithredu er mwyn gwireddu'r deilliannau, sef:

1. Mwy o blant meithrin/3 oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.
2. Mwy o blant dosbarth derbyn/pump oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.
3. Mwy o blant yn parhau i wella sgiliau eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall.
4. Mwy o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg.
5. Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau gwahanol yn yr ysgol.
6. Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol ("ADY") (yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018).
7. Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg.

1.3 Polisi Iaith

Cynradd

Yr un yw nod y Polisi Iaith ar draws holl ysgolion cynradd y Sir, sef datblygu gallu pob dysgwr i fod yn hyfedr yn y ddwy iaith erbyn diwedd CA2. Y Gymraeg yw iaith swyddogol yr asesu yn yr ysgol ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen. Yn CA2, parheir i ddatblygu gfael dysgwyr ar y Gymraeg gan roi sylw i ddatblygu eu sgiliau yn y ddwy iaith.

Uwchradd

Yn yr uwchradd, disgwylir i bob dysgwr sydd wedi cyrraedd y lefel angenrheidiol, sef lefel 3+ ar ddiwedd CA2 ddilyn Cymraeg Iaith Gyntaf yn CA3 er mwyn sicrhau dilyniant a pharhad priodol. Y gobaith yw y gall y dysgwyr hyn astudio'r Gymraeg a'r Saesneg fel pynciau hyd at ddiwedd blwyddyn 11.

Mae'r ysgolion uwchradd yn adeiladu ar y sylfaen a osodwyd yn y cynradd trwy sicrhau fod pob dysgwr yn parhau i ddatblygu sgiliau yn y Gymraeg a'r Saesneg. Nid yw'r Sir yn diffinio ysgolion uwchradd yn ôl categorïau ieithyddol gan fod yr un disgwyliad mewn perthynas â'r Polisi Iaith, sef rhoi cyfle i holl ddysgwyr y Sir fod yn hyfedr ddwyieithog.

1.4 Miliwn o siaradwyr erbyn 2050

Cymraeg 2050 yw strategaeth ddiweddaraf Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gymraeg ac mae'n cwmpasu'r tri degawd nesaf. Nodir yn y ddogfen hon dargedau penodol ar gyfer cynyddu'r niferoedd sy'n siarad yr iaith ynghyd â'r defnydd o'r Gymraeg.

Mae nodau Cymraeg 2050 yn cynnwys:

	Nod	Targed
1.	Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg	1 Miliwn o siaradwyr erbyn 2050
2.	Cynyddu defnydd o'r Gymraeg	Defnyddwyr dyddiol o'r Gymraeg yn cynyddu o 10% i 20%

Pwysleisia'r ddogfen strategol *Cymraeg 2050*: Miliwn o siaradwyr bwysigrwydd cynyddu'r niferoedd sy'n siarad Cymraeg ond hefyd pwysleisir fod cynyddu'r defnydd dyddiol o'r Gymraeg yr un mor bwysig.

Mae symud i sefyllfa lle mae miliwn o siaradwyr yn un agwedd ar ein gweledigaeth ar gyfer ffyniant y Gymraeg. Ond mae iaith Gymraeg sy'n ffynnu yn iaith sy'n cael ei defnyddio. Rydym am i'r defnydd o'r Gymraeg fod yn rhan arferol o fywyd bob dydd, fel bod siaradwyr ar bob lefel yn teimlo'n hyderus i'w defnyddio mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol..... Yn ôl Arolwg Defnydd Iaith 2013–15 (Llywodraeth Cymru a Chomisiynydd y Gymraeg 2015) mae cysylltiad clir rhwng rhuglder a pha mor aml y defnyddir y Gymraeg – mae 84% o siaradwyr Cymraeg rhugl yn siarad Cymraeg bob dydd.

Ffynhonnell: Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr (2017)

1.5 Strategaeth Iaith Gwynedd 2023-2033

Mae Safonau'r Gymraeg a osodwyd ar Gyngor Gwynedd gan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn gosod disgwyliad ar y Cyngor i lunio strategaeth 5 mlynedd fydd yn dangos sut y bwriedir mynd ati i hybu'r Gymraeg ac i hwyluso defnyddio'r Gymraeg ar draws y sir. Strategaeth Iaith Gwynedd 2023-2033 yw strategaeth ddiweddaraf Cyngor Gwynedd ar gyfer y Gymraeg. Nodir yn y ddogfen hon dargedau penodol ar gyfer cynyddu'r niferoedd sy'n siarad yr iaith:

	Sut byddwn yn cynyddu nifer siaradwyr?	Sut byddwn yn mesur ar lefel leol, ac yn ystod cyfnod y strategaeth?
1.	Rhoi cyfleoedd i blant a phobl ifanc nad ydynt eto yn siaradwyr Cymraeg (e.e. newydd-ddyfodiaid, plant sydd ddim yn derbyn addysg prif ffrwd), i ddysgu a dod yn siaradwyr Cymraeg hyderus.	Nifer y plant sydd yn cael addysg cyfrwng Cymraeg. Nifer plant sydd yn cael cefnogaeth drwy gyfundrefn drochi'r Adran Addysg.
2.	Rhoi cyfleoedd i oedolion ddod yn siaradwyr newydd drwy gynlluniau cefnogi dysgwyr y Cyngor a darpariaeth gymunedol partneriaid.	Nifer gweithwyr y Cyngor sydd yn derbyn gwersi dysgu Cymraeg. Darpariaeth cyrsiau dysgu Cymraeg cymunedol.

Ceir yn y Strategaeth hefyd ymrwymiad i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn y meysydd gweithredu canlynol:

- Iaith y blynyddoedd cynnar
- Iaith Dysgu
- Iaith Gwaith a Gwasanaeth
- Iaith y Gymuned
- Ymchwil a thechnoleg

2. PROFFIL IAITH DALGYLCH BALADEULYN

2.1 Cefndir Proffil Iaith Gwynedd

Mae 64.4% o boblogaeth y Sir sydd dros dair oed yn siaradwyr Cymraeg – sylweddol uwch na'r ffigwr trwy Gymru gyfan o 17.8%. Yng Ngwynedd, mae'r gallu i siarad Cymraeg uchaf yn ward Hendre (mae 86% yn siarad Cymraeg), ac ar ei isaf yn ardal Canol Bangor (25.6%).

2.2 Wardiau

Mae Ysgol Baladeulyn wedi ei lleoli yn ward Llanllyfni, ac mae dalgyrch yr ysgol yn cynnwys rhan o ward Llanllyfni, rhan o ward Dolbenmaen, rhan o ward Glaslyn a rhan o ward Waunfawr. Mae Ysgol Talysarn wedi ei lleoli yn ward Llanllyfni. Mae proffil ieithyddol wardiau'r ysgolion hyn wedi ei grynhoi yn y tabl isod:

	Llanllyfni	Dolbenmaen	Glaslyn	Waunfawr	Gwynedd	Cymru
Hunaniaeth Gymreig yn unig	1,316 (67.1%)	691 (59%)	934 (57.2%)	962 (65.9%)	69,560 (59.3%)	1,715,975 (55.2%)
Dim hunaniaeth Gymreig	28.2%	37.8%	39.2%	30.8%	36.3%	36.7%
Poblogaeth 3+ mlwydd oed	1,876 (100%)	1,146 (100%)	1,592 (100%)	1,411 (100%)	114,308 (100%)	3,018,172 (100%)
Gallu siarad Cymraeg	1,373 (73.2%)	752 (65.6%)	1,054 (66.2%)	1,018 (72.1%)	73,560 (64.4%)	538,296 (17.8%)
Dim sgiliau Cymraeg	315 (16.8%)	290 (25.3%)	410 (25.8%)	291 (20.6%)	29,977 (26.2%)	2,259,017 (74.8%)
Gallu deall Cymraeg ar lafar yn unig	137 (7.3%)	78 (6.8%)	109 (6.8%)	71 (5%)	8,166 (7.1%)	156,762 (5.2%)
Gallu siarad Cymraeg ond ddim yn gallu darllen nac ysgrifennu Cymraeg	124 (6.6%)	84 (7.3%)	83 (5.2%)	65 (4.6%)	6,142 (5.4%)	68,391 (2.3%)

Gallu siarad a darllen Cymraeg ond ddim yn gallu ysgrifennu Cymraeg	56 (3%)	27 (2.4%)	36 (2.3%)	48 (3.4%)	3,170 (2.8%)	33,971 (1.1%)
Gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	1,157 (61.7%)	628 (54.8%)	927 (58.2%)	891 (63.1%)	63,256 (55.3%)	429,313 (14.2%)
Gallu ysgrifennu Cymraeg ond ddim yn gallu siarad na darllen Cymraeg	8 (0.4%)	4 (0.3%)	2 (0.1%)	5 (0.4%)	387 (0.3%)	4,970 (0.2%)
Gallu darllen ac ysgrifennu Cymraeg ond ddim yn gallu siarad Cymraeg	14 (0.7%)	13 (1.1%)	5 (0.3%)	16 (1.1%)	1,004 (0.9%)	17,560 (0.6%)
Cyfuniad arall o sgiliau Cymraeg	36 (1.9%)	13 (1.1%)	8 (0.5%)	14 (1%)	993 (0.9%)	6,621 (0.2%)

Ffynhonnell: Cyfrifiad 2021, Swyddfa Ystadegol Gwladol

2.3 Ysgol Baladeulyn

Ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3 yw Ysgol Baladeulyn.

Dengys y tabl isod fod y mwyafrif o ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn siarad Cymraeg yn rhugl.

Ysgol	Siarad Cymraeg yn rhugl gartref	Siarad Cymraeg gartref ond nid yn rhugl	Dim yn siarad Cymraeg gartref ond yn rhugl	Dim yn siarad Cymraeg gartref a dim yn rhugl	Dim yn siarad Cymraeg o gwbl
Baladeulyn	55%	27%	0%	18%	0%

Ffynhonnell: Canran o nifer yr ymatebwyr Ionawr 2025

2.4 Ysgolion cyfagos

Ysgolion cyfrwng Cymraeg, Categori 3 yw ysgolion Brynaerau, Llanllyfni, Nebo, Bro Lleu, Talysarn a Bro Llifton.

Mae data ieithyddol ar gyfer yr ysgolion cyfagos i'w gweld isod.

Ysgol	Siarad Cymraeg yn rhugl gartref	Siarad Cymraeg gartref ond nid yn rhugl	Dim yn siarad Cymraeg gartref ond yn rhugl	Dim yn siarad Cymraeg gartref a dim yn rhugl	Dim yn siarad Cymraeg o gwbl
Brynaerau	63%	8%	2%	10%	17%
Llanllyfni	80%	8%	1%	4%	7%
Nebo	50%	12.5%	25%	12.5%	0%
Bro Lleu	73%	3%	2%	6%	16%
Talysarn	37%	16%	4%	19%	24%

Bro Llifon	83%	3%	1%	3%	10%
-------------------	-----	----	----	----	-----

Ffynhonnell: Canran o nifer yr ymatebwyr Ionawr 2025

2.5 Gweithgareddau ar ôl ysgol

Dyma grynodeb o'r hyn mae Ysgol Baladeulyn a'r ysgolion eraill dalgylch uwchradd Dyffryn Nantlle yn ei gynnig ar safleoedd ysgol.

	Baladeulyn	Talysarn	Bro Lleu	Llanllyfni	Brynaerau	Bro Llifon	Nebo
Grwpiau Chwarae (Gwyliau'r ysgol)			✓				
Aelwyd yr Urdd				✓		✓	✓
Bore/Noson Goffi	✓	✓		✓	✓	✓	
Cylch/Ysgol Feithrin			✓	✓		✓	
Clwb/Clwb ar ôl ysgol / Gweithgaredd Chwaraeon		✓	✓	✓	✓	✓	✓

Gwelir yn y tabl uchod mai dim ond gweithgareddau megis Bore/Noson Goffi a gynhelir yn Ysgol Baladeulyn sydd yn sylweddol llai na'r ddarpariaeth ar ôl ysgol a gynhelir yn ysgolion eraill y dalgylch. Golyga hyn fod llai o gyfleoedd i ddysgwyr Ysgol Baladeulyn fanteisio ar gweithgareddau ar ôl ysgol i ddefnyddio a datblygu'r Gymraeg.

2.6 Gweithgareddau Cymunedol

Mae Canolfan Llys Llywelyn wedi ei lleoli oddeutu 0.5 milltir i ffwrdd o Ysgol Baladeulyn ac yn cynnal nifer o weithgareddau. Dyma fraslun o'r elfennau cymunedol mae'r ysgol yn ymwneud â hwy yn rheolaidd;

- Ffair Haf
- Ffair Nadolig
- Cyngherddau
- Bore Coffi
- Marchnad

2.7 Tystiolaeth Ychwanegol

Ysgol Baladeulyn

Mae adroddiad Estyn yn 2017 yn dweud:

“Cymraeg yw prif gyfrwng gwaith a bywyd yr ysgol. Mae tua thri chwarter y disgyblion yn siarad Cymraeg gartref. Mae ethos Cymreig cryf iawn yn bodoli yn yr ysgol a’r ddarpariaeth yn hybu’r disgyblion i wneud defnydd llawn o’r Gymraeg ymhob agwedd o fywyd yr ysgol. Mae disgyblion yn dangos balchder tuag at yr iaith a gwerthfawrogiad amlwg o ddiwylliant a hanes yr ardal leol.”

[Adroddiad arolwg Estyn Ysgol Baladeulyn Tachwedd 2017](#)

Ysgol Talysarn

Mae adroddiad Estyn 2017 yn nodi:

“Cymraeg yw iaith bob dydd yr ysgol a phrif gyfrwng y dysgu a’r addysgu. Fe addysgir Saesneg yn ffurfiol yng nghyfnod allweddol 2. Daw oddeutu 50% o’r disgyblion o gartrefi ble siaredir Cymraeg... Daw tua hanner y disgyblion o gartrefi di-Gymraeg; er hynny, mae eu medrau llafar Cymraeg yn datblygu’n fuan iawn.”

[Adroddiad arolwg Estyn Ysgol Talysarn Ionawr 2017](#)

3. Asesiad o'r effaith ar yr iaith Gymraeg

3.1 Yr Opsiynau

- Gwneud dim – parhau gyda'r sefyllfa bresennol

Byddai cadw'r drefn bresennol yn golygu fod Ysgol Baladeulyn yn parhau yn yr un modd, gyda'r un strwythur staffio.

Noder, er bod yr achos dros newid wedi ei sefydlu, mae'r opsiwn Gwneud dim wedi ei gynnwys yn yr asesiad at ddiben cymharu.

- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cydweithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyri'r Ysgol Talysarn fel yr ysgol gyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol, rhwng 3 ysgol, gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Ni ragwelir y byddai ffederaleiddio yn cael effaith ar yr iaith Gymraeg gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda chyfleoedd i gryfhau sefyllfa arweinyddiaeth, a chydweithio ar gyfer yr ysgol.

- Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Golygai'r opsiwn yma y byddai Ysgol Baladeulyn yn cau, ac y byddai dysgwyr dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn yn cael cynnig lle yn Ysgol Talysarn (yr ysgol amgen).

Mae'r tabl ar y dudalen nesaf yn cynnwys asesiad o effaith cau Ysgol Baladeulyn ac addysgu'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn, ar yr iaith Gymraeg o'i gymharu â'r sefyllfa bresennol. Mae'r tabl hefyd yn amlinellu'r cyfleoedd ychwanegol ar gyfer cryfhau'r iaith Gymraeg, a dulliau lliniaru unrhyw effaith negyddol allai ddeillio o'r cynnig.

- Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle

Byddai'r opsiwn yma yn golygu cau ysgolion lleol, gan gynnwys Ysgol Baladeulyn, gan greu ysgol newydd ar draws nifer o safleoedd, gan gynnwys safle presennol Ysgol Baladeulyn.

Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg. Yn ddibynol ar strwythur yr ysgol aml-safle, gall fod cyfleoedd i ddysgwyr gael mynediad at ystod ehangach o adnoddau addas, darpariaeth uwch yn nhermau staffio, a gallent fod yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion.

- Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu ardal benodol arbenigol i blant gyda anghenion dysgu ychwanegol ar safle'r ysgol.

Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma yn cael effaith ar yr iaith Gymraeg gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau.

- *Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn*

Byddai'r opsiwn yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cydweithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Gan ystyried Ysgol Talysarn fel yr ysgol cyfagos i ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol rhwng 3 ysgol gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Yn ogystal â ffederaleiddio, byddai'r opsiwn yma hefyd yn golygu ychwanegu lleoliad ar gyfer uned ADY yn Ysgol Baladeulyn.

Ni ragwelir y byddai ffederaleiddio yn cael effaith ar yr iaith Gymraeg yn yr ysgol gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, gyda chyfleon i gryfhau sefyllfa arweinyddiaeth, a chydweithio ar gyfer yr ysgol.

- *Cynnwys Uned Iaith ar safle Ysgol Baladeulyn*

Byddai'r opsiwn yma yn golygu parhau gydag Ysgol Baladeulyn gan ychwanegu uned iaith ar safle'r ysgol. Byddai'n cynnig gwasanaeth trochi i'r plant yn y Gymraeg sydd ei angen cyn ymuno a'u hysgolion dewisol yn llawn amser.

Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n cael effaith ar yr iaith Gymraeg yn yr ysgol gan na fyddai newid i'r ddarpariaeth addysg a ddarperir gan Ysgol Baladeulyn. Er hynny, mae'n debygol y bydd effaith bositif ar iaith Gymraeg y plant fydd yn mynychu'r uned iaith.

3.2 Asesiad o'r effaith ar yr iaith Gymraeg

Asesiad o'r effaith ar yr iaith Gymraeg – Cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Rhan 1				
Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith	Oes unrhyw fesurau wedi'u hadnabod i liniaru unrhyw effaith negyddol neu i greu mwy o gyfleoedd positif	Effaith derfynol (yn dilyn dulliau lliniaru)
laith yr ysgol (ffurfiol)	Mae Ysgol Baladeulyn yn ysgol Gymraeg ei chyfrwng. Gan fod Ysgol Talysarn hefyd yn ysgol Gymraeg ei chyfrwng, deuir i'r casgliad na fyddai'r cynnig yn cael effaith ar iaith addysg y plant.	Niwtral	Amherthnasol	Amherthnasol
laith yr ysgol (anffurfiol)	Mae ystadegau CYBLD Ionawr 2025 yn dangos fod 55% o ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn siarad Cymraeg yn rhugl yn y cartref a 37% o ddysgwyr Ysgol Talysarn. Byddai gan ddysgwyr fynediad at uwch yn nhermau staffio a byddent yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion o'r un oedran, ac felly gallai'r cynnig gryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr o fewn y dosbarth. Fodd bynnag, rhagwelir y gallai'r cynnig effeithio yn negyddol ar ddefnydd cymdeithasol dysgwyr Baladeulyn o'r Gymraeg gan fod llai o ddysgwyr Ysgol Talysarn yn rhugl yn y Gymraeg.	Niwtral	Gallai'r awdurdod lleol a Chorff Llywodraethol Ysgol Talysarn drafod dulliau i annog a meithrin cyfleoedd a hyder dysgwyr i ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol.	Niwtral
Mynediad at addysg cyfrwng Cymraeg	Mae Ysgol Talysarn yn ysgol Gymraeg ei chyfrwng, fel Ysgol Baladeulyn. Ni ragwelir felly y byddai'r cynnig yn effeithio ar y meini prawf hwn.	Niwtral	Amherthnasol	Amherthnasol
Darpariaeth anstatudol	Byddai gan ddysgwyr fynediad at ddarpariaeth uwch yn nhermau staffio, a byddent yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion o'r un oedran.	Positif	Gallai'r awdurdod lleol a Chorff Llywodraethol Ysgol Talysarn drafod dulliau i sicrhau bod dysgwyr yn gallu cymryd rhan mewn gweithgareddau allgyrsiol.	Positif
Gweithgareddau cyn / ar ôl ysgol	Mae Ysgol Talysarn yn ysgol fwy o ran niferoedd o ddysgwyr felly byddai'r grwpiau cyfoedion yn fwy. Mae	Positif	Gallai'r Awdurdod Lleol a Chorff Llywodraethol Ysgol	Positif

	Ysgol Talysarn hefyd yn cynnig clybiau a gweithgareddau ar ôl ysgol byddai yn cynnig cyfleoedd i defnyddio'r Gymraeg cyn/ar ôl ysgol.		Talysarn ystyried unrhyw gyfleoedd ychwanegol ar gyfer cynnal gweithgareddau ar ôl ysgol, gan sicrhau fod trefniadau mewn lle i gynnwys dysgwyr dalgylch Baladeulyn.	
Defnyddio'r Gymraeg yn y gymuned	Pe byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, yna rhagwelir y bydd rhai elfennau o ddigwyddiadau cymunedol yn cael eu heffeithio. Rhagwelir y gall fod peth effaith negyddol yn deillio o wireddu'r cynnig, gan na fydd rhieni/gwarchodwyr/teuluoedd yn cyfarfod yn ddyddiol yn nghymuned Nantlle wrth ollwng/casglu plant o'r ysgol. Mae'r ysgol yn gwahodd y gymuned i'r ysgol ar gyfer gweithgareddau'r ysgol o fewn oriau'r ysgol a thu allan i oriau'r ysgol fel nosweithiau coffi, cyflwyniadau gan y plant a gwasanaethau. Er hyn, mae Canolfan Llys Llywelyn yn ogystal a Trigonos Plas Baladeulyn ar gael ar gyfer cynnal gweithgareddau. Effaith ar yr economi leol: Er na ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith sylweddol negyddol ar yr economi lleol yn Nantlle, cydnabyddir, pe byddai Ysgol Baladeulyn yn cau, y byddai'n arwain at leihad mewn cyfleoedd cyflogaeth cyfrwng Cymraeg ym mhentref Nantlle.	Negyddol	Pe gweithredir y cynnig, bydd rhaid i'r Awdurdod ystyried opsiynau ar gyfer ôl-ddefnydd adeilad yr ysgol, gan gymryd i ystyriaeth y gweithgareddau cymunedol sy'n cael eu cynnal yn yr ysgol ar hyn o bryd.	Niwtral
Rhan 2 – Sut fydda y cynnig yn effeithio ar/cyfrannu tuag at/cyd-fynd â Safonau'r Gymraeg, polisiau iaith, strategaethau a chanllawiau eraill perthnasol ynglŷn â'r iaith Gymraeg				
Strategaeth iaith Gwynedd 2023	Nodir isod grynoded o effaith a ragwelir ar y feysydd gweithredu y Strategaeth iaith:			

	<i>laith y blynyddoedd cynnar:</i> Gan fod Cylch Meithrin wedi ei lleoli ym mhentref Talysarn, ac yn cyd-weithio gydag Ysgol Talysarn (yr ysgol amgen), rhagwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith bositif ar iaith y blynyddoedd cynnar. <i>laith Dysgu:</i> Mae Ysgol Baladeulyn yn ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3. Gan fod Ysgol Talysarn hefyd yn ysgol Gymraeg ei chyfrwng (categori 3), deuir i'r casgliad na fyddai'r cynnig yn cael effaith ar iaith addysg y plant. <i>laith Gwaith a Gwasanaeth:</i> Cydnabyddir, pe gweithredir y cynnig, y byddai peth effaith negyddol ar yr iaith yn sgil colli presenoldeb ysgol cyfrwng Cymraeg, categori 3 ym mhentref Nantlle sy'n gwasanaethau'r ardal, a gan y byddai'n arwain at ddiswyddiadau staff/gweithlu'r ysgol. Fodd bynnag, nodir y bod yr ysgol amgen (Ysgol Talysarn) fyddai'n gwasanaethu ardal Nantlle pe gweithredir y cynnig, hefyd yn ysgol Gymraeg ei chyfrwng. Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn effeithio ar iaith gwaith a'r gwasanaeth a ddarperir yn yr ysgol amgen. <i>laith y Gymuned:</i> Pe byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, yna rhagwelir y bydd rhai elfennau o ddigwyddiadau cymunedol yn cael eu heffeithio. Rhagwelir y gall fod peth effaith negyddol yn deillio o wireddu'r cynnig, e.e gan na fydd rhieni/gwarchodwyr/teuluoedd yn cyfarfod yn ddyddiol yng nghymuned Nantlle wrth ollwng/casglu plant o'r ysgol. Mae'r ysgol yn gwahodd y gymuned i'r ysgol ar gyfer gweithgareddau'r ysgol o fewn oriau'r ysgol a thu allan i oriau'r ysgol fel nosweithiau coffi, cyflwyniadau gan y plant a gwasanaethau. Er hyn, mae Canolfan Llys Llywelyn yn ogystal a Trigonos Plas Baladeulyn ar gael ar gyfer cynnal gweithgareddau. Er mwyn lliniaru unrhyw effeithiau negyddol, gall yr Awdurdod Lleol a Chorff Llywodraethol Ysgol Talysarn ystyried dulliau o hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg drwy gynnwys cymuned Nantlle yng ngweithgareddau cymunedol yr ysgol. Yn ogystal, pe gweithredir y cynnig, bydd rhaid i'r Awdurdod ystyried opsiynau ar gyfer ôl-ddefnydd adeilad yr ysgol, gan gymryd i ystyriaeth y gweithgareddau cymunedol sy'n cael eu cynnal yn yr ysgol ar hyn o bryd.
Cymraeg 2050, Llywodraeth Cymru	Mae unrhyw drafodaethau yn ymwneud ag adrefnu angen nodi ymdrech Llywodraeth Cymru i gyrraedd y nod o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

	Mae Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn yn ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg, categori 3. O ganlyniad, pe gweithredir y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a throsglwyddo dysgwyr i Ysgol Talysarn, byddai dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3. Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith negyddol ar y Gymraeg, yn bennaf gan: • fod ystadegau CYBLD Ionawr 2025 yn dangos fod 55% o ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn siarad Cymraeg yn rhugl yn y cartref a 37% o ddysgwyr Ysgol Talysarn • y byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn) yn golygu y byddai dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg, categori 3. • y byddai'r dysgwyr yn cael eu haddysgu mewn dosbarthiadau o faint mwy a gyda mwy o blant o'r un grŵp oedran, rhagwelir bydd y cynnig yn cryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr gymdeithasu yn y Gymraeg gyda mwy o'u cyfoedion. Ar sail yr uchod, o weithredu'r cynnig, rhagwelir y byddai mwy o gyfleoedd i ddysgwyr dalgylch Baladeulyn ddefnyddio'r Gymraeg yn anffurfiol gyda'u cyfoedion tu mewn a thu allan i'r dosbarth, ac y byddai lefel bywiogrwydd y Gymraeg a'r defnydd anffurfiol o'r iaith yn gryfach
I ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a gymeradwywyd (Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (2022-2032))	Mae Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn yn ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg, categori 3. Mae Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn, yn gweithredu amcanion Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2022-2032 Cyngor Gwynedd. Mae hyn yn cynnwys: • Bod holl ddysgwyr y sir yn meddu ar sgiliau ieithyddol priodol yn y Gymraeg a'r Saesneg, a bod y disgwyliad hwnnw yn gyson ar draws pob un o'r ysgolion. • Bod darpariaeth addas i alluogi pob dysgwr i ddatblygu'n hyfedr ddwyieithog. Yn y cyd-destun hwn, disgwylir i ysgolion barhau i feithrin sgiliau'r dysgwyr hynny sy'n Gymry Cymraeg, a chyflwyno'r Gymraeg i'r rhai hynny sy'n ddysgwyr. • Bod holl sefydliadau addysg y sir yn adlewyrchu ac atgyfnerthu'r Polisi Iaith yn eu gweinyddiad, eu bywyd cymdeithasol a'u trefn fugeiliol, yn ogystal ag yn eu darpariaeth gwriclaidd. O ganlyniad, pe gweithredir y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a throsglwyddo dysgwyr i Ysgol Talysarn, byddai dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3, sy'n gweithredu amcanion a chefnogi targedau'r CSGA.

	Ar sail yr uchod, ni ragwelir y byddai gweithredu'r cynnig yn cael effaith negyddol ar gyflawniad Deilliannau 1, 2, 3, 5 a 6 o Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2022-2032, Cyngor Gwynedd, sef: Deilliant 1: Mwy o blant meithrin/3 oed yn cael addysg cyfrwng Cymraeg. Deilliant 2: Mwy o blant dosbarth derbyn/5 oed yn cael addysg cyfrwng Cymraeg. Deilliant 3: Mwy o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod addysg o'u haddysg statudol i'r llall. Deilliant 5: Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau gwahanol yn yr ysgol. Deilliant 6: Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol ("ADY") (yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018) O ganlyniad, deuir i'r casgliad y byddai gweithredu'r cynnig yn cyd-fynd ag amcanion Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2022-32, a'r targedau a gymeradwywyd yn y Cynllun Strategol y Gymraeg.
Sut y byddai'r cynnig yn ehangu neu'n lleihau'r ddarpariaeth Gymraeg, ac yn yr achosion lle byddai'n lleihau'r ddarpariaeth, nodwch pam bydd y ddarpariaeth yn cael ei lleihau	Byddai'r cynnig yn golygu fod ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3 (Ysgol Baladeulyn) yn cau. Fodd bynnag, pe gweithredir y cynnig, byddai dysgwyr yn cael cynnig lle mewn ysgol amgen, sydd hefyd yn ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3, sef Ysgol Talysarn. Mae gan Ysgol Talysarn capasiti digonol ar gyfer dysgwyr presennol Ysgol Baladeulyn sydd yn byw yn nalgylch Baladeulyn.

5. CASGLIAD

Ein disgwyliadau yw bod holl ddysgwyr y Sir yn meddu ar ddwyieithrwydd cytbwys, oed perthnasol er mwyn iddynt fod yn aelodau cyflawn o'r gymdeithas ddwyieithog maent yn rhan ohoni. Bydd angen i'r cynigion ar gyfer ad-drefnu gymryd ystyriaeth lawn o'r holl effeithiau ieithyddol. Bydd cynnal a gwell defnydd o'r Gymraeg fel iaith addysgol a chymdeithasol ymhlith plant yn ystyriaeth allweddol wrth lunio cynigion o fewn yr ardal.

Ni ragwelir y byddai unrhyw un o'r opsiynau a nodir yn adran 3 uchod yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg.

O safbwynt y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a throsglwyddo dysgwyr i Ysgol Talysarn, byddai'r cynnig yn cael effaith rhannol ar rai elfennau yng nghyd-destun y Gymraeg, yn bennaf:

- y byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn) yn golygu y byddai dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg.
- Y byddai'r cynnig yn golygu y byddai gan ddysgwyr fynediad at ddarpariaeth uwch yn nhermau staffio a byddent yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion o'r un oedran, ac felly gallai'r cynnig gryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr o fewn y dosbarth.
- y byddai'r cynnig yn golygu y byddai dysgwyr Baladeulyn yn llai tebygol o ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol gyda'u cyfoedion y tu hwnt i oriau ysgol.
- Y byddai'r cynnig yn golygu y byddai llai o rieni yn debygol o gyfarfod yn ddyddiol yng nghymuned Baladeulyn wrth ddanfôn a gollwng plant.

Ar sail yr uchod, o weithredu'r cynnig, rhagwelir na fyddai effaith ar ddefnydd dysgwyr dalgylch Baladeulyn o'r Gymraeg mewn cyd-destun ffurfiol yr ysgol. Byddai effaith bositif ar ddefnydd o'r Gymraeg y tu hwnt i oriau ysgol yn sgil mynediad at glybiau a gweithgareddau ar ôl ysgol. Serch hynny, rhagwelir y byddai llai o ddefnydd o'r Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol yn yr ysgol.

**ASESIAD EFFAITH
DEDDF LLESIANT A CHENDEDLAETHAU'R
DYFODOL
– YSGOL BALADEULYN**

Rhagfyr 2025

1. CYFLWYNIAD

Rydym fel Cyngor wedi ymrwymo i'r egwyddorion o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol cymunedau Gwynedd.

Gweledigaeth y Cyngor yw:

Ein gweledigaeth fel Cyngor yw cefnogi holl bobl Gwynedd i ffynnu ac i fyw bywyd cyflawn yn eu cymuned mewn sir sy'n un o'r siroedd gorau i fyw ynddi.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu amcanion llesiant sydd yn ategu'r nodau llesiant cenedlaethol gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

- Rhoi'r cychwyn gorau posib mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc
- Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng
- Cefnogi pobl Gwynedd i fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy yn eu cymunedau
- Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau
- Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n trigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned
- Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd
- Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r cyswllt rhwng ein hamcanion llesiant a'r nodau llesiant cenedlaethol.

	Llewyrchus	Cydnerth	Iachach	Cyfartal	Cymunedau Cydlynus	Diwylliant bywiog lle mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu	Yn gyfrifol ar lefel fyd-eang
GWYNEDD YFORY Rhoi'r cychwyn gorau posib mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc							
GWYNEDD LEWYRCHUS Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng							
GWYNEDD GLYD Cefnogi pobl Gwynedd i fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy yn eu cymunedau							
GWYNEDD OFALGAR Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau							
GWYNEDD GYMRAEG Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n trigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned.							
GWYNEDD WERDD Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd							
GWYNEDD EFFEITHLON Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon							

Mae gan yr Adran Addysg rôl i hyrwyddo nodau llesiant y Ddeddf ymysg dysgwyr drwy eu gweithgareddau a'u prosiectau. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r ddyletswydd mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y bydd yn gwella yn "Cynllun Gwynedd 2023-2028".

2.SUT MAE'R CYNNIG YN CWRDD AG AMCANION LLES CYNGOR GWYNEDD?

Y cynnig:

Ar 14 Hydref 2025, penderfynodd Cabinet Cyngor Gwynedd i ymgymryd â phroses ymgynghori statudol ar gynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026, a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, yn unol â gofynion Adran 48 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013.

Amcanion	
Rhoi'r cychwyn gorau posib mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc	Byddai'r cynnig yn sicrhau fod plant yr ardal yn meithrin profiadau drwy gymdeithasu gydag ystod ehangach o gyfoedion, oed-berthnasol gan dderbyn addysg o ansawdd mewn ysgol sydd yn gallu cynnig amgylchedd ddysgu a phrofiadau i ystod ehangach o ddysgwyr.
Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng	Rhagwelir y byddai gweithredu'r opsiwn yma'n arwain at ddiswyddiadau staff. Datblygwyd polisi staffio manwl gan Gyngor Gwynedd mewn cydweithrediad ag Undebau Llafur a phenaethiaid. Bydd y polisi yn sail i unrhyw newid i gyflogaeth staff sy'n deillio o unrhyw gynnig. Bydd cyfathrebu eglur ac agored yn greiddiol i weithrediad llwyddiannus unrhyw gynigion.
Cefnogi pobl Gwynedd i fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy yn eu cymunedau	Dim effaith.
Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau	Bydd sicrhau fod y dysgwyr yn derbyn addysg o'r radd flaenaf yn greiddiol i'r cynnig, gan sicrhau y byddant yn derbyn addysg o'r un ansawdd a safon yn yr ysgol amgen.
Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n trigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned	Mae dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn byw mewn cymdeithas Gymraeg ac yn cael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg, fel yr ysgol amgen. Mae'n debygol y byddai'r cynnig yn cael effaith cadarnhaol ar y Gymraeg wrth i ddysgwyr Ysgol Baladeulyn elwa o ragor o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg gydag ystod ehangach o gyfoedion yn y dosbarth ac yn gymdeithasol. Fodd bynnag, rhagwelir y gallai'r cynnig effeithio'n negyddol ar ddefnydd cymdeithasol dysgwyr Baladeulyn o'r Gymraeg gan fod llai o ddysgwyr Ysgol Talysarn yn rhugl yn y Gymraeg. Mae Ysgol Talysarn yn gwasanaethu ardal sydd yn gadarnle i'r iaith Gymraeg gydag ychydig dros 2/3 o'r boblogaeth yn gallu siarad Cymraeg.
Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd	Dim effaith.
Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon	Dim effaith.

3. A YW'R CYNNIG YN CWRDD Â NODAU LLESIANT Y DDEDDF?

Nod	Yw'r cynnig yn cyfrannu at y nod yma?	Mesurau lliniaru effeithiau negyddol ar y nod yma:
Cymru lewyrchus Cymdeithas arloesol sy'n defnyddio adnoddau'n ddarbodus, pobl addysgedig, sy'n creu cyfoeth a gwaith.	Byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn ac addysgu'r plant yn Ysgol Talysarn yn golygu fod y dysgwyr yn meithrin profiadau drwy gymdeithasu gydag ystod ehangach o gyfoedion, oed-berthnasol gan dderbyn addysg o ansawdd mewn ysgol sydd yn gallu cynnig amgylchedd ddysgu a phrofiadau i ystod ehangach o ddysgwyr. Gall cyflwyno'r cynnig arwain at staff yn colli eu swyddi.	Ymgynghorir â staff a chynrychiolwyr Undebau yn benodol fel rhan o'r cyfnod ymgynghori statudol. Mae Cyngor Gwynedd wedi datblygu polisi staffio manwl, ar y cyd ac Undebau Llafur a phenaethiaid. Bydd rhaid i unrhyw ddiswyddiadau o ganlyniad i'r cynnig hwn gyd-fynd â'r polisi hwnnw. Bydd cyfathrebu clir ac agored yn chwarae rhan greiddiol mewn gweithredu unrhyw gynigion.
Cymru gydnerth Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella bioamrywiaeth ac ecosystemau iach sy'n cefnogi gwydnwch a gyda'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn debygol o gael effaith ar y nod hwn.	Dim effaith
Cymru iachach Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl ac mae pobl yn deall beth sy'n effeithio ar eu hiechyd.	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn debygol o gael effaith ar y nod hwn.	Dim effaith

Cymru sy'n fwy cyfartal Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial gwaeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).	Rhagwelir y byddai'r cynnig yn gwella gallu'r Awdurdod i “<i>gynnig addysg o'r ansawdd uchaf posibl fydd yn rhoi'r profiadau, y sgiliau a'r hyder i blant y Sir a'u galluogi i ddatblygu i fod yn ddinasyddion dwyieithog, llwyddiannus a chyflawn</i>” yn unol â gweledigaeth Strategaeth Addysg Gynradd o'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd.	Nodai'r Asesiad Cydraddoldeb na ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith negyddol ar gydraddoldeb. Yn ogystal, nodwyd fod polisïau a threfniadau cadarn mewn lle a fyddai'n sicrhau fod y cynnig yn ystyried ac yn cyd-fynd â hawliau cyfartal. Nodir fod mesurau eisoes mewn lle i sicrhau na fydd camwahaniaethu anghyfreithiol nac aflonyddu.
Cymru o gymunedau gydlynus Cymunedau atyniadol, hyfyrw a diogel sydd â chysylltiadau da.	Mae cymuned Nantlle yn gryf a gweithgar a chydabyddir y gallai cau Ysgol Baladeulyn arwain at beth effaith negyddol ar y gymuned.	Yn dilyn cynnal asesiad o'r effaith tebygol ar y gymuned, daethpwyd i'r casgliad y gallai'r cynnig arwain at beth effaith negyddol ar y gymuned. Wrth gydnabod yr effaith negyddol y gallai cau'r ysgol ei gael ar gymuned Nantlle, nodir bod 50% o ddysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn eisoes yn dewis mynychu Ysgol Talysarn. Credir felly bod cyswllt eisoes yn bodoli rhwng yr ysgol a'r ardal ehangach. Pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu, bydd cyfle i adeiladu ar y cysylltiadau rhwng y gymuned yn Nantlle ac Ysgol Talysarn drwy gynnal trafodaethau fyddai'n hybu cynnwys cymuned Nantlle yng ngweithgarwch cymunedol yr ysgol.
Cymru a diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.	Mae'r Gymraeg yn gryf yn nghymuned Talysarn a Nantlle. Pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu bydd dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Gymraeg. Byddai gan ddysgwyr fynediad at ddarpariaeth uwch yn nhermau staffio a byddent yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion o'r un oedran fyddai'n cryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg yn y dosbarth. Pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu, byddai dysgwyr Baladeulyn yn llai tebygol o ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol gyda'u cyfoedion yn yr ysgol a thu hwnt i oriau ysgol.	Yn dilyn cynnal asesiad o'r effaith tebygol ar yr iaith Gymraeg, daethpwyd i'r casgliad y gallai'r cynnig arwain at beth effaith positif a negyddol ar yr iaith Gymraeg. Wrth gydnabod yr effeithiau y gallai cau'r ysgol ei gael ar y Gymraeg, pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu, credir bod cyfle i adeiladu ar waith y Siarter Iaith er mwyn hybu defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg ymysg yr holl ddysgwyr.

Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn debygol o gael effaith ar y nod hwn.	Dim effaith
---	--	--------------------

4. EGWYDDORION DATBLYGU CYNALIADWY

Egwyddorion Datblygu cynaliadwy	A yw'r cynnig yn ystyried yr egwyddor?
Tymor Hir Cydbwyso anghenion tymor byr gyda rhai hirdymor a chynllunio ar gyfer y dyfodol.	Mae'r patrwm o niferoedd dysgwyr yn gostwng wedi bod yn gyson ers 2016, gyda rhagamcanion yn dangos y bydd niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn lleihau ymhellach dros y blynyddoedd nesaf, ac felly dengys y bydd yr heriau presennol sydd yn wynebu'r ysgol yn rhai hir dymor, ac felly mae'r achos dros newid yn glir.
Atal Neilltuo adnoddau ar gyfer atal problemau rhag digwydd neu waethygu. Byddwn yn rhoi sylw i broblemau drwy atal ac ymyrryd yn fuan yn hytrach na thrwy ymateb.	Pe byddai'r Cabinet yn penderfynu gweithredu ymhellach, bydd anghenion y dysgwyr yn flaenoriaeth yn ystod pob cam o unrhyw broses.
Integreiddio Cael effaith gadarnhaol ar bobl, yr economi, yr amgylchedd a diwylliant.	Bu i'r awdurdod benderfynu cychwyn y broses o edrych ar ddyfodol Ysgol Baladeulyn yn sgil sefyllfa argyfyngus sy'n wynebu'r ysgol.
Cydweithredu Gweithio gyda phartneriaid eraill i ddarparu gwasanaethau.	Bydd cydweithio gydag adrannau perthnasol eraill a'r ysgol amgen yn rhan bwysig o gyflawni'r amcanion er lles yr ysgol a phlant y dalgylch.
Cynnwys (Cyfathrebu ac Ymgysylltu) Cynnwys pobl Gwynedd wrth geisio gwireddu ein cynllun a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal.	Bydd y cynnig yn destun ymgynghoriad cyhoeddus, ac ymgynghoriad ar gyfer plant. Hyd yn hyn mae'r broses wedi cynnwys cyfarfodydd adolygu lleol i ymgysylltu â rhanddeiliaid perthnasol yr ysgol. Mae'r cyfarfodydd hyn wedi cynnwys y Corff Llywodraethol, staff a rhieni Ysgol Baladeulyn.

5. CASGLIAD

Yn dilyn ystyriaeth ac asesiad yn unol â gofynion y ddeddf llesiant, ystyriwyd 7 nod y ddeddf llesiant ac amcanion llesiant y Cyngor a deuir i'r casgliad fod y cynnig yn cwrdd â'r gofynion.

Cydnabyddir, pe byddai'r Cabinet yn penderfynu symud ymlaen efo'r cynnig hwn, gall arwain at golli ysgol yng nghymuned Nantlle, fodd bynnag mae nifer helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion amgen cyfagos, gan gynnwys Ysgol Talysarn, ac felly mae cyswllt rhwng yr ysgolion a chymuned Baladeulyn eisoes.

Bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i liniaru unrhyw effaith negyddol ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y gymuned ac Ysgol Talysarn. Pe byddai'r cynnig yn cael ei gymeradwyo, bydd trafodaethau yn cael eu cynnal er mwyn trafod y posibilrwydd fod gweithgarwch cymunedol Ysgol Talysarn yn cynnwys y gymuned lle'n briodol.

Bydd y cynnig yn sicrhau fod plant yr ardal yn cael eu haddysgu ar safle sy'n addas ac mewn cymdeithas naturiol Gymraeg, gan gynyddu cyfleoedd i gymdeithasu a chydweithio gydag eraill a rhoi cyfle teg iddynt ffynnu ymysg eu cyfoedion.

Asesu'r Effaith ar Bobl Gwynedd

Mae'r ddogfen yma yn asesu'r effaith fydd y polisi, gweithdrefn, cynllun ayb yn ei gael ar boblogaeth y sir ac yn gweithredu ar sail nifer o ddeddfau.

- **Deddf Cydraddoldeb 2010.** Mae'n rhoi dyletswydd ar fudiadau cyhoeddus i roi sylw dyledus i effaith unrhyw bolisi, weithdrefn, cynllun ayb newydd (neu wrth eu addasu) ar bobl â nodweddion gwarchodedig. Mae gofyn i ni
 - o ddiddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithiol ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd gan y Ddeddf.
 - o hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
 - o meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt.

Yng Nghymru mae'r ddyletswydd benodol yn nodi yr angen i wneud asesiad effaith yn dilyn canllawiau penodol i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig. Rhaid gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchodedig).

- **Dyletswydd Economaidd-Cymdeithasol.** Mae Cymru wedi gweithredu'r ddyletswydd bellach yma sy'n ran o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn rhoi dyletswydd i fynd i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.
- **Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.** Mae'n ofynnol i'r Cyngor ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.
- **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.** Mae dyletswydd ar y Cyngor i roi'r pum ffordd o weithio ar waith, ac i ymateb i'r 7 nod llesiant cenedlaethol.
- **Deddf Lluoedd Arfog 2021.** Rhaid i Gyngorau roi sylw dyledus i effaith y cynnig hwn ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y Lluoedd Arfog, ynghyd â'u teuluoedd.

Ysgol Baladeulyn

Awdur: Gwern ap Rhisiart

Dyddiad: Rhagfyr 2025

Fersiwn: 2

CAM 1 - Prif Nodau ac Amcanion y Polisi neu'r Ymarfer

1. Sut fath o ddogfen neu weithdrefn sy'n cael ei asesu?

- Polisiâu, ymarfer neu weithdrefnau newydd neu rai sy'n cael eu hadolygu (sy'n golygu newid yn narpariaeth y gwasanaeth neu arferion cyflogaeth)

2. Beth yw nodau, amcanion a chanlyniadau arfaethedig y polisi neu'r ymarfer?

Ar 14 Hydref 2025, penderfynodd Cabinet Cyngor Gwynedd i ymgymryd â phroses ymgynghori statudol ar gynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026, a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, yn unol â gofynion Adran 48 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013.

Mae Ysgol Baladeulyn wedi ei blaenoriaethu ar gyfer adolygiad o'r ddarpariaeth addysgol oherwydd bod nifer o heriau yn ei hwynebu. Mae niferoedd dysgwyr yr ysgol wedi gostwng yn gyson dros y blynyddoedd diweddar ac yn fregus ers peth amser. O ganlyniad, mae'n debygol felly bod yr ysgol yn wynebu heriau cynyddol, gan gynnwys:

- **Niferoedd dysgwyr** – Yng nghyfrifiad Medi 2025, dim ond 6 dysgwr llawn amser oedd yn mynychu'r ysgol gyda 2 blentyn yn y Dosbarth Meithrin. Mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 55 o ddysgwyr Derbyn i Flwyddyn 6 (+7 yn y Dosbarth Meithrin).
- **Dysgwyr y dalgylch** – Dengys data Medi 2025 mai dim ond 25% o ddysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn sy'n dewis mynychu'r ysgol. Mae 75% o ddysgwyr y dalgylch yn dewis mynychu ysgolion all-dalgylch.
- **Rhagamcanion niferoedd** – Mae rhagamcanion niferoedd (yn cynnwys y Dosbarth Meithrin) yn argymhell bydd y niferoedd yn parhau'n fregus i'r dyfodol: Medi 2026= 9; Medi 2027 = 9; Medi 2028= 8
- **Canran uchel o lefydd gweigion** – Yn seiliedig ar ffigyrau Medi 2025, mae oddeutu 89% o lefydd gweigion (49 mewn nifer).
- **Maint dosbarthiadau bychain** – Yn Ysgol Baladeulyn (Medi 2025) mae un dosbarth sy'n cynnwys pob dysgwr yn yr ysgol – sef 6 dysgwr *Derbyn-BI.6* (Derbyn, BI.1 a 2, a BI. 4 a 5) ynghyd â 2 ddysgwr Meithrin. O fewn y dosbarth hwn, caiff grwpiau gwahanol eu ffurfio ar wahanol adegau o'r dydd, gyda'r cymorthyddion yn arwain y gweithgareddau (gyda'r dysgwyr ieuengaf). Mae hyn felly yn golygu mae'r amrediad oedran yn y dosbarth cyfan yn ymestyn hyd at 8 mlynedd.
- **Amrediad oedran eang o fewn dosbarthiadau** – Mae amrediad oedran o 8 mlynedd mewn un dosbarth.

- **Cyllid ychwanegol i'r dyraniad** - Mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad arferol trwy'r polisi lleiafswm staffio (sy'n gwarantu o leiaf pennaeth ac athro ymhob ysgol, a phennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr llawn amser). Cyfanswm y swm ychwanegol yn ystod y flwyddyn ariannol 2025-26 (seiliedig ar niferoedd Medi 2024) oedd £56,781
- **Cost fesul dysgwr** – Cyfartaledd cost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn yn 2025-26 yw £14,953 o gymharu a'r cyfartaledd sirol o £5,780.

3. Pwy yw'r prif grwpiau ymgynghorol (budd-ddeiliaid)?

- Staff, Llywodraethwyr a Rhieni/Gwarchodwyr Ysgol Baladeulyn
- Cynhelir ymgynghoriad statudol ar y cynnig, ymgynghorir gyda'r holl ymgynghorai a nodir yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion
- Adran Addysg a Swyddogion adrannau eraill Cyngor Gwynedd

CAM 2 - Data Ymgysylltu ac Asesu'r Effaith

4. Oes ymgais wedi ei wneud i gydymffurfio â'r ddyletswydd i ymgysylltu yn unol â'r hyn a ddisgrifir uchod ac oes digon o wybodaeth wedi ei gasglu i symud ymlaen?

Oes

Manylion yr ymgysylltu. Nodwch unrhyw ymgynghori neu ymgysylltu rydych chi wedi ei wneud neu yn bwriadu ei wneud

Gweithrediad	Dyddiadau	Gwybodaeth
Panel Adolygu Baladeulyn 1	17 Mawrth 2025	Sefydlwyd Panel Adolygu Ysgol (PAY) Baladeulyn ym mis Mawrth 2025 a chynhaliwyd cyfres o gyfarfodydd rhwng mis Mawrth a Gorffennaf 2025, gyda'r olaf ar y 7fed o Orffennaf 2025. Roedd aelodaeth y PAY yn cynnwys pennaeth a staff yr ysgol, llywodraethwyr, yr Aelod Lleol, rhieni/gwarchodwyr. Yn ystod y cyfarfodydd, ystyriwyd sawl opsiwn ar gyfer addysg gynradd dalgylch Ysgol Baladeulyn er mwyn sicrhau darpariaeth gynaliadwy i'r dyfodol, gan ymateb yn benodol i'r niferoedd isel o ddysgwyr.
Panel Adolygu Baladeulyn 2	19 Mai 2025	
Panel Adolygu Baladeulyn 3	7 Gorffennaf 2025	
Ymgynghoriad Statudol	Rhagfyr 2025 – Ionawr 2026	Cynhelir ymgynghoriad statudol ar y cynnig, yn unol a gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion

5. Pa wybodaeth sydd ar gael am yr effaith ar bob un o'r nodweddion a'r pynciau isod?

	Tystiolaeth, Gwybodaeth a Data Perthnasol	Effaith Posib Gadarnhaol a/neu negyddol
Hil	Mae gan ysgolion Gwynedd bolisiau perthnasol ar waith i amddiffyn unigolion rhag unrhyw wahaniaethu yn seiliedig ar hil, megis Polisiau Cydraddoldeb, Cynhwysiant a Gwrth-fwlio. Mae'r Polisi Gwrth-fwlio a ddarperir gan Gyngor Gwynedd yn nodi canllawiau a gweithdrefnau gwrth-fwlio yn seiliedig ar ffactorau megis hil yn yr ysgol. Yn ogystal, fe nodir ym mholisi Cydraddoldeb sydd yn cael ei weithredu gan ysgolion cynradd Gwynedd fod yr ysgolion yn <i>"...gwrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i> Ni ragwelir felly y byddai'r cynnig yn cael effaith negyddol ar y nodwedd yma.	Dim
Anabledd	Ni ragwelir y byddai'r newid yn cael effaith negyddol ar y nodwedd yma. Byddai asesiad o unrhyw ysgolion amgen perthnasol ar sail hygyrchedd yn cael ei gynnal a byddwn yn sicrhau y bydd unrhyw gludiant a ddarperir (yn unol â pholisi cludiant yr Adran Addysg) yn addas ar gyfer anghenion yr unigolyn. Bydd anghenion unrhyw blentyn anabl yn cael eu hystyried yn unol â pholisiau Hygyrchedd a Chydraddoldeb yr Adran Addysg.	Dim
Rhyw	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn effeithio ar y nodwedd yma. Byddai gweithredu'r cynnig yn golygu fod pawb yn parhau i gael eu trin yn ôl eu hangen beth bynnag yw eu rhyw. Mae bob ysgol yn gweithredu Polisi Cydraddoldeb sydd yn nodi fod yr ysgol yn: <i>"...gwrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i>	Dim
Oedran	Pe gweithredir y cynnig, rhagwelir y byddai plant Ysgol Baladeulyn yn elwa o gael rhagor o gyfoedion oed-berthnasol yn eu dosbarth gan fod mwy o ddysgwyr yn Ysgol Talysarn, fydd yn fodd o sicrhau	Positif

	profiadau addysgol ac allgyrsiol addas i'w hoedran ynghyd â mynediad at ragor o weithgareddau allgyrsiol. Credwn y byddai dysgwyr yn derbyn cyfleoedd fwy addas i'w hoedran yn yr ysgol amgen gyfagos oherwydd bydd y dysgwyr yn derbyn profiadau dysgu mewn grwpiau torfol, grwpiau llai, gwaith partner ac yn unigol o fewn eu hystod oedran penodol, ynghyd â gwersi wedi'u gwahaniaethu yn briodol ar gyfer yr ystod oedran. Rhagwelir y byddai gweithredu'r cynnig yn golygu fod pobl o unrhyw oedran yn cael eu trin yn deg ac yn ôl eu hangen. Mae Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn yn gweithredu polisi cydraddoldeb sydd yn nodi fod yr ysgol yn: <i>"...gwrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i>	
Crefydd a Chred	Ysgolion cymunedol yw Ysgol Baladeulyn a'r ysgol amgen a nodir yn y cynnig (Ysgol Talysarn). Mae gan bob ysgol Bolisi Cynhwysiad a fyddai'n delio ag unrhyw ddigwyddiad gwahaniaethol a allai godi yn yr ysgol, sy'n gysylltiedig â chrefydd neu gred. O ganlyniad, ni ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith ar y nodwedd hwn.	Dim
Cyfeiriadedd Rhywiol	Mae addysg cydberthynas a rhywioldeb (ACRh) yn ofyniad statudol yn fframwaith Cwricwlwm i Gymru a chaiff ei gyhoeddi o dan adran 71 o Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 ac yn fandadol i bob dysgwr rhwng 3 ac 16 oed. Mae gan ACRh rôl gadarnhaol a grymusol i'w chwarae yn addysg dysgwyr ac mae'n hanfodol i ffurfio a chynnal ystod o gydberthnasau, sydd i gyd yn seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch ar y ddwy ochr, sy'n greiddiol i addysg cydberthynas a rhywioldeb. Mae'r cydberthnasau hyn yn hollbwysig er mwyn datblygu lles emosiynol, gwydnwch ac empathi. Mae dealltwriaeth o rywioldeb gyda phwyslais ar hawliau, iechyd, cydraddoldeb a thegwch yn grymuso dysgwyr i ddeall eu hunain, cymryd cyfrifoldeb am eu penderfyniadau a'u hymddygiadau eu hunain a ffurfio cydberthnasau. Credwn y bydd dysgwyr yn derbyn mwy o gyfleoedd i ddatblygu perthnasoedd a dysgu yn gydweithredol fel rhan o ddosbarth mwy mewn ysgol amgen.	Dim

	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith ar bobl ar sail cyfeiriadedd rhywiol. Mae Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn, yr ysgol amgen arfaethedig, yn gweithredu polisi cydraddoldeb sy'n nodi fod yr ysgol yn: <i>"...gwrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i>	
Ail-bennu rhywedd	Ni ragwelir y byddai gweithredu'r cynnig yn cael effaith ar bobl ar sail ailbennu rhywedd. Fe nodir ym mholisi Cydraddoldeb sydd yn cael ei weithredu gan ysgolion cynradd Gwynedd gan gynnwys Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn fod yr ysgolion yn <i>"...gwrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i>	Dim
Priodas a Phartneriaeth Sifil	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith ar unrhyw un priod neu mewn partneriaeth sifil, gan fod y ddwy ysgol sy'n rhan o'r cynnig yn gweithredu'r un polisiau.	Dim
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith ar unrhyw un beichiog, boed yn staff neu yn riant, gan fod y ddwy ysgol sy'n rhan o'r cynnig yn gweithredu'r un polisiau.	Dim
Iaith Gymraeg	Yr un yw nod Polisi Iaith Addysg Gwynedd ar gyfer holl ysgolion cynradd y sir, ac mae pob ysgol gynradd (namyn un ysgol) yn disgyn i gategori 3 yn unol â chanllaw categorieiddio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru. Golyga hyn y bydd dysgwyr Ysgol Baladeulyn, yn gallu parhau i dderbyn eu haddysg yn Gymraeg a dwyieithog yn unol â'r Polisi Iaith Addysg yn Ysgol Talysarn. Rhagwelir pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu y byddai gan ddysgwyr fynediad at ddarpariaeth uwch yn nhermau staffio a byddent yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion o'r un oedran, fyddai'n cryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg o fewn y dosbarth. Mae'r ysgol amgen arfaethedig, sef Ysgol Talysarn yn gwasanaethu ardaloedd sydd yn gadarnle i'r iaith Gymraeg. Fodd bynnag, rhagwelir y gallai'r cynnig effeithio'n negyddol ar ddefnydd cymdeithasol dysgwyr Baladeulyn o'r Gymraeg gan fod llai o ddysgwyr Ysgol Talysarn yn rhugl yn y Gymraeg.	Negyddol / Positif

	Pe byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, rhagwelir hefyd y bydd rhai elfennau o ddigwyddiadau cymunedol yn cael eu heffeithio, ac o ganlyniad, y defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned. Rhagwelir y gall fod peth effaith negyddol yn deillio o wireddu'r cynnig, gan na fydd rhieni/gwarchodwyr /teuluoedd yn cyfarfod yn ddyddiol yn y gymuned wrth ollwng/casglu plant o'r ysgol.	
Ystyriaethau Economaidd Gymdeithasol	Rhagwelir y byddai'r cynnig yn lleihau anfantais cymdeithasol drwy sicrhau mwy o brofiadau ac amrywiaeth dysgu, mwy o adnoddau a mynediad at fwy o wasanaethau a gweithgareddau.	Positif
Y Rhai Sy'n Gwasanaethu Neu Sydd Wedi Gwasanaethu Yn Y Lluedd Arfog, Ynghyd a'u Teuluoedd	Ni ragwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y lluedd arfog, ynghyd â'u teuluoedd. Bydd plant i deuluoedd milwrol neu gyn-filwrol yn cael yr un chwarae teg pa bynnag ysgol mae nhw'n mynychu.	Dim
Hawliau Dynol	Ni ragwelir y byddai gweithredu'r cynnig yn cael effaith ar hawliau dynol.	Dim
Arall	-	-

6. Oes yna unrhyw fylchau data neu wybodaeth ac os felly beth yw'r rhain a sut y bwriedir ymdrin ag hwy?

Byddwn yn diweddarau'r holl asesiadau yn dilyn ystyried yr ymatebion i'r ymgynghoriad statudol.

7. Wrth ystyried penderfyniadau allweddol eraill sy'n effeithio ar y grwpiau hyn, oes yna effaith gynyddol (effaith gronnus)?

Nid ydym yn ymwybodol o unrhyw bolisiau arfaethedig fydd yn effeithio ar blant a phobl ifanc yr ardal.

8. Beth mae'r cynnig yn ei gynnwys i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus (i hyrwyddo cyfle cyfartal; helpu i ddileu gwahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon a meithrin perthnasau da a chydlyniant cymunedol ehangach) fel y mae'r 3 nod y Ddyletswydd Gyffredinol yn Neddf Cydraddoldeb 2010 yn eu cwrpasu?

Ni ragwelir y bydd y cynnig yn cael effaith ar ddyletswydd statudol yr ysgol i amddiffyn dysgwyr rhag unrhyw wahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth.

Anelir i hyrwyddo cyfleoedd cyfartal a hybu'r ysgol amgen arfaethedig i barhau i ddilyn polisiâu a gweithdrefnau cydraddoldeb. Pe byddai'r cynnig yn cael ei wireddu, rhagwelir y byddai dysgwyr yn derbyn mwy o gyfleoedd cyfartal wrth gael eu lleoli yn Ysgol Talysarn gan y byddai'r dysgwyr yn derbyn profiadau dysgu sy'n seiliedig ar egwyddorion dysgu cenedlaethol, gydag amrywiaeth o arddulliau gan gynnwys gweithio mewn grwpiau torfol, grwpiau llai, gwaith partner ac yn unigol o fewn eu hystod oedran penodol, ynghyd â gwersi wedi'u gwahaniaethu'n briodol ar gyfer yr ystod oedran.

Gan fod nifer o ddysgwyr sy'n byw yn nalgylch Ysgol Baladeulyn eisoes yn mynychu Ysgol Talysarn mae cysylltiad rhwng yr ysgol a'r gymuned yn bodoli eisoes. Er hynny, pe gweithredir y cynnig, fe hyrwyddir cyfleon i'r ysgol adeiladu ar ei chysylltiadau presennol gyda dalgylch Ysgol Baladeulyn.

Mae addysg cydberthynas a rhywioldeb (ACRh) yn ofyniad statudol yn fframwaith y Cwricwlwm i Gymru a chaiff ei chyhoeddi o dan adran 71 o Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 ac yn fandadol i bob dysgwr rhwng 3 ac 16 oed. Mae gan ACRh rôl gadarnhaol a grymusol i'w chwarae yn addysg dysgwyr ac mae'n hanfodol i ffurfio a chynnal ystod o gydberthnasau, sydd i gyd yn seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch ar y ddwy ochr, sy'n greiddiol i addysg cydberthynas a rhywioldeb. Mae'r cydberthnasau hyn yn hollbwysig er mwyn datblygu lles emosiynol, gwydnwch ac empathi. Mae dealltwriaeth o rywioldeb gyda phwyslais ar hawliau, iechyd, cydraddoldeb a thegwch yn grymuso dysgwyr i ddeall eu hunain, cymryd cyfrifoldeb am eu penderfyniadau a'u hymddygiadau eu hunain a ffurfio cydberthnasau. O weithredu'r cynnig, rhagwelir y byddai dysgwyr yn derbyn mwy o gyfleoedd i ddatblygu perthnasoedd a dysgu yn gydweithredol fel rhan o ddosbarth mwy.

9. Sut mae'r cynnig yn dangos fod sylw dyledus wedi ei roi i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwer fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig)

Rhagwelir y byddai gweithredu'r cynnig yn lleihau yr anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol drwy sicrhau fod y dysgwyr yn cael mwy o brofiadau a mynediad at fwy o wasanaethau a gweithgareddau yn yr ysgol amgen. Rhagwelir y byddai dysgwyr yn derbyn cyfleoedd fwy cyfartal gan y byddai y dysgwyr yn derbyn profiadau dysgu sy'n seiliedig ar egwyddorion dysgu cenedlaethol, gydag amrywiaeth o arddulliau gan gynnwys gweithio mewn grwpiau torfol, grwpiau llai, gwaith partner ac yn unigol o fewn eu hystod oedran penodol ynghyd â gwersi sydd wedi'u gwahaniaethu'n briodol ar gyfer yr ystod oedran dan sylw.

Drwy weithredu'r cynnig, byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn cael gwell amgylchfyd dysgu mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr o'r un oedran, a byddai'n sicrhau eu bod yn gwneud y mwyaf o'u haddysg. Rhagwelir y byddai dysgwyr yn elwa o gael rhagor o gyfoedion oed-berthnasol mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr, fydd yn fodd o sicrhau profiadau addysgol ac allgyrsiol addas iddynt ynghyd â mynediad at ragor o weithgareddau allgyrsiol.

10. Sut mae'r cynnig yn dangos gweithredu yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i beidio a thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac i sicrhau cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg? Hefyd sut y gweithredir yn unol â pholisi a strategaeth iaith y Cyngor i fanteisio ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Ein disgwyliadau yw bod holl ddysgwyr y Sir yn meddu ar ddwyieithrwydd cytbwys a gallu perthnasol er mwyn iddynt fod yn aelodau cyflawn o'r gymdeithas ddwyieithog y maent yn rhan ohoni. Bydd angen i'r cynigion ar gyfer newid trefniadau lleol gymryd ystyriaeth lawn o'r holl effeithiau ieithyddol. Bydd cynnal a chynyddu defnydd o'r Gymraeg fel iaith addysgol a chymdeithasol ymhlith y dysgwyr yn ystyriaeth allweddol wrth lunio'r cynnig.

Yr un yw nod Polisi Iaith Addysg Gwynedd ar gyfer holl ysgolion cynradd y Sir, ac mae pob ysgol gynradd (namyn un ysgol) yn disgyn i gategori 3 yn unol â chanllaw categoreiddio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru. Golyga hyn y bydd dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn gallu parhau i dderbyn eu haddysg yn Gymraeg a dwyieithog yn unol â'r Polisi Iaith Addysg yn Ysgol Talysarn, pe gweithredir y cynnig.

Ni ragwelir y byddai effaith negyddol pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu, ac mae'n debygol y bydd y cynnig yn cael effaith bositif ar y Gymraeg wrth i ddysgwyr Ysgol Baladeulyn elwa o ragor o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg gydag ystod ehangach o gyfoedion yn y dosbarth ac yn gymdeithasol.

Fel y gwelir o'r tabl isod mae mwyafrif o ddysgwyr y ddwy ysgol yn siarad Cymraeg gartref:

Ysgol	Siarad Cymraeg yn rhugl gartref	Ddim yn siarad Cymraeg gartref ond yn rhugl	Siarad Cymraeg gartref ond nid yn rhugl	Ddim yn siarad Cymraeg gartref a nid yn rhugl	Ddim yn gallu siarad Cymraeg o gwbl
Baladeulyn	55%	27%	0%	18%	0%
Talysarn	37%	4%	16%	19%	24%
	Cymraeg Rhugl		Ychydig o Gymraeg		Dim Cymraeg

Pe gweithredir y cynnig, rhagwelir y bydd capasiti digonol yn Ysgol Talysarn ar gyfer dysgwyr presennol Ysgol Baladeulyn sydd yn byw yn nalgylch Baladeulyn.

Dengys yr asesiad y rhagwelir peth effaith negyddol ar y gymuned pe gweithredir yr opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn. Cydnabyddir y byddai cau Ysgol Baladeulyn yn arwain at golli ysgol yng nghymuned Nantlle, fodd bynnag nodai'r asesiad fod cyfran helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill, gan gynnwys Ysgol Talysarn, ac felly deuir i'r casgliad fod cyswllt rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Ysgol Baladeulyn yn bodoli eisoes.

Pe byddai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i liniaru'r effaith ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y cymunedau ac Ysgol Talysarn. I liniaru'r effaith ar y gymuned nodir cyfleoedd i sicrhau fod cymuned Nantlle yn ymwybodol o weithgarwch yr ysgol amgen, ac anogir cydweithio cymunedol rhwng Ysgol Baladeulyn a chymuned Nantlle, lle'n briodol. Yn ogystal, gall yr Awdurdod Lleol a Chorff Llywodraethol Ysgol Talysarn ystyried dulliau o hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg drwy gynnwys cymuned Nantlle yng ngweithgareddau cymunedol yr ysgol.

11. Sut mae'r cynnig hwn yn diwallu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol drwy roi'r pum ffordd o weithio ar waith, ac yn ymateb i'r 7 nod llesiant cenedlaethol gan gynnwys creu Cymru sy'n Fwy Cyfartal?

Yn dilyn ystyriaeth ac asesiad yn unol â gofynion y ddeddf llesiant, ystyriwyd 7 nod y ddeddf llesiant ac amcanion llesiant y Cyngor a deuir i'r casgliad fod y cynnig yn cwrdd â'r gofynion.

Cydnabyddir, pe byddai'r Cabinet yn penderfynu symud ymlaen efo'r cynnig hwn, gall arwain at golli ysgol yng nghymuned Nantlle, fodd bynnag mae nifer helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill, gan gynnwys Ysgol Talysarn, ac felly mae cyswllt rhwng yr ysgolion a chymuned yr ysgol honno yn bodoli eisoes. Bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i liniaru unrhyw effaith negyddol ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y cymunedau ac Ysgol Talysarn. Pe byddai'r cynnig yn cael ei gymeradwyo, bydd trafodaethau yn cael eu cynnal er mwyn trafod y posibilrwydd fod gweithgarwch cymunedol Ysgol Talysarn yn cynnwys y gymuned lle'n briodol.

Bydd y cynnig yn sicrhau fod plant yr ardal yn cael eu haddysgu ar safle sy'n addas ac mewn cymdeithas naturiol Gymraeg, gan gynyddu cyfleoedd i gymdeithasu a chydweithio gydag eraill a rhoi cyfle teg iddynt ffynnu ymysg eu cyfoedion.

CAM 3 - Caffael a Phartneriaethau

12. A fydd y polisi neu'r ymarfer hwn yn cael ei gyflawni'n llwyr neu'n rhannol gan gontractwyr neu mewn partneriaeth â sefydliad(au) eraill?

Na

CAM 4 - Ymdrin ag Effaith Negyddol neu Anghyfreithlon a Chryfhau'r Polisi neu'r Ymarfer

13. Wrth ystyried cymesuredd, a yw'r polisi neu'r ymarfer yn achosi effaith gadarnhaol neu negyddol sylweddol neu'n creu canlyniadau anghyfartal?

Effaith Gadarnhaol Sylweddol:

Pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu, rhagwelir y byddai dysgwyr yn derbyn cyfleoedd fwy cyfartal wrth gael eu lleoli mewn ysgol amgen oherwydd bydd y dysgwyr yn derbyn profiadau dysgu sydd yn seiliedig ar egwyddorion dysgu cenedlaethol, gydag amrywiaeth o arddulliau gan gynnwys gweithio mewn grwpiau torfol, grwpiau llai, gwaith partner ac yn unigol o fewn eu hystod oedran penodol, ynghyd â gwersi sydd wedi'u gwahaniaethu'n briodol ar gyfer yr ystod oedran dan sylw.

Drwy weithredu'r cynnig, byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn cael gwell amgylchfyd dysgu mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr yr un oedran, bydd yn sicrhau eu bod yn gwneud y mwyaf o'u haddysg, ac yn caniatáu mynediad at fwy o weithgareddau perthnasol i'w lefel gallu. Byddai'r dysgwyr yn elwa o gael rhagor o gyfoedion oed-berthnasol mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr, fydd yn fodd o sicrhau profiadau addysgol ac allgyrsiol addas iddynt ynghyd â mynediad at ragor o weithgareddau allgyrsiol.

Effaith Negyddol Sylweddol:

Cydnabyddir y gall yr opsiwn sydd yn cael ei gynnig gael effaith ar sefydliad o fewn y gymuned a chael effaith ar gydlyniant cymunedol, a rhagwelir yr angen i liniaru hyn drwy feithrin cysylltiadau rhwng yr ysgol a'r gymuned.

Yr ysgol (a'u Corff Llywodraethu) sydd yn gyfrifol am weithredu ei pholisi cydraddoldeb a bydd yr Awdurdod, drwy ei weithdrefnau cefnogi a monitro arferol yn sicrhau cydymffurfiaeth.

14. Dylid egluro unrhyw effaith negyddol bwriadol a pham y credir fod cyfiawnhad dros weithredu fel hyn (er enghraifft, ar sail gwella cyfle cyfartal neu fagu perthnasau da rhwng y sawl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r sawl sydd ddim neu oherwydd cyfiawnhad gwrthrychol neu weithred gadarnhaol

Na

15. A fydd unrhyw un o'r effeithiau negyddol a nodwyd yn cyfrif fel gwahaniaethu anghyfreithlon ond eu bod yn anorfod (e.e. lleihau cyllid)?

Ddim yn berthnasol.

Noder y rheswm dros ddweud hynny a'r cyfiawnhad dros barhau

Ddim yn berthnasol.

16. Pa fesurau neu newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos fod sylw dyledus wedi ei roi i hyrwyddo cyfle cyfartal; helpu i ddileu gwahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon a meithrin perthnasau da a chydlyniant cymunedol ehangach; fel yr ymdrinnir â nod wella yn Nyletswydd Gyffredinol Deddf Cydraddoldeb 2010?

Byddwn yn monitro'r ymatebion a dderbynnir i'r ymgynghoriad er mwyn gweld os oes unrhyw newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi.

17. Pa fesurau neu newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos fod sylw dyledus wedi ei roi i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol?

Rhagwelir y byddai gweithredu'r cynnig yn lleihau yr anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol drwy sicrhau fod y dysgwyr yn cael mwy o brofiadau a mynediad at fwy o wasanaethau a gweithgareddau yn yr ysgol amgen. Byddai dysgwyr yn derbyn cyfleoedd fwy cyfartal gan y byddai'r dysgwyr yn derbyn profiadau dysgu sy'n seiliedig ar egwyddorion dysgu cenedlaethol, gydag amrywiaeth o arddulliau gan gynnwys gweithio mewn grwpiau torfol, grwpiau llai, gwaith partner ac yn unigol o fewn eu hystod oedran penodol ynghyd â gwersi sydd wedi'u gwahaniaethu'n briodol ar gyfer yr ystod oedran dan sylw.

Drwy weithredu'r cynnig, byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn cael gwell amgylchfyd dysgu mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr yr un oedran, a byddai'n sicrhau eu bod yn gwneud y mwyaf o'u haddysg. Byddai'r dysgwyr yn elwa o gael rhagor o gyfoedion oed-berthnasol mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr, fydd yn fodd o sicrhau profiadau addysgol ac allgyrsiol addas iddynt ynghyd â mynediad at ragor o weithgareddau allgyrsiol.

18. Pa fesurau neu newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos fod sylw dyledus wedi ei roi i'r angen i gynyddu cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a lleihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gall y polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Rhagwelir y byddai'r cynnig yn cael effaith positif ar y Gymraeg gan y byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn elwa o ragor o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg gydag ystod ehangach o gyfoedion yn y dosbarth ac yn gymdeithasol.

Pe byddai'r ysgol yn cau, gallai'r Awdurdod Lleol a Chyrff Llywodraethol yr ysgolion amgen ystyried dulliau i hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg yn gymdeithasol trwy gyfrwng gweithgareddau allgyrsiol a chymunedol.

19. A oes digon o wybodaeth i lunio barn gytbwys a symud ymlaen?

Oes

CAM 5 - Penderfynu Mynd Ymlaen

20. O ystyried yr wybodaeth sydd wedi'i chasglu yng Nghamau 1-4, ydi hi'n bosib symud ymlaen â'r polisi neu'r ymarfer ai peidio, ac os felly, ar ba sail? Dewis o:

Parhau â'r polisi neu'r ymarfer yn ei ffurf bresennol.

CAM 6 - Camau Gweithredu a Threfniadau i Fonitro Canlyniadau ac Adolygu Data

Mae'r broses AEC yn un barhaus ac nid yw yn dod i ben pan fo'r polisi/ymarfer a'r AEC wedi'u cytuno a'u gweithredu. Mae dyletswydd gyfreithiol benodol i fonitro effaith y polisi/ymarferion ar gydraddoldeb ar sail barhaus i adnabod a yw'r canlyniadau wedi newid ers i chi gyflwyno neu addasu'r polisi neu ymarfer newydd hwn. Os nad yw'r data perthnasol gennych chi, dylech fod yn gweithredu i gywiro hyn yn eich cynllun gweithredu. I weld canllawiau EHRC ar gasglu data gallwch adolygu eu [Fframwaith Fesur](#)

21. Pa gamau gweithredu a nodwyd yng Nghamau 1-5 neu unrhyw waith casglu data ychwanegol fydd o gymorth i fonitro'r polisi / ymarfer pan gaiff ei weithredu:

Gweithrediad	Dyddiadau	Amserlen	Cyfrifoldeb Arweiniol	Ychwanegu i'r Cynllun Gwasanaeth
Ymgynghori yn statudol ar y cynnig	Rhagfyr 2025 – Ionawr 2026	O leiaf 42 diwrnod o hyd	Adran Addysg	Na

22. Pa drefniadau i fonitro ac adolygu effaith barhaus y polisi neu'r ymarfer hwn fydd yn cael eu gweithredu, gan gynnwys amserlenni ar gyfer pryd y dylid ei adolygu'n ffurfiol:

Trefniadau Monitro ac Adolygu (gan gynnwys lle fydd y canlyniadau'n cael eu cofnodi)	Amserlen ac Amllder	Cyfrifoldeb Arweiniol	Ychwanegu i'r cynllun Gwasanaeth
Pe byddai'r cynnig yn cael ei wireddu, byddwn yn monitro effaith cau'r ysgol ac yn ymdrechu i gynorthwyo gydag unrhyw effaith negyddol all ddeillio o ganlyniad y polisi.	Parhaol	Adran Addysg	Na

Pecyn Cefndirol

Ysgol Baladeulyn

Cynnwys	
1	Cyfarfod Lleol 1 – 17 Mawrth 2025
	Cyflwyniad
	Cofnodion y cyfarfod
2	Cyfarfod Lleol 2 – 19 Mai 2025
	Cyflwyniad
	Cofnodion y cyfarfod
3	Cyfarfod Lleol 3 – 7 Gorffennaf 2025
	Cyflwyniad
	Cofnodion y cyfarfod
4	Crynodeb o'r mewnbwn yn dilyn Cyfarfodydd Lleol

PANEL ADOLYGU YSGOL BALADEULYN

YSGOL BALADEULYN REVIEW PANEL

17 Mawrth 2025

17 March 2025

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

1

AGENDA

1. Croeso

2. Sefyllfa Bresennol

3. Ystyriaethau

4. Opsiynau Posib

5. Camau Nesaf

6. Cloi

1. Welcome

2. Current Situation

3. Considerations

4. Possible Options

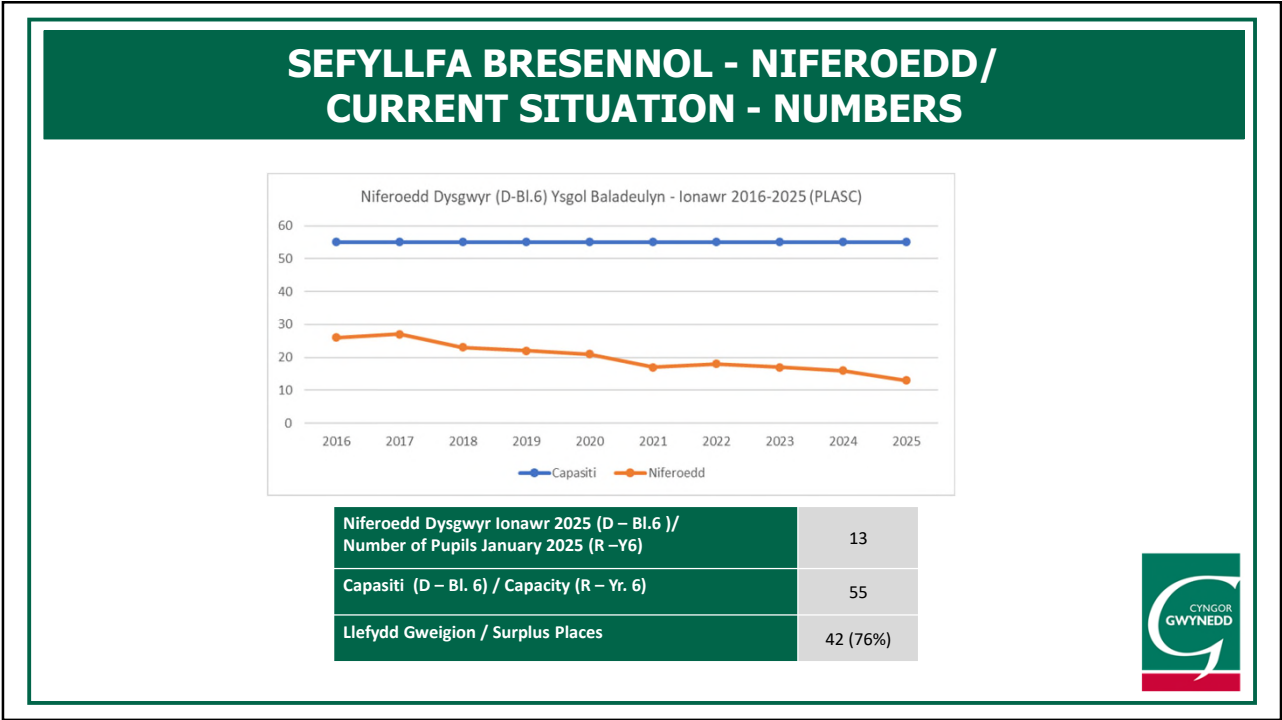
5. Next Steps

6. Close

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

2

SEFYLLFA BRESENNOL – RHAGAMCANION/ CURRENT SITUATION – PROJECTIONS

	Blwyddyn								Cyfanswm	
	M	0	1	2	3	4	5	6	Meithrin	Derbyn-BI.6
Ionawr 2025	0	2	1	0	2	3	1	4	0	13
Rhagamcanion Medi 2025	2	0	2	1	0	2	3	1	2	9
Rhagamcanion Medi 2026	1	2	0	2	1	0	2	3	1	10
Rhagamcanion Medi 2027	1	1	2	0	2	1	0	2	1	8

5

SEFYLLFA BRESENNOL – DYSGWYR Y DALGYLCH CURRENT SITUATION – CATCHMENT PUPILS

		Byw yn Dalgylch (Medi 2024)							Arall	Cyfanswm Ysgol (M-BI6)
		Bro Lleu 2089	Brynaerau 2017	Llanllyfni 2070	Nebo 2081	Talysarn 2108	Baladeulyn 2078	Bro Llifon 2229		
Mynychu Ysgol (Medi 2024)	Bro Lleu						1			
	Brynaerau						0			
	Llanllyfni						0			
	Nebo						0			
	Talysarn						7			
	Baladeulyn	2	3	0	0	4	4	0	0	13
	Bro Llifon						1			
Cyfanswm							14			

Meddalwedd GIS y Cyngor (System Gwybodaeth Ddaearyddol), yn nodi mai dim ond 14 dysgwr oed cynradd sydd yn byw yn nalgylch Ysgol Baladeulyn. Er hyn, dim ond 4 sydd yn dewis mynychu'r ysgol, gyda 9 o'r dysgwyr yn mynychu ysgolion cynradd eraill yn nalgylch Dyffryn Nantlle, ac 1 yn teithio'n all-dalgylch.

The Council's GIS software (Geographical Information System) shows that only 14 primary age learners live in the catchment area of Ysgol Baladeulyn. Despite this, only 4 choose to attend the school, with 9 of the learners attending other primary schools in the Dyffryn Nantlle catchment area, and 1 travelling outside the catchment area.

6

SEFYLLFA BRESENNOL – CYLLIDEB YR YSGOL (2024/25)/ CURRENT SITUATION – SCHOOL BUDGET (2024/25)

	Ysgol Baladeulyn	Cyfartaledd Sirol County Average
Dyraniad Craidd 2024-2025 Allocation 2024-2025	£175,744	-
Gwarchodaeth Lleiafswm Staffio* Minimum Staffing Protection*	£77,659	-
Cyfanswm Dyraniad Total Allocation	£237,914	-
Cyfartaledd y Disgybl Average per Pupil	£14,982	£5,223

**Mae'r polisi gwarchodaeth yn sicrhau o leiaf pennaeth ac athro/athrawes ym mhob ysgol gyda mwy na 15 disgybl, a pennaeth a chymhorthydd dosbarth mewn ysgolion gyda llai na 15 disgybl.

**The minimum staffing protection policy ensures a minimum of headteacher and teacher at every school which has more than 15 pupils, and a headteacher and a classroom assistant in a school with fewer than 15 pupils.

7

SEFYLLFA BRESENNOL – STRWYTHUR STAFFIO CURRENT SITUATION – STAFF STRUCTURE

Mae strwythur staffio presennol Ysgol Baladeulyn yn cynnwys pennaeth llawn amser, 2 athro rhan amser (3 diwrnod yr un) a chyfwerth â 55 awr o gymorthyddion dysgu.

Trwy Polisi Gwarchodaeth Cyngor Gwynedd, gwarantir isafswm lefel staffio o bennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr llawn amser. Gan fod llai na 15 o ddysgwyr llawn amser ar y gofrestr ym Medi 2024, bydd hyn yn cael effaith sylweddol ar gyllideb yr ysgol o Ebrill 2025 ymlaen. Fel mae'r sefyllfa ar hyn o bryd, mae'n bosib bydd yr ysgol angen lleihau lefelau staffio'r ysgol erbyn Medi 2025 gyda gwarchodaeth lleiafswm staff yn caniatáu cyllid ar gyfer pennaeth a chymhorthydd dysgu yn unig o Ebrill 2025.

The current staffing structure of Ysgol Baladeulyn includes a full-time headteacher, 2 part-time teachers (3 days each) and the equivalent of 55 hours of teaching assistants.

Through the Cyngor Gwynedd Protection Policy, a minimum staffing level of a headteacher and assistant is available in schools with less than 15 full-time learners. As there was less than 15 full-time learners on the register in September 2024, this will have a significant impact on the school's budget from April 2025 onwards. As things stand, the school may need to reduce the school's staffing levels by September 2025 with the minimum teaching staff protection allowing financing for only a headteacher and a teaching assistant from April 2025.

8

CRYNHOI PRIF HERIAU'R SEFYLLFA BRESENNOL / SUMMARY OF THE MAIN CHALLENGES OF THE CURRENT SITUATION

1	Nifer disgyblion yr ysgol yr ail-isaf yn y sir <i>The number of pupils at the school is the second lowest in the county</i>
2	Rhagamcanion yn parhau yn isel <i>Projections remain low</i>
3	Nifer uchel o lefydd gweigion <i>High number of surplus places</i>
4	Maint dosbarthiadau bychain iawn <i>Very small class sizes</i>
5	Amrediad ystod oed eang o fewn dosbarthiadau <i>Broad age range within classes</i>
6	Cost y disgybl ymysg yr uchaf yn y sir a sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol <i>Cost per pupil amongst the highest in the county and significantly higher than the county average</i>
7	Ysgol yn derbyn swm ychwanegol o £77,659 (Medi 2024) trwy'r gwarchodaeth staffio <i>School receives an additional £77,659 (September 2024) through the minimum staffing protection</i>

9

YSTYRIAETHAU CONSIDERATIONS

Wrth lunio a chymharu opsiynau, byddwn yn rhoi ystyriaeth i sawl ffactor, gan gynnwys:
In formulating and comparing options, we will consider several factors, including:

1	Maint dosbarthiadau / <i>Class sizes</i>
2	Niferoedd disgyblion / <i>Pupil numbers</i>
3	Arweinyddiaeth a Staffio / <i>Leadership and Staffing</i>
4	Y Gymuned / <i>The Community</i>
5	Adnoddau ariannol / <i>Financial resources</i>
6	Yr iaith Gymraeg / <i>The Welsh language</i>
7	Ansawdd addysg / <i>Quality of education</i>
8	Cyflwr ac addasrwydd adeiladau / <i>Condition and suitability of the building</i>
9	Daearyddol a teithio / <i>Geographical and travel</i>

10

OPSIYNAU POSIB / POSSIBLE OPTIONS

1	Status Quo – Parhau efo'r sefyllfa bresennol. <i>Status Quo – Continue with the current situation.</i>
2	Ffedereiddio Ysgol Baladeulyn gydag ysgol cyfagos. <i>Federating Ysgol Baladeulyn with a neighboring school.</i>
3	Cau Ysgol Baladeulyn o a chynnig lle i'r disgyblion yn yr ysgol agosaf. <i>Close Ysgol Baladeulyn and offer pupils at the nearest school.</i>

11

CAMAU NESAF/ NEXT STEPS

Camau Nesaf / <i>Next Steps</i>	Dyddiad / <i>Date</i>
Dyddiad cau ar gyfer derbyn unrhyw opsiynau / sylwadau pellach <i>Closing date for receiving any further options / comments</i>	28/3/2025
Cyfarfod Panel Adolygu 2 <i>Review Panel Meeting 2</i>	7/4/2025

12

Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn

Addysg

Cyfarfod:	Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn 1	Dyddiad/Amser/Lleoliad: Dydd Llun, 17 Mawrth 2025 am 18:00 yn Ysgol Baladeulyn
Presennol:	Rhieni, Llywodraethwyr a Staff Ysgol Baladeulyn (wedi'w gofnodi ar y gofrestr); Dafydd Pritchard, Pennaeth Ysgol Baladeulyn (DP); Gwern ap Rhisiart, Pennaeth Adran Addysg (GapRh); Cynghorydd Dewi Jones, Aelod Cabinet Addysg (DJ); Gareth Richard Jones, Swyddog Moderneiddio Addysg (GRJ); Enid Warren (EW)(cofnodi)	

Cofnod Llawn		
1	Croeso ac Ymddiheuriadau	- Croesawodd DP bawb i gyfarfod y Panel Adolygu Ysgolion a diolchodd i'r staff, llywodraethwyr a rhieni am eu cefnogaeth. Nodwyd bod swyddogion y Cyngor yn bresennol i drafod sefyllfa bresennol yr ysgol. - Derbyniwyd gair o groeso gan y Cyng. Dewi Jones, Aelod Cabinet dros Addysg, a diolchodd i'r mynychwyr am ddod. Pwysleisiodd mai pwrpas y cyfarfod ydi adolygu sefyllfa'r ysgol a'i fod o yno i wrando ar y drafodaeth. - Eglurodd GapRh fod adroddiad wedi'i gyflwyno gerbron y Cabinet yn gofyn am gymeradwyaeth i ddechrau trafodaethau gyda'r ysgol ynglŷn â'r heriau presennol. Eglurodd mai sgwrs gychwynnol ydi'r cyfarfod hwn, gan roi cyfle i randdeiliaid ofyn cwestiynau. Nodwyd y byddai'n gwbl agored ac yn dryloyw, ac ymrwymodd i roi'r ymatebion mwyaf cyflawn posibl i gwestiynau o dan yr amgylchiadau. Aeth drwy'r cyflwyniad gan amlygu rhai heriau amlwg: - Ers 2016, mae nifer y dysgwyr wedi gostwng yn sylweddol. Ar hyn o bryd, mae 42 allan o 55 o lefydd gweigion (76%). Mae llefydd gweigion mewn ysgolion yn gynhennus; mae'r Llywodraeth yn gofyn i adolygu unrhyw ysgol gyda llefydd gweigion o 10%, ond yn Ngwynedd, does dim gormod o sylw i'r mater oherwydd mae llawer o ysgolion dros y trothwy o 10%. - Erbyn Medi 2027, rhagwelir y bydd y nifer y dysgwyr yn gostwng i 8. Mae gan yr ysgol fwy o ddysgwyr ymysg y grwpiau blwyddyn hŷn, gyda llai o blant ifanc yn cofrestru. Mae hyn yn adlewyrchu tuedd o ostyngiad yn niferoedd y dysgwyr. - Mae 14 o blant oed cynradd yn byw yn nalgylch Baladeulyn. Ar hyn o bryd, mae 13 o ddysgwyr yn mynychu Ysgol Baladeulyn, ond dim ond 4 sy'n byw o fewn y dalgylch dynodedig. Daw gweddill y dysgwyr o ddalgylchoedd eraill - Mae rhieni wedi cael yr opsiwn i anfon eu plant i ysgolion y tu allan i'w dalgylch ers gyflwyno rheolau newydd yn 1996. Mae hyn wedi dilyn at batrymau cofrestru amrywiol. - Mae gan ddosbarthiadau'r ysgol ystod oedran eang, sy'n cyflwyno heriau ar gyfer addysgu a dysgu effeithiol. Yn ddelfrydol, dylid grwpio dysgwyr yn ôl oedran a lefel academiaidd. - Mae'r ysgol yn derbyn dyraniad ariannol gan y Cyngor, gan gynnwys gwarchodaeth isafswm i sicrhau lefelau staffio. Mae Ysgol Baladeulyn wedi elwa o'r drefn diogelu hwn ers peth amser. - Ar hyn o bryd, mae'r ysgol yn cyflogi 1 pennaeth llawn amser a 2 athro rhan amser. O dan y polisi ar gyfer ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr, bydd angen i'r llywodraethwyr a'r pennaeth adolygu'r strwythur staffio ar gyfer Medi 2025. - Wrth werthuso a chymharu opsiynau posibl ar gyfer yr ysgol, rhaid rhoi sylw i'r holl ffactorau perthnasol yn y cyflwyniad. Bydd y Cyngor yn asesu nifer o ffactorau a allai effeithio ar yr opsiynau hyn. - Mae'r cyflwyniad eisoes wedi amlygu sawl opsiwn posib: cynnal y sefyllfa bresennol, sefydlu ffederasiwn gydag ysgol arall (ystyriaeth allweddol gan mai ysgol wledig yw hon) neu gau'r ysgol a chynnig lle i ddysgwyr mewn ysgol cyfagos arall.

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

www.gwynedd.gov.uk

		• Bydd yr opsiynau hyn yn sail i adroddiadau a gyflwynir i'r Cabinet, a fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol. • Nodwyd os oes gan unrhyw un opsiynau eraill i'w cyflwyno, i wneud hynny erbyn 24 Mawrth 2025. <i>*Diwedd y cyflwyniad*</i> • Teimlodd rhai mynychwyr fod yr amserlen yn rhy dynn ar gyfer cyflwyno opsiynau. Cydnabuwyd hyn ac estynnodd GapRh y dyddiad cyflwyno i 31 Mawrth, 2025. • Cododd un mynychwr bryder ynghylch dibynnu ar geisiadau FOI cyn cyflwyno opsiynau. Cytunodd GapRh i edrych ar y ceisiadau ar fyrder, ond eglurodd y byddai unrhyw bryderon yn cael eu hadlewyrchu o fewn yr asesiadau effaith, fyddai'n atodiad i'r Adroddiad Cabinet yn dilyn ymgynghoriad llawn. • Nodwyd hefyd nad oedd sylwadau'r Aelod Lleol wedi'u cynnwys yng nghofnodion y Cabinet. Cadarnhaodd GapRh fod y sylwadau wedi'u cofnodi ar waelod yr Adroddiad o fewn rhaglen y Cabinet. • Codwyd pryder am leoliad yr ysgol, gan ei bod wedi ei leoli ar ffin y Parc Cenedlaethol, ac ei bod yn awyddus i'r Cyngor edrych ar ysgolion cynradd eraill o fewn ffin y Parc Cenedlaethol, ac effaith y lleoliad arnynt. • Mynegodd mynychwr arall bwysigrwydd lleoliad yr ysgol, gan bwysleisio'r golygfeydd hardd sydd o'i chwmpas hi. • Nododd DP fod data a ffigyrau'r ysgol yn glir, ac y dylai'r ffocws nawr fod ar gynnig atebion hyfyw. • Nododd GapRh ei fod yn cydnabod y teimladau cryf ynghylch y mater ond pwysleisiodd yr angen i ddilyn y broses gywir. • Bydd Swyddogion y Cyngor yn gwerthuso'r holl opsiynau cyn yr ail gyfarfod. Pe byddai'r Cabinet yn cymeradwyo ymgynghoriad llawn ar yr opsiynau, bydd cyfleoedd i fynychwyr rannu eu barn a'u pryderon. • Gofynnwyd be fyddai'r amserlen pe byddai'r ysgol yn cau? Gallai'r broses lawn cymryd hyd at 18 mis, ond ni ddylid gwneud unrhyw ragdybiaethau ar hyn o bryd. • Tynnodd un o'r mynychwyr sylw at awyrgylch gartrefol yr ysgol, ei chysylltiad cryf â'r gymuned leol, a'r mantais o ran cynnig cymhareb staff-i-ddysgwr uwch. Roedd GapRh yn cydnabod hyn ond pwysleisiodd yr angen i sicrhau tegwch a chyfleoedd cyfartal ar draws y sir. • Mynegodd mynychwr bryderon am ddiffyg tai fforddiadwy yn y pentref, gyda llawer o eiddo yn dai haf neu'n cael eu gadael yn wag. Credai rhai pe byddai anghenion tai cymdeithasol yn cael eu diwallu, y byddai niferoedd yr ysgol yn codi. Nododd GapRh, er nad yw'r Adran Addysg yn rheoli polisi tai, mae'r gostyngiad yn niferoedd yr ysgol yn ymwneud a diffyg niferoedd plant. Soniodd fod cyfradd genedigaethau Gwynedd ar ei isaf erioed, gan effeithio ar nifer o ardaloedd gwledig a threfol hefyd e.e. Bangor. • Gofynnwyd pe byddai Ysgol Baladeulyn yn cau, a fyddai'r cyngor yn talu i gludo blentyn i'r ysgol amgen? Eglurodd GapRh byddai'r dalgylch yn uno â dalgylch ysgol gyfagos. Byddai polisi trafnidiaeth y Cyngor yn sicrhau bod plant cymwys yn cael cludiant i'w hysgol newydd. • Gofynnwyd a fyddai hebryngwr yn cael ei ddarparu ar gyfer plant sy'n defnyddio cludiant ysgol. Eglurodd GapRh y byddai hebryngwr yn cael ei ddarparu ar gyfer dysgwyr ag ADY yn unig. • Gofynnodd sut y byddai'r Adran Addysg yn sicrhau bod safbwyntiau plant yn cael eu cynnwys yn y broses o wneud penderfyniadau. Eglurodd GapRh fod y Côt Trefniadaeth Ysgolion yn gofyn am ymgynghori gyda phlant, a bydd y Cyngor yn ceisio gwneud hyn yn y modd mwyaf sensitif â phosibl. • Ymunodd DJ yn y drafodaeth gan gydnabod pryderon y mynychwyr. Cadarnhaodd y byddai'n pasio eu cwestiynau i Adran Tai'r Cyngor.
--	--	--

		• Tynnodd sylw at ddatblygiadau cadarnhaol diweddar gan y Cyngor, gan gynnwys prynu cartrefi ar gyfer lletya, adeiladu tai cymdeithasol a gweithredu offeryn cynllunio Erthygl 4 (Gwynedd yw'r unig Awdurdod Lleol yng Nghymru sydd wedi cyflwyno hyn). Cyfeiriodd DJ at enghraifft gadarnhaol yn barod, wrth iddo enghreifftio bod 6 tŷ teras yn Nhwtl, Caernarfon (sydd wedi bod yn dai gwyliau yn y gorffennol) wedi eu gwerthu'n lleol ers cyflwyno'r rheol cynllunio. Nododd hefyd fod polisi tai cymdeithasol Cyngor Gwynedd yn llym o ran y gofyn am gysylltiadau lleol. • Gofynnodd a fyddai cyllid yn cael ei ddyrannu ar gyfer dysgwyr ADY yr ysgol? Eglurodd GapRh fod y system gyllido yn symud oddi wrth oriau fesul dysgwyr. Yn lle hynny, mae'r dull newydd yn cyfrifo'r gyllideb ADY yn seiliedig ar fformiwla. Roedd £9 miliwn wedi'i neilltuo ar gyfer y Gwasanaeth ADY eleni ynghyd â buddsoddiad o grant ADY ychwanegol o £800,000. • Pwysleisiodd mynychwr rôl hollbwysig yr ysgol wrth hyrwyddo'r Gymraeg. Gofynnwyd a fyddai asesiad yn cael ei gynnal o effaith newidiadau ar yr iaith a'r gymuned? Cadarnhaodd GapRh y byddai asesiad ieithyddol a chymunedol yn cael ei gynnal. • Gofynnwyd a allai rhieni sy'n gyrru eu plant i Ysgol Talysarn ar hyn o bryd ddewis eu cofrestru yn Ysgol Baladeulyn yn lle hynny? Cadarnhawyd na fyddai ceisiadau yn cael eu gwrthod. • Gofynnwyd beth fyddai'r manteision ac anfanteision ffedereiddio gydag ysgol arall? Eglurodd GapRh fod ffedereiddio yn caniatáu i ysgolion weithredu o dan un arweinyddiaeth, ac yn cryfhau'r cyd-weithio. Fodd bynnag, byddai heriau ariannol ysgolion bach yn parhau. Byddai'r opsiwn ffedereiddio yn cael ei werthuso'n ofalus ochr yn ochr â'r opsiynau eraill. • Gofynnwyd a fyddai asesiadau effaith unigol yn cael eu cynnal ar gyfer pob dysgwr. Eglurodd GapRh y byddai rhieni'n cael y cyfle i gyflwyno manylion perthnasol am sefyllfa benodol eu plentyn yn ystod y broses ymgynghori. • Cododd GapRh bwynt ynglŷn a phwysigrwydd ystyried cyflwr adeilad yr ysgol, gan nodi bod polisi ôl-ddefnydd yr ysgolion yn cynnwys opsiwn i gynnig yr hen adeilad ysgol i'r gymuned. • Gan ddod a'r drafodaeth i gasgliad, nododd DJ nad yw hyn yn brofiad braf i neb. Nododd ei fod yn cytuno efo llawer o bryderon y mynychwyr heno. Efallai na fydd cytuno bob tro, ond pwysleisiodd bwysigrwydd i gydweithio drwy'r heriau. Ategodd GapRh yr hyn ddywedodd DJ gan ddiolch am y cwestiynau. • Diolchodd DP i swyddogion y Cyngor a DJ. Nododd fod y drafodaeth heno wedi adlewyrchu'r teimladau cryf sydd ymysg rhanddeiliaid yr ysgol, a gwerthfawrogodd nad oes ymateb i pob cwestiwn. Atgoffodd y mynychwyr bod hyn yn gyfle i gynnig opsiynau amgen, ac fe'u hanogir i gyflwyno eu syniadau iddo ef ei basio ymlaen i'r Cyngor.
--	--	---

PANEL ADOLYGU YSGOL GYNRADD BALADEULYN

YSGOL GYNRADD BALADEULYN REVIEW MEETING

19 Mai 2025
19 May 2025

1

AGENDA

1. Croeso	1. <i>Welcome</i>
2. Crynhoi Prif Heriau	2. <i>Summary of Main Challenges</i>
3. Ystyriaethau	3. <i>Considerations</i>
4. Opsiynau Posib	4. <i>Possible Options</i>
5. Dadansoddiad SWOT	5. <i>SWOT Analysis</i>
6. Camau Nesaf	6. <i>Next Steps</i>

2

CRYNHOI PRIF HERIAU'R SEFYLLFA BRESENNOL / SUMMARY OF THE MAIN CHALLENGES OF THE CURRENT SITUATION

1	Nifer disgyblion yr ysgol yn ail isaf yn y sir <i>The number of pupils at the school is the second lowest in the county</i>
2	Rhagamcanion yn parhau yn isel <i>Projections remain low</i>
3	Nifer uchel o lefydd gweigion <i>High number of surplus places</i>
4	Maint dosbarthiadau bychain <i>Small class sizes</i>
5	Amrediad ystod oedran eang o fewn dosbarthiadau <i>Broad age range within classes</i>
6	Cost y disgybl ymysg yr uchaf yn y sir a sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol <i>Cost per pupil amongst the highest in the county and significantly higher than the county average</i>
7	Ysgol yn derbyn swm ychwanegol o £77,659 (Medi 2024) trwy'r gwarchodaeth staffio <i>School receives an additional £77,659 (September 2024) through the minimum staffing protection</i>

3

YSTYRIAETHAU / CONSIDERATIONS

Wrth lunio a chymharu opsiynau, byddwn yn rhoi ystyriaeth i sawl ffactor, gan gynnwys:
In formulating and comparing options, we will consider several factors, including:

1	Maint dosbarthiadau / <i>Class sizes</i>
2	Niferoedd disgyblion / <i>Pupil numbers</i>
3	Arweinyddiaeth a Staffio / <i>Leadership and Staffing</i>
4	Y Gymuned / <i>The Community</i>
5	Adnoddau ariannol / <i>Financial resources</i>
6	Yr iaith Gymraeg / <i>The Welsh language</i>
7	Ansawdd addysg / <i>Quality of education</i>
8	Cyflwr ac addasrwydd adeiladau / <i>Condition and suitability of the building</i>
9	Daearyddol a teithio / <i>Geographical and travel</i>

4

RHESTR HIR OPSIYNAU / LONG LIST OF OPTIONS

1	Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol / <i>No change - continue with the current situation</i>
2	Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos / <i>Federation with nearby school</i>
3	Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol cyfagos / <i>Close Ysgol Baladeulyn and offer pupils a place at a neighbouring school</i>
4	Ysgol Baladeulyn yn mynd yn ysgol Gristnogol / <i>Ysgol Baladeulyn becomes a Christian school</i>
5	Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn / <i>Merger of local schools in order to maintain Ysgol Baladeulyn</i>
6	Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn / <i>Addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn</i>
7	Ffederaleiddio gyda ysgol arall gan ychwanegu ardal arbennigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn / <i>Federation with another school and addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn</i>

5

DIYSTYRU OPSIWN / DISCOUNTED OPTION

Mae'r opsiwn canlynol wedi cael eu diystyru gan nad ydi o yn cyd fynd gyda chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion / The following option has been discounted as it doesn't adhere to the School Organisation Code

4	Ysgol Baladeulyn yn mynd yn ysgol Gristnogol / Ysgol Baladeulyn becomes a Christian school	Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) yn nodi: Caiff cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir wneud cynigion i newid categori eu hysgol. Fodd bynnag, dylid nodi na cheir gwneud unrhyw newid i ysgol a gynhelir sy'n newid ei chymeriad crefyddol dynodedig neu sy'n peri bod iddi wedyn gymeriad crefyddol dynodedig nad oedd iddi cynt, neu ei bod yn colli ei chymeriad crefyddol dynodedig. Ni chaniateir cymeriad crefyddol i ysgolion cymunedol. Nid yw hi'n bosibl i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, ysgolion gwirfoddol a reolir nac ysgolion sefydledig, os oes ganddynt gymeriad crefyddol dynodedig, ddod yn ysgolion cymunedol trwy gynnig i newid categori. Yn ogystal â hyn, ni all ysgolion cymunedol ddod yn ysgolion gwirfoddol sydd â chymeriad crefyddol dynodedig. The governing bodies of maintained schools may make proposals to change the category of their school. However, it should be noted that no alteration may be made to a maintained school that changes its designated religious character or causes it to acquire or lose a designated religious character. Community schools are not permitted to have a religious character. It is not possible for voluntary aided, voluntary controlled or foundation schools with a designated religious character to become a community school through a change of category proposal. Similarly community schools cannot become voluntary schools with a designated religious character.
---	--	--

6

OPSIYNAU RHESTR FER DADANSODDIAD SWOT / SHORT LIST OF OPTIONS - SWOT ANALYSIS

Rydym felly wedi cynnal gwerthusiad SWOT i'r 6 opsiwn arall gan gadw mewn cof prif heriau mae'r ysgol yn ei wynebu /
We have therefore carried out a SWOT analysis on the other 6 options giving consideration to the main challenges facing the school

1	Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol / No change - continue with the current situation
2	Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos / Federation with nearby school
3	Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol cyfagos / Close Ysgol Baladeulyn and offer pupils a place at a neighbouring school
5	Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn / Amalgamate local schools in order to maintain Ysgol Baladeulyn
6	Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn / Addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn
7	Ffederaleiddio gyda ysgol arall gan ychwanegu ardal arbennigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn / Federation with another school and addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn

7

1. Dim newid – Parhau hefo'r sefyllfa bresennol / No change – Continue with the current situation

CRYFDERAU / STRENGTHS	GWENDIDAU / WEAKNESSES
Cadw ysgol ac adnodd cymunedol yn Nantlle	Niferoedd yn parhau yn isel.
Ysgol o fewn pellter rhesymol i gartrefi dysgwyr y dalgylch	Cost y dygwr yn uchel.
Dysgwyr yn parhau i dderbyn addysg cyfrwng Cymraeg Categori 3	Amrediad oedran eang o fewn dosbarthiadau
Swyddi staff yr ysgol yn parhau (yn ddibynnol ar y dyraniad)	Maint dosbarthiadau bychain yn parhau
Iechyd a lles dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn parhau i fod yn dda	Niferoedd dysgwyr ddim yn ddigon i ganiatáu amser digyswllt i'r Pennaeth.
	Canran uchel o lefydd gweigion yn yr ysgol yn parhau
CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Dosbarthiadau bychain yn golygu mwy o sylw i dysgwyr unigol.	Rhagamcanion niferoedd yn parhau yn isel.
Amrediad oedran eang yn y dosbarthiadau yn cynnig cyfle i weithio gyda plant o wahanol oedranau.	Posiblirwydd o ddiffyg yn y gyllideb.
	Costau cynnal a chadw'r adeilad yn parhau
	Canran uchel o blant dalgylch Baladeulyn yn parhau i fynychu ysgolion all dalgylch.
	Ansicrwydd yn parhau ynglŷn â chynnaladwydd hir dymor yr ysgol.

8

2. Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos / Federation with a nearby school

CRYFDERAU / STRENGTHS	GWENDIDAU / WEAKNESSES
Cadw ysgol ac adnodd cymunedol yn Nantlle	Amrediad oedran eang o fewn dosbarthiadau
Ysgol o fewn pellter rhesymol i gartrefi dysgwyr y dalgylch.	Maint dosbarthiadau bychain yn parhau.
Dysgwyr yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg Categori 3	Niferoedd dysgwyr yn parhau yn isel
Iechyd a lles dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn parhau i fod yn dda	Niferoedd ddim yn ddigon i ganiatáu amser digyswllt i'r Pennaeth.
	Llefydd gweigion yn parhau. Dim yn debygol o arwain at gynnydd yn niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn.
	Cost y disgybl yn parhau yn uchel.
CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Un Corff Llywodraethol.	Posibilrwydd o ddiffyg yn y gyllideb.
Rhannu adnoddau ac arbenigeddau.	Costau cynnal a chadw'r adeilad yn parhau
Ysgolion yn cefnogi eu gilydd.	Llefydd gweigion sylweddol yn parhau.
Gall model ffurfiol roi strwythur pendant	Rhagamcanion niferoedd dysgwyr yn parhau yn isel.
Dosbarthiadau bychain yn golygu mwy o sylw i dysgwyr unigol.	Canran uchel o blant dalgylch Baladeulyn yn parhau i fynychu ysgolion all dalgylch.
Amrediad oedran eang yn dosbarthiadau yn cynnig cyfle i weithio gyda plant o wahanol oedranau.	Ffederasiwn yn fodel sydd yn ddibynnol ar barodrwydd ysgolion eraill i ymuno â trefniant i gyd-weithio.

9

3. Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i disgyblion y dalgylch mewn ysgol cyfagos / Close Ysgol Baladeulyn and offer pupils from the catchment a place at a neighbouring school

CRYFDERAU / STRENGTHS	GWENDIDAU / WEAKNESSES
Dysgwyr yn cael eu haddysgu mewn dosbarthiadau o faint mwy hyfwrdd / addas.	Colli presenoldeb ysgol yn Nantlle
Lleihad yn llefydd gweigion	Pellter teithio pellach o gartref dysgwyr dalgylch Baladeulyn
Llawer o blant dalgylch Baladeulyn yn barod yn mynychu ysgolion cyfagos	Costau cludiant i gludo dysgwyr i ysgol amgen.
Lleihad yng nghost y disgybl.	Dysgwyr i gael eu haddysgu mewn dosbarthiadau o faint mwy.
Gwarchodaeth lleiafswm staffio yn lleihau	Colli'r ymagwedd gynhwysol gadarn sydd yn cael ei gynnal ym mhresennol i gefnogi iechyd a lles.
Ni fyddai rhaid i ddysgwyr deithio pellter afresymol i ysgol gyfagos.	Effaith negyddol posib ar les y dysgwyr presennol.
Ysgolion cyfagos yn cynnig addysg cyfrwng Cymraeg Categori 3.	
Ansawdd addysg holl ysgolion cyfagos o leiaf gystal a Ysgol Baladeulyn (Arolygon Estyn)	
CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Cyfle i ddysgwyr gymysgu yn ddyddiol gydag eraill o'r un oedran.	Diswyddo staff.
Cymuned ehangach ble gall y plant a'r rhieni elwa ar greu cysylltiadau cryfach rhwng cymunedau.	Posibilrwydd o golli adnodd cymunedol yn y pentref.
Arbed ar gostau cynnal a chadw adeilad	

10

5. Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn / Amalgamate local schools in order to support and maintain Ysgol Baladeulyn

CRYFDERAU / STRENGTHS	GWENDIDAU / WEAKNESSES
Pellter daearyddol rhesymol rhwng ysgolion	Amrediad oedran eang yn parhau yn safle Ysgol Baladeulyn
Cadw ysgol ac adnodd cymunedol yn Nantlle	Maint dosbarthiadau bychain yn parhau yn safle Ysgol Baladeulyn
Ysgolion perthnasol o fewn pellter rhesymol i gartrefi dysgwyr y dalgylch	Niferoedd isel yn Ysgol Baladeulyn yn debygol o barhau
Dim angen cludiant ychwanegol na chostau ynghlwm a hyn	Llefydd gweigion yn parhau. Dim yn debygol o ddenu disgyblion ychwanegol i Ysgol Baladeulyn.
Lleihad yn cost y pen dysgwyr	Ansicrwydd yn parhau ynglŷn a chynladwyedd darpariaeth addysg yn Ysgol Baladeulyn
Dysgwyr yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg Categori 3	
Iechyd a lles dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn parhau i fod yn dda	
CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Un Corff Llywodraethol.	Un pennaeth yn gorfod rheoli mwy nac un safle felly, yn ddibynnol ar y strwythur, mae'n bosib na fydda presenoldeb pennaeth ar safle Ysgol Baladeulyn
Un ysgol ar mwy nag un safle	
Posib rhannu adnoddau.	Costau cynnal a chadw Ysgol Baladeulyn yn parhau
Dosbarthiadau bychain ar safle Ysgol Baladeulyn yn golygu mwy o sylw i dysgwyr unigol.	Dyraniad cyllidol yn annhebygol o fod yn ddigonol i gyflogi athrawon ar gyfer yr holl safleoedd
Amrediad oedran eang yn dosbarthiadau ar safle Ysgol Baladeulyn yn cynnig cyfle i weithio gyda plant o wahanol oedrannau	Llefydd gweigion sylweddol yn debygol o barhau yn safle Ysgol Baladeulyn

11

5. Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn / Amalgamate local schools in order to support and maintain Ysgol Baladeulyn

CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Mi fydda uno Ysgol Baladeulyn ag ysgolion eraill yn yr ardal gyfagos yn gyfle i sefydlu niferoedd cofrestru myfyrwyr, cynyddu cyllid, a lleihau costau gweithredu. Byddai'r dull hwn yn sicrhau y gall Ysgol Baladeulyn barhau i ddarparu addysg cyfrwng Cymraeg o ansawdd uchel i bob myfyrwr ac ymdrin â'r heriau a achosir gan y gostyngiad mewn cofrestru.	Rhagamcanion niferoedd yn debygol o barhau yn isel yn safle Ysgol Baladeulyn
Byddai uno Ysgol Baladeulyn ag ysgolion cynradd cyfagos eraill yn yr ardal yn creu sefydliad cyfunol a all weithredu'n fwy effeithlon. Byddai hyn yn golygu cyfuno adnoddau'r ysgolion, megis staff, cyfleusterau a deunyddiau addysgu, gan gynnwys y ffocws ar gyfrwng y Gymraeg.	Canran uchel o blant dalgylch Baladeulyn yn debygol o barhau i fynychu ysgolion all dalgylch.
Drwy uno, bydd yr ysgol gyfunol yn elwa o arbedion maint. Bydd yr ysgol fwy yn denu mwy o gyllid gan yr awdurdod lleol oherwydd corff myfyrwyr mwy, gan fod cyllid yn aml yn seiliedig ar niferoedd cofrestru myfyrwyr. Gellir defnyddio'r cyllid cynyddol hwn i wella adnoddau, staff addysgu a chyfleusterau.	Posiblirwydd na fydd y model yn cael ei dderbyn gan ysgolion eraill
Byddai uno yn caniatáu cydgrnhoi swyddogaethau gweinyddol, megis rolau arweinyddiaeth, cyllid, AD a gwasanaethau TG, gan leihau costau gorbennion. Byddai hyn yn arwain at ddefnydd mwy effeithlon o adnoddau, gan sicrhau bod mwy o arian yn cael ei ddrynnu i wella'r profiad addysgol yn uniongyrchol.	
Gall yr ysgol unedig rannu adnoddau megis staff, deunyddiau addysgol, cyfleusterau chwaraeon a rhaglenni allgyrsiol. Byddai hyn yn lleihau costau fesul myfyrwr ac yn gwella ansawdd cyffredinol y profiad addysgol, gan ganiatáu mwy o fuddsoddiad mewn meysydd arbenigol megis addysg arbennig, rhaglenni iaith a thechnoleg.	
Bydd yr uno yn caniatáu i Ysgol Baladeulyn ehangu ei chwricwlwm a'i gweithgareddau allgyrsiol. Gyda adnoddau ychwanegol, bydd yr ysgol yn gallu: Cynnig ystod ehangach o bynciau a gweithgareddau na fyddai efallai wedi bod yn ariannol ymarferol mewn lleoliad ysgol lai.	
Datblygu rhaglenni a chefnogaeth arbenigol i fyfyrwyr ag anghenion arbennig, gan sicrhau bod pob plentyn yn cael ei gynnwys yn y profiad addysgol.	

12

5. Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn / Amalgamate local schools in order to support and maintain Ysgol Baladeulyn

CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Mae'n debyg y bydd ysgol fwy, wedi'i huno, yn derbyn mwy o gyllid gan Lywodraeth Cymru a'r cyngor lleol, gan fod modelau cyllido yn aml yn ystyried nifer y myfyrwyr cofrestredig. Gallai'r uno arwain at incwm mwy sefydlog a rhagweladwy, gan ganiatáu i'r ysgol gynllunio'n well ar gyfer anghenion y dyfodol yn hytrach na chyfyngiadau cyllidebol cynllunio ariannol y cyngor.	
Gall uno ysgolion helpu i leihau dyblygu gwasanaethau, symleiddio costau gweinyddol, a chaniatáu defnydd mwy effeithlon o adnoddau. Er enghraifft, gall yr ysgol gael un tîm arweinyddiaeth a lleihau nifer y staff nad ydynt yn addysgu sydd eu hangen ar gyfer swyddogaethau gweinyddu a chefnogi, gan ostwng costau uwchben. Gall gwasanaethau a rennir, fel cludiant a chynnal a chadw, hefyd fod yn fwy cost-effeithiol pan gânt eu canoli.	
Efallai y bydd ysgol fwy, mwy integredig yn gallu cael mynediad at gyllid ychwanegol o amrywiol grantiau addysgol a diwylliannol, gan gynnwys y rhai sy'n canolbwyntio ar ddiogelu'r iaith Gymraeg, anghenion dysgu ychwanegol, ac addysg wledig. Gall yr arbedion maint a grëwyd gan yr uno ei gwneud hi'n fwy deniadol i asiantaethau cyllido gefnogi'r ysgol newydd.	
Gall yr uno arwain at ddyrannu staff addysgu yn fwy effeithlon, dilyniant staff a chyfleoedd ar gyfer hyfforddiant mewn meysydd arbenigol fel ADY, datblygu'r iaith Gymraeg, a thechnoleg. Ar ben hynny, bydd ysgol fwy yn galluogi'r staff i dderbyn datblygiad proffesiynol mwy cadarn, gan arwain at safonau addysgu uwch a chanlyniadau gwell i fyfyrwyr. Mae gan Baladeulyn bresenoldeb cyfartalog uchel eisoes.	
Bydd yr uno yn arwain at gynnig addysg cryfach a mwy amrywiol, gan helpu myfyrwyr i gyflawni eu potensial academaidd mewn amgylchedd mwy sefydlog ac sy'n gyfoethog o ran adnoddau. Bydd hefyd yn sicrhau bod gan blant fynediad at ystod ehangach o weithgareddau allgyrsiol, gwasanaethau cymorth, a rhaglenni arbenigol.	
Bydd uno ysgolion yn helpu i feithrin ymdeimlad mwy o gymuned. Bydd cyfle gan rieni, myfyrwyr a staff o wahanol ysgolion i gydweithio a chreu gweledigaeth a rennir ar gyfer dyfodol addysg cyfrwng Gymraeg yn yr ardal. Bydd y dull cymunedol unedig hwn yn helpu i ddiogelu iaith a diwylliant Gymraeg yr ysgol wrth gryfhau'r cysylltiadau o fewn yr ardal leol.	
Bydd gan yr ysgol fwy, wedi'i huno, y gallu i gefnogi plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn well. Drwy gydgyrnhoi adnoddau ac arbenigedd, gall yr ysgol ddarparu cefnogaeth ac ymyriadau mwy teilwra, gan sicrhau bod gan bob plentyn y cyfle i ffynnu.	

13

6. Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn / Add a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn

CRYFDERAU / STRENGTHS	GWENDIDAU / WEAKNESSES
Cadw ysgol ac adnodd cymunedol yn Nantlle	Niferoedd dysgwyr yn parhau yn isel yn Ysgol Baladeulyn
Ysgol o fewn pellter rhesymol i gartref dysgwyr y dalgylch.	Llefydd gweigion yn parhau. Dim yn debygol o ddenu disgyblion ychwanegol i Ysgol Baladeulyn.
Dysgwyr yn derbyn addysg cyfrwng Gymraeg Categori 3.	Cost y disgybl yn parhau yn uchel.
Iechyd a lles dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn parhau i fod yn dda	Amrediad oedran eang o fewn dosbarthiadau
	Maint dosbarthiadau bychain.
	Niferoedd dysgwyr ddim yn ddigon i ganiatáu amser digyswllt i'r Pennaeth.
	Costau cludiant uwch i gludo dysgwyr gyda ADY i Ysgol Baladeulyn
CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Gwell defnydd o'r adeilad dry leoli Uned ADY ar y safle	Gwasanaeth ADY a Chynhwysiad yn gweithio efo ysgolion i sicrhau bod disgyblion gydag anawsterau penodol yn cael eu cynnwys yn y cwricwlwm, gan sicrhau ethos gynhwysol ysgol gyfan, gyda disgyblion ag ADY yn cael eu cefnogi i gymryd rhan lawn yng nghymuned yr ysgol.
Dosbarthiadau bychain yn Ysgol Baladeulyn yn golygu mwy o sylw i ddysgwyr unigol.	Diffyg cyllid cyfalaf i wneud addasiadau i'r safle
Amrediad oedran eang yn dosbarthiadau Ysgol Baladeulyn yn cynnig cyfle i weithio gyda plant o wahanol oedranau	Costau cynnal a chadw'r adeilad yn parhau
Cyfranu'n gadarnhaol at les meddyliol ac emosiynol y dysgwyr	Angen recriwtio staff arbenigol.

14

6. Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn / Add a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn

CYFLEON / OPPORTUNITIES	BYGYTHIADAU / THREATS
Mae Ysgol Baladeulyn eisoes yn adnodd addysgol gwerthfawr o fewn y gymuned, a thrwy ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig, gallwn ddarparu ateb lleol, yn y Gymraeg i deuluoedd sydd â dewisiadau cyfyngedig ar hyn o bryd. Bydd hyn hefyd yn cyd-fynd â'r gydnabyddiaeth gynyddol o bwysigrwydd addysg gynhwysol a chefnogaeth i blant ag anghenion dysgu amrywiol. Ar hyn o bryd mae gan yr ysgol hanes o blant/dysgwyr ag ADY.	Canolfannau arbenigol eisoes wedi'u sefydlu ar gyfer plant gyda anghenion dwys
Ni fydd angen i deuluoedd deithio pellteroedd hir mwyach am gymorth arbenigol, gan y bydd ganddynt fynediad at ateb lleol, Cymraeg ar gyfer anghenion addysgol arbennig eu plant.	Aberthu gofod dysgu ar gyfer yr Uned ADY ar y safle.
Bydd ychwanegu ardal arbenigol yn caniatáu i blant ag anghenion arbennig dderbyn addysg unigol.	Canran uchel o blant dalgylch Baladeulyn yn debygol o barhau i fynychu ysgolion all dalgylch.
Bydd y maes arbenigol yn helpu i feithrin ymdeimlad o gynhwysiant, gan sicrhau bod plant ag anghenion arbennig yn cael eu hintegreiddio i gymuned ehangach yr ysgol a bod pob myfyrwr yn elwa o amgylchedd dysgu meithringar a chefnogol.	
Drwy barhau i ddarparu addysg yn y Gymraeg, bydd Ysgol Baladeulyn yn sicrhau y gall plant ag anghenion arbennig gael mynediad at addysg yn eu hiaith gyntaf, gan gadw eu treftadaeth ddiwylliannol: Nantlle – ardal UNESCO, a hyrwyddo defnydd parhaus o'r Gymraeg yn y gymuned.	

15

7. Ffederaleiddio gyda ysgol gyfagos gan ychwanegu uned arbenigol ar gyfer plant ag ADY yn Ysgol Baladeulyn

CRYFDERAU	GWENDIDAU
Cadw ysgol ac adnodd cymunedol yn Nantlle	Amrediad oedran eang o fewn dosbarthiadau
Ysgol o fewn pellter rhesymol i gartref dysgwyr y dalgylch.	Maint dosbarthiadau bychain.
-Dysgwyr yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg Categori 3.	Niferoedd dysgwyr yn parhau yn isel, gan nad yw ffederaleiddio na lleoli uned ADY ar safle ysgol yn arferol yn denu dysgwyr ychwanegol i'r ysgol.
Iechyd a lles dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn parhau i fod yn dda	Niferoedd ddim yn ddigon i ganiatáu amser digyswllt i'r Pennaeth.
	Llefydd gweigion yn parhau. Dim yn debygol o arwain at gynnydd yn nifer dysgwyr Ysgol Baladeulyn.
	Cost y dysgwr yn parhau yn uchel.
CYFLEON	BYGYTHIADAU
Un Corff Llywodraethol.	Gwasanaeth ADY a Chynhwysiad yn gweithio efo ysgolion i sicrhau bod disgyblion gydag anawsterau penodol yn cael eu cynnwys yn y cwricwlwm, gan sicrhau ethos gynhwysol ysgol gyfan, gyda disgyblion ag ADY yn cael eu cefnogi i gymryd rhan lawn yng nghymuned yr ysgol.
Rhannu adnoddau ac arbenigeddau.	Diffyg cyllid i wneud addasiadau i'r safle
Ysgolion yn cefnogi eu gilydd.	Angen recriwtio staff arbenigol
Gall model ffurfiol gynnig strwythur pendant.	Posiblirwydd o ddiffyg yn y gyllideb.
Gwell defnydd o'r adeilad drwy leoli uned ADY ar y safle.	Costau cynnal a chadw'r adeiladau yn parhau.
Dosbarthiadau bychain yn Ysgol Baladeulyn yn golygu mwy o sylw i ddysgwyr unigol.	Rhagamcanion niferoedd yn parhau yn isel.
Amrediad oedran eang yn dosbarthiadau Ysgol Baladeulyn yn cynnig cyfle i weithio gyda plant o wahanol oeddrannau	Canran uchel o blant dalgylch Baladeulyn yn parhau i fynychu ysgolion all dalgylch.
Cyfranu'n gadarnhaol at les meddyliol ac emosiynol y dysgwyr	Pfederasiwn yn fodel sydd yn ddibynnol ar barodrwydd ysgolion eraill i ymuno â trefniant i gyd-weithio.

16

CAMAU NESAF / NEXT STEPS

Camau Nesaf / <i>Next Steps</i>	Dyddiad / <i>Date</i>
Dyddiad cau ar gyfer derbyn unrhyw gywiriadau / sylwadau <i>Closing date for receiving any corrections / comments</i>	16/6/2025
Cyfarfod Panel Adolygu 3 <i>Review Panel Meeting 3</i>	Gorffennaf 2025 / <i>July 2025</i>
Adrodd yn ôl i Gabinet ar ganlyniad y trafodaethau / <i>Report back to Cabinet on the outcome of the discussions</i>	Medi 2025 / <i>September 2025</i>

PANEL ADOLYGU YSGOL GYNRADD BALADEULYN

Addysg

Cyfarfod:	Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn	Dyddiad/Amser/Lleoliad: 19 Mai 2025, 18:00, Ysgol Baladeulyn
Presennol:	<u>Aelodau Etholedig:</u> Cyngorydd Dewi Jones (Aelod Cabinet Addysg). Peter Thomas (Aelod Ward Llanllyfni) <u>Swyddogion Adran Addysg:</u> Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Gareth Richard Jones (Swyddog Moderneiddio Addysg), Dion Roberts (Swyddog Prosiect Addysg). <u>Staff a Llywodraethwyr Ysgol Baladeulyn:</u> 4 aelod <u>Rhieni / Gwarchodwyr:</u> 15 aelod	

Cofnod Llawn		
	Eitem/ Pwnc	Gweithrediad
1	Croeso	- Croesawodd y pennaeth bawb i'r cyfarfod. - Croesawodd Gwern ap Rhisiart, Pennaeth Addysg bawb i'r cyfarfod. - Trafododd Gwern y rheswm dros y cyfarfod a beth sydd wedi digwydd yn y cyfamser ers y cyfarfod cyntaf.
2	Crynhai Prif Heriau	- Aethpwyd drwy'r cyflwyniad sydd yn amlygu'r sefyllfa bresennol gan gyfarch y prif heriau sef; - Nifer disgyblion yr ysgol - yr ail isaf yn y sir - Rhagamcanion yn parhau'n isel - Nifer uchel o lefydd gweigion (72%) - Maint dosbarthiadau bychain - Amrediad ystod oed eang o fewn dosbarthiadau - Cost y disgybl ymysg yr uchaf yn y sir ac yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol - Ysgol yn derbyn swm ychwanegol o £77,659 (Medi 2024) trwy'r gwarchodaeth staffio - Nodwyd y byddai'r opsiynau yn cael eu mesur yn erbyn yr heriau yma. - Aethpwyd trwy'r y rhestr opsiynau gan gynnwys y rhai a gynigiwyd yn dilyn y cyfarfod diwethaf. - Nodwyd nad oes newid i'r heriau ers y cyfarfod diwethaf, gyda'r rhagamcanion niferoedd yn parhau i fod yn isel. Nodwyd yn ogystal, os oes mwy na 10% o leoedd gwag bod yna ddyletswydd ar yr Awdurdod i adolygu'r ddarpariaeth.
3	Opsiynau Posib	- Nodwyd fod 7 opsiwn wedi dod i'n sylw a bod dadansoddiad SWOT wedi ei gynnal ar y 7 opsiwn yma er mwyn adnabod eu cryfderau a'u gwendidau gan hefyd adnabod cyfleoedd a bygythiadau posib. - Nodwyd fod opsiwn sydd wedi ei gynnig i newid dynodiad yr ysgol i un Gristnogol wedi ei ddiystyru oherwydd nad yw'r Cod Trefniadaeth Ysgolion yn caniatáu hyn. Opsiwn 1: Dim newid - Parhau gyda'r sefyllfa bresennol Trafodwyd y cryfderau gan nodi fod sylwadau mynychwyr y cyfarfod wedi eu cynnwys. Nododd aelod o'r cyfarfod fod profiadau gwahanol ar gael ym Maladeulyn megis garddio a bod yr amrediad oedran yn galluogi i hyn ddigwydd.

		Cyfeiriwyd at y gwendid nad yw'r Pennaeth yn ddigyswllt. Nodwyd y bydd costau cynnal a chadw'n parhau. Nodwyd bod nifer o ddysgwyr y dalgylch yn dewis mynychu ysgol all-ddalgylch a bod ystod amrediad oedran eang o fewn dosbarthiadau. Opsiwn 2: Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos . Aethpwyd trwy'r cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau a nodwyd yn y gwerthusiad SWOT. Nodwyd fod ffurfio ffederasiwn yn ddibynnol ar barodrwydd ysgolion i ymuno efo'r trefniant. Opsiwn 3: Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos Aethpwyd trwy'r cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau a nodwyd yn y gwerthusiad SWOT. Trafodwyd y polisi cludiant gan nodi y byddai unrhyw ddysgwr sydd yn byw dros 2 filltir i ffwrdd o'r ysgol ddalgylch yn gymwys am gludiant am ddim. Bu i ran-ddeiliaid gynnig cyfle i ddefnyddio safle Ysgol Baladeulyn ar gyfer uned iaith Gymraeg hefyd gan nodi fod nifer o ddisgyblion a chyn-ddisgyblion wedi gwneud cynnydd da yn y Gymraeg yn yr ysgol. Nodwyd y byddai dadansoddiad SWOT o'r opsiwn o gynnwys Uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn yn cael ei gyflwyno yn y cyfarfod PAY nesaf. Gofynnodd y Pennaeth am y wybodaeth a gesglir am yr ysgol ddalgylch gan deuluoedd sy'n dewis mynychu ysgol all-ddalgylch? Ymatebwyd drwy nodi nad yw'n briodol i'r swyddog mynediad ofyn pam nad ydynt yn dewis mynychu eu hysgol ddalgylch. Opsiwn 5: Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn Aethpwyd trwy'r cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau a nodwyd yn y gwerthusiad SWOT. Nodwyd ni ragwelir y byddai dyraniad cyllidol uwch gyda'r opsiwn yma. . Opsiwn 6: Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn Aethpwyd trwy'r cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau a nodwyd yn y gwerthusiad SWOT. Nodwyd y rhagwelir y byddai costau cludiant yn ystyriaeth ynghlwm â chludo dysgwyr i Baladeulyn i fynychu uned ADY. Nodwyd y byddai angen gwariant sylweddol ar gyfer cynnal a chadw ac ar gyfer addasu'r ysgol ar gyfer pwrpas ADY. Nodwyd y byddai'r gofod ar gyfer dysgwyr ADY yn lleihau'r gofod ar gyfer gweddill y dysgwyr yn yr ysgol (h.y. lleihau capasiti'r ysgol) Nodwyd bod dwy ysgol arbennig a nifer o unedau ABC yng Ngwynedd. Opsiwn 7: Ffederaleiddio gydag ysgol arall gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn
--	--	--

		Aethpwyd trwy'r cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau a nodwyd yn y gwerthusiad SWOT.
4	Dadansoddiad SWOT	Nodwyd fod yr hyn sydd wedi cael ei gynnig gan y rhan-ddeiliaid wedi cael eu cynnwys yn y dadansoddiad SWOT ac y byddent yn cael ystyriaeth lawn wrth symud ymlaen.
5	Camau nesaf	Trafodwyd camau nesaf. Nodwyd y byddai cyfnod o 3 wythnos er mwyn derbyn unrhyw sylwadau gyda dyddiad 16/06/25 wedi ei osod. Nodwyd y byddai cyfarfod panel adolygu ysgol 3 yn cael ei gynnal ym mis Gorffennaf ac yn dilyn hynny byddai angen adrodd yn ôl i'r Cabinet <u>Cwestiynau/Sylwadau</u> A fyddai fy mhlentyn yn derbyn cludiant i ysgol all-dalgylch petai'r ysgol yn cau? Annhebygol, mae'n ddibynnol ar y polisi cludiant. Nodwyd y byddai tîm ar gael i gefnogi rhieni a staff gydag unrhyw opsiwn fydd yn cael ei symud ymlaen gydag o. Nodwyd pryder nad oes digon o dai yn Nantlle ac felly dim teuluoedd i ddarparu dysgwyr i sicrhau dyfodol yr ysgol. Derbyniwyd sylw am y caban newydd sydd wedi ei adeiladu ym Mro Lleu, a gofynnwyd os gall yr adran addysg gludo'r dysgwyr yma mewn bws i ysgol fel Baladeulyn? Mewn ymateb i'r cwestiwn, pwysleisiwyd mai dewis y rhieni yw pa ysgol mae eu plentyn yn mynychu. Nodwyd fod ystyriaeth lawn yn cael ei roi i'r dysgwyr a staff yn ogystal â'r gymuned a'r adeilad yn ei gyfanrwydd. Byddwn yn asesu effaith ac yn gwerthuso pob opsiwn wrth symud ymlaen. Sylw gan y Pennaeth: Diolchwyd i Gwern am y sesiwn. Diolchwyd i'r rhieni am gynnig yr opsiynau sydd wedi'u cynnwys yn y dadansoddiad SWOT. Gofynnwyd i edrych ar yr effaith gall unrhyw opsiwn ei gael ar les dysgwyr a pa fath o gefnogaeth y byddent yn ei dderbyn yn y dyfodol. Nodwyd yr angen i gydnabod a gweld yr effaith mae'r ysgol yn ei gael ar y dysgwyr yma'n bresennol. Cydnabuwyd fod niferoedd isel yn yr ysgol ond fod angen gwir ystyried beth mae'r ysgol yn ei gynnig i'r gymuned, teuluoedd a'r dysgwyr yn benodol. Cadarnhaodd Gwern y bwriad i asesu'r opsiwn uned iaith yn ychwanegol i'r rhai oedd wedi eu cynnig cyn y cyfarfod.

YSGOL BALADEULYN

7 Gorffennaf 2025
7 July 2025

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
 Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

1

AGENDA

1. Croeso	<i>1. Welcome</i>
2. Trafodaethau blaenorol	<i>2. Previous discussions</i>
3. Gwerthusiad Opsiynau	<i>3. Options Appraisal</i>
4. Camau Nesaf ac Amserlen Amlinellol	<i>4. Next Steps and the Outline Timetable</i>
5. Cloi	<i>5. Close</i>

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
 Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

2

TRAFODAETHAU BLAENOROL / PREVIOUS DISCUSSIONS

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

3

PRIF HERIAU'R SEFYLLFA BRESENNOL / MAIN CHALLENGES OF THE PRESENT SITUATION

1	Nifer disgyblion yr ysgol yn ail isaf yn y sir <i>The number of pupils at the school is the second lowest in the county</i>
2	Rhagamcanion yn parhau yn isel <i>Projections remain low</i>
3	Nifer uchel o lefydd gweigion <i>High number of surplus places</i>
4	Maint dosbarthiadau bychain <i>Small class sizes</i>
5	Amrediad ystod oedran eang o fewn dosbarthiadau <i>Broad age range within classes</i>
6	Cost y disgybl ymysg yr uchaf yn y sir a sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol <i>Cost per pupil amongst the highest in the county and significantly higher than the county average</i>
7	Ysgol yn derbyn swm ychwanegol o £77,659 (Medi 2024) trwy'r gwarchodaeth staffio <i>School receives an additional £77,659 (September 2024) through the minimum staffing protection</i>

4

RHESTR HIR OPSIYNAU / LONG LIST OF OPTIONS

Yn sgil y mewnbwn a dderbyniwyd yn ystod, ac yn dilyn y cyfarfod cyntaf, cynhyrchwyd rhestr o opsiynau i'w hystyried. Er bod yr achos dros newid wedi ei sefydlu, mae'r opsiwn 'Gwneud Dim' wedi ei gynnwys at ddiben cymharu.

As a result of the input received during, and following the first meeting, a list of options was produced for consideration. Although the case for change has been established, the 'Do Nothing' option is included for comparison purposes.

1	Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol	1	No change – continue with the current situation
2	Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos	2	Federation with a nearby school
3	Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol cyfagos	3	Close Ysgol Baladeulyn and offer pupils a place at a neighbouring school
4	Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn	4	Merger of local schools in order to maintain Ysgol Baladeulyn
5	Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn	5	Addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn
6	Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos gan ychwanegu ardal arbennigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn	6	Federation with a nearby school and addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn
7	Ysgol Baladeulyn yn mynd yn ysgol Gristnogol	7	Ysgol Baladeulyn becomes a Christian school
8	Cynnwys uned iaith yn safle Ysgol Baladeulyn	8	Include a language unit on the Ysgol Baladeulyn site

5

DIYSTYRU OPSIWN / DISREGARD OPTION

Rydym wedi ystyried yr 8 opsiwn, a mae'r opsiwn canlynol wedi cael eu diystyru gan nad ydi o yn cyd fynd gyda chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion. We considered the 8 options, and the following option has been disregarded as it doesn't comply with the School Organisation Code guidelines.

Ysgol Baladeulyn yn mynd yn ysgol Gristnogol <i>Ysgol Baladeulyn becomes a Christian school</i>	Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) yn nodi: Caiff cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir wneud cynigion i newid categori eu hysgol. Fodd bynnag, dylid nodi na cheir gwneud unrhyw newid i ysgol a gynhelir sy'n newid ei chymeriad crefyddol dynodedig neu sy'n peri bod iddi wedyn gymeriad crefyddol dynodedig nad oedd iddi cynt, neu ei bod yn colli ei chymeriad crefyddol dynodedig. Ni chaniateir cymeriad crefyddol i ysgolion cymunedol. Nid yw hi'n bosibl i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, ysgolion gwirfoddol a reolir nac ysgolion sefydledig, os oes ganddynt gymeriad crefyddol dynodedig, ddod yn ysgolion cymunedol trwy gynnig i newid categori. Yn ogystal â hyn, ni all ysgolion cymunedol ddod yn ysgolion gwirfoddol sydd â chymeriad crefyddol dynodedig. Ni fyddwn felly yn rhoi ystyriaeth pellach i'r opsiwn yma.	<i>The School Organisation Code (011/2018) notes:</i> <i>The governing bodies of maintained schools may make proposals to change the category of their school. However, it should be noted that no alteration may be made to a maintained school that changes its designated religious character or causes it to acquire or lose a designated religious character. Community schools are not permitted to have a religious character. It is not possible for voluntary aided, voluntary controlled or foundation schools with a designated religious character to become a community school through a change of category proposal. Similarly, community schools cannot become voluntary schools with a designated religious character.</i> <i>We will therefore not be giving this option further consideration.</i>
--	---	---

6

GWERTHUSIAD OPSIYNAU / OPTIONS APPRAISAL

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

7

OPSIYNAU I'W GWERTHUSO / OPTIONS TO APPRAISE

1	Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol
2	Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos
3	Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol cyfagos
4	Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn
5	Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn
6	Ffederaleiddio gyda ysgol cyfagos gan ychwanegu ardal arbennigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn
7	Cynnwys uned iaith yn safle Ysgol Baladeulyn

1	<i>No change – continue with the current situation</i>
2	<i>Federation with a neighbouring school</i>
3	<i>Close Ysgol Baladeulyn and offer pupils a place at a neighbouring school</i>
4	<i>Merger of local schools in order to maintain Ysgol Baladeulyn</i>
5	<i>Addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn</i>
6	<i>Federation with a neighbouring school and addition of a specialist area for children with special needs at Ysgol Baladeulyn</i>
7	<i>Include a language unit on the Ysgol Baladeulyn site</i>

8

CAMAU NESAF / NEXT STEPS

Camau / <i>Steps</i>	Amserlen Amlinellol / <i>Outline Timetable</i>
Cwblhau gwerthusiad opsiynau <i>Complete the options appraisal</i>	Gorffennaf – Awst 2025 July – August 2025
Cynnal Asesiadau Effaith (Ieithyddol, Cymunedol, Cydraddoldeb + Asesiad yn erbyn y Ddeddf Llesiant) ar opsiynau rhestr fer <i>Undertake Impact Assessments (Language, Community, Equality + Assessment against the Wellbeing Act) on the short list of options</i>	Awst - Medi 2025 <i>August - September 2025</i>
Cyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd <i>Gwynedd Council Cabinet Meeting</i>	14 Hydref 2025 14 October 2025

Parch • Gwasanaethu • Positif • Gweithio fel tîm • Gwerth am arian
Respect • Serving • Positive • Working as a team • Value for money

Panel Adolygu Ysgol 3 – Ysgol Baladeulyn

Addysg

Cyfarfod:	Panel Adolygu Ysgol 3 – Ysgol Baladeulyn	Dyddiad / Amser / Lleoliad: 07.07.25 18:00 Ysgol Baladeulyn
Presennol:	<u>Aelodau Etholedig:</u> Dewi Jones (Aelod Cabinet Addysg) <u>Swyddogion Adran Addysg:</u> Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Gareth Richard Jones (Swyddog Moderneiddio Addysg), Dion Roberts (Swyddog Prosiect Addysg) <u>Staff a Llywodraethwyr Ysgol Baladeulyn:</u> 3 aelod. <u>Rhieni / Gwarchodwyr:</u> 13 aelod	

Cofnod Llawn		
	Eitem/ Pwnc	Gweithrediad
1	Croeso	Croesawodd Gwern pawb i'r cyfarfod Nododd mai pwrpas y cyfarfod yw diweddarau pawb am ble mae'r broses arni ar hyn o bryd.
2	Trafodaethau Blaenorol	Nodwyd ein bod wedi edrych ar y heriau presennol sydd yn wynebu'r ysgol ar hyn o bryd.
3	Prif Heriau'r Sefyllfa Bresennol	Trafodwyd y prif heriau a nodwyd yn y cyflwyniad
4	Rhestr Hir Opsiynau	Aethpwyd trwy'r opsiynau sydd ar y rhestr hir, roedd 8 opsiwn ar y rhestr hir, gan gynnwys: • Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol • Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos • Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos • Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn • Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn • Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn • Ysgol Baladeulyn yn mynd yn ysgol Gristnogol • Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn Mae'r rhestr hir yma yn cynnwys opsiynau sydd wedi eu cynnig yn dilyn y cyfarfod PAY 1. Nodwyd fod yr opsiwn o newid dynodiad crefyddol yr ysgol i fod yn Gristnogol wedi ei ddiystyru gan fod y Cod Trefniadaeth Ysgolion yn nodi <i>"Ni chaniateir i unrhyw newid gael ei wneud i ysgol a gynhelir sy'n newid cymeriad crefyddol yr ysgol neu'n peri i ysgol gaffael neu golli ei chymeriad crefyddol."</i>
6	Gwerthusiad Opsiynau	Nodwyd y byddwn yn rhoi ystyriaeth bellach i 7 opsiwn o fewn y gwerthusiad opsiynau, sef: • Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol • Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos • Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos • Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn • Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn • Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn

		• Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn
		Nodwyd fod y gwerthusiad opsiynau yma ar waith ar hyn o bryd a bydd yn cael ei gwblhau dros yr haf. Nodwyd y bydd pob opsiwn yn cael ei ystyried yn y gwerthusiad opsiynau, gydag opsiwn/opsiynau yn mynd gerbron y Cabinet.
8	Camau Nesaf	Nodwyd y bydd adroddiad gydag argymhelliad ar y ffordd ymlaen yn cael ei gyflwyno gerbron y Cabinet ar 14 Hydref 2025. Esboniwyd amserlen amlinellol y rhaglen a rhesymeg dros yr angen i fynd gerbron Cabinet, ac aethpwyd drwy'r camau nesaf. Nodwyd y bydd cynnwys yr adroddiad Cabinet yn cael ei rannu gyda'r ysgol wythnos cyn iddo fynd gerbron y Cabinet. Cadarnhawyd y bydd yr holl ddogfennaeth yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor. Os bydd y Cabinet yn penderfynu parhau gydag unrhyw gynnig arfaethedig, yna bydd angen cynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig arfaethedig hwnnw. Gofynnodd y pennaeth os bydd cost y pen yn cael ei adlewyrchu. Atebwyd y bydd. Gofynnodd un rhiant os bydd cyfraniad yr ysgol tuag at gynnydd dysgwyr ag anghenion ADY yn cael ei ystyried. Ymatebwyd drwy nodi fod hyn yn rhywbeth a fydd yn ystyriaeth wrth werthuso'r opsiynau. Nodwyd mai un opsiwn sydd wedi cael ei gynnwys yw newid yr ysgol i hwb arbenigol ar gyfer ADY, sef opsiwn 5 a 6. Rhannodd amryw o rieni bryder am diffyg darpariaeth ar gyfer ADY gan nodi fod darpariaeth Ysgol Baladeulyn wedi bod yn dda ar gyfer eu plant hwy. Trafodwyd sut fydd yr asesiadau effaith yn cael eu cynnal a'u llunio, a nodwyd fod asesiadau effaith prosiectau blaenorol ar gael ar wefan y Cyngor. Gofynnodd y pennaeth os bydd yr ysgol yn cael cyfrannu at y gwerthusiad opsiynau. Nodwyd fod y cyfarfodydd PAY yn gyfle i roi mewnbwn. Gofynnodd y pennaeth os bydd yr agwedd ADY yn cael ei ystyried yn erbyn pob opsiwn. Gofynnodd un aelod os oes posib i unigolyn fod yn rhan o'r cyfarfod Cabinet i gynrychioli'r ysgol. Nodwyd y bydd yr aelod lleol yn rhan o'r cyfarfod a bydd yn derbyn cyfle i ddarparu sylwadau ar yr adroddiad. Nodwyd y bydd gwerthusiad o bob opsiwn yn mynd gerbron y Cabinet a bydd gofyn iddynt benderfynu a ddylid symud ymlaen i gynnal ymgynghoriad statudol neu ddim yn ddibynnol ar yr argymhelliad. Rhoddwyd eglurhad lefel uchel o drefn y broses statudol. Daethpwyd a'r cyfarfod i ben drwy nodi fod croeso i'r rhanddeiliaid cysylltu petai ganddynt unrhyw gwestiynau pellach.

Mewnbwn yn dilyn Cyfarfodydd Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn

Yn dilyn y cyfarfodydd lleol, mae crynodeb isod o'r sylwadau a dderbyniwyd:

Cyfarfod PAY Baladeulyn 1 – 17 Mawrth 2025

Derbyniwyd 6 gohebiaeth gan ran-ddeiliaid Ysgol Baladeulyn yn dilyn y cyfarfod lleol cyntaf. Dyma grynodeb o'r prif sylwadau a nodwyd yn yr ohebiaeth:

- 1 llythyr cynnig opsiwn i uno ysgolion lleol i gryfhau a chynnal Ysgol Baladeulyn, gan fanylu ar fanteision yr opsiwn.
- 1 llythyr yn cynnig ychwanegu ardal/uned ADY ar safle Ysgol Baladeulyn, gan fanylu ar fanteision yr opsiwn.
- 1 llythyr yn cynnig opsiwn i gynnwys darpariaeth ADY ar safle Ysgol Baladeulyn, gan fanylu ar fanteision yr opsiwn.
- 1 llythyr yn cynnig syniadau arloesol a rhanbarthol i gefnogi Ysgol Baladeulyn, gan fanylu ar fanteision yr opsiwn.
- 1 llythyr yn cynnig opsiwn i drosi Ysgol Baladeulyn yn ysgol Gristnogol, gan fanylu ar fanteision yr opsiwn.
- 1 e-bost yn cynnig ffederaleiddio Ysgol Baladeulyn gydag Ysgol Talysarn, gydag Ysgol Baladeulyn yn cynnig darpariaeth ADY.

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod: 11 Chwefror 2025
Aelod Cabinet: Cyngorydd Dewi Jones
Teitl yr Eitem: Ysgol Gynradd Nebo ac Ysgol Baladeulyn
Swyddog Cyswllt: Gwern ap Rhisiart, Pennaeth Addysg

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

1.1 Gofynnir am ganiatâd y Cabinet i:

- gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a budd-ddeiliaid perthnasol **Ysgol Gynradd Nebo** gan drafod opsiynau posib yn ymwneud â dyfodol yr ysgol yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr a'r pryderon am gynladwyedd yr ysgol.
- gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a budd-ddeiliaid perthnasol **Ysgol Baladeulyn** gan drafod opsiynau posib yn ymwneud â dyfodol yr ysgol yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr a'r pryderon am gynladwyedd yr ysgol.

Rhan A – Ysgol Gynradd Nebo

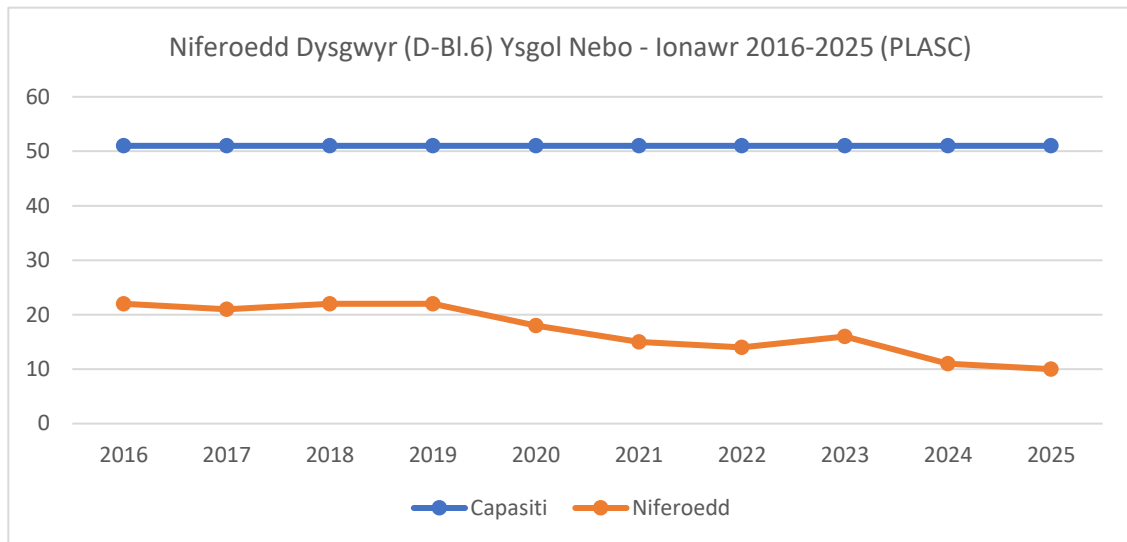
2. CEFNDIR

- Ysgol gymunedol yw Ysgol Gynradd Nebo sydd wedi ei lleoli ym mhentref Nebo, sydd rhyw dair milltir o Benygroes, ac yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3-11 oed. Ysgol cyfrwng Cymraeg Categori 3 yw Ysgol Gynradd Nebo a Chymraeg yw prif iaith yr ysgol.
- Yn ôl niferoedd mis Ionawr 2025, mae **10 dysgwr** llawn amser yn mynychu'r ysgol gyda dim plentyn yn y Dosbarth Meithrin. Mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 51 o ddysgwyr Derbyn i Flwyddyn 6 (7 yn y Dosbarth Meithrin).

3. RHESYMEG A CHYFIAWNHAD DROS ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

3.1. Niferoedd Isel a Llefydd Gweigion

- 3.1.1. Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Gynradd Nebo wedi bod yn fregus ers peth amser. Gweler y graff isod sydd yn seiliedig ar gyfrifiad Ionawr dros y 10 mlynedd diwethaf:

3.1.2. Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018 yn nodi:

‘Os oes mwy na 10% o leoedd gwag mewn ardal yn gyffredinol, dylai awdurdodau lleol adolygu eu darpariaeth ac ystyried os y dylent wneud cynigion ar gyfer cael gwared arnynt, os y bydd yn gwella effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd darpariaeth. Diffinnir lefel sylweddol o ddarpariaeth dros ben fel 25% neu fwy o gapasiti ysgol (fel y’i diffinnir yng Nghylchlythyr 21/2011) ac o leiaf 30 o leoedd gwag.’

Gyda chapasiti o 51, mae canran uchel o lefydd gweigion yn yr ysgol yn seiliedig ar niferoedd Ionawr, sef 80% (lle i 41 dysgwr llawn amser).

3.1.3. Yn ychwanegol i'r niferoedd isel, her arall y mae'r ysgol yn ei wynebu yw'r diffyg plant sydd yn byw yn y dalgylch. Dengys meddalwedd GIS y Cyngor (System Gwybodaeth Ddaearyddol) bod 8 dysgwr oed cynradd yn byw yn nalgylch Ysgol Gynradd Nebo (sydd yn cynnwys 1 dysgwr oed Meithrin). Mae 2 yn dewis mynychu Ysgol Gynradd Nebo, gyda 5 o'r dysgwyr yn mynychu ysgolion cynradd eraill yn nalgylch Dyffryn Nantlle, ac 1 yn teithio'n all-dalgylch. Noder bod y data GIS uchod yn seiliedig ar niferoedd Ionawr 2025.

3.2. Amrediad Oedran y Dosbarthiadau

Mae'r dysgwyr presennol yn cael eu haddysgu mewn dau ddosbarth bychan aml-oedran, gyda 4 dysgwr (Cyfnod Sylfaen) yn cael eu haddysgu mewn un dosbarth, a 6 dysgwr (Cyfnod Allweddol 2) mewn dosbarth arall. Mae'n bosib y gall hyn greu her wrth ddarparu cwricwlwm ar gyfer ystod eang o oeddrannau o fewn yr un dosbarth, ynghyd a'r ffaith fod yna rai blynyddoedd heb ddysgwyr, fel y dengys y tabl isod:

	Blwyddyn								Cyfanswm
	M	0	1	2	3	4	5	6	
Ysgol Gynradd Nebo	0	2	0	2	3	3	0	0	10
Dosbarthiadau	Dosbarth				Dosbarth				

3.3. Rhagamcanion Dysgwyr

Dengys y rhagamcanion diweddaraf, sy'n seiliedig ar niferoedd Ionawr 2025, y bydd niferoedd Ysgol Gynradd Nebo yn parhau'n fregus i'r dyfodol, fel y dengys y tabl isod:

	Blwyddyn								Cyfanswm	
	M	0	1	2	3	4	5	6	Meithrin	Derbyn-BI.6
Ionawr 2025	0	2	0	2	3	3	0	0	0	10
Rhagamcanion Medi 2025	2	0	2	0	2	3	3	0	2	12
Rhagamcanion Medi 2026	2	2	0	2	0	2	3	3	2	14
Rhagamcanion Medi 2027	2	2	2	0	2	0	2	3	2	13

3.4. Sefyllfa Gyllidol

3.4.1. O ganlyniad i'r niferoedd isel o ddysgwyr, nid yw'r dyraniad ar sail y dysgwyr yn ddigonol i allu cynnal lefel staffio priodol yn yr ysgol. O ganlyniad mae Polisi Gwarchodaeth y Cyngor yn sicrhau isafswm lefel staffio ar gyfer ein hysgolion lleiaf drwy roddi dyraniad cyllidol ychwanegol iddynt uwchlaw'r dyraniad craidd. Golyga hynny, ar gyfer 2024-25, fod Ysgol Gynradd Nebo wedi derbyn dyraniad cyllidol o £197,897:

Dyraniad Craidd	Dyraniad Cyllidol Ychwanegol (Gwarchodaeth)	Cyfanswm
£148,493	£49,404	£197,897

3.4.2. Golyga hyn gost y pen fesul dysgwr o £14,857, sydd £9,634 yn uwch na'r cyfartaledd sirol:

	Ysgol Gynradd Nebo 2024-25	Cyfartaledd Sirol 2024-2025
Cost Fesul Dysgwr	£14,857	£5,223

3.4.3. O ganlyniad i'r niferoedd isel presennol, mae Ysgol Gynradd Nebo mewn sefyllfa fregus ac o dan bwysau cyllidol cynyddol. Ers mis Medi 2022, mae'r ysgol wedi'i gwarchod i 1.5 o staff addysgu oherwydd bod llai na 15 o ddysgwyr ar gofrestr yr ysgol.

3.5. Strwythur Staffio

Trwy Polisi Gwarchodaeth Cyngor Gwynedd, gwarantir isafswm lefel staffio o bennaeth ac athro ymhob ysgol, gan warantu pennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr. Mae strwythur staffio presennol Ysgol Gynradd Nebo yn cynnwys pennaeth (cyfwerth â llawn amser) a 45 awr o amser cymorthyddion dysgu.

3.6. Ansawdd Addysg

Derbyniodd yr ysgol adroddiad Estyn cadarnhaol nôl yn 2017 ble nodwyd:

"Mae ansawdd yr addysg yn dda...Mae cyflwyniadau'r gwersi'n fywiog a gweithgareddau'n llifo'n dda. Mae athrawon yn esbonio syniadau newydd mewn dull ystyrlon a pherthnasol ac yn ymestyn y dysgu drwy brofiadau ymarferol. Mae'r tasgau wedi eu cynllunio'n ofalus ar gyfer yr ystod

oedran a'r gallu sydd yn y dosbarthiadau. Mae'r athrawon yn holi'n dreiddgar er mwyn ehangu dealltwriaeth y disgyblion ac yn eu hannog i ddefnyddio eu medrau meddwl drwy gydol y wers."

Adroddiad Estyn, Hydref 2017

Fodd bynnag, nodwyd yn yr adroddiad bod angen datblygu ymhellach yr ardal allanol ar gyfer y cyfnod sylfaen, ynghyd â'r angen i wella cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu eu medrau ysgrifennu ar draws y cwricwlwm.

4. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

4.1 Cod Trefniadaeth Ysgolion

Bydd unrhyw gamau yn cael eu gweithredu'n unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru (*Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018*).

Dynodir Ysgol Gynradd Nebo yn 'ysgol wledig' gan Lywodraeth Cymru, a cheir diffiniad o ysgol wledig yn y [Cod Trefniadaeth Ysgolion](#).

5. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

5.1. Yn ddarostyngedig i benderfyniad y Cabinet, bydd yr Adran Addysg yn cynnal trafodaethau ffurfiol gydag Ysgol Gynradd Nebo i drafod y sefyllfa gan sefydlu Panel Adolygu Ysgol i drafod opsiynau posib. Bydd gwahoddiad i holl aelodau'r Corff Llywodraethol, rhieni a staff yr ysgol yn ogystal â'r Aelod Etholedig Lleol i ymuno â'r panel a chymryd rhan yn y trafodaethau.

5.2. Bydd adroddiad yn cael ei baratoi ar gyfer y Cabinet i adrodd yn ôl yn dilyn y trafodaethau lleol a gynhaliwyd yn ystod y Panel Adolygu Ysgol gan ofyn am ganiatâd i symud ymlaen i gynnal unrhyw broses statudol yn ôl yr angen, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).

5.3. Mae'r amserlen amlinellol ar gyfer y camau nesaf fel a ganlyn:

Camau Nesaf	Amserlen
Yn ddarostyngedig i benderfyniad y Cabinet, cynnal trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a rhan-ddeiliaid perthnasol Ysgol Gynradd Nebo i lunio ac ystyried opsiynau posib.	Mawrth - Ebrill 2025
Adrodd yn ôl i'r Cabinet yn dilyn adborth lleol ac, yn ddibynnol ar ganlyniad y trafodaethau, gofyn am ganiatâd i symud ymlaen i weithredu yr argymhelliad gan gynnal unrhyw broses statudol yn ôl yr angen, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).	Mehefin 2025

Rhan B – Ysgol Baladeulyn

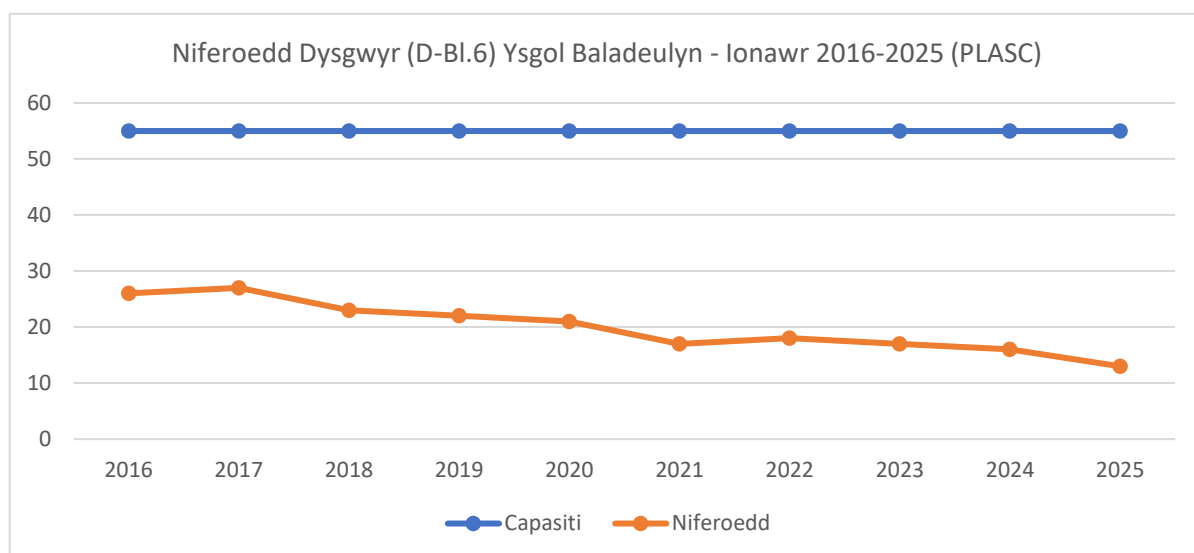
6. CEFNDIR

- 6.1.** Ysgol gymunedol yw Ysgol Baladeulyn sydd wedi ei lleoli ym mhentref Nantlle ac yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3-11 oed. Ysgol cyfrwng Cymraeg Categori 3 yw Ysgol Baladeulyn a Chymraeg yw prif iaith yr ysgol.
- 6.2.** Yn ôl niferoedd mis Ionawr 2025, mae **13 dysgwr** llawn amser (Derbyn – Blwyddyn 6) yn yr ysgol gyda dim plentyn yn y Dosbarth Meithrin. Mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 55 o ddysgwyr Derbyn i Flwyddyn 6 (7 yn y Dosbarth Meithrin).

7. RHESYMEG A CHYFIAWNHAD DROS ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

7.1. Niferoedd Isel a Llefydd Gweigion

- 7.1.1.** Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn wedi gostwng dros y blynyddoedd diwethaf. Dengys y graff isod fod cwmp sylweddol wedi bod mewn niferoedd y dysgwyr o 27 yn 2017 i 13 yn Ionawr 2025:

- 7.1.2.** Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018 yn nodi:

‘Os oes mwy na 10% o leoedd gwag mewn ardal yn gyffredinol, dylai awdurdodau lleol adolygu eu darpariaeth ac ystyried os y dylent wneud cynigion ar gyfer cael gwared arnynt, os y bydd yn gwella effeithlonrwydd ac effeithlonrwydd darpariaeth. Diffinnir lefel sylweddol o ddarpariaeth dros ben fel 25% neu fwy o gapasiti ysgol (fel y'i diffinnir yng Nghylchlythyr 21/2011) ac o leiaf 30 o leoedd gwag.’

Gyda chapasiti o 55, mae canran uchel o lefydd gweigion yn Ysgol Baladeulyn yn seiliedig ar niferoedd Ionawr, sef 76% (lle i 42 dysgwr llawn amser).

- 7.1.3.** Yn ychwanegol i'r niferoedd isel sy'n mynychu'r ysgol, her arall y mae'r ysgol yn ei wynebu yw'r diffyg plant sydd yn byw yn y dalgylch. Dengys meddalwedd GIS y Cyngor (System Gwybodaeth Ddaearyddol), fod 14 dysgwr oed cynradd yn byw yn nalgylch Ysgol

Baladeulyn (sydd yn cynnwys 1 dysgwr oed Meithrin). Mae 5 yn dewis mynychu Ysgol Baladeulyn, gyda 8 yn mynychu ysgolion cynradd eraill yn nalgylch Dyffryn Nantlle, ac 1 yn mynd all-dalgylch. Noder bod y data yma yn seiliedig ar wybodaeth GIS Ionawr 2025.

7.2. Amrediad Oedran y Dosbarthiadau

Mae'r dysgwyr presennol yn cael eu haddysgu mewn dau ddosbarth bychan aml-oedran, gyda 3 disgybl (Cyfnod Sylfaen) yn cael eu haddysgu mewn un dosbarth, a 10 disgybl (Cyfnod Allweddol 2) yn y dosbarth arall. Mae'n bosib y gall hyn greu her i'r athrawon wrth ddarparu cwricwlwm ar gyfer ystod eang o oeddrannau o fewn yr un dosbarth, ynghyd â'r ffaith fod yna rai blynyddoedd heb ddysgwyr, fel y dengys y tabl isod:

	Blwyddyn								Cyfanswm
	M	0	1	2	3	4	5	6	
Ysgol Baladeulyn	0	2	1	0	2	3	1	4	13
Dosbarthiadau	Dosbarth				Dosbarth				

7.3. Rhagamcanion Dysgwyr

Dengys y rhagamcanion diweddaraf, sy'n seiliedig ar niferoedd Ionawr 2025, y bydd niferoedd Ysgol Baladeulyn yn parhau'n fregus i'r dyfodol, ac yn debygol o ostwng ymhellach i lai na 10 (derbyn – blwyddyn 6) o Medi 2025, fel y dengys y tabl isod:

	Blwyddyn								Cyfanswm	
	M	0	1	2	3	4	5	6	Meithrin	Derbyn-BI.6
Ionawr 2025	0	2	1	0	2	3	1	4	0	13
Rhagamcanion Medi 2025	2	0	2	1	0	2	3	1	2	9
Rhagamcanion Medi 2026	1	2	0	2	1	0	2	3	1	10
Rhagamcanion Medi 2027	1	1	2	0	2	1	0	2	1	8

7.4. Sefyllfa Gyllidol

7.4.1. Oherwydd niferoedd isel dysgwyr yn Ysgol Baladeulyn dydi'r dyraniad ar sail y dysgwyr ddim yn ddigonol i allu cynnal yr ysgol. Oherwydd hyn mae Polisi Gwarchodaeth y Cyngor yn sicrhau isafswm lefel staffio ar gyfer ein hysgolion lleiaf drwy roddi dyraniad cyllidol ychwanegol iddynt uwchlaw'r dyraniad craidd. Golyga hynny, ar gyfer 2024-25, bod Ysgol Baladeulyn wedi derbyn dyraniad cyllidol o £237,914:

Dyraniad craidd	Dyraniad cyllidol ychwanegol (gwarchodaeth)	Lleihad gwarchodaeth oherwydd lefel balansau	Cyfanswm
£175,744	£77,659	-£15,489	£237,914

Yn unol â'r polisi, mae'r gwarchodaeth wedi ei leihau o £15,489 yn sgil y ffaith fod gan yr ysgol falansau o dros 5% o'r dyraniad.

7.4.2. Golyga hyn gost y pen fesul dysgwr o £14,982 sydd £9,759 yn uwch na'r cyfartaledd sirol:

	Ysgol Baladeulyn 2024-2025	Cyfartaledd Sirol 2024-2025
Cost fesul dysgwr	£14,982	£5,223

7.4.3. O ganlyniad i'r niferoedd isel presennol, mae Ysgol Baladeulyn mewn sefyllfa fregus ac o dan bwysau cyllidol cynyddol. Gan fod llai na 15 o ddysgwyr ar y gofrestr ym Medi 2024, bydd hyn yn cael effaith sylweddol ar gyllideb yr ysgol o Ebrill 2025 ymlaen. Fel mae'r sefyllfa ar hyn o bryd, bydd yr ysgol angen lleihau lefelau staffio'r ysgol erbyn Medi 2025 gyda gwarchodaeth lleiafswm staff dysgu yn lleihau o 2.0 i 1.5 o Ebrill 2025.

7.5. Strwythur Staffio

Trwy Polisi Gwarchodaeth Cyngor Gwynedd, gwarantir o leiaf pennaeth ac athro ym mhob ysgol, gan warantu pennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr. Mae strwythur staffio presennol Ysgol Baladeulyn yn cynnwys pennaeth llawn amser, 2 athro rhan amser (3 diwrnod yr un) a chyfwerth â 55 awr o gymorthyddion dysgu.

7.6. Ansawdd Addysg

Yn dilyn arolwg diweddaraf Estyn yn 2017, fe nodwyd:

“Mae ansawdd yr addysgu yn dda. Mae'r athrawon yn darparu cyfleoedd dysgu diddorol ac ysgogol i'r disgyblion. Mae staff yn sefydlu perthynas waith arbennig gyda'r disgyblion, sy'n meithrin awyrgylch dysgu llwyddiannus. Mae ethos Cymreig cryf iawn yn bodoli a'r ddarpariaeth yn hybu'r disgyblion i wneud defnydd llawn o'r Gymraeg ymhob agwedd o fywyd yr ysgol.”

Adroddiad Estyn Tachwedd 2017

Yn ychwanegol i'r trosolwg cadarnhaol yma gan Estyn, yr argymhellion i'r ysgol yn dilyn yr adroddiad oedd:

- Codi safonau ysgrifennu estynedig yn y ddwy iaith ar draws y cwricwlwm.
- Gwellu cyfleoedd i ddisgyblion hŷn yr ysgol ddatblygu'r ystod lawn o fedrau technoleg gwybodaeth a chyfathrebu (TGCh)
- Sicrhau bod disgyblion yn fwy ymwybodol o'r hyn sydd angen iddynt wneud i wella eu gwaith eu hunain.

8. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

8.1 Cod Trefniadaeth Ysgolion

Bydd unrhyw gamau yn cael eu gweithredu'n unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru (Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018).

Dynodir Ysgol Baladeulyn yn 'ysgol wledig' gan Lywodraeth Cymru, a cheir diffiniad o ysgol wledig yn y [Cod Trefniadaeth Ysgolion](#).

9. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

9.1 Yn ddarostyngedig i benderfyniad y Cabinet, bydd yr Adran Addysg yn cynnal trafodaethau ffurfiol gydag Ysgol Baladeulyn i drafod y sefyllfa gan sefydlu Panel Adolygu Ysgol i drafod opsiynau posib. Bydd gwahoddiad i holl aelodau'r Corff Llywodraethol, rhieni a staff yr ysgol yn ogystal â'r Aelod Etholedig Lleol i ymuno â'r panel a chymryd rhan yn y trafodaethau.

9.2 Bydd adroddiad yn cael ei baratoi ar gyfer y Cabinet i adrodd yn ôl yn dilyn y trafodaethau lleol a gynhaliwyd yn ystod y Panel Adolygu Ysgol gan ofyn am ganiatâd i symud ymlaen i gynnal unrhyw broses statudol yn ôl yr angen, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).

9.3 Mae'r amserlen amlinellol ar gyfer y camau nesaf fel a ganlyn:

Camau Nesaf	Amserlen
Yn ddarostyngedig i benderfyniad y Cabinet, cynnal trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a rhan-ddeiliaid perthnasol Ysgol Baladeulyn i lunio ac ystyried opsiynau posib.	Mawrth - Ebrill 2025
Adrodd yn ôl i'r Cabinet yn dilyn adborth lleol ac, yn ddibynnol ar ganlyniad y trafodaethau, gofyn am ganiatâd i symud ymlaen i weithredu yr argymhelliad gan gynnal unrhyw broses statudol yn ôl yr angen, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).	Mehefin 2025

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Fe esbonnir yn yr adroddiad mai'r bwriad yw ceisio adnabod camau posib i gyfarch yr heriau sydd yn wynebu'r ysgolion. Cydnabyddir hefyd fod ystod o faterion sydd angen eu cloriannu wrth geisio adnabod atebion posib a gweithrediad. Nodi'r hefyd fod darpariaethau Cod Trefniadaeth Ysgolion 11/2018 yn mynd i fod â rôl ganolog yn y cloriannu ac y bydd opsiynau ar y ffordd ymlaen yn destun ystyriaeth bellach gan y Cabinet pan gwblheir y gwaith yma. O safbwynt priodoldeb mae'r hyn a gynigir yn briodol.

Y Pennaeth Cyllid:

Nid yw'r penderfyniad a geisir yn creu ymrwymiad ariannol newydd. Serch hynny, mae yna faterion ariannol sydd yn amlwg yn yr adroddiad a bydd angen ystyried rhain wrth ddod at benderfyniad.

Aelod Lleol Ward Llanllyfni (Ysgol Baladeulyn)

Mae yr ysgol hon yn agos iawn i galonnau pobol Nantlle. Bod nhw yn hen neu ifanc a dal yn y pentref neu wedi gadael erbyn hyn.

Llawer wedi cael addysg gwych yn yr ysgol fechan yma yn y degawdau a fydd a siomedig dros ben yw gweld y niferoedd sydd yn mynychu yr ysgol wedi gostwng yn sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf.

Fel y gwyddoch mae ansawdd addysg yr ysgol yn ôl Estyn yn dda ac mae'r athrawon yn darparu cyfleoedd dysgu diddorol i'r disgyblion. Mae y staff presennol yn wych yn ei gwaith yn fy meddwl i a mae angen ei cymeradwyo am ei ymrwymiad i'r plant a'r ysgol.

Rwyf wedi darllen yr adroddiad gan yr adran addysg ac yn deall y costau ariannol ychwanegol sydd yna o ganlyniad i'r niferoedd isel presennol sydd yn Ysgol Baladeulyn ac yn sylweddoli bod y sefyllfa yn un fregus iawn ar hyn o bryd.

Mewn byd perffaith mi fysa niferoedd sydd yn mynychu yr ysgol yn cynyddu yn y blynyddoedd sydd i ddod ond nid yw rhagamcanion yn edrych yn dda.

Lles y plant sydd yn bresennol yn yr ysgol ar hyn o bryd yw y blaenoriaeth yn ogystal a'i rhieni ac yr athrawon gwych sydd yn dysgu yno.

Rwyf yn hyderus bydd corff llywodraethwyr a rhanddeiliaid perthnasol Ysgol Baladeulyn yn cael pob cyfle i lunio ac ystyried yr opsiynau sydd yn posib gyda yr adran addysg.

Rwyf mwy na pharod i gymryd rhan yn y trafodaeth yma gyda y gobaith o ddod i ganlyniad positif i Ysgol Baladeulyn a trigolion Nantlle.

TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet:	11 Chwefror 2025
Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd	26 Chwefror 2025

PWNC

Eitem 8: YSGOL GYNRADD NEBO AC YSGOL BALADEULYN

PENDERFYNIAD

Cytunwyd i gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a budd-ddeiliaid perthnasol Ysgol Gynradd Nebo gan drafod opsiynau posib yn ymwneud â dyfodol yr ysgol yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr a'r pryderon am gynladwyedd yr ysgol.

Cytunwyd i gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a budd-ddeiliaid perthnasol Ysgol Baladeulyn gan drafod opsiynau posib yn ymwneud â dyfodol yr ysgol yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr a'r pryderon am gynladwyedd yr ysgol.

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Gynradd Nebo wedi bod yn fregus ers peth amser. Yn ychwanegol i'r niferoedd isel, her arall y mae'r ysgol yn ei wynebu yw'r diffyg plant sydd yn byw yn y dalgylch.

Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn wedi gostwng dros y blynyddoedd diwethaf gyda cwmp sylweddol wedi bod mewn niferoedd y dysgwyr o 27 yn 2017 i 13 yn Ionawr 2025. Yn ychwanegol i'r niferoedd isel sy'n mynychu'r ysgol, her arall y mae'r ysgol yn ei wynebu yw'r diffyg plant sydd yn byw yn y dalgylch.

DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd â'r Swyddogion Statudol sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad.

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y cyfarfod: 14 Hydref 2025
Aelod Cabinet: Y Cynghorydd Dewi Jones
Swyddog Cyswllt: Gwern ap Rhisiart – Pennaeth Addysg
Teitl yr Eitem: Ysgol Baladeulyn - Papur cynnig

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

- 1.1 Ceisir caniatâd y Cabinet i gynnal ymgynghoriad statudol, yn unol â gofynion adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, ar y cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddisgyblion yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen.

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

- 2.1 Gofynnir am ganiatâd i ymgynghori ar y cynnig arfaethedig a nodir yn 1.1 am fod angen cyfarch sefyllfa fregus Ysgol Baladeulyn. Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn wedi bod yn isel ers peth amser. Yn ôl niferoedd Medi 2025, dim ond 6 dysgwr llawn amser sy'n mynychu'r ysgol gyda 2 arall yn y meithrin, a dengys rhagamcanion y bydd y niferoedd yn parhau'n isel gyda rhagamcanion o 8 dysgwr llawn amser ar y gofrestr erbyn Medi 2028.

3. CYFLWYNIAD

- 3.1 Yn eu cyfarfod ar 11 Chwefror 2025, penderfynodd y Cabinet gefnogi'r argymhelliad i gychwyn trafodaethau ffurfiol gyda Chorff Llywodraethol a budd-ddeiliaid perthnasol Ysgol Baladeulyn gan drafod opsiynau posib yn ymwneud â dyfodol yr ysgol yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr a'r pryderon am gynladwyedd yr ysgol.
- 3.2 Pwrpas yr adroddiad hwn yw adrodd yn ôl ar ganlyniad y trafodaethau lleol, a cheisio caniatâd i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddisgyblion y dalgylch yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen.

4. CEFNDIR

- 4.1 Ysgol gynradd gymunedol yw Ysgol Baladeulyn sydd wedi ei lleoli ym mhentref Nantlle yn Nyffryn Nantlle. Mae'r ysgol yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3 ac 11 oed ac yn ysgol cyfrwng Cymraeg, Categori 3. Derbynnir dysgwyr i'r ysgol yn rhan amser yn y Medi yn dilyn eu pen-blwydd yn dair oed, ac yn ddysgwyr llawn amser yn y Medi yn dilyn eu pen-blwydd yn bedair oed.

- 4.2 Gyda 6 o ddysgwyr (Derbyn i Flwyddyn 6) ar gofrestr yr ysgol, a chapasiti o 55, mae 49 o lefydd gweigion yn yr ysgol, sef cyfwerth a 89% o gapasiti'r ysgol. Mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 7 dysgwr yn y dosbarth Meithrin yn ogystal, felly gyda 2 ddysgwr meithrin ar y gofrestr, mae 5 o lefydd gweigion yn y Meithrin yn ogystal.

Cyd-destun Strategol

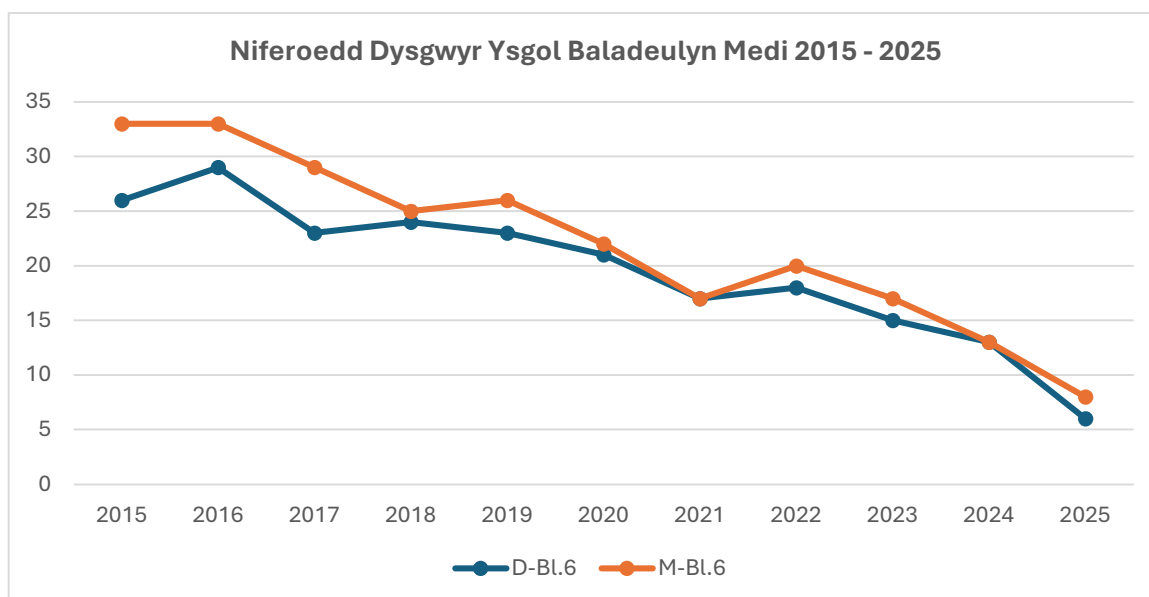
- 4.3 Mae'r Cyngor wedi gweithredu'r Strategaeth "Addysg Gynradd o'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd" ers i'r Cyngor Llawn ei mabwysiadu yn Ebrill 2009.
- 4.4 Yn ei gyfarfod ar 18 Rhagfyr 2018, bu i'r Cabinet gymeradwyo egwyddorion "Addysg Addas i Bwrpas" sydd bellach yn sail ar gyfer gwireddu gweledigaeth yr Adran Addysg a datblygu'r gyfundrefn er sicrhau addysg o ansawdd uchel i blant a phobl ifanc Gwynedd ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain. Mae'r egwyddorion hyn yn gweithio tuag at resymoli ystod oedran o fewn dosbarthiadau cynradd a sicrhau amser digyswllt digonol i benaethiaid ganolbwyntio ar faterion arweinyddiaeth yn yr ysgolion cynradd.

Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig

- 4.5 Mae'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (Y Cod) yn cynnwys gweithdrefn arbennig mewn perthynas ag ysgolion gwledig, gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau.
- 4.6 Fe nodir yn y Cod "*Nid yw hyn yn golygu na fydd ysgol wledig byth yn cau, ond bod rhaid i'r achos dros ei chau fod yn gryf, a bod pob opsiwn ymarferol arall wedi'u hystyried yn gydwybodol gan y cynigydd, gan gynnwys ffedereiddio.*"
- 4.7 Mae Ysgol Baladeulyn wedi ei dynodi yn 'ysgol wledig' at ddiben y Cod. O ganlyniad, rhoddwyd ystyriaeth benodol i'r gofynion gweithdrefnol ychwanegol mewn perthynas â llunio cynigon ar gyfer ysgolion gwledig wrth lunio'r papur cynnig hwn.

5. SEFYLLFA BRESENNOL YSGOL BALADEULYN

- 5.1 Fel y gwelir o'r graff isod, mae gostyngiad sylweddol a chyson wedi bod yn niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn. Yn Medi 2017, roedd 23 o ddysgwyr Derbyn i Blwyddyn 6 a 6 dysgwr Meithrin yn mynychu'r ysgol, ond erbyn hyn, mae'r niferoedd wedi gostwng i 6 dysgwr llawn amser (Derbyn – Blwyddyn 6) a 2 Meithrin, sy'n cyfateb i ostyngiad o 72% yn niferoedd y dysgwyr.

- 5.2 O ganlyniad i'r niferoedd isel presennol, mae'r ysgol mewn sefyllfa fregus ac yn wynebu heriau cynyddol niferus, gan gynnwys:

- **Niferoedd isel o ddysgwyr** – Yn Ionawr 2025, roedd 13 dysgwr llawn amser a 0 dysgwr meithrin yn Ysgol Baladeulyn. Mae'r niferoedd wedi gostwng ymhellach ers hynny gyda 6 dysgwr llawn amser a 2 ddysgwr meithrin ar y gofrestr yn Medi 2025.
- **Canran uchel o lefydd gweigion** – Yn seiliedig ar ffigyrau Medi 2025, mae oddeutu 89% o lefydd gweigion yn yr ysgol (49 mewn nifer). Mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 7 dysgwr yn y dosbarth Meithrin yn ogystal, felly gyda 2 ddysgwr meithrin ar y gofrestr, mae 5 o lefydd gweigion yn y meithrin yn ogystal.
- **Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang** - Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un Blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddill y dysgwyr derbyn - blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr derbyn- blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blynyddoedd 2 - 6.
- **Rhagamcanion niferoedd** - Mae rhagamcanion Medi 2025 yn awgrymu y bydd niferoedd yn parhau'n isel dros y tair blynedd nesaf.
- **Dysgwyr y dalgylch** – Dengys data Medi 2025 mai dim ond 25% o ddysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn sy'n dewis mynychu'r ysgol. Mae 75% o ddysgwyr y dalgylch yn dewis mynychu ysgolion all-dalgylch
- **Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad cyllidol craidd** – Mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad arferol trwy'r polisi lleiafswm staffio (sy'n gwarantu o leiaf pennaeth ac athro ym mhob ysgol, a phennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr llawn amser). Cyfanswm y swm ychwanegol yn ystod y flwyddyn ariannol 2025-26 (seiliedig ar niferoedd Medi 2024) oedd £56,781.
- **Cyfartaledd cost fesul dysgwr** – Cyfartaledd cost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn yn 2025-26 yw £14,953 o gymharu â'r cyfartaledd sirol o £5,780.

6. TRAFODAETHAU LLEOL

- 6.1 Yn nhymor yr Hydref 2024, bu i swyddogion o'r Adran Addysg gyfarfod â Chorff Llywodraethol Ysgol Baladeulyn er mwyn trafod sefyllfa fregus yr ysgol. Yn ystod y cyfarfod, nodwyd y bwriad i geisio caniatâd y Cabinet i symud y drafodaeth yn ei blaen trwy gynnal cyfarfodydd ffurfiol gyda'r Corff Llywodraethol a'r rhan-ddeiliad perthnasol i drafod yr heriau ac opsiynau ar gyfer y dyfodol.
- 6.2 Yn unol â phenderfyniad y Cabinet ar 11 Chwefror 2025, sefydlwyd Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn (PAY). Gwahoddwyd holl aelodau'r Corff Llywodraethol, rhieni a staff yr ysgol yn ogystal â'r Aelod Lleol i ymuno â'r panel a chymryd rhan yn y drafodaeth.
- 6.3 Ar 17 Mawrth 2025, cynhaliwyd y cyntaf o dri cyfarfod PAY ble amlinellwyd yr heriau oedd yn wynebu'r ysgol a chynnal trafodaeth gychwynnol i adnabod opsiynau fyddai'n ymateb i'r heriau hyn (fel y manylir ym mharagraff 5.2 uchod). Cynigiwyd esiamplau o opsiynau yn y cyfarfod, a bu i rai o ran-ddeiliaid yr ysgol gynnig opsiynau eraill er ystyriaeth.
- 6.4 Cynhaliwyd yr ail gyfarfod PAY ar 19 Mai 2025. Yn ystod y cyfarfod cyflwynwyd gwerthusiad SWOT er mwyn adnabod cryfderau, cyfleoedd, gwendidau a bygythiadau'r holl opsiynau. Derbyniwyd sylwadau i'r gwerthusiad yn ystod y cyfarfod ac aethpwyd ati i addasu'r gwerthusiad er mwyn eu cynnwys.
- 6.5 Yn dilyn derbyn mewnbwn aelodau'r PAY, cynhaliwyd trydydd cyfarfod ar 7 Gorffennaf 2025 er mwyn nodi'r heriau oedd yn wynebu'r ysgol, y rhestr hir o opsiynau y cytunwyd i'w gwerthuso ac egluro'r ffactorau fyddai'n cael eu hystyried wrth gynnal gwerthusiad opsiynau ar y rhestr hir. Nodwyd y bwriad i gynnal asesiadau effaith ar yr opsiynau cyn adrodd yn ôl i'r Cabinet ym mis Hydref.

7. ADNABOD OPSIYNAU

7.1 Gyda mewnbwn aelodau'r PAY yn ystod y cyfarfodydd lleol, crëwyd rhestr hir o opsiynau i'w hystyried ar gyfer dyfodol yr ysgol. Roedd y rhain yn cynnwys opsiynau a gyflwynwyd gan fuddeiliaid Ysgol Baladeulyn. Yr opsiynau hyn oedd:

- Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol
- Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)
- Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)
- Newid statws Ysgol Baladeulyn i fod yn ysgol Gristnogol
- Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle
- Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn
- Ffederaleiddio gydag ysgol arall gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn
- Cynnwys uned iaith yn safle Ysgol Baladeulyn

Mae Adran 40(5) Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn darparu:

“Ni chaniateir i unrhyw newid gael ei wneud i ysgol a gynhelir sy'n newid cymeriad crefyddol yr ysgol neu'n peri i ysgol gaffael neu golli ei chymeriad crefyddol.”

O ganlyniad, diystyriwyd un opsiwn oedd wedi ei gynnig gan ran-ddeiliaid yr ysgol, sef yr opsiwn i newid statws Ysgol Baladeulyn i fod yn ysgol Gristnogol.

Opsiynau Eraill

7.2 Mae ystod eang o opsiynau wedi eu hadnabod yn ystod y cyfarfodydd lleol ac rydym hefyd wedi rhoi ystyriaeth i'r hyn mae Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018 yn nodi fel enghreifftiau o opsiynau posibl y gallai fod yn werth eu hystyried wrth lunio'r cynnig ar gyfer ysgol wledig, a cafodd yr enghreifftiau canlynol eu hystyried yn ychwanegol i'r opsiynau yn adran 7.1 o'r adroddiad yma. Gwelir yr opsiynau hynny isod gyda sylwadau wedi eu hychwanegu atynt:

- i. Clystyru, cydweithio ag ysgolion eraill - mae'r opsiwn o ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos wedi ei gynnwys yn y gwerthusiad opsiynau.
- ii. Defnyddio'r ysgol fel canolfan gymunedol i gynnal a chefnogi ystod o wasanaethau cymunedol – yn dilyn ystyried yr opsiwn i ddefnyddio'r ysgol fel canolfan gymunedol, daethpwyd i'r casgliad na fyddai'r opsiwn yma yn cynnig datrysiad cynaliadwy ar gyfer yr ysgol, gan na fyddai'n ymateb i'r heriau sy'n wynebu'r ysgol (fel nodir yn adran 5.2). Pe byddai'r opsiwn yma'n cael ei wireddu, rhagwelir y byddai'r heriau a nodir yn adran 5.2 yr adroddiad, e.e. niferoedd isel o ddisgyblion, maint dosbarthiadau bychain yn parhau, ac o ganlyniad byddai'r heriau cyllidol sy'n wynebu'r ysgol yn parhau.
- iii. Cytleoli gwasanaethau lleol o fewn yr ysgol i wrthbwysu costau cynnal - mae'r opsiwn o ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn a'r opsiwn o gynnwys uned iaith yn safle Ysgol Baladeulyn wedi eu cynnig yn ystod y trafodaethau lleol ac yn cael eu hystyried yn y gwerthusiad opsiynau.
- iv. Ystyried sefydlu ysgolion ar fwy nag un safle er mwyn cadw adeiladau - mae'r opsiwn yma wedi ei gynnig yn ystod y trafodaethau lleol (uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn) ac yn cael ei ystyried yn y gwerthusiad opsiynau.

8. GWERTHUSO OPSIYNAU

8.1 Yn unol â'r strategaeth "Addysg Gynradd o'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd" ystyriwyd nifer o ffactorau wrth werthuso'r opsiynau ar gyfer y sefyllfa, sef:

- Niferoedd dysgwyr a llyfdd gweigion
- Maint dosbarthiadau ac amrediad oedran
- Arweinyddiaeth a staffio
- Y Gymuned
- Adnoddau ariannol
- Yr iaith Gymraeg
- Ffactorau daearyddol a theithio

8.2 Gellir gweld cymhariaeth bellach o'r holl opsiynau yn erbyn ffactorau'r strategaeth yn **Atodiad 1** (Tabl Gwerthusiad Opsiynau) ac mae casgliad o werthusiad yr opsiynau unigol i'w gweld isod.

8.3 Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol

Byddai'r opsiwn yma'n golygu na fyddai newid i'r ddarpariaeth bresennol yn nalgylch Ysgol Baladeulyn.

Wedi pwyso a mesur sefyllfa ddiweddaraf yr ysgol yn erbyn y ffactorau perthnasol, deir i'r casgliad nad yw'r opsiwn yma'n cyfarch yr heriau presennol sy'n wynebu'r ysgol a nodir yn 5.2, gan gynnwys:

- Niferoedd dysgwyr a llyfdd gweigion - Mae niferoedd dysgwyr yn isel (6 D – Bl.6 a 2 Meithrin) ac mae llyfdd gweigion sylweddol (89% D-Bl.6 a 87% M-Bl.6) yn Ysgol Baladeulyn ac mae rhagolygon niferoedd yn awgrymu bydd hyn yn parhau.
- Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang – Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddill y dysgwyr Derbyn – Blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr Derbyn- Blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blynnyddoedd 2 – 6.
- Adnoddau ariannol – Yn 2025-26 mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn dyraniad gwarchodaeth ychwanegol sylweddol (£56,781) ac mae cyfartaledd cost y pen pob dysgwr (£14,953) yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol (£5,780)
- Cyflwr ac addasrwydd adeiladau – Mae gwerth £125,000 o waith cynnal a chadw angenrheidiol wedi ei adnabod ar gyfer adeilad Ysgol Baladeulyn. Ni fyddai'r opsiwn yma'n gwneud dim yn ymateb i'r her yma.

8.4 Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Mae'r Cod yn nodi bod ffederaleiddio yn dod â manteision arbennig i ysgolion gwledig ac yn datgan bod rhaid felly i gynigydd ddangos sut mae ffedereiddio wedi ei ystyried fel opsiwn. Dangoswyd gall ffederaleiddio gynnig manteision i ysgolion gwledig mewn rhai sefyllfaoedd, yn benodol o safbwynt cryfhau arweinyddiaeth a chyfleoedd cydweithio.

Byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol, rhwng 3 ysgol, gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gydag Ysgol Brynaerau.

Byddai'r model yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Wrth ystyried y model hwn, rhaid asesu beth fyddai unrhyw effaith ar sut byddai'r ysgolion sy'n rhan o'r ffederasiwn yn gweithredu. Gan nodi'r heriau sy'n wynebu Ysgol Baladeulyn, byddai'n rhaid sicrhau y byddai trefniant o'r fath yn medru cynnig manteision i holl blant a phobl ifanc yr ysgolion sy'n rhan o'r ffederasiwn drwy wella'r ddarpariaeth addysgol.

Gan fod niferoedd Ysgol Baladeulyn wedi cyrraedd sefyllfa argyfyngus gyda 6 dysgwr (Derbyn – Bl.6) a 2 dysgwr Meithrin ar y gofrestr, rhagwelwyd nad oedd manteision eglur i ysgolion eraill o ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn.

Nid oes tystiolaeth amlwg y byddai ffederaleiddio yn arwain at gynydd mewn niferoedd.

Yn dilyn pwyso a mesur y manteision a'r anfanteision ffedereiddio, daethpwyd i'r casgliad nad oedd yr opsiwn hwn yn ymateb i'r prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu, fel y nodir yn 5.2 uchod, gan gynnwys:

- Niferoedd dysgwyr a llefydd gweigion –Nid oes tystiolaeth amlwg y byddai ffederaleiddio yn arwain at gynydd mewn niferoedd. O ganlyniad, rhagwelir y byddai ffederaleiddio yn golygu fod yr her o niferoedd dysgwyr isel (6 D – Bl.6 a 2 Meithrin) a llefydd gweigion sylweddol (89% D-Bl.6 a 87% M-Bl.6) yn Ysgol Baladeulyn yn parhau.
- Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang – Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddi y dysgwyr derbyn – blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr derbyn- blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blynedd 2 – 6. Gan na ragwelir y byddai ffederaleiddio yn arwain at gynydd yn y niferoedd, rhagwelir na fyddai ffederaleiddio yn ymateb i'r her o ddosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang.
- Adnoddau ariannol – Yn 2025-26 mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn dyraniad gwarchodaeth ychwanegol sylweddol (£56,781) ac mae cyfartaledd cost y pen pob dysgwr (£14,953) yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol (£5,780). Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yma yn arwain at gynydd yn niferoedd y dysgwyr, ni ragwelir y byddai'r opsiwn yn effeithio ar ddyraniad cyllidol Ysgol Baladeulyn.
- Cyflwr ac Addasrwydd adeiladau - Mae gwerth £125,000 o waith cynnal a chadw angenrheidiol wedi ei adnabod ar gyfer Ysgol Baladeulyn. Gan y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, ni fyddai'r opsiwn yma yn ymateb yn ddigonol i'r her yma.

8.5 Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

Byddai'r opsiwn yma'n golygu cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i ddysgwyr y dalgylch yn Ysgol Talysarn.

Ystyrir Ysgol Talysarn fel yr 'ysgol gyfagos' gan mae hi yw'r ysgol ddaearyddol agosaf at Ysgol Baladeulyn. Mae'r ysgol wedi ei lleoli rhyw 2.5 milltir o safle Ysgol Baladeulyn.

Mae Ysgol Talysarn hefyd yn cynnig ei hun fel yr opsiwn amlwg ar gyfer yr ysgol amgen gan fod 63% o blant oed cynradd dalgylch Ysgol Baladeulyn eisoes yn mynychu Ysgol Talysarn ac mae digon o gapasiti yno i dderbyn dysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn.

Yn dilyn hyn, cynigir ymestyn dalgylch Ysgol Talysarn i gynnwys dalgylch Ysgol Baladeulyn ar gyfer y dyfodol.

Manylir ymhellach ar y rhesymeg y tu ôl i argymhell y cynnig yma fel yr opsiwn a ffafrir ar gyfer ymgynghori arno yn Adran 10. Yr opsiwn a ffafrir.

8.6 Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn – Ysgol aml-safle

Byddai'r opsiwn yma'n golygu uno nifer o ysgolion lleol, drwy gau'r ysgolion a sefydlu un ysgol aml-safle fyddai'n cynnwys safle Ysgol Baladeulyn.

Byddai'r opsiwn yn galluogi'r posibilrwydd o rannu adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Byddai'r model yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb safle ysgol ym mhentref Nantlle trwy sefydlu ysgol aml-safle, dan arweiniad pennaeth ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu (newydd) yn cael ei ffurfio ar gyfer yr ysgol aml-safle.

O dan y model hwn, byddai goblygiadau staffio a all arwain at ansicrwydd a diswyddiadau. Byddai swyddi pob aelod o staff ym mhob un o'r ysgolion fyddai'n ffurfio rhan o'r ysgol aml-safle yn dod i ben. Byddai'r penodiadau newydd yn cael eu gwneud gan gorff llywodraethu cysgodol yr ysgol aml-safle newydd.

Mae niferoedd Ysgol Baladeulyn wedi cyrraedd sefyllfa argyfyngus gyda 6 dysgwr (Derbyn – Bl.6) a 2 ddysgwr rhan amser (meithrin) ar y gofrestr. Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yma'n arwain at gynnydd yn niferoedd dysgwyr ar safle Ysgol Baladeulyn.

Yn dilyn pwyso a mesur y manteision a'r anfanteision, deuir i'r casgliad nad yw'r opsiwn yma'n ymateb i'r prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu, fel y nodir yn adran 5.2 uchod, gan gynnwys:

- Niferoedd dysgwyr a llefydd gweigion – Rhagwelir y byddai niferoedd dysgwyr ar safle Baladeulyn yn parhau'n isel (6 Derbyn i Bl.6 a 2 Meithrin) ynghyd â llefydd gweigion sylweddol (89% D-Bl.6 a 87% M-Bl.6).
- Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang - Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddi y dysgwyr derbyn - blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr derbyn- blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blynedd 2 - 6. Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yn arwain at gynnydd yn niferoedd y dysgwyr ar safle Baladeulyn, rhagwelir y byddai dosbarthiadau bach yn parhau yn safle Baladeulyn gydag ystod oedran eang o fewn dosbarthiadau.
- Adnoddau ariannol – Byddai sefydlu ysgol aml-safle yn golygu sefydlu un ysgol aml-safle, gydag un dyraniad ar gyfer yr holl safleoedd. Rhagwelir y byddai safle Baladeulyn yn parhau i dderbyn swm ychwanegol i'r dyraniad craidd trwy'r polisi gwarchodaeth lleiafswm staffio gan y byddai niferoedd dysgwyr safle Ysgol Baladeulyn yn parhau i fod yn isel.
- Cyflwr ac addasrwydd adeiladau – Byddai costau cynnal a chadw safle Baladeulyn yn parhau (£125,000 yn barod wedi ei adnabod).

8.7 Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma'n golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, ond byddai hefyd yn golygu ychwanegu ardal ar gyfer uned ADY ar safle'r ysgol er mwyn cynnig addysg arbennig i'r plant fyddai angen cefnogaeth ychwanegol.

Gan y byddai angen addasu adeilad yr ysgol i ddarparu lleoliad ar gyfer yr ardal arbenigol, byddai capasiti'r ysgol yn debygol o leihau ac felly rhagwelir y byddai'r opsiwn yn arwain at leihad mewn llefydd gweigion.

Fodd bynnag, mae niferoedd Ysgol Baladeulyn wedi cyrraedd sefyllfa argyfyngus gyda 6 dysgwr (Derbyn – Bl.6) ac 2 dysgwr rhan amser (meithrin) ar y gofrestr. Gan y byddai dysgwyr yn yr ardal ADY yn parhau i gofrestru fel dysgwyr yn eu hysgol wreiddiol, ni ragwelir y byddai cynnwys ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol ar safle ysgol yn effeithio ar y niferoedd. O ganlyniad, rhagwelir y byddai niferoedd Ysgol Baladeulyn yn parhau'n isel, ac ni ragwelir y byddai'n ymateb i'r heriau y mae'r ysgol eu hwynebu, fel nodir yn adran 5.2 (uchod).

Yn dilyn pwyso a mesur manteision ac anfanteision yr opsiwn yma ar gyfer Ysgol Baladeulyn, deuir i'r casgliad nad yw'r opsiwn yma yn ateb yn ddigonol i'r prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu, fel y nodir yn adran 5.2 uchod gan gynnwys:

- Niferoedd dysgwyr a llefydd gweigion – Er y byddai leihad yn nghapasiti a llefydd gweigion yr ysgol yn sgil lleoli'r ardal ADY o fewn adeilad Ysgol Baladeulyn, gan y byddai dysgwyr yr ardal/uned ADY yn parhau i gofrestru fel dysgwyr yn eu hysgol wreiddiol, ni ragwelir y byddai cynnwys uned ADY ar safle'r ysgol yn effeithio ar y niferoedd. O ganlyniad, rhagwelir y byddai niferoedd yn parhau'n isel.

- Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang - Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddill y dysgwyr derbyn - blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr derbyn- blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blyneddod 2 - 6. Byddai lleoli Uned ADY ar safle Ysgol Baladeulyn yn golygu y byddai mwy o blant ar y safle, ond byddai'r Uned yn gweithredu ar wahân i weddill Ysgol Baladeulyn ac felly ni fyddai effaith ar faint dosbarthiadau ac amrediad oedran Ysgol Baladeulyn.
- Adnoddau ariannol – Yn 2025-26 mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn dyraniad gwarchodaeth ychwanegol sylweddol (£56,781), ac mae cyfartaledd cost y pen pob dysgwr (£14,953) yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol (£5,780). Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yn effeithio ar niferoedd dysgwyr yr Ysgol, rhagwelir y byddai'r her ariannol yma'n parhau.
- Cyflwr ac addasrwydd adeiladau – Byddai costau cynnal a chadw Ysgol Baladeulyn yn parhau (£125,000 yn barod wedi ei adnabod).

8.8 Ffederaleiddio gydag ysgol arall gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion arbennig yn Ysgol Baladeulyn

Mae'r Cod yn nodi bod ffederaleiddio yn dod â manteision arbennig i ysgolion gwledig ac yn datgan bod rhaid felly i gynigydd ddangos sut mae ffedereiddio wedi ei ystyried fel opsiwn. Dangoswyd y gall ffederaleiddio gynnig manteision i ysgolion gwledig mewn rhai sefyllfaoedd, yn benodol o safbwynt cryfhau arweinyddiaeth a chyfleoedd cydweithio.

Byddai'r model yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol neu ysgolion cyfagos, dan arweiniad pennaeth neu benaethiaid ac un corff llywodraethol. Byddai cyrff llywodraethol yr ysgolion unigol yn cael eu diddymu a byddai corff llywodraethu ffederal (newydd) yn cael ei ffurfio. Byddai hunaniaeth yr ysgol o dan sylw (yn cynnwys enw, ethos, a gwisg ysgol) yn parhau, a byddai'n galluogi'r posibilrwydd o rannu staff, adnoddau, adeiladau, ac arbenigedd.

Ystyriwyd y posibilrwydd o ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos yn benodol Ysgol Talysarn. O ganlyniad, byddai'r opsiwn yma'n golygu sefydlu trefniant cydweithio ffurfiol, rhwng 3 ysgol, gan fod Ysgol Talysarn eisoes wedi ffedereiddio gyda Ysgol Brynaerau.

Wrth ystyried y model hwn, rhaid asesu beth fyddai unrhyw effaith ar sut y byddai'r ysgolion a ddeuai'n rhan o'r ffederasiwn yn gweithredu. Gan nodi'r heriau sy'n wynebu Ysgol Baladeulyn, byddai'n rhaid sicrhau y byddai trefniant o'r fath yn medru cynnig manteision i holl blant a phobl ifanc yr ysgolion sy'n ffedereiddio drwy wella'r ddarpariaeth addysgol.

Gan fod niferoedd Ysgol Baladeulyn wedi cyrraedd sefyllfa argyfyngus gyda 6 dysgwr (Derbyn – Bl.6) a 2 dysgwr rhan amser (Meithrin) ar y gofrestr, rhagwelir na fyddai manteision eglur i ysgolion eraill o ffederaleiddio gydag Ysgol Baladeulyn ac ychwanegu ardal arbenigol ar safle Ysgol Baladeulyn.

Nid oes tystiolaeth amlwg y byddai ffederaleiddio yn arwain at gynnydd mewn niferoedd.

Yn ogystal â ffederaleiddio, byddai'r opsiwn yma hefyd yn golygu ychwanegu lleoliad ar gyfer ardal arbenigol ar gyfer dysgwyr sydd ag anghenion dysgu ychwanegol. Noder na fyddai ychwanegu ardal arbenigol yn effeithio ar niferoedd Ysgol Baladeulyn, gan y byddai dysgwyr yr ardal ADY yn parhau i gofrestru fel dysgwyr yn eu hysgol wreiddiol. Gan y byddai'r ardal ADY wedi ei lleoli o fewn adeilad Ysgol Baladeulyn, rhagwelir y byddai'r opsiwn yn arwain at leihad yng nghapasiti'r ysgol, ac o ganlyniad, lleihad yn niferoedd llefydd gweigion Ysgol Baladeulyn.

Yn dilyn pwyso a mesur y manteision a'r anfanteision ffedereiddio a lleoli ardal arbenigol ADY ar safle Ysgol Baladeulyn, daethpwyd i'r casgliad na fyddai'r opsiwn hwn yn ymateb yn ddigonol i'r prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu, fel y nodir yn adran 5.2 uchod, gan gynnwys:

- Niferoedd dysgwyr a llefydd gweigion – Er y byddai lleihad yn nghapasiti a llefydd gweigion yr ysgol yn sgil lleoli'r uned ADY o fewn adeilad Ysgol Baladeulyn, gan nad oes tystiolaeth amlwg y byddai ffederaleiddio yn arwain at gynnydd mewn niferoedd, rhagwelir y byddai'r her o niferoedd dysgwyr isel yn Ysgol Baladeulyn yn

parhau pe byddai'r opsiwn yma'n cael ei weithredu. Gan y byddai dysgwyr yr uned ADY yn parhau i gofrestru fel dysgwyr yn eu hysgol wreiddiol, ni ragwelir y byddai cynnwys uned ADY ar safle ysgol yn effeithio ar y niferoedd. O ganlyniad, rhagwelir y byddai niferoedd yn parhau'n isel.

- Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang – Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddill y dysgwyr Derbyn – Blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr Derbyn- Blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blynnyddoedd 2 – 6. Ni ragwelir y byddai ffederaleiddio yn newid hyn. Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yn arwain at gynnydd yn y niferoedd, rhagwelir na fyddai'r opsiwn yma'n ymateb i'r her o ddosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang.
- Adnoddau ariannol - Yn 2025-26 mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn dyraniad gwarchodaeth ychwanegol sylweddol (£56,781) ac mae cyfartaledd cost fesul dysgwr (£14,953) yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol (£5,780). Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yn effeithio ar niferoedd dysgwyr yr Ysgol, rhagwelir y byddai'r her ariannol yma'n parhau.
- Cyflwr ac addasrwydd adeiladau – Mae gwerth £125,000 o waith cynnal a chadw angenrheidiol wedi ei adnabod ar gyfer adeilad Ysgol Baladeulyn. Ni fyddai'r opsiwn yma'n ymateb i'r her yma.

8.9 Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn

Byddai'r opsiwn yma'n golygu y byddai Ysgol Baladeulyn yn parhau, ond byddai hefyd yn golygu ychwanegu uned drochi iaith ar safle'r ysgol er mwyn cynnig gwasanaeth trochi yn y Gymraeg i siaradwyr newydd.

Gan y byddai angen addasu adeilad yr ysgol i ddarparu lleoliad ar gyfer yr uned/canolfan iaith, byddai capasiti'r ysgol yn debygol o leihau ac felly rhagwelir y byddai'r opsiwn yn arwain at leihad mewn llefydd gweigion.

Fodd bynnag, mae niferoedd Ysgol Baladeulyn wedi cyrraedd sefyllfa argyfyngus gyda 6 dysgwr (Derbyn – Bl.6) a 2 ddysgwr rhan amser (meithrin) ar y gofrestr. Gan y byddai dysgwyr yr uned/ganolfan iaith yn parhau i gofrestru fel dysgwyr yn eu hysgol wreiddiol, ni ragwelir y byddai cynnwys canolfan iaith ar safle ysgol yn effeithio ar y niferoedd. O ganlyniad, rhagwelir y byddai niferoedd Ysgol Baladeulyn yn parhau'n isel, ac ni ragwelir y byddai'n ymateb i'r heriau y mae'r ysgol eu hwynebu, fel y nodir yn adran 5.2 (uchod).

Yn dilyn pwysu a mesur manteision ac anfanteision yr opsiwn yma ar gyfer Ysgol Baladeulyn, deuir i'r casgliad nad yw'r opsiwn yma yn ymateb yn ddigonol i'r prif heriau y mae'r ysgol yn ei wynebu, fel y nodir yn adran 5.2 uchod, gan gynnwys:

- Niferoedd dysgwyr a llefydd gweigion – Er y byddai lleihad yn nghapasiti a llefydd gweigion yr ysgol yn sgil lleoli'r uned/canolfan iaith o fewn adeilad Ysgol Baladeulyn, gan y byddai dysgwyr yr uned iaith yn parhau i gofrestru fel dysgwyr yn eu hysgol wreiddiol, ni ragwelir y byddai cynnwys uned iaith ar safle'r ysgol yn effeithio ar y niferoedd. O ganlyniad, rhagwelir y byddai niferoedd yn parhau'n isel.
- Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang – Mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a'r llall gyda gweddill y dysgwyr derbyn – blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr derbyn- blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a'r llall ar gyfer 4 dysgwr blynnyddoedd 2 – 6. Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yn arwain at gynnydd yn y niferoedd, byddai maint dosbarthiadau yn parhau yn fach gydag amrediad oedran eang.
- Adnoddau ariannol – Yn 2025-26, roedd Ysgol Baladeulyn yn derbyn dyraniad gwarchodaeth ychwanegol sylweddol (£56,781), ac mae cyfartaledd cost fesul dysgwr (£14,953) yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd sirol (£5,780). Gan na ragwelir y byddai'r opsiwn yn effeithio ar niferoedd dysgwyr yr Ysgol, rhagwelir y byddai'r her ariannol yma'n parhau.
- Cyflwr ac addasrwydd adeiladau – Mae gwerth £125,000 o waith cynnal a chadw angenrheidiol wedi ei adnabod ar gyfer adeilad Ysgol Baladeulyn. Ni fyddai'r opsiwn yma'n ymateb i'r her yma.

9. ASESIADAU EFFAITH – RHAGDYBIAETH YN ERBYN CAU YSGOLION GWLEDIG

Yn ogystal â'r ffactorau sy'n berthnasol wrth ddatblygu unrhyw gynnig, mae'n ofynnol hefyd cynnal asesiadau penodol mewn perthynas â chynnig arfaethedig o'r math yma. Cynhaliwyd nifer o asesiadau yn unol â gofynion y Cod o'r opsiynau o dan ystyriaeth. Mae'r asesiadau llawn i'w gweld yn Atodiad 2, ac mae crynodeb o'r asesiadau hyn i'w weld yn y tabl isod:

Opsiwn	Asesiad o'r effaith tebygol ar ansawdd a safonau addysg	Asesiad o'r effaith tebygol ar wahanol drefniadau teithio	Asesiad o'r effaith tebygol ar y gymuned
Dim newid - parhau gyda'r sefyllfa bresennol	Niwtral – Dim newid	Niwtral – Dim newid Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	Niwtral – Dim newid Cadw ysgol a'i photensial i fod yn adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle.
Ffederaleiddio gydag ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)	Niwtral/Rhannol bositif– Dim effaith ar y ddarpariaeth yn Ysgol Baladeulyn Cyfle i rannu arferion da rhwng y ddwy ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	Niwtral Posibilrwydd o gydweithio cymunedol rhwng y 2 ysgol. Cadw'r ysgol fel adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle.
Ffederaleiddio gydag ysgol arall gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn	Niwtral/Rhannol bositif– Dim effaith ar y ddarpariaeth yn Ysgol Baladeulyn Cyfle i rannu arferion da rhwng y ddwy ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau. Cyfle i ddatblygu adnodd ychwanegol i gefnogi dysgwyr gydag ADY. Rhagwelir y byddai'n cael effaith bositif ar y meini prawf 'Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol'	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwr yr uned ADY.	Niwtral Posibilrwydd o gydweithio cymunedol rhwng y 2 ysgol. Cadw'r ysgol fel adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle.
Cau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos	Rhannol bositif Nodai'r asesiad fod safon yr addysg a ddarperir yn Ysgol Talysarn yn cyfateb i safon yr addysg a ddarperir yn Ysgol Baladeulyn	Negyddol Byddai angen darparu cludiant i ddysgwyr dalgylch Ysgol Baladeulyn i Ysgol Talysarn, yn unol â pholisi cludiant Cyngor Gwynedd.	Niwtral/Rhannol Negyddol Arwain at golli ysgol ac adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle. I liniaru'r effaith ar y gymuned, nodir cyfleoedd i sicrhau fod cymuned Nantlle

(Ysgol Talysarn)	Gan fod mwy o ddysgwyr yn Ysgol Talysarn, rhagwelir y bydd cyfle i addysgu plant mewn grwpiau mwy, gyda chyfoedion oed-berthnasol i ehangu ar eu profiadau. Yn seiliedig ar hyn, deir i'r casgliad y byddai effaith cadarnhaol ar brofiadau addysgu a dysgu o addysgu dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn Ysgol Talysarn.	Rhagwelir costau cludiant ychwanegol – amcan gost, oddeutu £17,000-£30,000 y flwyddyn. Bydd rhai dysgwyr yn teithio ymhellach i'r ysgol nac y gwnaent ar hyn o bryd. Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	yn ymwybodol o weithgarwch yr ysgol amgen, ac anogir cydweithio cymunedol rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Nantlle, lle'n briodol. Nodir fod cyfran helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill, gan gynnwys Ysgol Talysarn, ac felly deir i'r casgliad fod cyswllt rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Ysgol Baladeulyn yn bodoli eisoes.
Ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn Ysgol Baladeulyn	Niwtral/Rhannol bositif - Dim effaith ar y ddarpariaeth yn Ysgol Baladeulyn Cyfle i ddatblygu adnodd ychwanegol i gefnogi dysgwyr gydag ADY. Rhagwelir y byddai'n cael effaith bositif ar y meini prawf 'Grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol'	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned ADY. Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol.	Niwtral – Dim newid i'r ddarpariaeth yn Ysgol Baladeulyn Cadw ysgol a'i photensial i fod yn adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle.
Cynnwys uned iaith ar safle Ysgol Baladeulyn	Niwtral - Dim effaith ar y ddarpariaeth yn Ysgol Baladeulyn Cyfle i ddatblygu adnodd ychwanegol i ddarparu gwasanaeth penodol ar gyfer hwyrddyfodiaid mewn Canolfan Iaith ar safle'r ysgol.	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu yn Ysgol Baladeulyn a byddai trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Byddai angen i'r awdurdod ddarparu cludiant i ddysgwyr yr uned iaith.	Niwtral – Cadw ysgol a'i photensial i fod yn adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle.
Uno ysgolion lleol er mwyn cefnogi a chynnal Ysgol Baladeulyn	Niwtral/Rhannol bositif – Dim effaith ar y ddarpariaeth ar safle Ysgol Baladeulyn	Niwtral Byddai'r dysgwyr yn parhau i gael eu haddysgu ar safle Ysgol Baladeulyn a byddai	Niwtral – Dim effaith ar y ddarpariaeth ar safle Ysgol Baladeulyn

	Cyfle i rannu arferion da rhwng safleoedd yr ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau.	trefniadau teithio'r dysgwyr yn parhau yn yr un modd. Ni fydd unrhyw ddysgwr dalgylch Baladeulyn angen teithio pellter afresymol i'r ysgol. Yn ddibynnol ar strwythur yr ysgol newydd, mae posibilrwydd y bydd angen trefnu cludiant rhwng ysgolion.	Cadw ysgol a'i photensial i fod yn adnodd cymunedol ym mhentref Nantlle.
--	--	--	--

10. YR OPSIWN A FFAFRIR

10.1 O'r opsiynau a ystyriwyd, yr opsiwn a gaiff ei ffafrio ar gyfer ymgynghoriad pellach yw'r opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn)

10.2 Caiff yr opsiwn hwn ei ffafrio am y rhesymau a ganlyn:

10.3 Niferoedd dysgwyr a lefydd gweigion

10.3.1 Yn Medi 2025 roedd 6 o ddysgwyr Derbyn – Blwyddyn 6 a 2 Meithrin yn mynychu Ysgol Baladeulyn. O ganlyniad, mae gan Ysgol Baladeulyn 49 (89%) o lefydd gweigion yn yr ysgol (Derbyn – Blwyddyn 6). Mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 7 dysgwr yn y dosbarth Meithrin yn ogystal, felly gyda 2 ddysgwr meithrin ar y gofrestr, mae 5 o lefydd gweigion yn y meithrin yn ogystal.

10.3.2 Mae niferoedd dysgwyr yr ysgol wedi gostwng yn sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf o 23 dysgwr Derbyn i Flwyddyn 6 yn Medi 2017 i 6 dysgwr yn Medi 2025, sef gostyngiad o dros 74%.

10.3.3 Yn ôl y rhagamcanion a grëwyd yn Medi 2025, rhagwelir y bydd y niferoedd yn parhau'n isel dros y tair blynedd nesaf. Gwelir isod niferoedd Medi 2025 a rhagamcanion niferoedd Ysgol Baladeulyn ar gyfer 2026-28.

	M	D	1	2	3	4	5	6	Cyfanswm D-BI.6
Niferoedd Medi 2025	2	0	2	1	0	2	1	0	6
Rhagamcanion Medi 2026	1	2	0	2	1	0	2	1	8
Rhagamcanion Medi 2027	1	1	2	0	2	1	0	2	8
Rhagamcanion Medi 2028	1	1	1	2	0	2	1	0	7

10.3.4 Yn Medi 2025 roedd 84 o ddysgwyr (Derbyn – Blwyddyn 6) a 17 o ddysgwyr Meithrin yn mynychu Ysgol Talysarn. Yn ôl y rhagamcanion Medi 2025, rhagwelir y bydd 85 o ddysgwyr Derbyn i Blwyddyn 6 ac 11 dysgwyr Meithrin yn Ysgol Talysarn ym Medi 2028.

10.3.5 Mae gan Ysgol Talysarn gapasiti o 91 (Derbyn – Bl. 6), sy'n golygu fod gan Ysgol Talysarn 8% o lefydd gweigion. Wrth gynnwys capasiti a niferoedd yr ysgol, mae 7 o lefydd gweigion yn Ysgol Talysarn.

10.3.6 Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion (2018) Llywodraeth Cymru yn nodi fod “gormod o leoedd gwag, y gellid eu dileu, yn golygu bod adnoddau’n cael eu gwastraffu’n ddiangen. Diffinnir lefel sylweddol o ddarpariaeth dros ben fel 25% neu fwy o gapasiti ysgol”. O ganlyniad i’r niferoedd isel, mae 89% (49 mewn nifer) o lefydd gweigion (D-BI-6) yn Ysgol Baladeulyn.

10.3.7 Wrth ystyried capasiti Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn ar y cyd (sef capasiti o 146 D- BI.6 a 166 M – BI.6), rhagwelir y byddai gweithredu’r cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn a throsglwyddo dysgwyr y dalgylch i Ysgol Talysarn yn lleihau’r cyfanswm nifer o lefydd gweigion yn ardal dalgylch Ysgol Baladeulyn ac ardal dalgylch Ysgol Talysarn o 56 (38%) i 1 (1%) (Derbyn-BI.6), ac o 52 (31%) i 0 (Meithrin-BI.6) .

10.4 Maint dosbarthiadau ac amrediad oedran

Fel y gwelir o’r tabl isod mae 2 ddosbarth yn cwrdd yn y bore; un gyda dau blentyn meithrin ac un blwyddyn 1, a’r llall gyda gweddill y dysgwyr derbyn – blwyddyn 6. Yn y prynhawn mae 2 ddosbarth ar gyfer dysgwyr derbyn- blwyddyn 6. Mae un dosbarth ar gyfer 2 ddysgwr blwyddyn 1 a’r llall ar gyfer 4 dysgwr blynnyddoedd 2 – 6. Cyfartaledd maint dosbarthiadau (derbyn – blwyddyn 6) yn Ysgol Baladeulyn ydi 3 dysgwr.

Mae’r tabl yn dangos bod 5 dosbarth (derbyn – blwyddyn 6) yn Ysgol Talysarn (Medi 2025). Cyfartaledd maint dosbarthiadau Ysgol Talysarn yw 21 dysgwr.

	Blwyddyn								
Ysgol	Meithrin	0	1	2	3	4	5	6	Cyfartaledd maint dosbarthiadau
Baladeulyn	2	0	2	1	0	2	1	0	3
y.b.	Dosbarth 3			Dosbarth 5					
y.p.			Dosbarth 2		Dosbarth 4				
Talysarn	17	11	10	11	15	15	11	11	21
	17	Dosbarth 16		Dosbarth 16	Dosbarth 30		Dosbarth 22		

O ganlyniad, rhagwelir y byddai trosglwyddo dysgwyr i Ysgol Talysarn yn golygu fod y plant yn cael eu haddysgu mewn dosbarthiadau maint mwy hyfyw, a gyda mwy o blant o’r un grŵp oedran.

10.5 Ffactorau daearyddol a teithio

10.5.1 Nodir yn y Strategaeth “Addysg Gynradd o’r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd” y dylid ceisio cyfyngu teithio i uchafswm o 30 munud o deithio unffordd rhwng y cartref a’r ysgol. O weithredu’r cynnig arfaethedig, rhagwelir y byddai pob dysgwr presennol y dalgylch o fewn cyrraedd rhesymol (llai na 30 munud o deithio) i’r ysgol amgen, sef Ysgol Talysarn.

10.5.2 Yn dilyn asesu pellter Ysgol Talysarn o Ysgol Baladeulyn a diogelwch llwybrau cerdded a beicio i’r ysgol amgen, deuir i’r casgliad, gan fod y pellter dros 2 filltir a’r llwybrau yn anaddas i blant oed cynradd gerdded na beicio, y byddai cludiant yn cael ei gynnig i ddysgwyr dalgylch Baladeulyn i Ysgol Talysarn, yn unol â Pholisi Cludiant Ysgolion y Sir. Rhagwelir y byddai cost cludiant oddeutu £17,000-£30,000 y flwyddyn.

10.6 Adnoddau Ariannol

10.6.1 Yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr yn Ysgol Baladeulyn nid yw'r dyraniad ar sail y dysgwyr yn ddigonol i allu cynnal yr ysgol. O ganlyniad, mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad craidd trwy'r polisi gwarchodaeth lleiafswm staffio (sy'n gwarantu o leiaf pennaeth ac athro ymhob ysgol, a phennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr llawn amser). Dyrannwyd cyllid ychwanegol o £56,781 i Ysgol Baladeulyn eleni (2025-26) trwy'r Polisi Gwarchodaeth Lleiafswm Staffio.

10.6.2 Mae dyraniad Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn ar gyfer y flwyddyn 2025-26, wedi eu selio ar niferoedd Medi 2024 a gellir gweld y symiau y mae'r 2 ysgol yn eu derbyn isod:

Ysgol	Sail dyraniad (Niferoedd Medi 2024)			Dyraniad craidd	Dyraniad cyllidol ychwanegol (gwarchodaeth)	Cyfanswm	£ y dysgwr
	M	CS	CA2				
Baladeulyn	0	3	10	£137,610	£56,781	£194,391	£14,953
Talysarn	10	36	50	£521,659	£0	£521,659	£5,771
Cyfanswm	10	39	60	£659,269	£56,781	£716,050	-

10.6.3 Mae cyfartaledd cost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn yn £14,953 ac yn £5,771 yn Ysgol Talysarn. Cyfartaledd Sirol cost y dysgwr 2025-26 yw £5,780. Golyga hyn fod y gost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn £9,182 yn uwch na'r cyfartaledd sirol am yr un cyfnod.

10.6.4. Dyrennir cyfanswm o £716,050 i'r ddwy ysgol yn y flwyddyn ariannol 2025-26. Nid yw Ysgol Talysarn yn derbyn swm ychwanegol trwy'r polisi gwarchodaeth lleiafswm staffio. Mae niferoedd dysgwyr presennol yr ysgol yn denu cyllideb ddigonol i gynnal lefelau staffio priodol.

10.6.5 O safbwynt costau refeniw, pe gweithredir y cynnig, a pe byddair holl ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn trosglwyddo i Talysarn, yn seiliedig ar gyllideb 2025-26 (sy'n seiliedig ar niferoedd dysgwyr Medi 2024)

- rhagwelir y byddai'r cynnig arfaethedig yn creu arbediad blynyddol o £129,191, llai costau anghenion cludiant ychwanegol (hyd at £30,000) - sef cyfanswm o oddeutu £99,191 y flwyddyn.
- rhagwelir y byddai cyllideb dyraniad craidd Ysgol Talysarn yn cynyddu i £604,522 a'r gost fesul dysgwr yn £5,846

10.6.6 Pe gweithredir y cynnig, a pe byddair holl ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn trosglwyddo i Ysgol Talysarn, yn seiliedig ar amcangyfrif o gyllideb 2026-27, sef blwyddyn gweithredu'r cynnig arfaethedig (sy'n seiliedig ar ragamcanion niferoedd dysgwyr a ddarparwyd gan benaethiaid yr ysgolion yn Medi 2024):

- rhagwelir y byddai'r cynnig arfaethedig yn creu arbediad blynyddol o £144,338, llai costau anghenion cludiant ychwanegol (hyd at £30,000) - sef cyfanswm o oddeutu £114,338 y flwyddyn.
- rhagwelir y byddai cyllideb dyraniad craidd Ysgol Talysarn yn cynyddu i £576,294 a'r gost fesul dysgwr yn £5,966.

10.6.7 Bydd unrhyw arbedion mewn costau refeniw yn cael eu cadw ym maes Ysgolion Gwynedd.

10.6.8 Noder nad oes costau cyfalaf ynghlwm â'r cynnig arfaethedig.

10.7 Arweinyddiaeth a Staffio

10.7.1 Mae strwythur staffio presennol Ysgol Baladeulyn yn cynnwys Pennaeth mewn gofal llawn amser sy'n gwario 80% o'i amser yn dysgu, ynghyd â 2 o gymorthyddion dysgu.

10.7.2 Yn Ysgol Talysarn, ceir Pennaeth sydd yn gwario 100% o'i hamser yn arwain ffederasiwn Ysgol Talysarn (3 diwrnod) ac Ysgol Brynaerau (2 ddiwrnod). Mae hefyd dirprwy llawn amser, dau athro llawn amser ac un athro 0.8 (4 diwrnod), 7 cymhorthydd, ynghyd â swyddog clerigol rhan amser.

10.8 Y Gymuned

10.8.1 Mae canllawiau Llywodraeth Cymru (Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018) yn nodi bod angen cynnal asesiad effaith cymunedol fel rhan o unrhyw gynnig i ad-drefnu ysgolion. Cwblhawyd asesiad effaith cymunedol ar y rhestr o opsiynau a nodir ym mharagraff 6.3. Gweler yr adroddiad llawn yn Atodiad 2.

10.8.2 Dengys yr asesiad y rhagwelir peth effaith negyddol ar y gymuned pe gweithredir yr opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn. Cydnabyddir y byddai cau Ysgol Baladeulyn yn arwain at golli ysgol yng nghymuned Nantlle, fodd bynnag nodai'r asesiad fod cyfran helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill (75%), gan gynnwys Ysgol Talysarn (63%), ac felly deuir i'r casgliad fod cyswllt rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Ysgol Baladeulyn yn bodoli eisoes.

10.8.3 Er nad oes defnydd cymunedol o adeilad Ysgol Baladeulyn, mae'r ysgol yn ymwneud â'i chymuned ac yn defnyddio cyfleusterau y gymuned yn achlysurol.

10.8.4 Pe byddai'r cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i liniaru'r effaith ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y cymunedau ac Ysgol Talysarn. I liniaru'r effaith ar y gymuned nodir cyfleoedd i sicrhau fod cymuned Baladeulyn yn ymwybodol o weithgarwch yr ysgol amgen, ac anogir cydweithio cymunedol rhwng Ysgol Talysarn a chymuned Baladeulyn, lle'n briodol.

10.8.5 Pe byddai'r cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn yn cael ei wireddu, bydd yn hanfodol fel rhan o'r broses i annog trafodaethau rhwng yr ysgol amgen (Ysgol Talysarn) a rhieni dysgwyr Ysgol Baladeulyn fel bod modd i rieni a dysgwyr fanteisio ar eu cyfleusterau ac unrhyw weithgareddau ar ôl ysgol.

10.9 Yr Iaith Gymraeg

10.9.1 Mae canllawiau Llywodraeth Cymru (Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018) yn nodi bod angen cynnal asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg fel rhan o unrhyw gynnig i ad-drefnu ysgolion. Gweler yr adroddiad llawn yn Atodiad 2.

10.9.2 Nodai'r asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg y rhagwelir y byddai'r cynnig arfaethedig yn cael effaith rhannol ar rai elfennau yng nghyd-destun y Gymraeg, yn bennaf:

- byddai'r cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn) yn golygu y byddai dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg.
- byddai'r cynnig arfaethedig yn golygu y byddai gan ddysgwyr fynediad at gyflenwad uwch yn nhermau staffio a byddent yn rhan o grŵp mwy o gyfoedion o'r un oedran, gallai'r cynnig gryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr o fewn y dosbarth.
- y byddai'r cynnig arfaethedig yn golygu y byddai dysgwyr Baladeulyn yn llai tebygol o ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol r Gymraeg yn anffurfiol gyda'u cyfoedion y tu hwnt i oriau ysgol.
- Y byddai'r cynnig arfaethedig yn golygu y byddai llai o rieni yn debygol o gyfarfod yn ddyddiol yng nghymuned Baladeulyn wrth ddanfôn a gollwng plant.

Ar sail yr uchod, o weithredu'r cynnig arfaethedig, rhagwelir na fyddai effaith ar ddefnydd dysgwyr dalgylch Baladeulyn o'r Gymraeg mewn cyd-destun ffurfiol yn yr ysgol. Serch hynny, rhagwelir y byddai llai o ddefnydd o'r Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol y tu hwnt i oriau ysgol.

10.10 Ansawdd a safonau addysg

10.10.1 Cynhaliwyd asesiad o'r effaith tebygol ar ansawdd a safonau addysg ar yr holl opsiynau. Gweler yr adroddiad llawn yn Atodiad 2.

10.10.2 Yn ôl adroddiadau diweddaraf Estyn, mae Ysgol Talysarn yn cynnig addysg o ansawdd a safon sy'n gyfatebol, ag Ysgol Baladeulyn, fan lleiaf.

10.10.3 Cafodd Ysgol Baladeulyn ei harolygu ddiwethaf gan Estyn yn 2017, ble daethpwyd i'r casgliad mai Da oedd perfformiad presennol yr ysgol. Bu i Ysgol Talysarn gael eu harolygu diwethaf gan Estyn yn 2017, ble daethpwyd i'r casgliad fod perfformiad presennol yr ysgol yn erbyn y cwestiynau deilliannau a'r ddarpariaeth yn Dda, a'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth yn Rhagorol.

10.10.4 Gan fod mwy o ddysgwyr yn Ysgol Talysarn, rhagwelir y bydd cyfle i addysgu plant mewn grwpiau mwy, gyda chyfoedion oed-berthnasol i ehangu ar eu profiadau pe gweithredir y cynnig arfaethedig. Yn seiliedig ar hyn, deir i'r casgliad y byddai effaith cadarnhaol ar brofiadau addysgu a dysgu o addysgu dysgwyr dalgylch Baladeulyn yn Ysgol Talysarn.

10.10.5 O ganlyniad, rhagwelir mai rhannol bositif fyddai'r effaith tebygol o safbwynt ansawdd a safonau addysg i ddysgwyr yn deillio o'r cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr yn Ysgol Talysarn.

10.11 Cyflwr ac addasrwydd adeiladau

10.11.1 Nodir asesiad cyflwr diweddaraf yr Awdurdod fod cyflwr adeilad Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn yn 'B'.

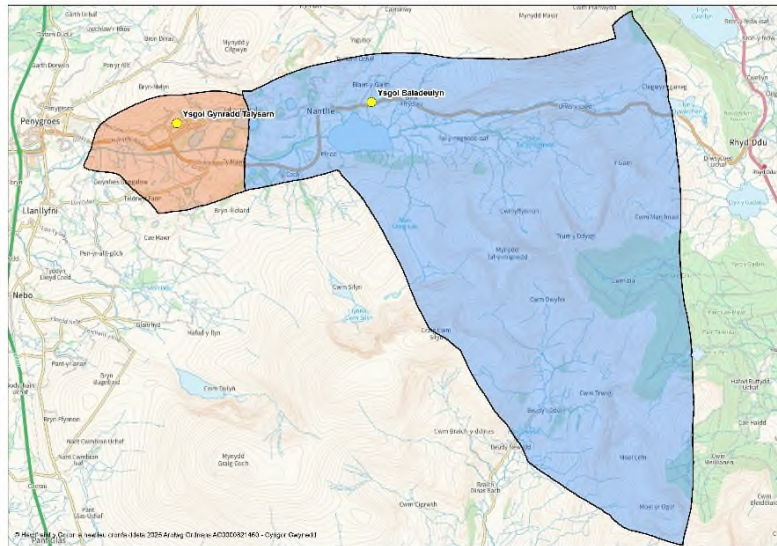
10.11.2 Mae gwerth £125,000 o waith wedi ei adnabod i wella cyflwr ac addasrwydd Ysgol Baladeulyn.

11. GOBLYGIADAU'R CYNNIG

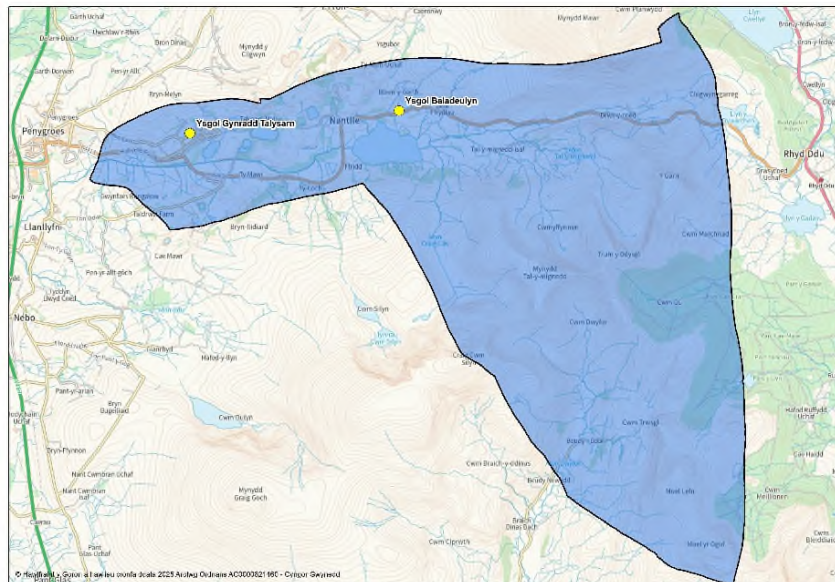
11.1 Dalgylchoedd mynediad i Ysgolion

11.1.1 Pe byddai'r cynnig arfaethedig yn cael ei weithredu, byddai dalgylch Ysgol Talysarn yn cael ei addasu i gynnwys ardal dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn.

Map 1: Dalgylchoedd presennol Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn

Map 2: Dalgylch Ysgol Talysarn os gweithredir y cynnig arfaethedig

11.2 Cludiant

- 11.2.1 Pe byddai'r cynnig arfaethedig yn cael ei weithredu byddai disgyblion sy'n byw o fewn dalgylch presennol Ysgol Baladeulyn yn cael cynnig lle yn Ysgol Talysarn ac yn derbyn cludiant yn unol â Pholisi Cludiant Ysgolion y Sir. Rhagwelir y byddai cost blynyddol cludiant o gwmpas £17,000-£30,000.

11.3 Ystyriaethau Staffio

- 11.3.1 Pe byddai'r cynnig arfaethedig yn cael ei weithredu, rhagwelir y byddai goblygiadau staffio allasai arwain at ddiswyddiadau. Ymgynghorir yn benodol â staff a chynrychiolwyr yr Undebau fel rhan o'r cyfnod ymgynghori statudol. Mae Cyngor Gwynedd wedi datblygu polisi staffio manwl, ar y cyd ag Undebau Llafur a phenaethiaid. Bydd rhaid i unrhyw ddiswyddiadau fyddai'n deillio o'r cynnig hwn gyd-fynd â'r polisi hwnnw. Bydd cyfathrebu clir ac agored yn chwarae rhan greiddiol mewn gweithredu unrhyw gynigion.

12. YSTYRIAETHAU ERAILL

12.1.1 Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018

12.1.2 Bydd unrhyw broses statudol yn cael ei gynnal yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru (Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018).

12.1.3 Asesiad effaith cydraddoldeb

12.1.4 Cynhaliwyd asesiad effaith cydraddoldeb ar y cynnig arfaethedig. Gellir gweld yr asesiad llawn yn Atodiad 2.

12.1.5 Mae'r asesiad yn rhoi sylw penodol i elfennau cydraddoldeb gwahanol megis hil, rhyw, anabledd, iaith, crefydd neu gred ac oedran. Mae'r asesiad yn nodi'r sefyllfa bresennol ac yn dangos fod polisiau a threfniadau mewn lle a fyddai'n sicrhau bod y cynnig yn ystyried ac yn cyd-fynd â hawliau cyfartal.

12.1.6 Wedi pwyso a mesur y ffactorau perthnasol, deuir i'r casgliad nad yw'r cynnig yn debygol o gael effaith negyddol ar y mwyafrif o nodweddion cydraddoldeb. Nodir fod mesurau eisoes mewn lle i sicrhau na fydd camwahaniaethu anghyfreithiol nac aflonyddu.

12.1.7 Rhagwelir y byddai gweithredu'r cynnig arfaethedig yn lleihau'r anghyfartaledd yn achos anfantais economaidd-gymdeithasol drwy sicrhau bod y dysgwyr yn cael mwy o brofiadau a mynediad at ragor o wasanaethau a gweithgareddau yn yr ysgol amgen. Byddai dysgwyr yn derbyn cyfleoedd mwy cyfartal gan y byddai'r dysgwyr yn derbyn profiadau dysgu sy'n seiliedig ar egwyddorion dysgu cenedlaethol, gydag amrywiaeth o arddulliau gan gynnwys gweithio mewn grwpiau torfol, grwpiau llai, gwaith partner ac yn unigol o fewn eu hystod oedran penodol ynghyd â gwersi sydd wedi'u gwahaniaethu'n briodol ar gyfer yr ystod oedran dan sylw.

12.1.8 Drwy weithredu'r cynnig arfaethedig, byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn cael gwell amgylchedd dysgu a byddai'r dysgwyr yn elwa o gael rhagor o gyfoedion oed-berthnasol mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr, fydd yn fodd o sicrhau profiadau addysgol ac allgyrsiol addas iddynt ynghyd â mynediad at ragor o weithgareddau allgyrsiol.

12.1.9 Byddai'r Cyngor yn dilyn prosesau arferol trwy gefnogi a monitro, er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth pob ysgol â'r nodweddion cydraddoldeb.

12.1.10 Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol

12.1.11 Yn dilyn ystyriaeth ac asesiad yn unol â gofynion y ddeddf Llesiant, ystyriwyd 7 nod y ddeddf Llesiant ac amcanion Llesiant y Cyngor a deuir i'r casgliad fod y cynnig yn cwrdd â'r gofynion. Gellir gweld yr asesiad llawn yn Atodiad 2.

12.1.12 Cydnabyddir, pe byddai'r Cabinet yn penderfynu symud ymlaen efo'r cynnig arfaethedig hwn, gall arwain at golli ysgol yng nghymuned Nantlle. Fodd bynnag mae nifer helaeth o'r plant sy'n byw o fewn dalgylch yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill, gan gynnwys Ysgol Talysarn, ac felly deuir i'r casgliad fod cyswllt rhwng yr ysgolion a chymuned yr ysgol honno yn bodoli eisoes. Bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i liniaru unrhyw effaith negyddol ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y cymunedau ac Ysgol Talysarn. Pe byddai'r cynnig arfaethedig yn cael ei gymeradwyo, bydd trafodaethau yn cael eu cynnal er mwyn trafod y posibilrwydd fod gweithgarwch cymunedol Ysgol Talysarn yn cynnwys y gymuned lle'n briodol.

13. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

13.1 Pe byddai'r Cabinet yn penderfynu cefnogi'r argymhelliad a gyflwynir yn yr adroddiad hwn bydd angen cynnal cyfnod o ymgynghori statudol yn unol â'r Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013 a chanllawiau'r Cod

Trefniadaeth Ysgolion 011/2018. Rhagwelir y byddai'r cyfnod ymgynghori hwnnw yn cael ei gynnal cyn diwedd tymor yr Hydref.

- 13.2 Wedi hynny, bydd adroddiad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet er mwyn adrodd yn ôl ar ganlyniadau'r ymgynghoriad. Bydd yn ofynnol wedyn i'r Cabinet ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad, a phenderfynu a ddylid cyhoeddi Rhybudd Statudol ar y cynnig ai peidio. Pe byddai Rhybudd Statudol yn cael ei gyhoeddi, caniateir cyfnod o 28 diwrnod i unrhyw un gyflwyno gwrthwynebiad i'r cynnig, sef y 'Cyfnod Gwrthwynebu'. Yn dilyn hyn, cyflwynir adroddiad pellach i'r Cabinet am benderfyniad terfynol. Bydd yr adroddiad hwnnw'n cynnwys crynodeb o unrhyw wrthwynebiadau a dderbyniwyd ynghyd ag ymatebion y Cyngor iddynt.

14 Atodiadau

Atodiad 1: Tabl Gwerthusiad Opsiynau

Atodiad 2: Asesiadau Effaith:

- Asesiad Effaith debygol ar Ansawdd a Safonau Addysg
- Asesiad Effaith debygol ar drefniadau teithio
- Asesiad Effaith debygol ar y Gymuned
- Asesiad Effaith leithyddol
- Asesiad Llesiant
- Asesiad Cydraddoldeb

Atodiad 3: Pecyn cefndirol gan gynnwys cyflwyniadau a chofnodion y cyfarfodydd lleol.

16 Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

"Mae'r adroddiad yma wedi bod yn destun cyngor gan y Gwasanaethau Cyfreithiol. Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb."

Y Pennaeth Cyllid:

"O safbwynt ariannol, mae'n amlwg nad yw sefyllfa bresennol Ysgol Baladeulyn yn gynaliadwy, o ystyried fod 89% o lefydd yr ysgol yn wag. Mae'r adroddiad yn dangos fod asesiad wedi ei gynnal o'r opsiynau sydd ar gael, ac rwyf yn fodlon â chadernid yr amcangyfrifon ariannol sydd wedi eu nodi ynddo. Rwyf felly'n cefnogi'r penderfyniad a geisir"

17 Sylwadau'r Aelod Lleol

"Siom o'r mwyaf ydi darllen penderfyniad yr adran addysg ar y cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026.

Mi fydd cymuned Nantlle yn drist iawn yn clywed y argymhelliad yma. Yn fy marn i, mi fydd effaith negyddol ar y gymuned, a fyddai cau Ysgol Baladeulyn yn ergyd drom i bentref Nantlle. Mae yr ysgol yn galon y pentref ac yn ymwneud a'i chymuned a defnyddio cyfleusterau y pentref yn achlysurol. Pe byddai cynnig arfaethedig yma'n cael ei wireddu ni fyddai teuluoedd Cymru Cymraeg am ddod i fyw i'r pentref i fagu ei plant a rwyf yn tybio bydd mewnfudwyr yn prynu y tai ac yn gwneud y pentref yn le diarth.

Mae 25 o ysgolion wedi cau yn Gwynedd ers 2009 sydd yn niweidiol iawn i ein cymunedau. Bod o yn effaith ar y plant, rhieni, y gymuned a'r iaith Gymraeg. Bydd hyn yn cael effaith negyddol i drigolion Nantlle enwedig i'r rhai sydd wedi byw yn y pentref drwy ei bywydau ac yn cofio yr addysg gwych gafwyd yn Ysgol Baladeulyn gyda llawer wedi mynd ymlaen i gael gyrfaedd gwych.

Bu i swyddogion o'r Adran Addysg gyfarfod â Chorff Llywodraethol Ysgol Baladeulyn er mwyn trafod sefyllfa fregus yr ysgol dros y flwyddyn diwethaf a hoffwn ddiolch iddynt am rhoid ei amser i ddod i ein gweld i'r ysgol. Hefyd diolch i Dewi Jones, aelod o'r cabinet dros addysg am fod yno i ateb cwestiynau ac hefyd fod ochor arall i'r ffon pam fod galw. Be oedd yn glir yn y trafodaethau gyda rhieni y plant sydd yn mynychu yr ysgol oedd bod nhw yn ddiolchgar o gael rhoid ei plant mewn ysgol bychan oherwydd yr addysg gwych un am un oedd y plant yn ei gael. Ac hefyd bod gan yr athrawon fwy o amser gyda yr unigolion a oedd gyda anghenion dysgu ychwanegol.

Rwyf yn glir yn fy meddwl mae bosib cadw Ysgol Baladeulyn yn agored drwy yr opsiwn o Ffederaleiddio gyda ysgol Talysarn gan ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu arbennig ADY yn Ysgol Baladeulyn. Mae'r Cod trefniadaeth ysgolion yn nodi bod ffederaleiddio yn dod â manteision arbennig i ysgolion gwledig drwy cyd-weithio a cryfhau arweinyddiaeth a chyfleoedd gydweithio. Byddai'r model yma yn sicrhau parhad ym mhresenoldeb yr ysgol ym mhentref Nantlle trwy drefniant cyd-weithio gydag ysgol Talysarn o dan arweiniad pennaeth a un corff llywodraethwyr.

Mi fydd yna Posibilrwydd o gydweithio cymunedol rhwng ysgol Talysarn ac Ysgol Baladeulyn a chadw'r ysgol yn agored fel adnodd cymunedol yn Nantlle. Cyfle i rannu arferion da rhwng y ddwy ysgol a phosibiliadau o wneud gwell defnydd o adnoddau ac yn costio llai i'r Cyngor. Hefyd cyfle i ddatblygu adnodd ychwanegol i gefnogi dysgwyr ADY yma yn Dyffryn Nantlle. Rhagwelir y byddai'n cael effaith bositif ar y plant sydd angen cymorth gyda ADY ac ar y rhieni sydd efallai yn gorfod trafaelio i Gaernarfon i gael y gwasanaeth yma.

Drwy ddewis yr opsiwn yma mi fydd dim rhaid cau ysgol gwledig arall yma yn Gwynedd ac yn tawelu meddyliau y rhieni a'r plant sydd yn mynychu ysgol Baladeulyn a bydd drysau yr ysgol yn aros yn agored drwy fformat newydd ac yn cadw Nantlle yn bentref lle all deuluoedd magu ei plant mewn gymdeithas Cymraeg gyda hyder am ddyfodol yr ysgol a'r iaith."

TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet:	14 Hydref 2025
Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd	29 Hydref 2025

PWNC

Eitem 8: MODERNEIDDIO ADDYSG - YSGOL BALADEULYN

PENDERFYNIAD

Rhoddwyd caniatâd y Cabinet i gynnal ymgynghoriad statudol, yn unol â gofynion adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, ar y cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddisgyblion yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen.

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Gofynnir am ganiatâd i ymgynghori ar y cynnig arfaethedig a nodir yn 1.1 am fod angen cyfarch sefyllfa fregus Ysgol Baladeulyn. Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Baladeulyn wedi bod yn isel ers peth amser. Yn ôl niferoedd Medi 2025, dim ond 6 dysgwr llawn amser sy'n mynychu'r ysgol gyda 2 arall yn y meithrin, a dengys rhagamcanion y bydd y niferoedd yn parhau'n isel gyda rhagamcanion o 8 dysgwr llawn amser ar y gofrestr erbyn Medi 2028.

DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWDYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd â'r Swyddogion Statudol a'r Aelod Lleol sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad.
